

Dansk udgave

Retsforskrifter

Indhold

I *Retsakter hvis offentliggørelse er obligatorisk*

.....

II *Retsakter hvis offentliggørelse ikke er obligatorisk*

Rådet

86/667/EØF:

- ★ Rådets beslutning af 22. december 1986 om vedtagelse af årsberetningen om den økonomiske situation i Fællesskabet og fastlæggelse af retningslinjerne for den økonomiske politik i 1987 1

Pris: dkr. 55,—

De akter, hvis titel er trykt med magre typer, er løbende retsakter inden for rammerne af landbrugspolitikken og har normalt en begrænset gyldighedsperiode.

Titlen på alle øvrige akter er trykt med fede typer efter en asterisk.

II

(Retsakter hvis offentliggørelse ikke er obligatorisk)

RÅDET

RÅDETS BESLUTNING

af 22. december 1986

om vedtagelse af årsberetningen om den økonomiske situation i Fællesskabet og fastlæggelse af retningslinjerne for den økonomiske politik i 1987

(86/667/EØF)

RÅDET FOR DE EUROPÆISKE
FÆLLESSKABER HAR —

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det europæiske økonomiske Fællesskab,

under henvisning til Rådets beslutning 74/120/EØF af 18. februar 1974 om gennemførelse af høj grad af overensstemmelse inden for den økonomiske politik i Det europæiske Fællesskabs medlemsstater ⁽¹⁾, ændret ved beslutning 75/787/EØF ⁽²⁾ og 79/136/EØF ⁽³⁾, særlig artikel 4,

under henvisning til forslag fra Kommissionen,

under henvisning til udtalelse fra Europa-Parlamentet ⁽⁴⁾, og

under henvisning til udtalelse fra Det økonomiske og sociale Udvalg ⁽⁵⁾ —

VEDTAGET FØLGENDE BESLUTNING:

Artikel 1

Rådet vedtager hermed den årsberetning om den økonomiske situation i Fællesskabet og om de retningslinjer for den økonomiske politik, som Fællesskabet skal følge, der er indeholdt i del 1 i den beretning, der er vedføjet denne beslutning, og fastlægger de retningslinjer for den økonomiske politik, som medlemsstaterne bør følge, og som fremgår af del 2 i nævnte beretning.

Artikel 2

Denne beslutning er rettet til medlemsstaterne.

Udfærdiget i Bruxelles, den 22. december 1986.

På Rådets vegne

G. SHAW

Formand

⁽¹⁾ EFT nr. L 63 af 5. 3. 1974, s. 16.

⁽²⁾ EFT nr. L 330 af 24. 12. 1975, S. 52.

⁽³⁾ EFT nr. L 35 af 9. 2. 1979, s. 8.

⁽⁴⁾ EFT nr. C 322 af 15. 12. 1986.

⁽⁵⁾ EFT nr. C 333 af 29. 12. 1986.

ØKONOMISK ÅRSBERETNING
1986/87

ØKONOMISK ÅRSBERETNING 1986/87

INDHOLDSFORTEGNELSE

Del I — Bekæmpelse af arbejdsløsheden i en mere dynamisk europæisk økonomi

Mod en effektiv iværksættelse af Fællesskabets samarbejdsstrategi

	Side
1. Resumé og konklusioner	6
2. Økonomisk udvikling og konvergens	11
2.1. Verdensøkonomien	11
Indrammet artikel: De økonomiske konsekvenser af udviklingen i olieprisen	16
2.2. De økonomiske udsigter i Fællesskabet	18
2.3. Nominel og real konvergens i Fællesskabet	25
3. Samarbejdsstrategien til sikring af vækst og beskæftigelse	36
3.1. Mål og metoder	36
3.2. Prognoserne for 1986 og 1987 set i relation til samarbejdsstrategien	39
3.3. De makroøkonomiske krav i 1987 og derefter	41
Indrammet artikel: Samarbejdsstrategiens mellemfristede scenarier	48
4. De forskellige politikkers bidrag til samarbejdsstrategien	49
4.1. Retningslinjer for pengepolitikken samt koordinationsspørgsmål	49
4.2. Budgetpolitikken	54
4.2.1. Budgetunderskuddene, den offentlige gældsbyrde, den økonomiske vækst og beskæftigelsen	54
4.2.2. Offentlige udgifter, beskatning, vækst og beskæftigelse	55
4.3. Lønninger og arbejdsmarked	60
4.3.1. Indkomster og lønomkostninger	60
4.3.2. Tilpasning af arbejdsmarkedet med henblik på en mere beskæftigelsesfremmende vækst	62
4.4. Markedernes tilpasningsevne	65
4.5. Finansiering af Fællesskabets politik: budgettet og de finansieringstekniske foranstaltninger	68
4.6. Dialogen mellem arbejdsmarkedets parter	71
4.7. Internationalt samarbejde om den økonomiske politik	72

Del II — Den økonomiske politik i medlemsstaterne

	Side
Gennemførelsen af samarbejdsstrategien for mere vækst og beskæftigelse i medlemsstaterne i 1987 ...	75
Belgien	76
Danmark	79
Forbundsrepublikken Tyskland	82
Grækenland	85
Spanien	88
Frankrig	91
Irland	94
Italien	97
Luxembourg	100
Nederlandene	102
Portugal	105
Det forenede Kongerige	107

BILAG

DEL I

FÆLLESSKABETS ØKONOMI

BEKÆMPELSE AF ARBEJDSLØSHEDEN I EN MERE DYNAMISK EUROPÆISK ØKONOMI

MOD EN EFFEKTIV IVÆRKSÆTTELSE AF FÆLLESSKABETS SAMARBEJDSSTRATEGI

1. RESUMÉ OG KONKLUSIONER

- 1.1. Med vedtagelsen af den seneste økonomiske årsberetning (1985/86) gav Rådet, efter at Europa-Parlamentet og Det økonomiske og sociale Udvalg samt arbejdsmarkedets parter i EF havde afgivet positiv udtalelse herom, sin tilslutning til Kommissionens forslag til en »samarbejdsstrategi for mere vækst og beskæftigelse« i Fællesskabet:

Målet for denne strategi er en klar og varig nedbringelse af arbejdsløsheden over en flerårig periode. Arbejdsløsheden i Europa er et resultat af alvorlige økonomiske og samfundsmæssige uligevægte, og den kan derfor ikke bekæmpes med isolerede foranstaltninger, der kun angriber symptomerne. Fællesskabsstrategien angriber både problemets makro- og mikroøkonomiske aspekter og de sociale aspekter med det formål at bekæmpe ondet ved dets rod. På det makroøkonomiske plan indebærer denne strategi, at den moderate reallønudvikling fortsætter endnu i et vist tidsrum, side om side med en efterspørgselsstigning, som er tilstrækkelig og forenelig med økonomisk stabilitet. Denne kombination vil styrke rentabiliteten, investeringerne og beskæftigelsen. På det mikroøkonomiske plan drejer det sig om under hensyntagen til de sociale aspekter at skabe øget fleksibilitet på markederne for varer, tjenesteydelser, kapital og arbejdskraft og i særdeleshed fremme oprettelse af nye virksomheder, erhvervsuddannelse og anvendelse af ny teknologi. Dette vil lette den nødvendige strukturomlægning, skabe ny økonomisk dynamik og gøre det muligt for den europæiske økonomi at forbedre sin konkurrenceevne ved at udnytte de fordele, det store europæiske marked giver.

Den mere dynamiske og beskæftigelsesfremmende vækst, som denne politik vil skabe, er for perioden 1986—90 sat til 3 til 3,5 % for hele EF. Dette stemmer overens med en gennemsnitlig årlig stigning i beskæftigelsen på omkring 1 til 1,5 %. Dermed vil den gennemsnitlige arbejdsløshed i Fællesskabet inden 1990 kunne reduceres med knap 4 procentpoints⁽¹⁾, hvilket i sig selv vil være et stort fremskridt i forhold til udviklingen i de seneste år, der var præget af stigende eller vedvarende høj arbejdsløshed.

Dermed ville der dog ikke endnu være skabt fuld beskæftigelse. Det vil være absolut nødvendigt at følge denne udvikling op med forskellige foranstaltninger, navnlig med det formål at bekæmpe ungdoms- og langtidsarbejdsløsheden for derved at forhindre, at større grupper af befolkningen udelukkes fra arbejdslivet i længere tid, hvilket både i politisk og i samfundsmæssig henseende kunne få skæbnesvangre følger. Også de strukturændringer i de forskellige sektorer og regioner, der ledsager den fornødne tilpasning af produktionsstrukturerne og den tekniske udvikling, gør det nødvendigt at træffe ledsagende foranstaltninger for at tilgodese den sociale dimension. Jo hurtigere EF's økonomi genvinder sin dynamik, jo lettere bliver det at løse de dermed forbundne problemer.

Hvis fællesskabsstrategien skal lykkes, er der behov for en undertiden betydelig økonomisk-politisk og holdningsmæssig ændring. Denne ændring er undervejs, og det drejer sig nu om at fremskynde og konsolidere denne udvikling. Det må sikres, at alle implicerede yder et rimeligt bidrag til gennemførelsen af denne strategi, ligesom der må skabes accept omkring den økonomiske politik. Et vigtigt middel til at føre denne strategi ud i virkeligheden er dialogen mellem arbejdsmarkedets parter på EF-plan og specielt på nationalt plan.

- 1.2. I den her foreliggende økonomiske årsberetning for 1986/87 gennemgås den økonomiske udvikling og de økonomiske perspektiver samt de aktuelle økonomiske retningslinjer i lyset af EF-strategien.
- 1.3. På internationalt plan har det økonomiske klima gennemgået betydelige ændringer i form af fald i oliepriserne, normalisering af dollarkursen og reduktion af rentesatserne. Det er første gang siden anden verdenskrig, at de olieforbrugende industrilande har oplevet en så kraftig forbedring af bytteforholdet på så kort tid. Faldet i dollarkursen fandt sted inden for rammerne af forbedret samordning, bl.a. takket være G5-aftalen fra september 1983 og resultaterne af topmødet i Tokyo i maj 1986. Rentefaldet er en meget velkommen, men slet ikke tilstrækkelig hjælp for de

⁽¹⁾ 1990: EUR 10 ca. 7 %, EUR 12 ca. 8 %.

gældtyngede udviklingslande. Også de seneste forhandlinger om Mexikos udlandsgæld og interne tilpasningspolitik kan ses som et eksempel på en positiv udvikling. Den aftale om at indlede en ny runde i de multilaterale handelsforhandlinger inden for rammerne af GATT, der blev indgået i Punta del Este i september 1986, bestyrker håbet om, at der kan sættes en stopper for tendenserne til øget protektionisme.

Trods denne positive udvikling på internationalt plan er der endnu behov for en stor indsats for at løse de verdensøkonomiske problemer. Således er det fortsat påtrængende nødvendigt at få indført en bedre organisation af det internationale valutasystem. Genskabelsen af en bedre ligevægt på internationalt plan, hvad angår betalingsbalancens løbende poster, forudsætter en gradvis nedbringelse af USA's budgetunderskud og ekspansive budgetpolitiske foranstaltninger i Japan, kombineret med en yderligere opskrivning af yenen. Det største bidrag, EF og EFTA-landene kan yde til denne internationale tilpasningsproces, består i en styrkelse af deres egen vækst på et sundt grundlag. En tilstrækkelig stigning i verdenshandelen er således i det væsentligste afhængig af en kraftigere vækst i Japan og i Europa. På længere sigt er øget økonomisk vækst i verden også en forudsætning for at løse de gældtyngede udviklingslandes problemer.

På internationalt plan er der dog en række risici, der må tages alvorligt, idet de kan bevirke en kraftig forringelse af *vækstudsigterne for verdenshandelen* i forhold til de aktuelle prognoser. Disse risikomomenter kan beskrives således:

- et nyt, mærkbart fald i dollarkursen eller ukontrollerede valutabevægelser;
- en utilstrækkelig eller uafbalanceret tilpasningsproces i Japan og i USA vil kunne føre til en økonomisk tilbagegang i USA, en ny, kraftig inflationsstigning — til trods for Punta del Este-aftalen — samt en kraftig stigning i protektionismen;
- fortsatte større ændringer i oliepriserne;
- forværring af udviklingslandenes situation; i betragtning af den vedvarende forværring af bytteforholdet for de råstoffer, disse lande eksporterer, og i mangel af passende finansiering udefra eller øgede afsætningsmarkeder for disse landes eksport af landbrugs- eller industriprodukter vil udviklingslandene kunne blive tvunget til at reducere deres vækst og import yderligere.

Selv med en gunstig udvikling i den verdensøkonomiske situation kan verdenshandelen i de næste år ikke ventes at give Fællesskabet særligt stærke vækstimpulser. Dette hænger sammen med selve karakteren af den nødvendige tilpasningsproces: nedbringelse af USA's store handelsunderskud samt konsolidering af OPEC-landenes og udviklingslandenes position. For EF er dette en yderligere grund til at arbejde på et mere intensivt internationalt samarbejde med henblik på at fremme den nødvendige, verdensomspændende tilpasningsproces og samtidig koncentrere sig om styrkelsen af EF's eget vækspotential.

- 1.4. *Inden for Fællesskabet vil det moderate opsving vare ved i 1986 og sandsynligvis også i 1987. Ifølge prognoserne bliver der en lidt hurtigere vækst i BNP i faste priser (1985: 2,4 %, 1986: 2,5 %, 1987: 2,8 %), men den vil dog slet ikke komme op på det niveau, der ville være muligt og også nødvendigt for at sikre en mærkbar og varig reduktion af arbejdsløsheden i EF.*

Ganske vist ligger grænsen for, hvornår økonomisk vækst i reale termer begynder at føre til højere beskæftigelse, nu klart lavere, end det var tilfældet i 60'erne eller 70'erne. For 1986 og 1987 ventes beskæftigelsen at blive øget med 0,8 % om året. Men da også den erhvervsaktive befolkning vil vokse yderligere, hvilket i stadig mindre grad har demografiske årsager, men derimod er udtryk for en ændret erhvervsfrekvens, vil den gennemsnitlige arbejdsløshedsprocent i EF imidlertid kun gå lidt tilbage (EUR 9 1985: 11,1 %, 1986: 11 %, 1987: 10,8 %). Og denne udvikling er helt utilfredsstillende.

Også *vækstens fordeling på regioner og lande i EF* vil fortsat være utilfredsstillende. Medens de mindre udviklede regioner og lande — målt efter BNP i faste priser pr. indbygger — helt klart fik forbedret deres relative situation før den første oliekrise, er denne proces siden bragt til standsnings eller endog begyndt at løbe i den modsatte retning. Heller ikke for 1986 og 1987 er der tegn til en udvikling i retning af øget konvergens. Et af de væsentlige elementer i styrkelsen af den økonomiske og sociale samhørighed i Fællesskabet er netop at fremme denne proces.

Som helhed vil væksten i Fællesskabet i stigende grad være baseret på *den interne efterspørgsel*. Dette blev gradvis tydeligere i første halvår af 1986, men var først ret tøvende, hvilket førte til, at sidste forårs vækstprognoser for 1986 måtte nedjusteres en smule. De mest dynamiske elementer i den interne efterspørgsel bliver nu investeringer i udstyr (1986: 6,1 %, 1987: 6,9 %) og de private forbrug (1986: 3,7 %, 1987: 3,5 %), også inden for byggeriet bliver der et investeringsopsving, medens det offentlige forbrug

fortsat vil vokse meget langsomt. Til trods for forværringen af vare- og tjenestebalancen i mængder, med en deraf følgende negativ indflydelse på væksten, ventes en midlertidig, nominel stigning i overskuddet på betalingsbalancens løbende poster i Fællesskabet (1985: 0,5 % af BNP, 1986: 1,2 %, 1987: 0,9 %).

Denne udveksling afspejler først og fremmest den betydelige *forbedring af bytteforholdet* som følge af de faldende oliepriser og faldet i dollarkursen. Fællesskabets olieregning er blevet halveret, de private husholdningers købekraft vil i 1986 og 1987 stige kraftigt i de fleste lande, reallønoms-kostningerne pr. arbejdstager vil praktisk taget ikke stige i 1986, men vil måske igen stige hurtigere i 1987, og erhvervslivets rentabilitet er blevet øget, selv om der i EF-gennemsnit endnu slet ikke er tale om samme niveau som før første oliekrise. I nogle EF-lande blev forbedringen af bytteforholdet til en vis grad udnyttet til en række skatteforanstaltninger med det formål at aflaste de offentlige finanser.

Den kraftige stigning i *erhvervsinvesteringerne* i 1986, som forventes at ville fortsætte i 1987, støtter ikke blot forbruget, men medfører også en forøgelse af *produktionskapaciteten*. Den samlede investeringskvote i Fællesskabet (i procent af BNP) ligger dog stadig omkring 4 % under niveauet inden den første olieprisforhøjelse, og produktionskapacitetsforøgelsen og skabelsen af nye arbejdspladser bør fortsat accelerere gradvis. En styrkelse af investeringerne vil derfor være påkrævet i de kommende år . . .

Inflationsakterne er faldet på ny, og tendensen henimod større konvergens er forstærket. Denne gunstige udvikling skyldes også i stor udstrækning forbedring i bytteforholdet. Prisfaldet for importerede varer, navnlig olieprodukter, bevirker en opbremsning i stigningen i forbrugerprisindekset og vil for de fleste lande medføre, at de nominelle omkostninger vil stige langsommere. Dette må imidlertid også ses som et resultat af de mere konvergerende stabiliseringspolitikker, der i nogle år har været ført inden for EMS og Fællesskabet. Den gennemsnitlige inflation i Fællesskabet (forbrugerprisindekset i 1986: 3,7 %, i 1987: 3,0 %) er faldet til et niveau, der ikke er set i tyve år. Nu må denne større stabilitet og priskonvergens sikres og konsolideres. Det ser ud til, at der er grund til at nære en vis optimisme. Kapacitetsudnyttelsen er forøget, men samtidig begynder de stigende investeringer at resultere i en kapacitetsforøgelse, og det punkt, hvor der kan opstå spændinger, skydes længere ud i fremtiden. I øvrigt synes udviklingen i importpriserne ikke at udgøre en risiko for den interne stabilitet i 1987, og formentlig vil stigningen i de nominelle

lønoms-kostninger i hovedparten af landene ske under hensyntagen til den lavere inflation. For sidstnævnte aspekt er det klart, at dialogen mellem arbejdsmarkedets parter er vigtig.

- 1.5. Den klare forbedring i udbudsvilkårene i de senere år og den positive virkning af olieprisfaldet er imidlertid stadig ikke nok til spontant at bibringe Fællesskabet en tilstrækkeligt dynamisk vækst, der giver mulighed for at skabe arbejdspladser og mindske ledigheden så hurtigt som ønskeligt. På mellemlang sigt forventes den gennemsnitlige vækst i perioden 1986—90 trods de generelle forbedringer at ville ligge under 3 %, og ledigheden i De Tolv vil formentlig stadig være over 10 % i 1990. En af grundene hertil er, at der ikke internationalt i de kommende år vil blive genereret kraftige vækstimpulser. *Fællesskabets samarbejdsstrategi for vækst og beskæftigelse*, der blev vedtaget sidste år, og som der gjordes rede for under punkt 1.1, er således meget langt fra at have mistet sin aktualitet; den bør tværtimod nu *iværksættes bevidst og beslutsomt*. Det er på den måde, at den igangværende forbedring af udbudsvilkårene og ændringen af adfærden kan bringes til at fremskynde en forøgelse af beskæftigelsen. Det er på den måde, at de gunstigere betingelser efter olieprisfaldet og den faldende inflation bedst kan udnyttes. Gribes denne chance ikke i 1987 og 1988, vil det ikke inden 1990 være muligt at gennemføre en betydelig formindskelse af arbejdsløsheden i Fællesskabet.

En effektiv gennemførelse af EF-strategien for vækst og beskæftigelse er også af væsentlig betydning for realiseringen af Fællesskabets store projekter og opgaver på mellemlang sigt. Der består i den forbindelse en særlig form for vekselvirkning. Tilskyndelsen til teknisk fremskridt og fuldførelsen af det interne marked vil være væsentlige bidrag til Fællesskabets økonomiske potentiel og konkurrencedygtighed; samtidig bliver fuldførelsen af denne opgave væsentligt lettere — også ud fra et socialt synspunkt — hvis gennemførelsen af denne strategi rent faktisk fører til en kraftigere og mere beskæftigelsesfremmende vækst. En sådan vækst ville i høj grad fremme en hurtigere udvikling af de tilbagestående regioner og befordre omstillingen af industriegne i tilbagegang; samtidig ville styrkelsen af Fællesskabets økonomiske og sociale samhørighed og en tiltagende konvergerende udvikling bidrage til at øge Fællesskabets økonomiske potentiel og dets samlede dynamik. Endelig letter vækst under stabile forhold udviklingen af det europæiske monetære system og af det valutariske samarbejde; samtidig tilskynder skabelsen af en zone med valutarisk stabilitet til øget samhandel, ligesom integrationen dermed styrkes og virkningen af forstyrrende faktorer udefra dæmpes.

- 1.6. I 1987 og i årene efter må den påbegyndte indsats for at forbedre vilkårene på økonomiens udbudsside og markedernes tilpasningsevne fortsættes. Dog vil det stadig være nødvendigt at opretholde den interne efterspørgsel og samtidig fastholde målsætningen vedrørende en konsolidering på mellemlang sigt af de offentlige finanser, når den positive indvirkning af de forbedrede bytteforhold forsvinder.

Virksomhedernes investeringer kan og bør være det mest dynamiske element. For at opnå den ekspansion, som skal til for at opnå Fællesskabsstrategiens mål, vil det være tilstrækkeligt at gøre den nuværende tendens endnu mere dynamisk. Naturligvis baseres hver eneste investeringsbeslutning på en realistisk økonomisk beregning; derfor er det vigtigt at fortsætte indsatsen med henblik på at opnå en forbedring af rentabiliteten, en nedbringelse af realrente på et sundt grundlag og en forøgelse af udbuddet af risikovillig kapital. Beslutninger om at investere afhænger imidlertid også af virksomhedernes tillid og vilje til at tage en risiko; derfor er det også vigtigt at skabe bedre vilkår herfor. Virksomhedernes bidrag skal således frem for alt bestå i hurtigst muligt at udnytte den øgede rentabilitet gennem mere omfattende og mere beskæftigelsesfremmende investeringer.

De offentlige investeringer og investeringer i infrastruktur i bred forstand, som i øvrigt ikke altid finansieres med offentlige midler, må ligeledes blive et dynamisk element i efterspørgslen. De offentlige investeringer er aftaget som følge af konsolideringen af de offentlige budgetter, idet deres andel i fællesmarkedets bruttonationalprodukt er faldet ca. 1,5 procentpoint siden begyndelsen af 70'erne. Der er stadig en del, der skal indhentes med hensyn til økonomisk rentable projekter. Det gælder derfor også om på EF-niveau at tage de nødvendige initiativer og at mobilisere de nødvendige private og offentlige midler. De større spillerum på de offentlige budgetter som følge af omstrukturering og øgede indtægter eller færre udgifter i kraft af øget vækst og beskæftigelse burde delvis anvendes til disse formål.

Endvidere kan *husholdningernes forbrug*, som repræsenterer det største aggregat i den interne efterspørgsel, støtte efterspørgslen i de kommende år. Gennem en moderat *reallønstigning*, øget beskæftigelse og en nedsættelse af skatter og udgifter til social sikring i kraft af udnyttelsen af de større budgetmarginer kan der, ligeledes på mellemlangt sigt, for privatforbruget blive tale om en ekspansion i samme takt som stigningen i bruttonationalproduktet. Det er i den forbindelse væsentligt, at nedsættelsen af skatter og udgifter til social sikring gennemføres på et tidligt tidspunkt samtidig med at målet, en konsolidering af de offentlige finanser på mellemlang sigt, fastholdes. I en senere fase, når først virksomhedernes rentabilitet er rettet yderligere op og beskæftigelsen stiger krafti-

gere, kan den øgede beskæftigelse og reallønstigningen lettere af sig selv støtte privatforbruget og samtidig medføre øgede offentlige indtægter og færre udgifter.

- 1.7. *De offentlige finanser* må spille en væsentlig, men også særdeles vanskelig rolle i forbindelse med gennemførelsen af EF-strategien. Målet med konsolideringen af statsbudgetterne på mellemlang sigt må fastholdes. Samtidig gælder det om beslutsomt og hurtigst muligt at udnytte alle eksisterende og nye spillerum med henblik på at forbedre udbuds- og efterspørgselsforholdene gennem nedsættelse af skatter og udgifter til social sikring og gennem en styrkelse af de offentlige investeringer. Disse spillerum opstår som følge af øgede indtægter og færre udgifter på grund af kraftigere vækst og stigende beskæftigelse. Dog udvikler disse spillerum sig meget forskelligt i de forskellige medlemsstater. Situationen synes at være mest gunstig i Tyskland og Luxembourg. I Frankrig udnyttes de eksisterende spillerum, idet man allerede har annonceret betydelige skattelettelser for 1987 og yderligere skattelettelser for 1988, ligesom budgetunderskuddet sideløbende hermed skulle blive nedbragt begge år. Hvis der skete en yderligere befæstelse af væksten i udlandet og særlig inden for Fællesskabet, ville det samtidig blive enklere at føre budgetpolitik i Frankrig. I Det forenede Kongerige har regeringen i sin erklæring i efteråret 1986 bebudet en stigning i de offentlige udgifter for regnskabsåret 1987/88 på omkring 4,75 mia. pund. Dette betyder i forhold til det forventede resultat for regnskabsåret 1986/87 en realstigning på ca. 2 %. Til gengæld kræver de stadig alt for store underskud og omfanget af den offentlige gæld i Belgien, Grækenland, Irland, Italien og Portugal, at saneringen af de offentlige finanser fortsat prioriteres. Udviklingen i Danmark i de seneste år har vist, at en sådan indsats kan forenes med en gunstig udvikling for virksomhedernes investeringer og for beskæftigelsen. Endelig har en sidste gruppe lande (Danmark, Spanien, Nederlandene) mindre alvorlige budgetproblemer, men andre aspekter i den forventede udvikling på kort sigt begrænser det makroøkonomiske spillerum.

Derfor vil det i årene 1987 og 1988 kun for en mindre landegruppe være muligt ved hjælp af budgetpolitikken at øve indflydelse på udbuds- og efterspørgselsforholdene. Det er dog af betydning, at denne gruppe udvides, efterhånden som det økonomiske opsving manifesterer sig.

Denne positive kædereaktion gælder det om at styrke ved hjælp af en samordnet indsats. Alle medlemsstater råder imidlertid over en supplerende handlingsmargen til, gennem omstrukturering af de offentlige indtægter og udgifter (herunder en selektiv afvikling af statsstøtte), at skabe gunstigere rammebetingelser for en forøgelse af beskæftigelsen. Disse muligheder må ikke

undervurderes og bør derfor være genstand for udveksling af erfaringer. Omstruktureringsprincippet bør også finde anvendelse på Fællesskabets budget.

- 1.8. Trods den dybtgående ændring af den internationale monetære situation er der ikke grund til at ændre de fundamentale retningslinjer for den *monetære politik i Fællesskabet*. Dens mål bør være på hensigtsmæssig måde at finansiere de forhåndenværende dispositionsmuligheder for at skabe realvækst, samtidig med at de opnåede resultater i forbindelse med nedbringelsen af inflationsraten sikres og, om nødvendigt, forbedres. Hertil har gennemførelsen af den monetære politik været hjulpet af den eksterne udvikling. Faldet i dollarkursen og i oliepriserne samt i den amerikanske rente har skabt større muligheder for en europæisk rentesænkning uden risiko for et fornyet inflationspres. Et yderligere og mærkbart fald i dollaren ville kunne gøre det nødvendigt med en fleksibel reaktion, for så vidt angår de europæiske rentesatser, for at afværge et nyt og kraftigt fald i dollaren med alle de hermed forbunde negative følger på mellemlang sigt. I denne forbindelse må man dog undgå at skabe nye inflationsrisici. Elimineringen af inflationsforventningerne og en forøgelse af den samlede opsparring burde i de fleste lande også føre til et fald i den lange realrente på et sundt grundlag. En sådan udvikling er helt i overensstemmelse med strategien. EMS har vist sig at være en stabiliserende faktor. Den øgede konvergens og liberaliseringen af kapitalbevægelserne har øget nødvendigheden af en snævrere koordinering af medlemsstaternes økonomiske politik såvel på internt plan mellem penge- og budgetpolitik og indkomstudvikling som på fællesskabsplan mellem medlemsstaterne. De fremskridt, der er blevet opnået ved oprettelsen af et område med monetær stabilitet, formindsker afhængigheden af eksterne påvirkninger, ligesom de er forudsætningen for videre fremskridt mod integrationen af de europæiske økonomier.

- 1.9. De bestræbelser til forbedring af *markedernes tilpasningsevne* og virksomhedernes miljø, der udfoldes for at fremme oprettelsen af små og mellemstore virksomheder og den faglige uddannelse og for at stimulere udvikling og anvendelse af ny teknologi, må fortsat prioriteres højt. Fuldførelsen af det interne marked er et vigtigt element til forbedring af konkurrenceevnen og markedernes virkemåde. Arbejdsmarkedspolitikken er af ganske særlig betydning for en beskæftigelseskabende vækst. Arbejdsmarkedets parter burde endnu nogen tid vise tilbageholdenhed med hensyn til reallønstigninger, indtil de arbejdspladsskabende investeringer bliver tilstrækkeligt rentable og arbejdsløshedsprocenten falder mærkbart og fortsat fra år til år. Hvad angår opbremsningen af reallønstigningerne er der i de seneste år i de fleste lande opnået betydelig succes, som hurtigt skulle medføre en meget kraftig stigning i beskæftigelsen, hvis en passende stigning i efterspørgslen kan sikres. Også en vis nedsættelse af

socialsikringsbidragene kan bidrage til en udvidelse af beskæftigelsen. Den bør imidlertid baseres på en udnyttelse af de disponible finansielle rådsrum, som hverken forringer socialsikringsystemets kvalitet eller finansielle ligevægt. En tilpasning af visse stive eller forældede arbejdsmarkedsregler kunne bidrage til oprettelse af nye arbejdspladser. Mange initiativer, med henblik på at fremme oprettelsen af nye arbejdspladser især for selvstændige og i mindre virksomheder, er blevet gennemført eller under overvejelse. De bør opmuntres og gøres til genstand for en udveksling af erfaringer.

Da tilpasningsforanstaltningerne på markederne, og særlig arbejdsmarkedet, ofte vedrører vigtige sociale aspekter, bør de gennemgås grundigt med arbejdsmarkedets parter. En del af foranstaltningerne henhører i vidt omfang under arbejdsmarkedsparternes frie lønforhandlingsret. Dette gælder f.eks. tilpasningen og reduktionen af arbejdstiden, som også kan gøre vækstprocessen mere beskæftigelsesfremmende, under forudsætning af, at disse foranstaltninger forbliver lønomkostningsneutrale.

Generelt bør man på dette område følge følgende princip, der blev formuleret i årsberetningen for i fjor: »Den ånd, hvori denne diskussion om markedernes tilpasningsevne føres, er afgørende for at opnå et positivt resultat. Målet med en større fleksibilitet er ikke at forringe de hidtil opnåede sociale fremskridt, men at skabe flere arbejdspladser. Derfor bør den økonomiske effektivitet samt fastholdelsen og udbygningen af de sociale fremskridt i videst muligt omfang gøres forenelige.«

- 1.10. Hvis *Fællesskabets samarbejdsstrategi* til fremme af vækst og beskæftigelse skal lykkes, er det vigtigt at følge retningslinjerne i alle medlemsstater effektivt, og det gælder såvel den makro- og mikroøkonomiske politik som arbejdsmarkedsdialogen på EF-plan og på nationalt plan.

Kommissionen vil opstille en foreløbig status over iværksættelsen af fællesskabsstrategien i den meddelelse, den skal forelægge Rådet (økonomi- og finansministrene) i juli 1987. Drøftelsen af denne foreløbige status kunne for Rådet af økonomi- og finansministre være en anledning til at opfylde det mandat, som Det europæiske Råd i Haag pålagde det, idet det opfordrede ministrene til »at følge de fremskridt, der opnås med hensyn til den ved udgangen af 1985 fastlagte fælles vækststrategi«. På den baggrund og for bedre at kunne udføre denne opgave opfordrer Kommissionen medlemsstaterne til i begyndelsen af maj 1987 at fremlægge en kortfattet rapport, hvori der redegøres for de initiativer og økonomisk-politiske foranstaltninger, som de har truffet. Disse rapporter — eventu-

elt suppleret med rapporter fra arbejdsmarkedets parter — kunne behandles i Udvalget for økonomisk Politik og inden for rammerne af arbejdsmarkedsdialogen på europæisk plan.

På nationalt plan er der ikke gjort tilstrækkelige fremskridt i arbejdsmarkedsdialogen om temaerne i fællesskabsstrategien i ret mange lande. Derfor opfordrer Kommissionen medlemsstaterne til at tage de nødvendige initiativer i henhold til artikel 3 i

Rådets direktiv 74/121/EØF af 18. februar 1974 om stabilitet, vækst og fuld beskæftigelse i Fællesskabet ⁽¹⁾, idet der tages hensyn til de særlige forhold, der gør sig gældende i hvert enkelt land.

Desuden opfordrer Kommissionen arbejdsmarkedets parter til eventuelt på eget initiativ at indlede dialogen på nationalt plan om temaerne i fællesskabsstrategien.

⁽¹⁾ EFT nr. L 63 af 5. 3. 1974, s. 19.

2. ØKONOMISK UDVIKLING OG KONVERGENS

2.1. Verdensøkonomien

De tre vigtigste ændringer, der er sket i den internationale økonomiske situation i de sidste atten måneder, har været halveringen af olieprisen målt i dollars, korrektionen af dollarens overvurdering samt rentefaldet. De kombinerede virkninger af disse tre faktorer åbner mulighed for, at verdensøkonomien på ny kan komme ind i en mere stabil vækstbane på mellemlang sigt. Prognoserne på kort sigt vedrørende væksten i verdensøkonomien er imidlertid ikke ret meget mere optimistiske end for et år siden. Væksten i OECD-området som helhed forventes at blive på omkring 2,5 % i 1986 og 1987, dvs. lidt lavere end i 1985.

Oliepriserne er faldet fra 25 til 30 dollars pr. tønde i 1985 til 10 til 15 dollars pr. tønde i indeværende år. Målt i europæiske valutaer er det relative fald endnu mere markant. Spotprisen i dollars faldt nemlig med ca. 50 % i tolv månedersperioden frem til september 1986, mens prisfaldet i ECU var på ca. 65 %. Denne udvikling vil ikke blot få virkninger for oliemarkedet; den vil også få betydelige indirekte virkninger, nemlig en reduktion af olieregningen, inflationsdæmpende impulser og positive konsekvenser for de industrialiserede landes potentielle produktion, og den vil dermed åbne mulighed for at iværksætte en mere vækstbetonet økonomisk politik. Halveringen af olieprisen er et fænomen uden fortilfælde, og det er vanskeligt med sikkerhed at forudsige virkningerne heraf på verdensøkonomien.

Priser på 10 til 15 dollars pr. tønde kan forventes at medføre en mærkbar forøgelse af olieforbruget og en større energintensitet i væksten, der vil blive så meget mere markant, som de interne priser på de forskellige energikilder formodentlig vil tilpasse sig i nedadgående retning. På det interne plan indebærer dette risiko for, at problemerne i forbindelse med miljøbeskyttelse accentueres. På det eksterne plan vil en betydelig acceleration i forbruget af olieprodukter — samtidig med at de olieproducerende lande formindsker udbuddet af olie — øge sandsynligheden for en hurtig genopretning af oliepriserne.

Prishalveringen, målt i dollars, vil reducere olieregningen for den vestlige verden med ca. 220 mia dollars. Da over halvdelen af olien sælges på de internationale markeder, vil de nettoimporterende landes betalinger til de nettoeksporterende lande falde med ca. 120 mia dollars. Formindskelsen af Fællesskabets samlede olieregning (inklusive egenproduktionen) vil — beregnet på grundlag af forbruget i 1985 — udgøre ca. 85 mia ECU (2,5 % af BNP), mens reduktionen af nettoolieregningen (import) beløber sig til ca. 60 mia ECU (1,8 % af BNP).

Inflationsafdæmpningen som følge af prisfaldet på olie har bidraget til rentefaldet. I USA faldt den korte rente med 1,5 procentpoint i tolv månedersperioden frem til juli 1986, og faldet i den lange rente, der var endnu mere udtalt, udgjorde 2,5 procentpoints. Et lignende rentefald har kunnet konstateres i Fællesskabet (den korte rente faldt ligeledes med 1,5 procentpoint og den lange rente med 2 procentpoints). Den betydelige lempelse af pengepolitikken, i særdeleshed i USA, har i vidt omfang bidraget til denne renteudvikling (jf. diagram 8 og 9).

Olieprisfaldet og rentefaldet har forbedret de energiforbrugende industrigrenes rentabilitet, og det er sandsynligt, at virksomhederne vil gennemføre nye investeringer eller udskyde nedlæggelsen af ældre produktionsanlæg. Der kan på denne måde forventes en vis forøgelse af produktionskapaciteten.

Det vidtspredte rentefald er en velkommen, men utilstrækkelig hjælp for de stærkt forgældede udviklingslande. Et generelt rentefald på 1 procentpoint betyder for disse lande ca. 7 mia dollars pr. år (bestemt af omfanget af deres kortsigtede gæld og gæld med variabel rente). Samtidig har debitorudviklingslandene imidlertid været ramt af en ny forringelse af deres bytteforhold (−1,7 % i 1985) og af et fald i deres eksportindtægter (−1,6 % i 1985 og −0,9 % skønnet for 1986). De har derfor fået et større underskud på

de løbende poster og har ikke været i stand til at øge vækstraten (4,1 % i 1985 og 3,3 % skønnet for 1986). Navnlig de olieeksporterende lande (først og fremmest OPEC-landene, men også Mexico, Kina og Malaysia) befinder sig i en periode med stramninger, hvor det er nødvendigt at reducere importen. Udsigterne er imidlertid bedre for visse nyindustrialiserede lande (f.eks. Taiwan og Sydkorea), som har fået en stærkt forbedret konkurrenceevne som følge af, at de har ladet deres valuta følge dollaren nedad.

Selv om dollarfaldet har været kraftigt (33 % i forhold til ECU i atten månedersperioden frem til september 1986, 40 % i forhold til yen), er det ikke alene tilstrækkeligt til hurtigt at skabe ligevægt på USA's handelsbalance. I første halvår af 1986 opvejede olieprisfaldet virkningerne på bytteforholdet af dollarens fald. I Kommissionens prognoser for det korte sigt regner man imidlertid ikke med nye olieprisfald, således at stigningen i importpriserne for andre produkter end olieprodukter antagelig vil medføre en forringelse af bytteforholdet.

Efter en vis periode vil der som følge heraf ske en justering af eksport- og importmængden i USA. Men for 1986 og 1987 kan man ikke forvente en formindskelse af handelsunderskuddet, da importudgifterne antagelig vil vokse hurtigere end eksportindtægterne (virkningerne af J-kurven). I øvrigt vil saldoen på de løbende poster gradvis blive forværret som følge af ydelserne på USA's voksende udlandsgæld. Dette betyder, at USA's løbende underskud fortsat vil ligge over 100 mia dollars i 1986 og 1987. Fællesskabets og Japans overskud vil vokse betydeligt i 1986 takket være virkningen af olieprisen. Det japanske overskud vil udgøre over 4 % af BNP i 1986, hvilket er en procentandel, der er fire gange større end for Fællesskabet.

For så vidt angår den interne justering i USA er formålet med Gramm-Rudman-Hollings-loven om reduktion af budgetunderskuddet, der blev vedtaget i slutningen af 1985, at fastsætte en stram budgetdisciplin med henblik på at eliminere hele forbundsbudgetunderskuddet inden for en femårsperiode. Udsigterne for at realisere dette mål er dog usikre. Der udøves ikke desto mindre et stærkt pres for at indskrænke underskuddet i forhold til niveauet på 230 mia dollars skønnet for finansåret 1986, hvilket vil indebære en stram budgetpolitik i en årrække. Budgetpolitikken i Japan tager fortsat sigte på at opnå en sanering på mellemlang sigt af de offentlige finanser; i efteråret vedtog regeringen imidlertid et program til støtte for den indenlandske efterspørgsel, som bl.a. omfattede udgifter på 3 000 mia yen til offentlige arbejder, dvs. omkring 1 % af BNP i nominelle termer. Til trods for disse foranstaltninger ser det ikke desto mindre ud til, at virkningen af bytteforholdsforbedringen på økonomien som helhed og i særdeleshed på forbruget ikke vil slå fuldstændig igennem og derfor ikke helt vil give den impuls, man havde påregnet.

Alt i alt vil væksten i verdenshandelen med industriprodukter blive moderat. De industrialiserede landes bytteforhold blev stærkt forbedret i 1986 (med 7,5 %, men med over 30 %, hvis man ser bort fra handelen inden for OECD, hvilket er den største forbedring siden krigen). Den mængdemæssige verdensimport (eksklusive Fællesskabet), vejet med Fællesskabets markedsandele, vil imidlertid kun vokse meget langsomt (omkring 1,3 % i 1986, 2,4 % i 1987). Dette viser, at en internt drevet økonomisk ekspansion i Europa som helhed er mere og mere nødvendig.

De aktuelle økonomiske indikatorer for 1987 antyder hverken en kraftig vækst eller en recession i verdensøkonomien. Det er imidlertid ikke sikkert, at disse ret moderate udsigter vil blive konkretiseret, og Kommissionens hypoteser om verdenshandelen kan måske vise sig at være optimistiske. Følgende bemærkes:

- i) Dollardeprecieringen har endnu ikke resulteret i en ny stigning i inflationen i USA. Det er sandsynligvis kun et spørgsmål om tid, inden den giver sig udslag i højere importpriser i USA og et opadgående pres på de råvarepriser, der er udtrykt i dollars. Derfor må risikoen for en ny stigning i inflationen ikke undervurderes. Hvis en restriktiv budgetpolitik, som iværksættes med henblik på at reducere budgetunderskuddet, skulle falde sammen med en stramning af pengepolitikken med sigte på at undgå et alt for kraftigt fald i dollarkursen eller en hurtig opblussen af inflationen, kunne der nemt indtræde en recession.
- ii) Olieprisen kunne blive genoprettet hurtigere, end man forventer i dag, navnlig hvis OPEC-landene er i stand til i fællesskab at reducere deres produktion. Det er muligt, at OPEC-landenes fastsættelse af kvoter i midten af 1986 allerede har udløst en udvikling i denne retning. Og det må i hvert fald konstateres, at olieprisen i øjeblikket svinger meget i begge retninger.
- iii) Som følge af de internationale gældsproblemer og de lidet lyse udsigter for udviklingslandene er der for banksystemet som helhed stadig risiko for, at nogle vigtige lande ikke vil kunne honorere deres betalingsforpligtelser.

I løbet af det sidste år er den internationale økonomiske situation ændret radikalt som følge af olieprisfaldet, dollardeprecieringen og rentefaldet. For de olieforbrugende industrialiserede lande har omfanget og hurtigheden af den samtidig stedfundne forbedring af bytteforholdet været uden fortilfælde siden krigen. Man kan forvente, at den interne efterspørgsel i industrilandene er tilstrækkelig til, at man undgår en afdæmpning af tendensen i efterspørgslen og produktionen på verdensplan. Den økonomiske justeringsproces vil imidlertid tage tid, og der er fortsat risiko for, at

udviklingen henimod en ny og bedre afbalanceret situation i verdensøkonomien vil blive ujævn. Industrilandene bør iværksætte særlige og samordnede politikker for fuldt ud at drage fordel af forbedringen af udbudsforholdene og for at

fremskynde korrektionen af de største betalingsbalanceulige-vægte. Udviklingslandenes gældssituation er desuden fortsat alvorlig og indebærer stadig risici for den internationale økonomi.

TABEL 1

Verdensproduktion, handel og priser

	1984	1985	1986	1987
<i>Reelt bruttonationalprodukt — ændring i procent i forhold til det foregående år:</i>				
EUR 12	2,2	2,4	2,5	2,8
Andre OECD-lande	5,5	3,4	2,6	2,4
— USA	6,5	2,8	2,8	2,3
— Canada	5,0	4,5	3,3	2,8
— Japan	5,7	4,5	2,0	2,4
— resten af OECD	3,3	3,6	2,5	2,4
OECD i alt	4,4	3,0	2,6	2,5
<i>Verdens samlede importmængde — ændring i procent i forhold til det foregående år:</i>				
Inklusive EUR, vægtning på grundlag af verdensimport	9,3	3,4	3,8	4,4
Eksklusive EUR, vægtning på grundlag af verdensimport	10,4	2,2	2,3	3,1
Eksklusive EUR, vægtning på grundlag af EUR's markedsandele	7,5	1,9	1,3	2,4
<i>Verdenseksportpriser i dollars — ændring i procent i forhold til det foregående år:</i>				
Råvarer, eksklusive brændstoffer	-1,5	-10,5	3,2	-1,6
Råolie (fob)	-4,5	-3,0	-47,3	-12,9
Industriprodukter	-2,8	-1,2	17,3	4,0
<i>Balance på de løbende poster — i mia dollars:</i>				
EUR 12	2,8	14,4	50,5	43,5
Andre OECD-lande	-67,5	-74,4	-65,8	-75,5
— USA	-101,6	-117,7	-139,5	-140,5
— Canada	1,9	-1,7	-5,4	-6,5
— Japan	35,1	49,2	85,0	79,0
— resten af OECD	-3,0	-4,3	-6,0	-7,6
OECD i alt	-64,7	-60,0	-15,3	-32,0
OPEC-lande	-6,0	1,4	-32,2	-24,8
Andre udviklingslande ⁽¹⁾	-20,0	-22,2	-22,3	-21,2
Andre lande ⁽²⁾	25,2	5,0	-1,4	-0,7
Fejl og udeladelser	-65,5	-75,8	-71,1	-78,6

⁽¹⁾ »Andre udviklingslande» omfatter Kina, Jugoslavien og Sydafrika.

⁽²⁾ »Andre lande» omfatter ikke handelen inden for COMECON.

Kilde: Kommissionens tjenestegrene (på basis af prognoser fra oktober).

TABEL 2

Ligevægt mellem opsparing og investering i USA, Japan og Fællesskabet (procent af BNI/BNP)

		Tilgang				Anvendelse			
		Privat opsparing	-	Private investeringer	=	Opsparings-overskud	=	Overskud på de løbende poster	+ Det offentlige underskud
USA	1985	17,2	-	16,6	=	0,6	=	- 2,9	+ 3,5
	1986	16,4	-	16,5	=	- 0,1	=	- 3,5	+ 3,4
	1987	15,9	-	16,6	=	- 0,7	=	- 3,3	+ 2,6
Japan	1985	32,9	-	28,0	=	4,9	=	3,7	+ 1,2
	1986	34,2	-	28,9	=	5,3	=	4,3	+ 1,0
	1987	33,5	-	29,5	=	4,0	=	3,5	+ 0,5
EUR 12	1985	21,7	-	16,1	=	5,6	=	0,5	+ 5,1
	1986	22,4	-	16,5	=	5,9	=	1,2	+ 4,7
	1987	22,6	-	17,0	=	5,0	=	0,9	+ 4,1

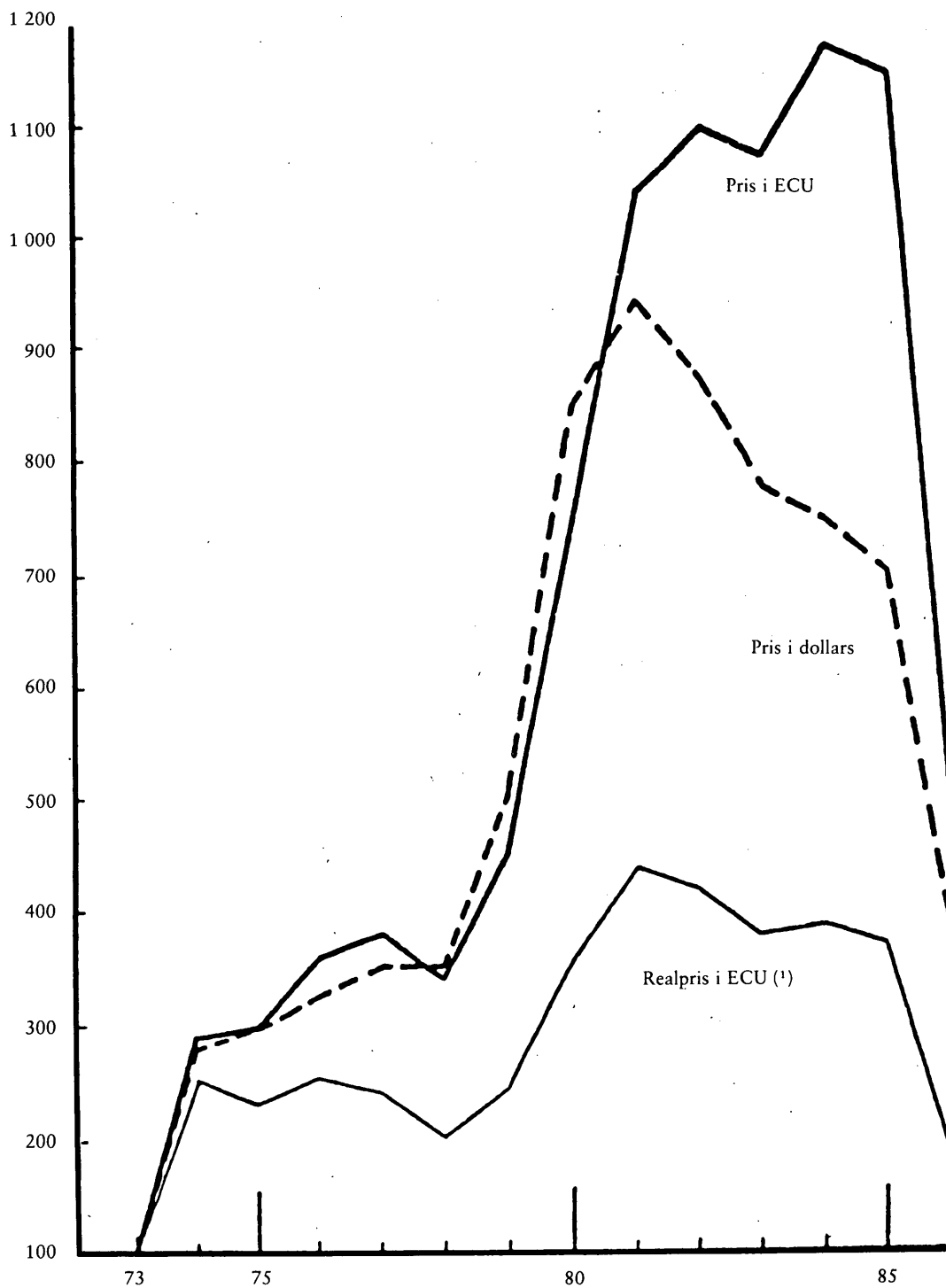
NB: Dataene i nationalregnskaberne for USA, Japan og Fællesskabet er ikke helt sammenlignelige.

Kilde: Kommissionens tjenestegrene (på basis af prognoser fra oktober 1986).

DIAGRAM 1

Olieprisen

Gennemsnitlige importpriser for råolie i Fællesskabet (EUR 12) i dollars, i ECU og i reale termer
(indeks 1973 = 100)

(¹) Korrigeret med det implicitte indeks for privatforbruget.

Kilde: Eurostat og Kommissionens tjenestegrene.

De økonomiske konsekvenser af udviklingen i olieprisen

Olieprisfaldet er et af hovedelementerne i den økonomiske konjunktur i 1986. På grundlag af en sandsynlig, men ikke sikker hypotese om en oliepris på 15 dollars pr. tønde i gennemsnit i 1986 har prisfaldet i forhold til 1985 været på 45 %. Dollarens betydelige depreciering over for ECU har forstærket denne udvikling endnu mere, således at olieprisen pr. tønde udtrykt i ECU er faldet med ca. 55 % i 1986 i forhold til 1985. I kraft af omfanget af dette fald og den store rolle, som denne energikilde spiller i økonomien, vil dette have store virkninger for udviklingsperspektiverne i de europæiske økonomier.

Konsekvenserne vil både vise sig på kort og på mellemlang og lang sigt og vil ikke blot påvirke efterspørgsel og udbud, men også den økonomiske politik. Der bør imidlertid fremsættes to forbehold.

- Den her antagne hypotese indebærer et *definitivt* fald i olieprisen: konsekvenserne af prisfaldet antages altså at få al den tid, der er nødvendig for at slå igennem fuldt ud (til forskel fra scenarierne i hovedteksten, hvor olieprisen stiger igen på mellemlang sigt). Der opereres derfor ikke med nogen latenstid i de økonomiske agents adfærd, mens usikkerheden om prisfaldets varighed i den virkelige verden risikerer at forsinke deres reaktion.
- Desuden er der også indtruffet andre vigtige begivenheder (f.eks. deprecieringen af dollaren) i 1986, som øver indflydelse på de direkte konsekvenser af olieprisfaldet. De positive virkninger, man kan vente i Europa, vil muligvis ikke give sig udslag i en umiddelbar og entydig forbedring af den europæiske konjunktur.

TABEL 3

Skøn over virkningerne af et olieprisfald fra 27 til 15 dollars pr. tønde

	BNI-niveau (%)		Forbrugerpris-niveau (%)		Beskæftigelses-niveau (%)		Løbende saldo (% af BNI)	
	1986	1987	1986	1987	1986	1987	1986	1987
<i>Kommissionens skøn</i> ⁽¹⁾								
Tyskland	1,4	1,7	-1,7	-2,4	0,9	1,2	1,4	0,3
Frankrig	0,9	1,9	-1,4	-2,2	0,9	1,2	1,5	0,9
Italien	0,3	2,1	-1,2	-2,9	0,2	0,7	1,5	0,5
Det forenede Kongerige	0,3	0,9	-0,3	0,2	0	0	-1,4	-0,7
EUR 10	0,9	1,4	-1,4	-2,2	0,5	0,9	1,0	0,5
<i>HERMES-model</i> ⁽²⁾								
Frankrig	1,1	1,9	-3,5	-4,4	0,3	0,5	:	:

Kilder:

⁽¹⁾ Disse skøn er udarbejdet af Kommissionens tjenestegrene og er ikke direkte baseret på økonometriske modeller. Skønnet for Fællesskabet (EUR 10) er baseret på vurderinger for de enkelte lande.

⁽²⁾ HERMES-modellen (Harmonised European Research for Macroeconomic and Energy Systems) er baseret på den hypotese, at 30 % af profitforøgelsen investeres i modernisering af industrien.

På kort sigt vil der vise sig to direkte virkninger: en indkomstoverførsel fra de olieproducerende lande til de nettoimporterende lande samt en generel reduktion af brugernes produktionsomkostninger. Under hypotesen om en oliepris på 15 dollars pr. tønde er disse indkomstoverførsler betydelige: 1,8 procentpoint af BNP for Fællesskabet, med meget store forskelle for de enkelte lande afhængigt af deres grad af afhængighed (fra 4,1 procentpoints for Portugal til - 0,8 for Det forenede Kongerige). Taget isoleret ⁽¹⁾ vil dette medføre en hurtig vækst i BNP i konstante priser, idet denne størrelse efter to år vil være 1,5 % højere, end hvad der ville være tilfældet uden olieprisfaldet. Disse positive virkninger vil imidlertid antagelig blive modvirket af et kraftigt fald i de olieproducerende landes import, men det må antages, at det samlede resultat vil forblive positivt for de europæiske lande. I øvrigt skulle olieprisfaldet give mulighed for at reducere de offentlige underskud (besparelser af energiudgifter fra 0,1 til 0,5 procentpoint af BNP, forøgelse i reale termer af skatte- og afgiftsgrundlaget).

Den forbedring af bytteforholdet, som olieprisudviklingen indebærer, medfører ligeledes en meget betydelig formindskelse af inflationsrytmen i de europæiske lande (sandsynligvis bortset fra Det forenede Kongerige som følge af pundets depreciering): den kunne andrage 2 % efter to år. Resultatet har været et betydeligt fald i den nominelle lange rente (- 2 procentpoints mellem juli 1985 og juli 1986 for Fællesskabet). Paradoksalt nok har faldet i den korte rente været mere moderat, fordi der her er en stærk forbindelse til udviklingen i valutakurserne. Dette fald i rentesatserne spiller en vigtig rolle på grund af den forbedring af solvabiliteten, som det på kort sigt indebærer for gældsatte økonomiske agenter afhængig af omfanget af deres variabelt forrentede gæld. Inflationsafdæmpningen skulle endelig gøre det lettere for de pengepolitiske myndigheder.

På lang sigt vil varigheden af ovennævnte virkninger først og fremmest afhænge af, om der fortsat opretholdes en lav oliepris, men også af de forventninger, som de økonomiske agenter har herom. Men selv om olieprisen kunne opretholdes på omkring 15 dollars pr. tønde i en vis tid, kunne den derefter på ny begynde at stige som følge af en stigning i den internationale efterspørgsel efter olie og en formindskelse af udbudet. De langsigtede virkninger er derfor meget usikre. Virkningerne på udbudssiden, som ifølge sagens natur først vil slå helt igennem på mellemlang sigt, vil først og fremmest udgå fra den forøgelse af produktionskapaciteten. I kraft af en forbedret rentabilitet vil der blive gennemført en række investeringsplaner, som uden olieprisfaldet ikke ville give tilstrækkelige afkastningsmuligheder. Denne virkning kunne forstærkes i de første år ved, at man udskyder nedlæggelsen af de ældste anlæg, fordi olieprisfaldet bevirker, at de fortsat er rentable. Selv om disse rene udbudssidevirkninger er vanskelige at vurdere, kunne de antages at øge produktionskapaciteten med 2 til 5 % på lang sigt for Fællesskabet som helhed.

Olieprisfaldet har betydelige konsekvenser for den økonomiske politik. Det kan inden for en kortere eller længere tidshorizont, der er forskellig fra land til land, løsne de forskellige bindinger, der i øjeblikket er lagt på penge- og budgetpolitikken: mindre inflation, formindskelse af de offentlige underskud og forbedring af den løbende betalingsbalance for de fleste EF-lande. De indirekte konsekvenser, der følger af en øget manøvremargin i den økonomiske politik, vil derfor blive større. Dette vil lette mulighederne for at iværksætte samarbejdsstrategien for vækst og beskæftigelse.

⁽¹⁾ Der er tale om en virkning under en alt-andet-lige-forudsætning — navnlig en uændret økonomisk politik — og den vil dermed komme oven i virkningerne af andre chok (Gramm-Rudman-Hollings-loven, svækkelse af dollaren ...).

2.2. De økonomiske udsigter i Fællesskabet

De radikale ændringer i det økonomiske miljø, der er omhandlet ovenfor — halvering af olieregningen, korrektion af dollarens valutakurs, rentefald og fald i inflationen — har forbedret vækstudsigterne på mellemlang sigt i Europa. Men i begyndelsen af 1986 viste det økonomiske opsving, der i øvrigt er ret beskedent, tegn på en vis afdæmpning. De olieproducerende lande indskrænkede deres efterspørgsel efter industrivarer hurtigere, end de olieforbrugende lande har øget deres interne efterspørgsel. Navnlig OPEC- og COMECON-landene, der i 1985 tegnede sig for over en tredjedel af Fællesskabets samlede eksport til tredjelande, vil formentlig reducere deres import kraftigt i 1986 (henholdsvis ca. 25 % og 11 % i mængder). Hovedparten af de ikke-olieproducerende udviklingslande har desuden ikke kunnet øge deres import i 1986 som følge af vanskeligheder i forbindelse med deres udlandsgæld, lave råvarepriser og heraf følgende mangel på udenlandsk valuta. De OECD-lande, der ikke er medlemmer af Fællesskabet, har øget deres import, men alt i alt vil Fællesskabets eksportmarkeder ikke vokse meget i 1986. På grund af forringelsen af priskonkurrenceevnen vil Fællesskabets eksport desuden endog falde lidt i konstante priser. Det er altså udelukkende på grund af dynamikken i importen inden for Fællesskabet, at medlemsstaternes eksport i 1986 vil vokse med ca. 2,2 % i mængder, hvilket er mindre end halvdelen af tallet for 1985 (5,7 %).

Medlemsstaternes import fra tredjelande vil derimod stige langt kraftigere. Udenrigshandelen vil give et klart negativt bidrag til realvæksten i Fællesskabet. Uden dette negative element ville væksten i Fællesskabet have været mere end 1 procentpoint højere. Denne negative impuls fra Fællesskabets mængdemæssige nettoeksport bidrager imidlertid i væsentlig grad til at absorbere uligevægtene i verdenshandelen. Trods de store ændringer i eksport- og importmængderne, men takket være den tydelige forbedring af bytteforholdet, vil betalingsbalancens løbende poster for Fællesskabet som helhed i 1986 udvise et overskud, der er klart højere end i 1985 (ca. 1,2 % af det nominelle BNP mod 0,5 % i 1985).

I første halvår af 1986 blev den svage udvikling i eksporten kun delvis opvejet af dynamikken i den interne efterspørgsel. Da køberne nærerede forventninger om nye prisfald, udskød de deres indkøb i de første måneder af året. Dette fænomen berørte ligeledes virksomhederne, som nedbragte deres lagre af halvfabrikata. De forbrugere, som havde en uventet realindkomststigning, øgede samtidig opsparingen. Men fra andet kvartal viste der sig tegn på et opsving i den endelige efterspørgsel. Dette bekræftes ligeledes af forbedringen i forbrugertilliden — en ledende indikator, som udarbejdes på basis af regelmæssige undersøgelser i Fællesskabet. Det private forbrug i Fællesskabet forventes i 1986 at vokse med ca. 3,7 % i mængder, således at det bliver den vigtigste aktivitetsstimulerende faktor. Tyskland vil få den højeste vækst i det private forbrug (lidt under 5 %).

Sideløbende med det private forbrug fortsætter investeringerne med at understøtte det økonomiske opsving, selv om vækstraterne er mindre end dem, der er observeret under tidligere opsving. Dette skyldes hovedsagelig en mindre dynamisk udvikling i bygge- og anlægsinvesteringerne.

De vil imidlertid vokse med ca. 2,3 % i 1986 efter tilbagegangen i 1985 (– 2,6 % i reale termer). Maskininvesteringerne udviser til gengæld fortsat en stigende tendens (realstigning på ca. 6 %). Denne udvikling bekræftes af de seneste investeringsundersøgelser i industrien i Fællesskabet. Ifølge disse oplysninger er industrivirksomhedernes investeringsplaner, som allerede viste tegn på stigning i efteråret sidste år, blevet opjusteret for 1986 i praktisk taget alle medlemsstater (fra 7 % til 10 % i reale termer). Industrien fortsætter altså i 1986 med at vise stærkere investeringsvækst end økonomien som helhed. Den relativt hurtige investeringsstigning i 1985 og 1986 har hidtil kun resulteret i en stabilisering i antallet af arbejdspladser i industrien i Fællesskabet. Det er altså klart, at en fortsat stærk vækst i investeringerne i de kommende år er påkrævet for at opveje de tab af arbejdspladser, som var et resultat af de alt for svage investeringer i anden halvdel af halvfjerdserne og begyndelsen af firserne (jf. diagram 10).

Ligesom i de sidste år er væksten i det offentlige forbrug meget mindre end den gennemsnitlige vækstrate i den interne efterspørgsel (1,7 %). Som helhed vil den interne efterspørgsel i Fællesskabet udvise en markant stigning i 1986 (+ 3,8 % i reale termer mod 2,2 % i 1985).

I modsætning til, hvad der gælder for den mængdemæssige vækst i bruttonationalproduktet, har virkningen af bytteforholdet på forbrugerpriserne næsten været umiddelbare til trods for, at omkostningsfaldet ikke fuldt ud er slået igennem i salgspriserne. I gennemsnit har den europæiske forbruger imidlertid i højere grad haft fordel af bytteforholdsforbedringen end den japanske forbruger, idet en større del af bytteforholdsgevinsten i Japan er tilfaldet virksomhedssektoren.

Som det fremgår af forbrugerundersøgelserne i Fællesskabet, har prisstabiliseringen medført en betydelig forøgelse af købekraften. Den gennemsnitlige stigning i forbrugerpriserne i Fællesskabet i 1986 (ca. 3,7 %) vil blive den laveste i de sidste tyve år.

Trods den betydelige reallønsstigning (2,3 % på basis af forbrugsdeflatoren) vil de reale lønomkostninger pr. beskæftiget i Fællesskabet forblive stabile i 1986 (på grundlag af BNP-deflatoren). Denne gunstige situation, der ikke vil gentage sig i de kommende år, skyldes den klare forbedring af bytteforholdet, der har reduceret virksomhedernes omkostninger, samtidig med at den har øget forbrugernes købekraft.

Selv om opsvinget ikke har været alt for dynamisk hidtil, har det dog haft en vis virkning på *arbejdsmarkedet*. I 1986 forventes antallet af beskæftigede i Fællesskabet at vokse med 0,8 %, hvilket ligger klart over gennemsnittet for tresserne og halvfjerdsnerne (jf. tabel 4). I et makroøkonomisk perspektiv ser den tærskel, ud over hvilken stigningen i produktionen begynder at have indvirkning på beskæftigelsen, ud til at være faldet yderligere. Stigningen i beskæftigelsen skyldes imidlertid også de særforanstaltninger, der er truffet inden for rammerne af beskæftigelsespolitikken, samt udviklingen af deltidsarbejde. Beskæftigelsesstigningen har ligget over gennemsnittet i Danmark (1,9 %), Spanien (1,8 %) og Tyskland samt Nederlandene (1,1 % i disse to lande). Trods en klar forøgelse af antallet af arbejdspladser vil arbejdsløsheden i Fællesskabet kun falde ganske lidt i 1986 (fra 12,0 % i 1985 til 11,9 %, EUR 12) som følge af den fortsatte vækst i den erhvervsaktive befolkning i Fællesskabet (ca. 0,8 % i 1986). Denne vækst har i den seneste periode i højere grad været et resultat af en stigning i erhvervsfrekvensen (bl.a. for kvindernes vedkommende) end af demografiske faktorer.

Trods den gradvise forbedring af arbejdsmarkedet er der stadig en række særlige problemer på visse områder på arbejdsmarkedet. Det skal navnlig bemærkes, at langtidsarbejdsløsheden er blevet forværret i Fællesskabet; i øjeblikket har ca. 40 % af de arbejdsløse været uden arbejde i mere end et år mod 36 % i 1983. Selv om det er vanskeligt at foretage direkte sammenligninger mellem medlemsstaterne, ser det ud til, at der er betydelige forskelle på dette punkt: medens f.eks. andelen af langtidsarbejdsløse i Danmark kun ligger på omkring 6 %, udgør den over 50 % i Belgien, Nederlandene og Spanien og ligger på mellem 30 og 40 % i Tyskland, Frankrig, Irland, Italien og Det forenede Kongerige. Antallet af unge arbejdsløse er faldet en smule (fra 4,6 mio i 1985 til 4,5 mio i 1986, dvs. ca. 35 % af samtlige arbejdsløse i EUR 9). Dette skyldes demografiske faktorer og særlige programmer i medlemsstaterne med henblik på at udbygge undervisningen og grunduddannelsen. Arbejdsløshedsprocenten for unge mellem 15 og 25 år er imidlertid fortsat uacceptabel på fællesskabsplan (ca. 20 %).

Økonomiske udsigter for 1987. Den gradvise genopretning af den økonomiske aktivitet i Fællesskabet vil i 1987 gå ind i sit femte år. Ifølge den normale cykliske profil for de foregående opsving skulle den sidste fase af opsvinget være nået og konjunkturtoppunktet ikke være langt væk. Denne konklusion ser imidlertid ikke ud til at være gyldig i den nuværende situation, idet konjunkturopsvinget denne gang helt klart er forskelligt fra de foregående. Til forskel fra 1972/73 og 1979/80 er den voksende kapacitetsudnyttelse hidtil endnu ikke blevet ledsaget af en acceleration i prisstigningerne, men tværtimod af en nedgang i inflationstakten. Lønomkostningerne pr. produceret enhed er heller ikke begyndt at vokse i en hurtigere rytme, således som det generelt var tilfældet i de sidste faser i opsvinget, fordi der ikke har været den knaphed på arbejdskraft, som var karakteristisk for de foregående situationer.

For så vidt angår 1987, har der hidtil ikke været tegn på en eventuel overophedning. Kommissionen forudser nemlig for samtlige EF-lande en ny afdæmpning af *forbrugerprisstigningen* i 1987 (3,0 % mod 3,7 % i 1986), hvilket hovedsagelig kan tilskrives de resultater, der er opnået i inflationsbekæmpelsen i de medlemslande, hvor prisstigningen hidtil havde været størst (Grækenland, Spanien, Portugal og Italien). I de andre medlemslande er inflationstakten sandsynligvis ved at stabilisere sig på det relativt lave niveau for 1986, eller også vil der kun blive tale om en mindre stigning.

Den *interne efterspørgsel* (+3,5 %) vil også blive den vigtigste vækstfaktor i 1987; den vil stige lidt mindre end i 1986. De mest dynamiske faktorer vil igen blive det *private forbrug* (3,5 % i reale termer) og de *faste investeringer* (5,1 % i reale termer); maskininvesteringerne (6,9 % i reale termer) vil blive langt mere dynamiske end bygge- og anlægsinvesteringerne (3,2 % i reale termer). Stigningen i det *offentlige forbrug* vil fortsat blive relativ moderat (1,3 %). *Eksporten* vil desuden næppe have vækststimulerende virkninger på den europæiske økonomi i 1987. Fællesskabets eksportmarkeder vil, efter en næsten stagnerende udvikling i 1986, uden tvivl udvise en mindre stigning i det kommende år (ca. på 2,4 % i reale termer) som følge af opsvinget i verdenshandelen. Medlemsstaternes eksport (inden for og uden for Fællesskabet) vil antagelig vokse med 3,5 til 4 % i 1987. Da Fællesskabets import fortsat vil vokse støt (ca. 6,5 %), vil udenrigshandelen stadig have en negativ virkning på den reale vækst i Fællesskabet (sandsynligvis -0,8 % mod -1,2 % i 1986). Fællesskabet vil således fortsat bidrage til at absorbere uligevægtene i verdenshandelen. Til trods for den mængdemæssige negative udvikling i Fællesskabets udenrigshandel vil den løbende balance stadig vise klart overskud (1987: 0,9 % af BNP, dvs. 42 mia dollars, mod 1,2 % af BNP, dvs. 52 mia dollars i 1986).

Som helhed — og på baggrund af den økonomiske politik, der føres i øjeblikket — vil væksten i Fællesskabets økonomi i 1987 formentlig blive lidt under 3 %. Vækstraten vil ligge mellem 3,6 % i Italien og -0,2 % i Grækenland. Trods beskæftigelsesfremgangen (0,8 % pr. år i 1986 og 1987) vil *arbejdsløsheden* fortsat være meget høj; i 1987 vil arbejdsløsheden i de tolv EF-lande som helhed kun falde ganske lidt, fra 11,9 % til 11,7 %.

Det økonomiske opsving fortsætter i Fællesskabet. Det skal hovedsagelig ses som konsekvensen af indkomstoverførslen i forbindelse med faldet i importpriserne. Den interne efterspørgsel, særlig det private forbrug og investeringerne, udgør den vigtigste vækstfaktor, medens Fællesskabets eksterne eksportmarkeder som helhed udviser en vis afmatning. Afdæmpningen af prisstigningerne og rentefaldet forbedrer vækstudsigterne på mellemlang sigt. Man begynder at kunne registrere nogle resultater i arbejdsløshedsbekæmpelsen i Fællesskabet, men de er endnu utilstrækkelige i forhold til, hvad der er nødvendigt eller muligt at opnå.

TABEL 4
EUR 12: Hovedtræk af den økonomiske udvikling, 1961 til 1987

(årlig ændring i procent)

	1961-73	1974-80	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ⁽¹⁾	1987 ⁽²⁾
Bruttonationalprodukt									
{ i løbende priser	10,2	14,6	10,8	11,2	9,6	8,8	8,5	8,8	6,4
{ i faste priser	4,8	2,2	-0,1	0,5	1,2	2,0	2,4	2,5	2,8
{ deflator	5,1	12,1	10,9	10,6	8,3	6,6	6,0	6,2	3,5
Privat forbrug, deflator	4,6	12,1	12,1	10,4	8,4	7,0	5,8	3,7	3,0
Faste bruttoinvesteringer									
{ private ⁽¹³⁾	5,6	1,2	-1,7	-2,2	-1,7	3,5	1,7	5,2	5,0
{ offentlige ⁽¹³⁾	3,2	-0,6	-6,8	5,3	0,7	-1,0	0,5	1,2	2,0
{ i alt	5,6	0,5	-4,1	-1,5	-0,4	1,3	2,4	4,2	5,1
heraf:									
byggeri	:	:	:	:	:	:	-2,6	2,3	3,2
maskiner m. v.	:	:	:	:	:	:	8,0	6,1	6,9
Indenlandsk efterspørgsel (i konstante priser):									
National indikator	5,0	2,1	-1,8	0,8	0,8	1,4	2,2	3,8	3,5
Forskel i forhold til de andre OECD-lande	-0,6	-0,2	-4,1	1,0	-1,9	-4,2	-1,1	0,4	0,9
Lønsum pr. lønmodtager									
{ nominal	10,0	14,9	12,8	10,9	9,9	7,6	6,8	6,0	4,8
{ real A ⁽³⁾	4,7	2,5	1,7	0,3	1,5	0,9	0,8	-0,1	1,3
{ B ⁽³⁾	5,2	2,5	0,6	0,4	1,4	0,6	1,0	2,3	1,8
Produktivitet ⁽⁴⁾	4,5	2,2	1,1	1,5	2,1	2,1	2,0	1,8	2,0
Reallønkonstninger pr. produceret enhed ⁽⁵⁾	100	104,5	104,3	103,0	102,4	101,1	99,9	98,1	97,4
Rentabilitet ⁽⁵⁾ ⁽⁶⁾	100	67,4	60,0	60,4	62,3	64,7	68,2	75,5	79,0
Konkurrenceevne ⁽⁵⁾ ⁽⁷⁾	100	108,8	105,5	98,9	93,2	86,7	85,6	95,1	95,9
Beskæftigelse	0,3	0,0	-1,2	-0,9	-0,8	-0,2	0,4	0,8	0,8
Registrerede arbejdsløse i % af den civile arbejdsstyrke ⁽⁸⁾ ⁽⁹⁾	2,2	4,7	7,8	9,3	10,3	10,8	11,1	11,0	10,8
Saldo på betalingsbalancens løbende poster i procent af BNP	:	:	-0,7	-0,8	0,0	0,1	0,5	1,2	0,9
Lang rente ⁽¹⁰⁾	7,1	10,5	15,1	14,3	12,7	12,0	10,8	9,0	:
Pengemængde ⁽¹¹⁾	:	13,5	10,6	11,6	10,6	8,7	9,4	8,4	6,5
Offentlig nettolånoptagelse eller -långivning i procent af BNP ⁽¹²⁾	-0,6	-3,8	-5,4	-5,6	-5,5	-5,4	-5,1	-4,7	-4,1
Offentlig gæld i procent af BNP	:	:	45,0	49,8	53,5	56,0	58,9	60,3	61,8
Renter af offentlig gæld i % af BNP	:	2,9	4,1	4,6	4,9	4,9	5,1	5,1	5,0

⁽¹⁾ Skøn fra Kommissionens tjenestegrene, oktober 1986.⁽²⁾ Prognose fra Kommissionens tjenestegrene på basis af nuværende politik, oktober 1986.⁽³⁾ A: BNP-deflator; B: privatforbrugsdeflator.⁽⁴⁾ Ren bruttoværditilvækst pr. beskæftiget i hele økonomien.⁽⁵⁾ Indeks: Ø 1961-73 = 100.⁽⁶⁾ EUR 4: Tyskland, Frankrig, Italien, Det forenede Kongerige; hele økonomien minus landbrugssektoren.⁽⁷⁾ Real effektiv valutakurs (over for ni andre industrilande) på basis af lønkonstningerne pr. produceret enhed i økonomien som helhed.⁽⁸⁾ Eurostat-definition.⁽⁹⁾ Uden Grækenland, Spanien og Portugal.⁽¹⁰⁾ Uden Spanien og Portugal.⁽¹¹⁾ Ult. året — Pengemængde i bred forstand, M2 eller M3, afhænging af land.⁽¹²⁾ Uden Grækenland, Spanien, Irland og Portugal.⁽¹³⁾ Skøn for EUR 10.

TABEL 5

Vareimport fra vigtige lande og landegrupper

(mængdemæssig ændring)

	1982	1983	1984	1985	1986 ⁽¹⁾	1987 ⁽¹⁾
EUR 12	2,7	2,0	7,1	5,5	6,3	6,4
USA	-2,3	12,7	23,6	4,7	10,9	6,3
Japan	0,5	-2,8	11,0	-1,9	8,5	6,4
OPEC	5,1	-10,1	-7,4	-11,3	-25,0	-12,5
Andre udviklingslande	-8,2	-1,2	5,5	3,3	1,8	3,0
Verden	-0,8	1,7	8,9	3,4	3,8	4,4

⁽¹⁾ Prognoser fra Kommissionens tjenestegrene, oktober 1986.

Kilde: Eurostat og Kommissionens tjenestegrene.

TABEL 6

Ændring i efterspørgselskomponenterne, EUR 12

(mængdemæssig ændring)

	1983	1984	1985	1986 ⁽¹⁾	1987 ⁽¹⁾
Det offentlige forbrug	1,0	0,9	2,2	3,7	3,5
Det private forbrug	1,7	1,0	1,7	1,7	1,3
Faste investeringer	-0,3	1,3	2,4	4,2	5,1
Bidrag til ændringen fra BNP i:					
Intern endelig efterspørgsel ⁽²⁾ ⁽³⁾	0,9	1,0	2,1	3,4	3,4
Lagerændringer ⁽²⁾	0,5	-0,2	0,0	0,4	0,2
Ekstern balance ⁽²⁾	-0,3	0,1	0,2	-1,2	-0,8
BNP	1,2	2,0	2,4	2,5	2,8
Vare- og tjenesteeksport	3,1	7,6	5,7	2,2	3,7
Vare- og tjenesteimport	1,5	5,6	5,3	6,3	6,2

⁽¹⁾ Prognoser fra Kommissionens tjenestegrene; oktober 1986.⁽²⁾ Ændring i procent i BNP i den foregående periode.⁽³⁾ Eksklusive lagerændringer.

Kilde: Eurostat og Kommissionens tjenestegrene.

TABEL 7

Prognoser for væksten i bruttonationalprodukt i 1986 og 1987

(årlig ændring i procent)

	1986 ⁽¹⁾			1987 ⁽¹⁾		
	BNP i værdi	BNP i mængde	BNP- priser	BNP i værdi	BNP i mængde	BNP- priser
Belgien	6,7	2,0	4,6	3,1	1,3	1,8
Danmark	7,8	2,9	4,8	5,5	1,8	3,7
Tyskland	7,1	3,1	3,9	4,6	3,2	1,4
Grækenland	23,2	0,5	22,6	12,1	-0,2	12,3
Spanien	15,1	2,9	11,8	9,3	3,0	6,1
Frankrig	6,9	2,2	4,6	5,3	2,5	2,7
Irland	7,6	1,8	5,6	6,8	3,1	3,6
Italien	12,7	2,8	9,7	9,1	3,6	5,3
Luxembourg	8,0	2,4	5,4	5,3	2,6	2,6
Nederlandene	2,0	1,6	0,4	0,1	1,8	-1,7
Portugal	23,8	3,8	19,2	14,4	3,5	10,5
Det forenede Kongerige	6,3	2,3	3,9	7,0	2,7	4,2
EUR 12	8,8	2,5	6,2	6,4	2,8	3,5

⁽¹⁾ Prognoser fra Kommissionens tjenestegrene; oktober 1986.

TABEL 8

Indikator for udviklingen på arbejdsmarkedet

	Arbejdsdage i procent af den civile erhvervsaktive befolkning						Årlig ændring i den samlede beskæftigelse				
	1960	1970	1983	1985	1986	1987	1961—1970	1971—1980	1981—1985	1986	1987
Belgien	3,1	2,1	14,3	13,7	12,9	13,4	0,6	0,3	-0,8	0,3	-0,6
Danmark	1,6	1,1	10,1	8,8	7,6	7,7	1,1	0,7	0,9	1,9	0,3
Tyskland	1,0	0,6	8,4	8,4	8,1	7,7	0,2	-0,1	-0,6	1,1	1,0
Grækenland	:	:	7,8	7,8	7,6	8,3	-0,7	0,6	1,0	0,5	0,0
Spanien	:	:	17,8	22,1	21,7	21,5	0,7	-2,1	-2,2	1,8	1,2
Frankrig	0,7	1,3	8,8	10,3	10,5	10,7	0,6	0,4	-0,5	0,1	0,3
Irland	4,7	5,3	14,9	18,0	18,4	18,0	-0,0	0,9	-0,9	-1,1	0,7
Italien	7,2	4,4	10,9	12,9	13,4	12,8	-0,5	0,5	0,5	0,5	1,3
Luxembourg	0,1	0,0	1,6	1,6	1,3	1,2	0,6	1,3	0,1	0,8	0,7
Nederlandene	0,7	1,3	14,3	13,1	12,0	11,1	1,2	0,2	-0,9	1,1	0,9
Portugal	:	:	10,2	8,7	8,6	8,5	-0,5	-0,3	-0,7	0,3	0,3
Det forenede Kongerige	1,6	2,5	11,6	12,0	12,0	12,0	0,2	0,2	-0,8	0,8	0,8
EUR 12	:	:	11,0	12,0	11,9	11,7	0,2	0,2	-0,6	0,8	0,8
EUR 9 ⁽¹⁾	2,5	2,0	10,3	11,1	11,0	10,8					
USA	5,5	4,9	9,6	7,2	6,9	6,9	1,9	2,0	1,6	2,2	1,7
Japan	1,7	1,1	2,7	2,6	2,8	2,9	1,4	0,8	1,0	:	:

⁽¹⁾ Uden Grækenland, Spanien og Portugal.

NB: Arbejdsløshedsprocenterne er beregnet på grundlag af oplysninger om antallet af registrerede arbejdsløse efter den fælles Eurostat-definition.

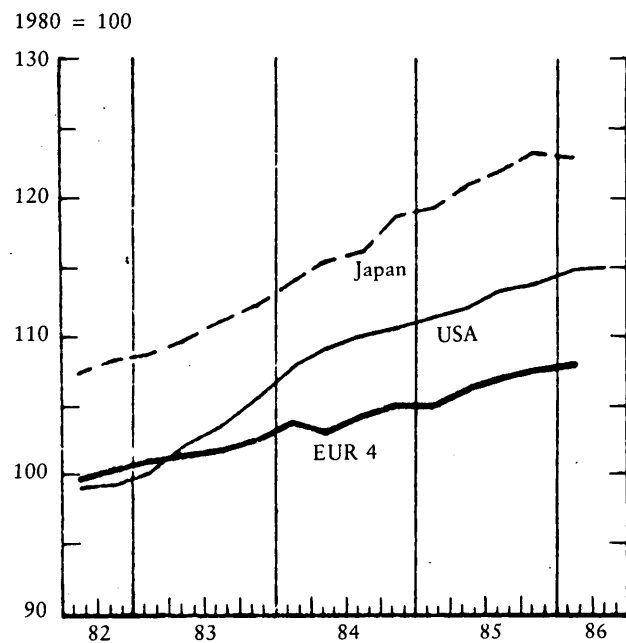
Undtagelser: for Grækenland, Spanien og Portugal er oplysningerne hentet fra nationale undersøgelser.

Kilde: Eurostat og Kommissionens tjenestegrene; oktober 1986.

DIAGRAM 2 til 5

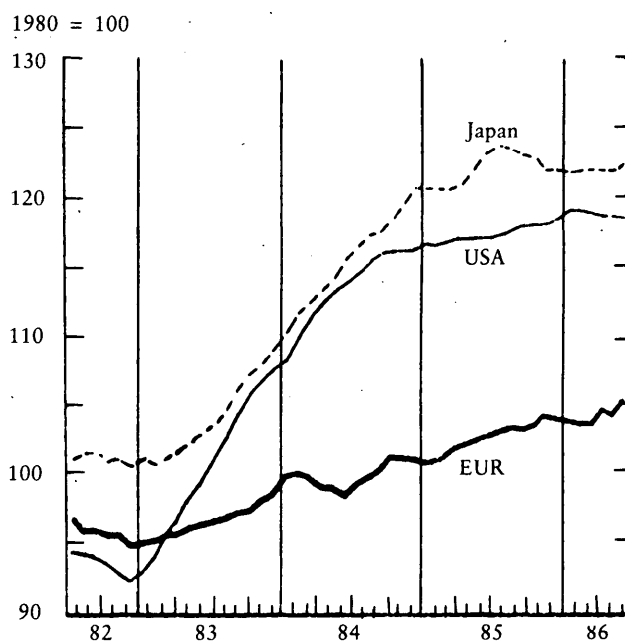
Komparativ udvikling i Fællesskabets, USA's og Japans økonomier 1982 til 1986

2. Bruttonationalprodukt, sæsonkorrigeret

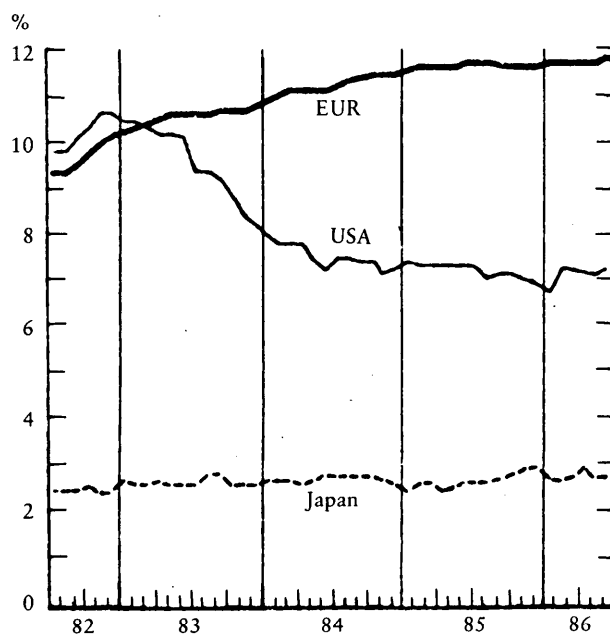

3. Industriproduktion

Glidende gennemsnit over tre måneder, sæsonkorrigeret

4. Arbejdsløshedsprocent, sæsonkorrigeret

5. Handelsbalance fob/cif mia ECU

Glidende gennemsnit over tre måneder, sæsonkorrigeret

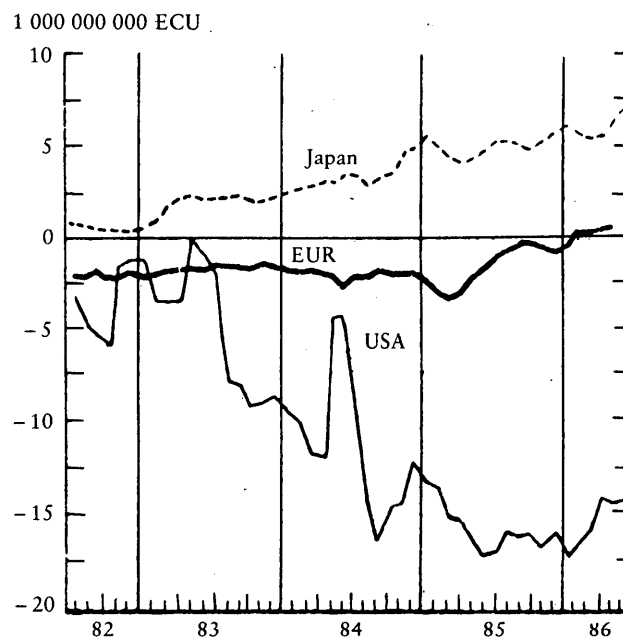
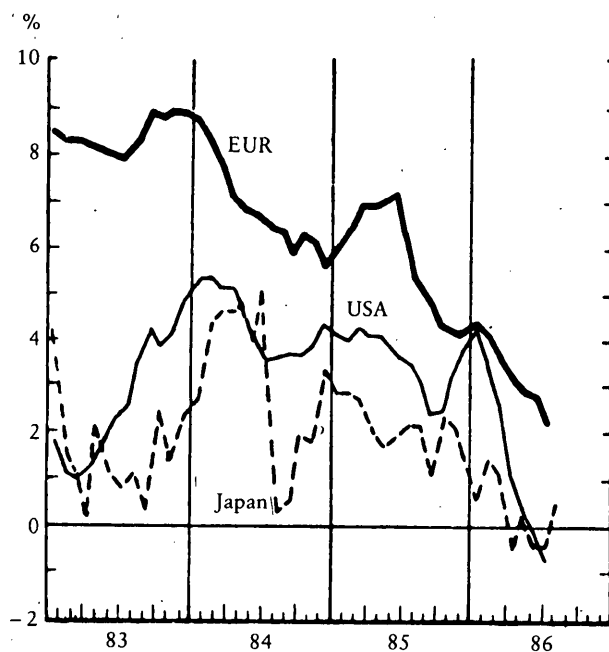

DIAGRAM 6 til 9

Komparativ udvikling i Fællesskabets, USA's og Japans økonomier, 1983 til 1986

6. Forbrugerpriser

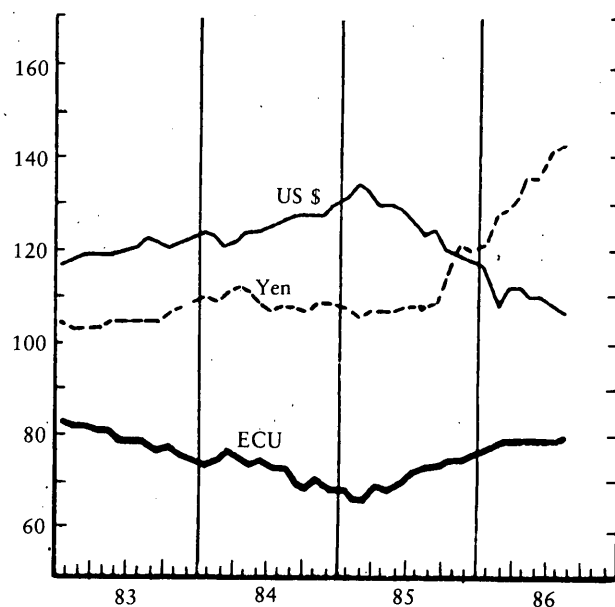
Ændring over seks måneder, på årsbasis, sæsonkorrigeret

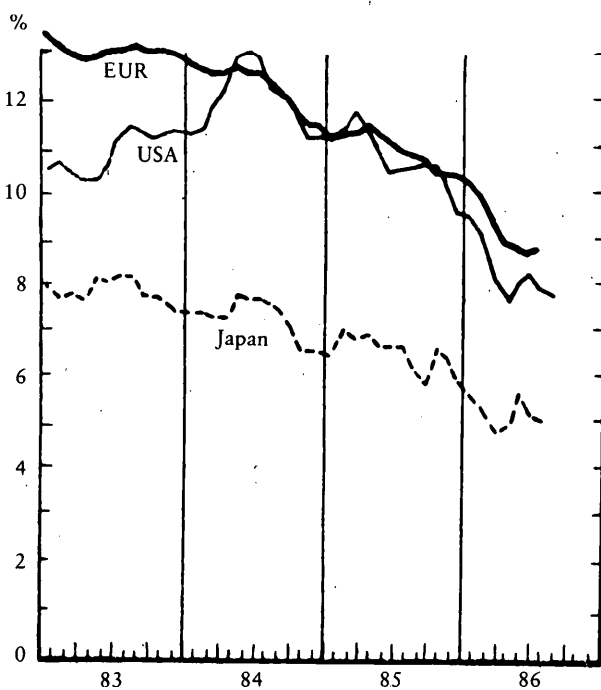
7. Valutakurs

SDR-indeks pr. valutaenhed

marts 1979 = 100

8. Langfristede rentesatser

9. Kortfristede rentesatser

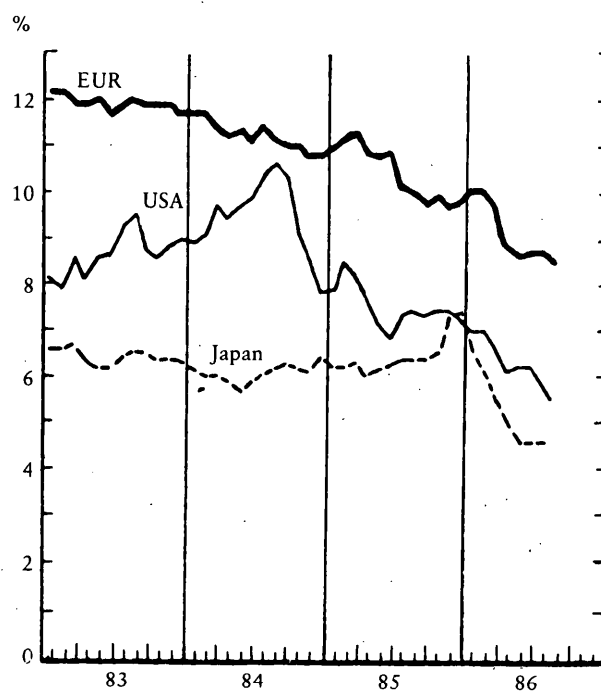
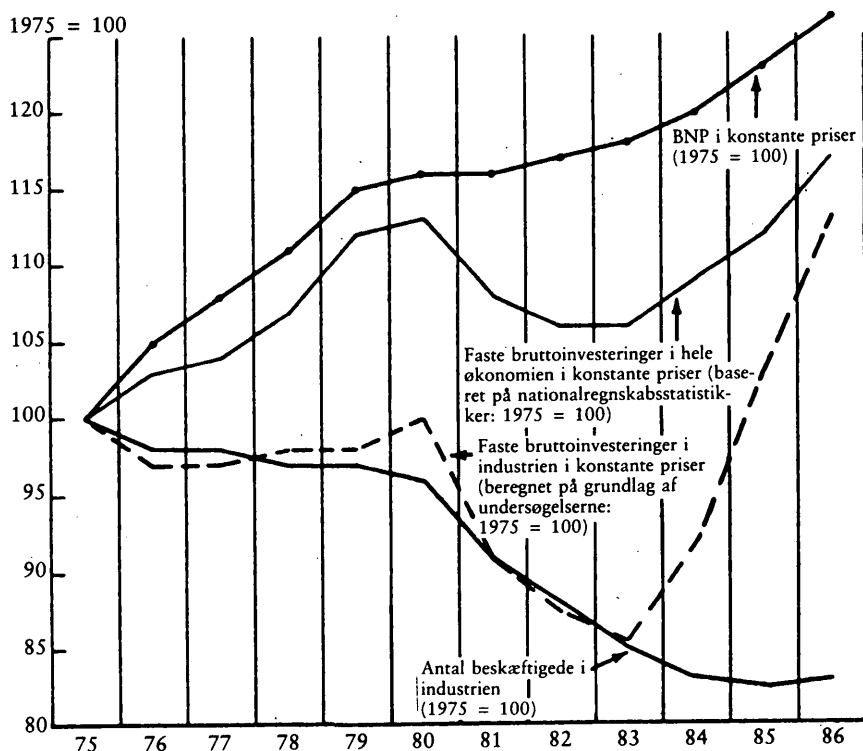

DIAGRAM 10

Tendensen i industriinvesteringerne i Fællesskabet (indikator fra undersøgelserne blandt virksomhedsledere) sammenlignet med andre makroøkonomiske indikatorer

1985 og 1986: Kommissionens tjenestegrenes skøn med undtagelse af de faste bruttoinvesteringer, der er baseret på investeringsundersøgelserne i EF.

Kilde: Eurostat og investeringsundersøgelserne i EF.

2.3. Nominel og real konvergens i Fællesskabet

De vigtigste politiske begivenheder i Fællesskabet i fjor — programmet for gennemførelsen af det interne marked, den europæiske fælles akt og Spaniens og Portugals tiltrædelse — øger betydningen af økonomisk konvergens.

Konvergensbegrebet dækker i det væsentlige over to forskellige mål. Det første vedrører konvergens mod prisstabilitet, men det omfatter også en bedre kontrol med den monetære udvikling, de nominelle indkomster og de økonomiske ligevægte såsom ligevægt på de offentlige finanser og på betalingsbalancen; man kan her tale om den *nominelle konvergens*. Det andet mål vedrører i det væsentlige en indbyrdes tilnærmelse på et højere niveau af levestandarden i Fællesskabets regioner og lande, f.eks. målt ved det reale BNP pr. indbygger; men det omfatter også en indbyrdes tilnærmelse af arbejdsløshedsprocenterne på et lavere niveau; dette kan kaldes den *reale konvergens*. Disse økonomisk-politiske mål er allerede nedfældet i EØF-traktatens præambel og artikel 104. Den europæiske fælles akt præciserer på ny i artikel 130 målet om »at formindske ulig-

hederne mellem de forskellige områder og forbedre de mindst begunstigede områders stilling« og fastsætter klart dette mål som et mål for koordineringen af medlemsstaternes økonomiske politik og for de foranstaltninger, som Kommissionen gennemfører gennem sine strukturfonde og finansielle instrumenter (artikel 130B).

Den nominelle og reale konvergens er ikke to uafhængige mål. Realiseringen af den nominelle konvergens er en central betingelse for at opnå en varig og dynamisk økonomisk vækst, der kan hjælpe de relativt fattige områder og medlemsstater til at formindske den forskel, der skiller dem fra de mest velstående. Konvergerende og lave inflationsrater er også nødvendige for at sikre stabilitet inden for EMS og for bedre at kunne forudsige de faktorer, som er afgørende for investerings- og opsparingsbeslutninger.

Sideløbende med gennemførelsen af det interne marked skal den monetære stabilitet give den interne EF-handel en stærk impuls. Afskaffelsen af de store offentlige eller eksterne uligevægte vil desuden give mulighed for at videreføre en vækststimulerende politik.

I det følgende undersøges de seneste tendenser i de vigtigste økonomiske indikatorer, som er relevante for en vurdering af konvergens.

Nominel konvergens. I lighed med den udvikling, der observeres i andre industrilande, er inflationstakten i Fællesskabet formindsket betydeligt siden 1982 som vist i diagram 11. Stigningen i privatforbrugsdeflatoren for Fællesskabet vil ifølge de foreliggende skøn blive på 3,7 % i 1986, hvilket repræsenterer de laveste prisstigninger i 20 år. Denne faldende tendens forventes at fortsætte i det kommende år.

Nedgangen i den gennemsnitlige inflation har været ledsaget af en gradvis reduktion i inflationsforskellene mellem medlemsstaterne, navnlig siden 1984, hvilket fremgår af tabel 9 og diagram 12. De viser, at konvergensprocessen vil fortsætte i 1986 og 1987 for så vidt angår privatforbrugsdeflatoren. I den aktuelle situation forventes en stigning i denne deflator, der vil variere mellem 22 % for Grækenland — en stigning på 4 procentpoints i forhold til sidste år — og praktisk taget 0 % for Nederlandene og Tyskland. Tabel 9 viser i øvrigt, at den nominelle konvergens i de seneste år er mest udtalt mellem de lande, der deltager i EMS. EMS har vist sig at være en katalysator for nominel konvergens i det omfang, landene med en relativ høj inflation har været presset til at opretholde en større prisstabilitet i de perioder — som har været længere og længere — hvor valutakurserne var faste (jf. kapitel 4.1). Reduktionen af inflationen og den øgede konvergens i inflationsudviklingen må anses som en succes i den økonomiske politik og i særdeleshed for EMS.

Den seneste tilbagegang i de årlige inflationstakter skyldes bestræbelserne på at øge kontrollen med de fundamentale inflationsårsager (jf. diagram 13). Pengepolitikken har i øget grad været orienteret mod prisstabilitet, som illustreret ved faldet i pengemængdevæksten pr. produceret enhed. Denne afdæmpning skyldes delvis det forhold, at budgetunderskuddene i mindre omfang har været pengeskabende. Desuden er de nominelle lønninger blevet justeret, hvilket har givet sig udslag i et markant fald i enhedslønomkostningerne. Den omstændighed, at de monetære vilkår og enhedslønomkostningerne i medlemsstaterne har udvist en konvergerende udvikling, viser, at hovedparten af EF-landene i det væsentlige har valgt den samme holdning til stabiliseringspolitikken.

Inflationsafdæmpningen i indeværende år og i det kommende år har været og vil blive fremmet af gunstige eksogene, men reversible faktorer, såsom det kraftige olieprisfald og den betydelige depreciering af dollaren. Men disse faktorerers inflationsdæmpende virkninger vil kun slå igennem denne ene gang. Hvis inflationstakten skal forblive moderat, må udviklingen i enhedslønomkostningerne og i de monetære forhold være forenelige med prisstabilitet. Prognoserne for 1986 og 1987 giver i denne henseende anledning til en vis

optimisme med hensyn til udviklingen i inflationsraterne i Europa i den nærmeste fremtid. Vækstraten i pengemængden og i enhedslønomkostningerne ventes fortsat at falde, samtidig med at forskellene mellem medlemsstaterne vil blive indsnævret.

Medens der har været en indbyrdes tilnærmelse inden for pengepolitikken, må det imidlertid konstateres, at den seneste udvikling inden for de offentlige finanser, såvel på EF-plan som i de forskellige medlemsstater, er mindre tilfredsstillende. Det forhold, at det i forskellig grad er lykkedes at reducere de offentlige underskud, kunne sætte konsolideringen af konvergens mod monetær stabilitet over styr. Den offentlige sektors underskud er ganske vist blevet reduceret i nogle lande, men det er lige så klart, at den offentlige sektors finansieringsbehov i andre lande fortsat er alt for stort. I de seneste år har hovedparten af sidstnævnte lande finansieret deres underskud ved en øget anvendelse af emissioner, der tager sigte på ikke-banksektoren. Denne hensigtsmæssige finansieringsmåde er et element i den prisstabiliserende pengepolitik, der er nævnt oven for. De vedvarende store underskud har uundgåeligt medført en tilsvarende forøgelse af den offentlige gæld og udøvet et pres i opadgående retning på realrentesatserne. Forværringen af rentebyrden, der er en følge heraf, bør betragtes som et signal til at gøre en indsats for at korrigere uligevægtene i de offentlige finanser. Hvis det offentlige underskud i disse lande ikke reduceres endnu mere, vil der på ny opstå risiko for en øget monetær finansiering.

Det offentlige underskud blev i Fællesskabet som helhed nedbragt fra 5,6 % i 1982 til 5,1 % i 1985, og denne positive tendens forventes at fortsætte i år og i det kommende år, således at underskuddet nedbringes til 4,1 % i 1987. For Fællesskabet som helhed har dette imidlertid endnu ikke bremset væksten i den offentlige gæld målt som procent af BNP. Denne procentdel, der i gennemsnit for Fællesskabet i 1982 lå på 50 %, har været konstant stigende og vil i 1987 blive på over 63 % (for yderligere detaljer henvises til kapitel 4.2). Flere lande, herunder Belgien, Irland og Italien, står i øjeblikket med en gæld, der er større end deres årlige BNP. Prognoserne for 1986 og 1987 viser, at disse foruroligende tendenser endnu ikke er korrigeret.

Medens udviklingen i budgetunderskuddene fortsat lader meget tilbage at ønske i en række lande, ser det ud til, at de fleste medlemsstater, hvor underskuddet på betalingsbalancens løbende poster rejser alvorlige problemer, vil forbedre situationen væsentligt i 1986 og 1987. Tabel 10 viser, at Danmark, Grækenland og Irland vil reducere deres løbende underskud som følge af den betydelige forbedring af deres bytteforhold samt de foranstaltninger, der er truffet med henblik på at reducere det interne forbrug.

Realkonvergens. Konvergens på et højere niveau med hensyn til udviklingen i det reale BNP pr. indbygger og i beskæfti-

gelsen er afgørende for Fællesskabets sociale og økonomiske samhørighed. Realiseringen af den reale konvergens er selvfølgelig blevet en mere ambitiøs opgave siden 1980 efter EF's udvidelse med nye medlemsstater, der er relativt mindre velstående, men folkerige. De seneste udvidelser har accentueret skævhederne i Fællesskabet, såvel med hensyn til BNP pr. indbygger som arbejdsløshedsniveau. Tabel 11, der klassificerer medlemsstaterne i henhold til realindkomsten pr. indbygger (udtrykt i købekraftstandarden) i 1985, viser, at den gennemsnitlige indbygger i de fire fattigste medlemsstater (Spanien, Grækenland, Portugal og Irland), der repræsenterer ca. 20 % af Fællesskabets nuværende befolkning, sidste år havde en realindkomst, der kun udgjorde halvdelen af gennemsnitsindkomsten i de fire rigeste lande (Tyskland, Frankrig, Danmark og Luxembourg). Hvis man betragter yderpunkterne (Portugal og Luxembourg), var forholdet stort set 1:3.

I 1960'erne, da væksten i den europæiske økonomi var dynamisk og verdenshandelen blev liberaliseret og toldunionen gennemført, opnåede Fællesskabet hurtigere fremskridt i den reale konvergens. Det reale BNP pr. indbygger og arbejdsløsheden i medlemsstaterne fulgte en konvergerende udvikling frem til omkring midten af 1970'erne (jf. diagram 14 og 15). Det fremgår af diagram 15, at de fire fattigste lande i Fællesskabet fra 1960 og frem til det første oliechok indhentede ca. en tredjedel af den afstand, der skilte dem fra de fire relativt rigeste lande. I denne periode indsnævrede spredningen mellem medlemsstaterne i forhold til det europæiske gennemsnit i en situation med en hurtig ekspansion i det reale BNP pr. indbygger i Fællesskabet som helhed (4 % pr. år, jf. tabel 11).

Denne erfaring viser, at en dynamisk økonomisk vækst i Fællesskabet er en afgørende faktor for at opnå real konvergens. Hvis Fællesskabet i de kommende ti eller femten år var i stand til at skabe en udvikling som i 1960'erne, ville målsætningen om real konvergens og større økonomisk samhørighed langt hurtigere kunne realiseres. Forholdene er imidlertid ikke de samme som i 1960'erne, og Fællesskabet bør tage højde herfor.

Siden 1975, da den økonomiske verdenskrise satte ind som følge af at det første olieprishock og tendensen i vækstraten faldt kraftigt, har den reale konvergensproces i Fællesskabet været bremset og er endog blevet vendt. Dette fænomen kan konstateres i såvel udviklingen i realvæksten som i arbejdsløsheden. De fire relativt fattige lande er siden det første oliechok ikke nået op på den gennemsnitlige vækste i Europa, hvilket skyldes den svage vækst i Grækenland og særlig i Spanien. Samtidig har Tyskland og Danmark, der er de to rigeste lande efter Luxembourg, haft en BNP-vækst pr.

indbygger, der er højere end væksten i Fællesskabet. Ifølge de foreliggende prognoser for 1986 og 1987 vil denne divergerende realindkomstudvikling fortsætte.

Udviklingen i arbejdsløsheden i de forskellige lande — som er vanskelig at måle på et sammenligneligt grundlag — har ligeledes været meget forskellig siden 1975. På dette punkt er spredningen mellem medlemsstaterne blevet tredoblet på et tiår, hvilket fremgår af diagram 16. Dette skyldes udviklingen i beskæftigelsen og i væksten i den erhvervsaktive befolkning, idet disse to variable har udvist en divergerende udvikling siden midten af 1970'erne.

Siden midten af 1970'erne har denne udvikling, der har forværret den reale konvergens, ligeledes været observeret i de områder i Fællesskabet, hvor de absolutte forskelle er betydeligt større (jf. diagram 16). Indikatoren for spredningen i realindkomsten pr. indbygger mellem regionerne i de store medlemsstater blev næsten ikke ændret i tiårsperioden frem til 1984. Der noteredes ikke nogen mærkbar formindskelse af de regionale indkomstforskelle i disse lande. Den forværring af konvergens på arbejdsløshedsområdet, der observeres mellem medlemsstaterne, gør sig ligeledes gældende på regionalt niveau. Mens den gennemsnitlige arbejdsløshedsprocent i de 25 svagest stillede områder i Fællesskabet i 1976 lå på 8 % mod 2,4 % i de 25 rigeste områder, nåede den i 1985 op på henholdsvis 21,1 % og 6,6 %.

Det ser således ud til, at en mere dynamisk økonomisk vækst er en afgørende betingelse for, at de relativt tilbagestående regioner kan nærme sig de andre regioners udviklingsniveau, og at de industriområder, der er i tilbagegang, kan omstille sig. Iværksættelsen af samarbejdsstrategien og gennemførelsen af det interne marked i Fællesskabet vil bidrage til at skabe det nødvendige gunstige makroøkonomiske klima. For at reducere ulighederne i realindkomsterne i forhold til de relativt mere velstående lande i Fællesskabet, skal de relativt dårligere stillede områder ikke blot deltage i den generelle økonomiske ekspansion i Europa, men de må desuden have en vækste, der er højere end gennemsnittet i Europa. Det er således nødvendigt, at der med tilvejebringelsen af en mere generel situation i Fællesskabet, der kendetegnes ved en mere dynamisk vækst, etableres et bedre grundlag for en stabil og varig økonomisk ekspansion i de pågældende områder.

Vækst- og omstillingsprocessen på regionalt plan skal bl.a. bygge på nye offentlige og private investeringer, som vil forudsætte fremskaffelse af betydelige finansieringsmidler. En del af disse midler vil kunne tilvejebringes ved at fremme den interne opsparing. Men investeringerne i de fattigste regioner og lande vil ikke kunne gennemføres uden tilstrækkelige kapitalbevægelser. Der vil ske en spontan kapitaltilførsel til disse områder i Fællesskabet, i det omfang investorerne kan forvente et passende afkast. Myndighederne i disse regioner bør derfor føre en politik, der sigter på at skabe et erhvervsvenligt miljø. Den ophævelse af kontrol med kapitalbevægelser, som Kommissionen har foreslået, vil også fremme kapitaloverførsler, fordi den vil fjerne enhver tvivl

hos de udenlandske investorer om fri ind- og udførsel af deres kapital. Den hidtidige erfaring viser imidlertid, at privat kapitalindførsel alene ofte ikke er tilstrækkelig. De offentlige myndigheder må desuden gøre en bevidst indsats, i hvilken Fællesskabet kan spille en vigtig rolle via sine strukturfonde, Den europæiske Investeringsbank og de andre finansielle instrumenter.

I henhold til artikel 130D i den europæiske fælles akt skal Kommissionen forelægge Rådet et samlet forslag med henblik på at ændre strukturen og reglerne i strukturfondenes funktion.

Sigtet er at:

- præcisere og rationalisere disse fondes opgaver med det formål at bidrage til virkeliggørelsen af målsætningerne om økonomisk og social samhørighed;
- øge fondenes effektivitet,
- samordne fondenes interventioner indbyrdes såvel som med interventionerne fra Fællesskabets eksisterende finansielle instrumenter.

På denne måde skulle det være muligt at give et væsentligt bidrag til Fællesskabets økonomiske og sociale samhørighed. En styrkelse af den reale konvergensproces vil desuden også bidrage til den samlede dynamik i Fællesskabet.

Fællesskabet har i den sidste tid opnået mærkbare fremskridt i retning af nominel konvergens. Styringen af den samlede økonomiske politik og EMS's funktion har muliggjort et fald i inflationsraten i de fleste lande i de sidste år. Korrektionen af de eksterne uligevægte går ligeledes den rigtige vej. Flere lande har formået at nedbringe deres offentlige underskud, men i andre lande er den offentlige sektors finansieringsbehov fortsat for stort. Frem til midten af 1970'erne oplevede Fællesskabet en støt og dynamisk vækst og gjorde samtidig fremskridt i retning af real konvergens. Men denne proces er siden standset, ja endog vendt. Hvis der på ny skal tilvejebringes en real konvergens i Fællesskabet, skal adskillige komplementære betingelser være opfyldt. For det første er det nødvendigt at skabe en mere dynamisk vækstramme i Fællesskabet som helhed, hvilket er et centralt mål i samarbejdsstrategien. For det andet er det nødvendigt at forbedre det økonomiske klima i de regioner, der er relativt tilbagestående eller er i industriel tilbagegang, ved hjælp af en hensigtsmæssig tilpasningspolitik, hvilket falder ind under de nationale og regionale myndigheders ansvarsområde. For det tredje er det nødvendigt, at Fællesskabet — via strukturfondene og Den europæiske Investeringsbanks interventioner samt de finansielle instrumenter — komplementerer den indsats, som myndighederne i de dårligere stillede regioner gør for at skabe grundlag for en varig vækst. Dette ville i høj grad bidrage til at sikre en større samhørighed mellem Fællesskabets regioner og medlemslande.

TABEL 9

Forbrugerpriser (deflator, årlig ændring i procent)

	1961 - 69	1970 - 77	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Belgien	3,2	7,4	4,1	3,9	6,5	8,1	7,4	7,5	5,9	4,8	1,3	1,5
Danmark	5,7	10,0	9,2	10,4	10,7	12,0	10,2	7,2	6,5	5,0	3,3	2,8
Tyskland	2,7	5,5	2,8	4,0	5,8	6,0	4,7	3,1	2,4	2,1	0,0	1,1
Grækenland	2,4	10,5	12,8	16,5	21,2	23,3	21,2	18,6	18,0	18,4	22,5	12,5
Spanien	5,9	13,4	19,2	16,2	15,6	15,1	14,2	12,2	11,1	8,4	8,6	5,3
Frankrig	4,2	8,3	8,7	10,4	13,2	12,8	11,2	9,5	7,3	5,5	2,5	2,3
Irland	4,5	13,8	8,0	14,9	18,6	21,2	16,0	8,2	8,5	4,2	3,7	3,2
Italien	3,7	12,9	12,9	15,1	20,2	19,2	17,0	15,1	11,1	9,4	6,2	4,0
Luxembourg	2,3	6,8	3,4	5,2	7,7	8,6	10,6	8,0	6,4	4,0	0,5	1,3
Nederlandene	4,0	8,0	4,5	4,3	6,9	6,3	5,3	2,8	2,6	2,6	0,0	-1,0
Portugal	2,6	13,1	21,0	24,0	22,3	16,9	22,5	25,5	29,3	19,3	11,8	9,0
Det forenede Kongerige	3,7	12,5	9,1	13,5	16,4	11,5	8,5	5,2	5,1	5,3	4,0	3,9
<i>Gennemsnit</i>												
EUR 12	3,7	9,8	9,0	10,6	13,2	12,1	10,4	8,4	7,0	5,8	3,7	3,0
EUR 10	3,6	9,3	7,7	9,8	12,9	11,7	9,8	7,7	6,2	5,3	3,1	2,6
EMS	3,6	8,5	7,2	8,7	11,6	11,5	9,9	8,1	6,2	5,0	2,4	2,1
<i>a) Gennemsnitlig forskel i forhold til gennemsnittet</i>												
EUR 12	1,2	3,1	3,7	4,2	4,5	3,9	4,0	4,2	3,3	2,5	2,7	1,6
EUR 10	1,0	3,0	3,1	4,0	4,8	3,9	3,9	3,9	2,8	2,1	2,3	1,4
EMS	1,0	2,5	3,6	4,2	5,0	4,6	4,3	4,1	3,0	2,3	2,0	1,1
<i>b) Gennemsnitlig forskel i forhold til minimum</i>												
EUR 12	3,3	5,3	6,1	6,7	7,3	6,1	5,8	5,6	4,6	3,7	3,7	4,0
EUR 10	1,8	4,9	4,9	5,9	6,9	5,7	5,2	4,9	3,8	3,3	3,1	3,6
EMS	1,5	3,4	4,4	4,7	5,8	5,4	5,2	5,3	3,8	2,9	2,3	3,1

Kilde: Eurostat og Kommissionens tjenestegrene, oktober 1986.

TABEL 10

Balancen på de løbende poster i procent af BNP

	1961 - 70	1971 - 80	1981	1982	1983	1984	1985	1986	Forskel 1986-1982	1987
Belgien / Luxembourg	0,9	0,6	-3,2	-2,0	0,5	1,1	1,8	3,5	5,5	3,8
Danmark	-2,2	-2,9	-3,0	-4,2	-2,2	-3,2	-4,4	-4,1	0,1	-3,6
Tyskland	0,7	0,6	-0,8	0,6	0,7	1,0	2,2	3,2	2,7	2,1
Grækenland	-3,1	-2,2	-0,2	-3,8	-4,7	-4,1	-8,4	-5,8	-2,0	-3,7
Spanien	:	-0,9	-2,4	-2,3	-1,4	1,3	1,7	3,5	5,9	3,7
Frankrig	0,2	-0,4	-1,4	-3,0	-1,7	-0,9	-0,8	0,1	3,1	0,4
Irland	-2,3	-6,4	-14,8	-10,7	-6,9	-5,7	-3,2	-1,3	9,4	-1,3
Italien	1,8	-0,2	-2,3	-1,6	0,2	-0,8	-1,1	1,2	2,8	0,9
Nederlandene	0,0	1,2	2,1	2,8	2,9	4,1	4,3	3,9	1,1	2,8
Portugal	-1,0	-3,3	-11,7	13,5	-7,2	-3,0	1,8	5,4	18,9	4,2
Det forenede Kongerige	0,0	-0,6	2,4	1,5	0,8	0,3	0,8	-0,1	-1,6	-0,6
EUR 12	0,4 ⁽¹⁾	-0,1	-0,6	-0,6	0,0	0,1	0,5	1,2	1,8	0,9

⁽¹⁾ EUR 10.

TABEL 11

Realt BNP pr. indbygger udtrykt i konstante købekraftsstandarder

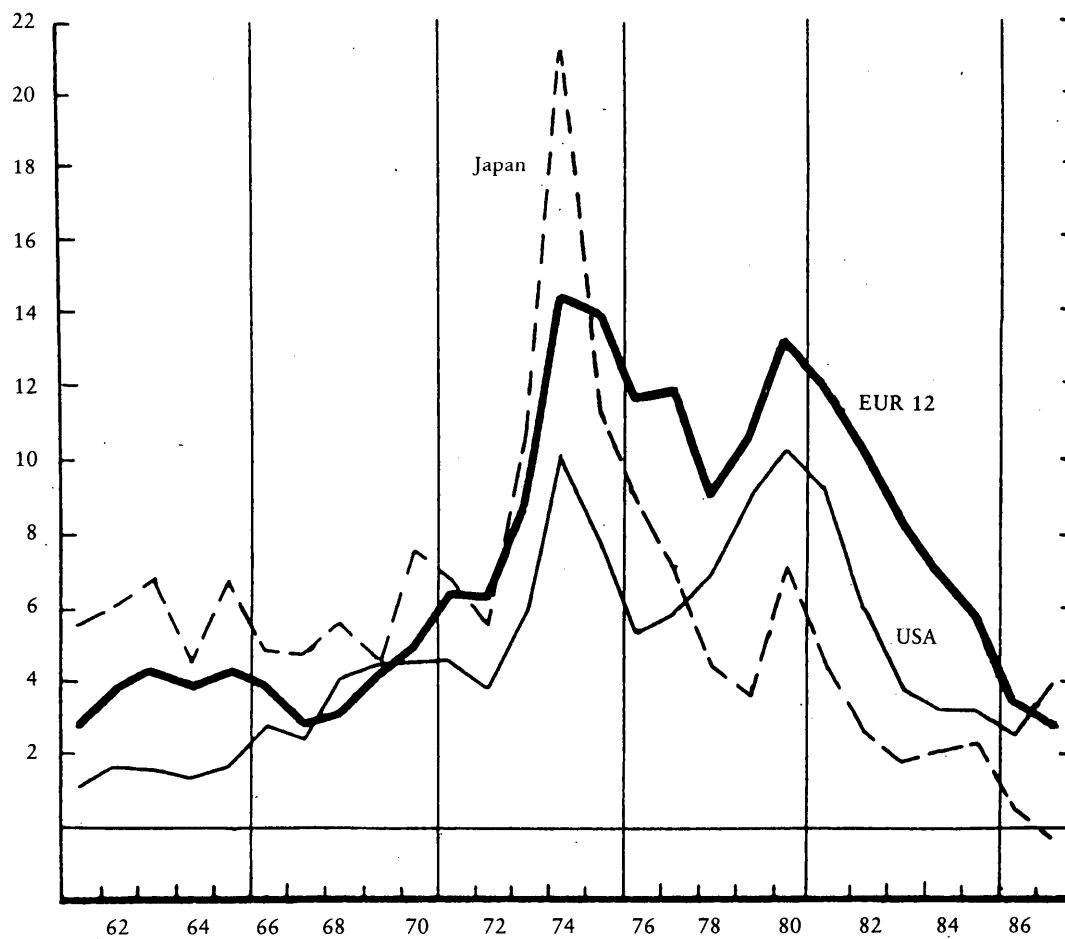
	1960	1965	1970	1975	1980	1985
Luxembourg	145,4	135,5	128,8	126,9	124,4	129,3
Danmark	126,6	129,5	123,5	117,7	115,9	123,9
Tyskland	123,4	121,5	118,7	114,5	119,3	121,6
Frankrig	104,9	106,9	109,9	114,4	115,6	114,0
Belgien	103,4	104,7	107,1	111,0	112,2	109,8
Nederlandene	118,3	114,9	115,6	114,7	110,9	106,1
Det forenede Kongerige	125,8	116,5	105,9	103,5	98,7	102,0
Italien	83,5	85,4	92,2	89,3	93,3	91,7
Spanien	59,9	69,8	73,7	81,6	75,2	75,0
Irland	67,3	65,9	66,7	68,5	70,4	70,7
Grækenland	39,1	46,1	52,3	57,7	59,0	57,1
Portugal	32,8	36,5	41,2	43,5	47,3	46,2
EUR 12	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
USA	186,6	179,5	163,0	154,7	152,6	157,6
Japan	63,1	79,7	104,3	106,5	114,0	128,1
EUR 12 (1960 = 100)	100,0	121,8	147,7	166,4	189,0	198,2
USA (1960 = 100)	100,0	116,9	129,5	137,7	154,4	166,9
Japan (1960 = 100)	100,0	153,5	244,0	280,1	340,6	401,4

Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

DIAGRAM 11

Udviklingen i privatforbrugsdeflatoren

(årlig ændring i procent)

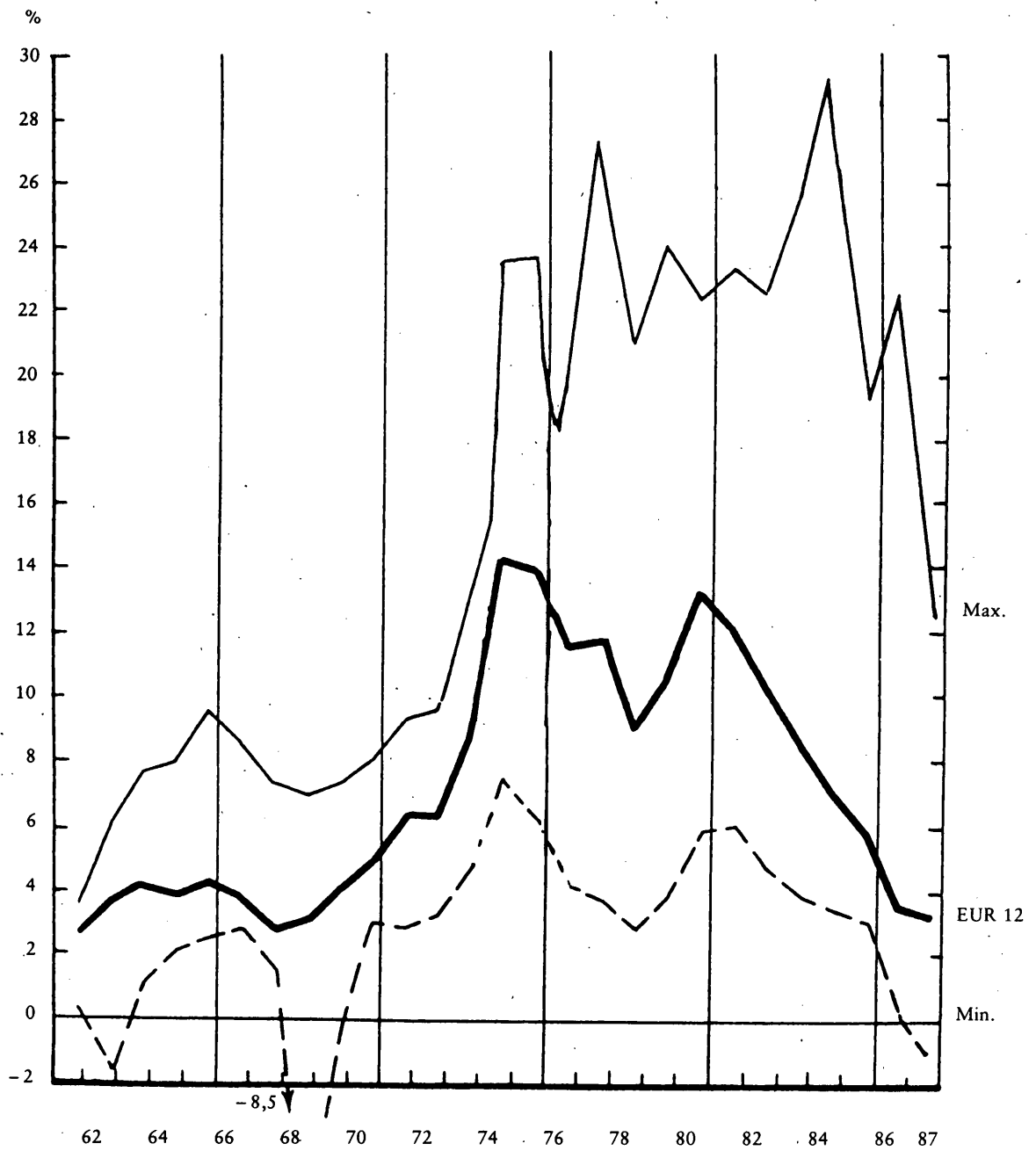

Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

DIAGRAM 12

Privatforbrugsdeflator

Vejet gennemsnit for EUR 12 og den højeste og laveste inflationstakt i medlemsstaterne

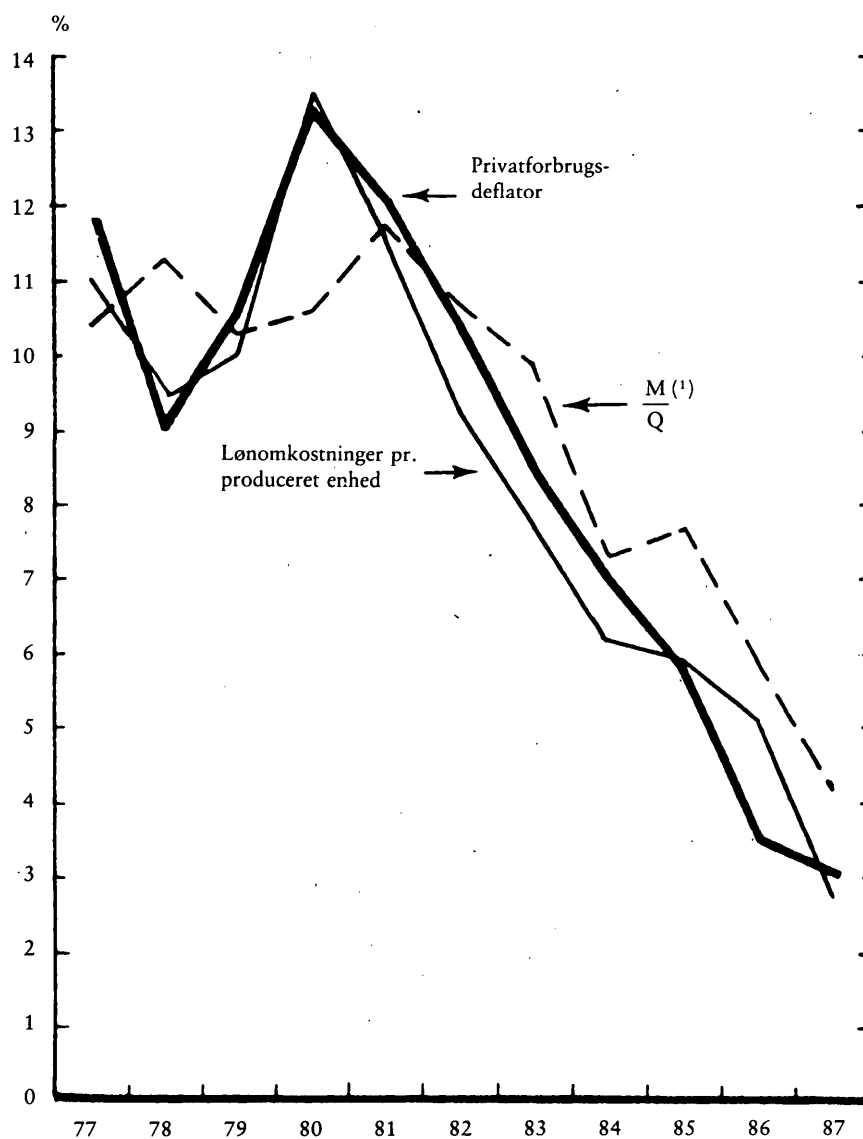

Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

DIAGRAM 13

Privatforbrugsdeflator, lønomkostninger pr. produceret enhed, pengemængdevækst pr. produceret enhed

Vejet gennemsnit af vækstraterne — EUR 12

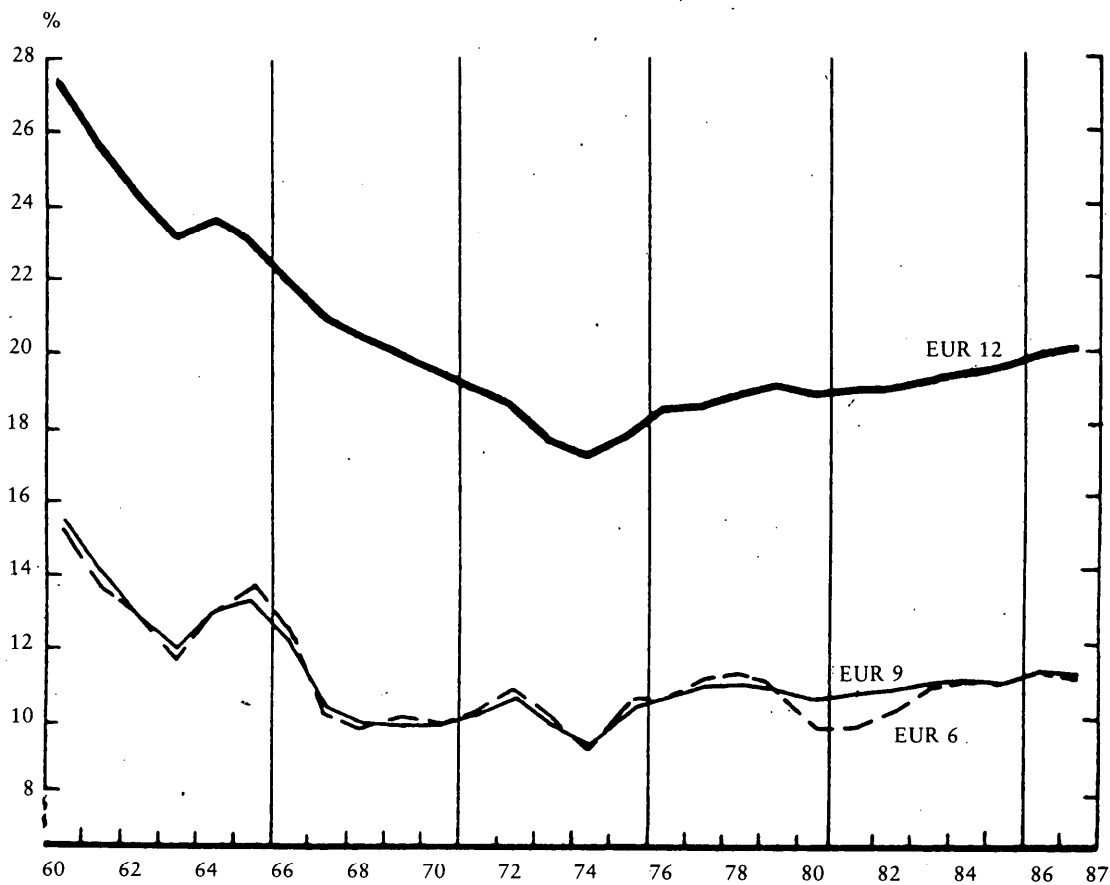
⁽¹⁾ Pengemængde i bred forstand (M2 eller M3) divideret med BNP i løbende priser.

Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

DIAGRAM 14

Udvikling i realt BNP pr. indbygger: spredning mellem medlemsstaterne ⁽¹⁾

Standardafvigelse for realt BNP pr. indbygger sammenholdt med EF-gennemsnittet, i procent

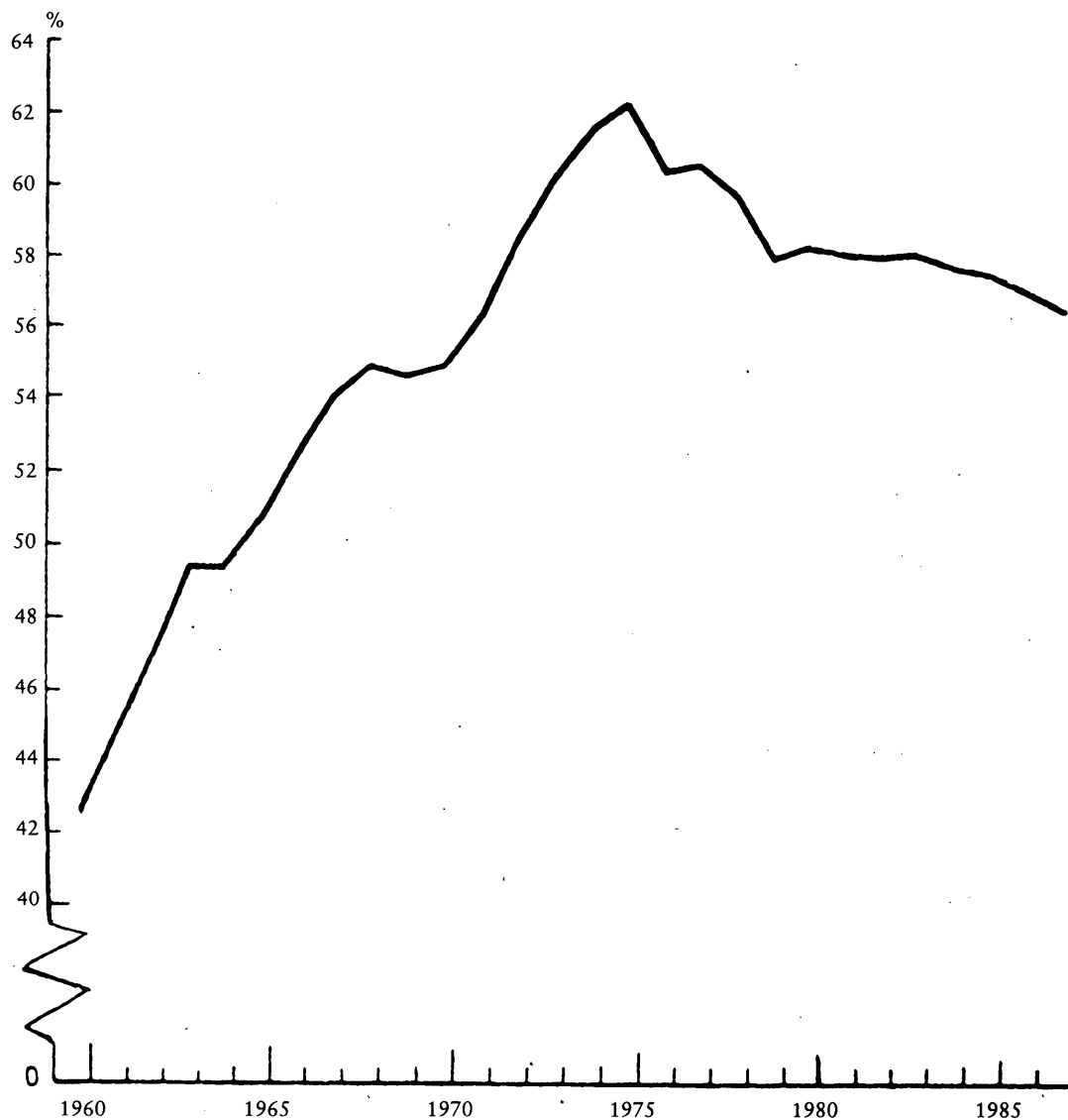
⁽¹⁾ Spredningen er målt ved den vejede variationskoefficient.

Den vejede variationskoefficient $\left(\frac{\text{vejet standardafvigelse}}{\text{gennemsnit}} \times 100 \right)$ angiver den relative spredning i forhold til gennemsnittet. En formindskelse af koefficienten angiver en formindskelse af spredningen.

Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

DIAGRAM 15

Forholdet mellem indkomsten ⁽¹⁾ pr. indbygger i de fire fattigste og de fire rigeste lande i Fællesskabet (EUR 12)
(i procent)

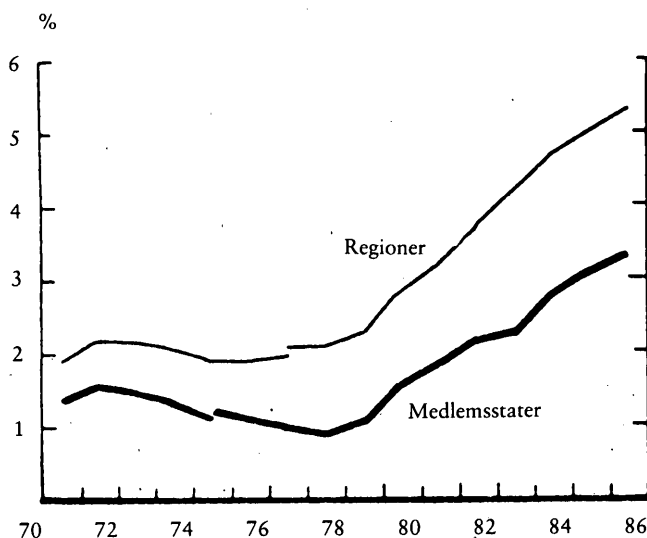
⁽¹⁾ BNP pr. indbygger i 1980-priser og 1980-købekraftsstandarder.

Kilde: Eurostat og Kommissionens tjenestegrene.

DIAGRAM 16

Udviklingen i spredningen med hensyn til arbejdsløsheden ⁽¹⁾ mellem medlemsstaterne og mellem regionerne i Fællesskabet

Standardafvigelse i forhold til arbejdsløshedsprocenten i Fællesskabet

⁽¹⁾ Spredningen er målt ved standardafvigelserne vejet med befolkningen. Regionerne er valgt på desaggregeringsniveau II. Det drejer sig f.eks. om »provinces» i Belgien, »Regierungsbezirke» i Tyskland, »régions» i Frankrig, »regioni» i Italien, »provincies» i Nederlandene og »groups of counties» i Det forenede Kongerige. Grækenland indgår ikke i beregningerne. Tallene for de første år vedrører EUR 9.

Kilde: Kommissionens tjenestegrene, Generaldirektoratet for Regionalpolitik.

3. SAMARBEJDSSTRATEGIEN TIL SIKRING AF VÆKST OG BESKÆFTIGELSE

3.1. Mål og metoder

Med vedtagelsen af økonomisk årsberetning 1985/86 gav Rådet sin tilslutning til en strategi, der tager sigte på en varig og mærkbar nedbringelse af arbejdsløshedsprocenten inden for Fællesskabet inden det nuværende tiårs afslutning ved indgreb over for problemets egentlige årsager. Som en illustration af målsætningen angaves en nedbringelse af arbejdsløshedstallet med ca. 30 til 40% (dvs. 4 til 5 mio personer) svarende til en nedgang i arbejdsløshedsprocenten på mellem 3 og 4 procentpoints.

Spaniens og Portugals tiltrædelse har ikke ændret på problemets grundlæggende karakter; disse to lande har nemlig også et stort arbejdsløshedsproblem (1986: 21,7% i Spanien og 8,6% i Portugal). De tolv fællesskabslandes gennemsnitlige arbejdsløshedsprocent ligger således i 1986 på 11,9% ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Ved beregningen af EF-gennemsnittet (De Tolv) er de tal, der er benyttet for Grækenland, Spanien og Portugal, ikke helt sammenlignelige med de for de øvrige lande benyttede, jf. tabel 8 vedrørende dette spørgsmål.

Kommissionens tjenestegrene har baseret deres mellemfristede analyser på en arbejdshypotese om, at Fællesskabets samlede arbejdsstyrke i de kommende fem år vil vokse med 0,3% om året. Under disse forudsætninger vil arbejdsløshedsprocenten kun kunne nedbringes med 3 til 4 procentpoints i tidsrummet indtil 1990, hvis der i denne periode sker en årlig beskæftigelsesfremskud på mellem 1% og 1,5%.

Ligesom det var tilfældet i den foregående årsberetning, indeholder dette dokument nogle mellemfristede scenarier til illustration af de forskellige talstørrelser og de anbefalede foranstaltninger (jf. den indrammede artikel).

Det første scenario, grundforløbet, viser den sandsynlige udvikling i tilfælde af, at den hidtidige adfærd og politik videreføres uden ændring. I grundforløbet tages der naturligvis hensyn til de ændringer, der har fundet sted i den internationale udvikling i de seneste måneder, samt til prognoserne vedrørende 1986 og 1987.

Ifølge dette scenario vil der i tidsrummet 1986-90 i gennemsnit blive tale om en vækst på 2,7% (EUR-10), medens den

årlige beskæftigelsesfremgang i samme tidsrum forventes at ligge på 0,7 %, hvilket ikke er tilstrækkeligt til at sikre en mærkbar nedbringelse af arbejdsløsheden; i 1990 ventes arbejdsløshedsprocenten (EUR-10) at ligge på omkring 9,7 % af arbejdsstyrken mod 10,8 % i 1986. Fællesskabets (De Tolv) samlede arbejdsløshedsprocent vil dermed stadig andrage mere end 10 %.

Der foretages under nærværende beretnings punkt 3.2 en mere detaljeret analyse af årene 1986 og 1987 set i forhold til samarbejdsstrategiens krav. Det kan på grundlag af denne analyse vurderes, i hvilken udstrækning denne gunstigere udvikling i 1986 og 1987 kan tilskrives et ændret adfærdsmønster i den af samarbejdsstrategien ønskede retning, eller om den snarere kan tilskrives den helt ekstraordinære bytteforholdsforbedring, som den europæiske økonomi har nydt godt af i år.

Hvorom alting er, er det imidlertid en kendsgerning, at arbejdsløshedsproblemet ikke løser sig af sig selv. I nærværende årsberetning foreslås der derfor under fuld hensyntagen til den seneste konjunkturudvikling en række foranstaltninger, der stemmer overens med den samarbejdsstrategi, som blev fastlagt sidste år.

Disse foranstaltninger og deres virkninger på mellemlang sigt vil blive beskrevet i detaljer i de efterfølgende afsnit (punkt 3.3 og kapitel 4). Sigtet er at nedbringe arbejdsløsheden ad to veje; dels en tilbagevenden til en stabil vækstrate på gennemsnitlig 3 til 3,5 % i tidsrummet 1986 – 90, dels en opretholdelse og endog en forøgelse af hvert enkelt vækstpoints beskæftigelsesindhold. Disse foranstaltninger kredser i bund og grund omkring to akser: i makroøkonomisk forstand drejer det sig om at holde efterspørgslen på et hensigtsmæssigt niveau og øge de beskæftigelsesskabende investeringers rentabilitet ved kun at tillade en dæmpet stigning i de reale lønomkostninger per capita; i mikroøkonomisk forstand drejer det sig om vedblivende at forbedre vare- og faktormarkedernes tilpasningsevne og at fremme stiftelsen af nye virksomheder.

I det scenario, som illustrerer dette års samarbejdsstrategi, ligger vækstraten således eksempelvis i tidsrummet 1986 – 90 på gennemsnitlig 3,5 %, hvilket er det samme som sidste år. Arbejdsløshedsprocenten kan antages at falde med ca. 4 procentpoints i tidsrummet indtil 1990 og vil således ved tiårets afslutning ligge på omkring 7 % for De Ti (ca. 8 % for De Tolv). Hvis der imidlertid skal blive tale om en gennemsnitlig vækst på tæt ved 3,5 % i tidsrummet 1986 – 90, skal denne nødvendigvis være gradvis accelererende. Under disse omstændigheder kan beskæftigelsen ved tiårets afslutning meget vel vokse med lidt over 1,5 %. En resolut gennemførelse af strategien vil således efter alt at dømme i 1990 føre til en situation, hvor der ikke alene allerede er sket en kraftig nedbringelse af arbejdsløsheden, men også en så omfattende sanering af den europæiske økonomi, at der for de efterfølgende år kan imødeses en stabil vækst af passende størrelse og fornyet hastig nedbringelse af arbejdsløshedsprocenten.

I denne sammenhæng udgør såvel de private som de offentlige investeringer vigtige nøglevariabler.

Inden for samarbejdsstrategiens rammer forstærker investeringerne først og fremmest *efterspørgslen* dynamik, uden hvilken det ikke er muligt at sikre et accelererende vækstforløb. Set fra udbudssiden øger de den foreliggende kapitalmængde. Det er en forudsætning for at skabe en situation, hvor væksten varigt ligger på et højere niveau, at kapitalmængden vokser hurtigere, og dermed at der årligt afsættes relativt større midler til offentlige og private investeringer. Fællesskabets (De Tolv) samlede investeringsniveau ligger imidlertid fortsat næsten 4 BNP-points lavere end det niveau, det lå på i 1960'erne. Omkring en tredjedel af denne nedgang skyldes et fald i de offentlige investeringers andel i BNP.

De foreliggende data vedrørende den markedsræssige sektor (ekskl. boligsektoren og landbruget) i Fællesskabets fire største lande tyder ligeledes på, at en kraftig forhøjelse af investeringskvoten i høj grad er påkrævet. For disse fire landes vedkommende vedbliver kapitalmængdens vækstrate i gennemsnit med at stagnere på det laveste niveau siden 1980, dvs. omkring 2,5 % (jf. diagram 18). Hvis kapitalmængdens vækstrate atter skal bringes op på en trend på 3,5 %, hvilket er en forudsætning for, at produktionens vækstrate varigt kan bringes op på samme niveau, skal investeringernes andel i den markedsræssige sektors samlede værditilvækst vokse med 2 til 3 procentpoints (ved konstant kapitalintensitet). Der er således tale om en betydelig fornøden investeringsindsats.

Det er tillige en forudsætning for at kunne gennemføre den omtalte nedbringelse af arbejdsløshedsprocenten, at antallet af oprettede arbejdspladser pr. vækstpoint bliver ved med at vokse. Ud fra et historisk synspunkt er der for øvrigt siden 1960'erne sket en ændring af *forholdet mellem vækst og beskæftigelse* til sidstnævntes fordel. Dette illustreres på udmærket vis af den indsnævrede forskel mellem økonomisk vækst og beskæftigelsesfremgang, dvs. den aftagende gennemsnitlige produktivitetsstigning pr. beskæftiget (jf. diagram 17). Den temmelig gunstige beskæftigelsesvirkning af det moderate opsving i den økonomiske vækst, der har fundet sted siden 1983, taler også sit tydelige sprog i denne henseende.

Det forhold, at produktivitetsfremgangen pr. beskæftiget i den samlede økonomi fortsat ligger på et forholdsvis lavt niveau, betyder dog ikke, at Europa skal lade sig nøje med en defensiv beskæftigelsesstrategi og give afkald på tekniske fremskridt. Tværtimod er en modernisering af produktionskapaciteten parallelt med en kraftig produktivitetsforøgelse overalt, hvor det er muligt, særdeles ønskelig som middel til at øge den økonomiske effektivitet og forbedre levestandarden og desuden en nødvendig forudsætning for, at Europa kan forbedre sin konkurrenceevne og hævde sig på de mest dynamiske markeder, hvor det tabte terræn i løbet af 1960'erne.

Det er derfor nødvendigt af forene en modernisering af produktionskapaciteten med en tilstrækkeligt omfattende jobskabelse i økonomien som helhed. Dette er absolut

muligt, eftersom forholdet mellem vækst og beskæftigelse på makroøkonomisk niveau i realiteten er nettoresultatet af en lang række faktorer:

- i) I en situation, der er kendetegnet af mere dynamisk vækst, kan kapitalapparats kapacitetsudnyttelsesgrad varigt bringes op på et højere niveau, hvorved kapitalens produktivitet forbedres, og der skabes bedre vilkår for en forøgelse af beskæftigelsen.
- ii) En nedsættelse og omlægning af arbejdstiden kan ligeledes bidrage til at forøge vækstens beskæftigelsesindhold. En sådan nedsættelse kan enten have form af øget deltidsbeskæftigelse eller nedsættelse af den ugentlige eller årlige arbejdstid. Disse foranstaltninger vil imidlertid kun slå fuldt igennem på beskæftigelsen, hvis de ikke bremser de mekanismer, som på makroøkonomisk plan fører til kraftigere og mere beskæftigelses-skabende vækst, og hvis de er neutrale med hensyn til omkostningernes størrelse. I dette tilfælde bliver de produktivtetsgevinster, som kan fordeles, også rent faktisk fordelt i form af nedsat arbejdstid. Desuden kan en forøgelse af antallet af midlertidigt ansatte og ansatte på kontrakt med fast varighed også bidrage til at øge vækstens beskæftigelsesindhold, navnlig hvis virksomhederne af denne årsag afstår fra at udskrive overarbejde. Disse foranstaltninger hører i høj grad ind under overenskomsterne mellem arbejdsmarkedets parter, og der skal forud for deres iværksættelse gennemføres en tilbundsående dialog mellem arbejdstagerne og arbejdsgiverne.
- iii) Endelig kan der konstateres en langtidstendens i retning af, at arbejdskraften langsomt flyttes fra industrien (hvor produktivtetsfremgangen pr. beskæftiget er forholdsvist stor) til en række sektorer, der har lav produktivtetsfremgang, navnlig servicesektoren. Fra 1970 til 1983 voksede de markedsmæssige og ikke-markedsmæssige tjenesteydelsers andel i Fællesskabets (EUR-6) beskæftigelse således fra 48 % til 59 %. Servicefagenes produktivitet er i gennemsnit kun vokset med 1,6 % om året i dette tidsrum, medens forarbejdningsindustriens produktivitet er vokset med 3,3 %.

Det er ganske normalt, at produktivtetsfremgangen er uensartet fra sektor til sektor og fra virksomhed til virksomhed. Der skal imidlertid skabes gunstige betingelser for en udvikling i retning af, at produktivtetsfremgangen i de sektorer, der registrerer de bedste resultater i denne henseende, kommer den samlede økonomi til gode og i sidste ende virker fremmende på beskæftigelsen. En moderat forhøjelse af de reale lønomkostninger per capita i alle økonomiens sektorer og mekanismen med de relative priser spiller i denne sammenhæng en vigtig rolle.

Når de sektorer, hvis produktivtetsfremgang ligger over gennemsnittet, benytter denne fremgang til at sænke den relative pris på deres produkter, sker der ikke alene det, at de forbedrer deres konkurrenceevne og sættes i stand til at udvide deres egen produktion for at imødekomme den øgede efterspørgsel, men dette prisfald kommer også de sektorer til gode, der har en lavere produktivi-

tetsfremgang. I kraft af den tilsvarende forhøjelse af de relative priser på deres egne produkter sættes disse sektorer med lav produktivtetsfremgang nemlig i stand til at bevare deres rentabilitet og derigennem skabe nye arbejdspladser. Der finder således en overførsel af købekraftsforbedring sted mellem sektorerne i tilknytning til det tekniske fremskridt, og denne proces har gunstig indvirkning på beskæftigelsen ⁽¹⁾.

To betingelser skal være opfyldt, for at denne mekanisme ikke mindst af beskæftigelsesmæssige hensyn kan fungere tilfredsstillende: den moderate forhøjelse af de reale lønomkostninger per capita skal også komme de sektorer til gode, hvis produktivtetsfremgang er større end gennemsnittet. Desuden skal markedskræfterne spille deres fulde rolle, prisdannelsen: en øget konkurrence og en fuldstændig gennemførelse af det indre marked vil bidrage dertil. Desuden vil stabile valutakurser sikre, at de signaler, som de forskellige prisændringer udsender, går klart igennem.

En moderat forhøjelse af de reale lønomkostninger i den samlede økonomi, hvorved den relative aflønning af produktionsfaktorerne arbejdskraft og kapital ændres til fordel for sidstnævnte, har derfor både på mikro- og makroøkonomisk niveau gunstig indvirkning på beskæftigelsen. Under disse omstændigheder stimuleres virksomhederne til at mindske kapitalintensiteten. Samtidig skabes der bedre forudsætninger for udvikling af mere beskæftigelsesskabende aktiviteter.

Et vigtigt aspekt ved de i samarbejdsstrategien anbefalede foranstaltninger fremtræder således klart: foranstaltningernes snævre indbyrdes komplementaritet, uanset om de er makroøkonomiske eller mikroøkonomiske. En accelererende vækst indvirker desto mere på beskæftigelsen, jo smidigere virksomhederne kan reagere på en øget efterspørgsel. Men en øget tilpasningsevne på vare-, arbejds- og kapitalmarkedet er ikke i sig selv tilstrækkelig til at stimulere virksomhederne til at foretage investeringer, hvis rentabilitet ikke også synes sikret af gunstige efterspørgselsudsigter. I sidste ende er en øget smidighed på de forskellige markeder kun for alvor berettiget i økonomisk og social henseende, hvis tilpasningen finder sted i en situation med dynamisk vækst. Er dette ikke tilfældet, kan man meget vel fristes til at gribe til defensive foranstaltninger, hvorved selve fundamentet til det europæiske økonomiske opsving bringes i fare.

Hvis der ikke hurtigt finder en afbøjning af de forskellige adfærdsmønstre og politikker sted, vil Fællesskabet i 1990 stadig have en arbejdsløshedsprocent på over 10 %. Dette er

⁽¹⁾ Angående beskæftigelses-, produktivtets- og prisudviklingen i Fællesskabets forskellige sektorer henvises til kapitel B.3 i økonomisk årsoversigt 1986/87. Tabel 14 i nærværende beretning viser endvidere, at denne mekanisme har ført til stærkt profilerede resultater i Japan: forskellene i produktivtetsfremgang, men også ændringerne i de relative priser var særlig store mellem industrien og de øvrige sektorer. Den japanske industris dynamik er også kommet økonomiens øvrige sektorer til gode, idet disse (taget under ét) er ene om at have øget beskæftigelsen.

uacceptabelt. Der kan sikres en kraftig og varig nedbringelse af arbejdsløsheden, hvis der finder en kraftigere og mere beskæftigelsesskabende vækst på gennemsnitlig omkring 3 til 3,5 % sted i tidsrummet 1986 – 90. Investeringerne spiller i denne sammenhæng en vigtig rolle. Deres andel i værditilvæksten bør gradvis forøges med sammenlagt omkring 3 procentpoints. Desuden skal forholdet mellem vækst og beskæftigelse forbedres. Dette betyder ikke, at Europa kan lade sig nøje med en defensiv beskæftigelsesstrategi. Den internationale konkurrence gør det tværtimod nødvendigt at modernisere produktionsstrukturerne. Forholdet mellem vækst og beskæftigelse bestemmes imidlertid af andre faktorer såsom omkostningsneutrale nedsættelser og omlægninger af den gennemsnitlige arbejdstid for hver enkelt beskæftiget, en hastigere jobskabelse i de sektorer, som har forholdsvis lav produktivitsfremgang, og en moderat forhøjelse af de reale lønomkostninger per capita i alle økonomiens sektorer. Når de sektorer, hvis produktivitsfremgang ligger over gennemsnittet, også nyder godt af en moderat forhøjelse af de reale lønomkostninger per capita, kan de nemlig sænke de relative priser. Dette er ensbetydende med en forbedring af deres egen konkurrenceevne og kommer desuden de sektorer til gode, hvis produktivitsfremgang er mindre udtalt, og som i så fald får forbedret deres rentabilitet og sættes i stand til at oprette nye arbejdspladser. Det gøres derigennem muligt både at sikre det tekniske fremskridt og at øge beskæftigelsen på makroøkonomisk plan. Det er en generel betingelse herfor, at der skabes øget smidighed på de forskellige markeder. En sådan smidighed er imidlertid kun berettiget i social henseende, hvis den virkeliggøres i en situation kendetegnet af mere dynamisk vækst. Dette forhold understreger den snævre indbyrdes komplementaritet mellem de forskellige makro- og mikroøkonomiske foranstaltninger, som er anbefalet i samarbejdsstrategien.

3.2. Prognoserne for 1986 og 1987 set i relation til samarbejdsstrategien

Set i relation til samarbejdsstrategiens ambitionsniveau er prognoserne for 1986 og 1987 ikke tilfredsstillende. Såvel i 1986 som i 1987 vil den økonomiske vækst (henholdsvis 2,5 % og 2,8 %) og forøgelsen af beskæftigelsen (i gennemsnit 0,8 %) ligge på et lavere niveau end den påkrævede trend. Genskabelsen af en mærkbart kraftigere vækst kan naturligvis kun ske gradvist, men den træghed, hvormed processen i øjeblikket skrider frem, er foruroligende, så meget mere som Fællesskabet i øjeblikket nyder godt af en følelig bytteforholdsforbedring, der principielt skulle påvirke udbuds- og efterspørgselsvilkårene i den i samarbejdsstrategien tilstræbte retning.

Bytteforholdsforbedringen har nemlig givet de europæiske økonomier yderligere mulighed for at forbedre rentabiliteten samtidig med, at der kan foretages en ikke ubetydelig forhøjelse af husholdningernes realindkomst. Prisfaldet for importvarer kommer både virksomheder og husholdninger til gode. Der vil således være tale om en nogenlunde stabil per capita-realløn set ud fra et omkostningsmæssigt synspunkt, medens per capita-reallønnen beregnet på grundlag af de

afledte privatforbrugspriser, dvs. et omtrentligt udtryk for købekraften, forventes at stige med 2,3 %, hvilket er den kraftigste stigning siden 1980.

Desuden har den faldende oliepris direkte positiv indvirkning på den økonomisk rentable produktionskapacitets størrelse: enten ved mere arbejdskraftintensiv udnyttelse af den eksisterende kapitalmængde eller fordi virksomhederne venter længere med at skrotte realkapital, som normalt ville have været anset for forældet.

En række indikatorer tyder på, at 1960'ernes tendens til stadig ringere udbudsvilkår nu er vendt. Dette omslag blev for øvrigt indledt i begyndelsen af 1980'erne:

- De samlede reale per capita-lønomkostninger (løn plus sociale bidrag) er siden 1980 kun vokset med gennemsnitlig ca. 1 % om året inden for Fællesskabet mod 2,4 % i tidsrummet 1973 – 80. Lønmodtagerne har således allerede ydet store ofre i flere lande, så meget mere som deres disponible indkomster ofte er blevet udhulet af kraftigt stigende skatter og kontingenter.
- De reale enhedslønomkostninger, der måler udviklingen i forholdet mellem realløn og arbejdskraftproduktivitet, ligger nu på nogenlunde samme niveau i Fællesskabet som i 1960'erne.
- Den samtidige forhøjelse af den makroøkonomiske profitandel (driftsoverskud i forhold til værditilvækst) har bevirket, at den erhvervmæssige kapitalers rentabilitet (driftsoverskud i forhold til kapitalmængde) atter er vokset. Rentabiliteten har dog endnu for Fællesskabet som helhed kun tilbageerobret en del af det terræn, den har mistet siden det første olieprischok (jf. diagram 18).
- For første gang i mindst 20 år er der for tiden tale om en længerevarende periode, hvor rentabiliteten vokser hurtigere end reallønnen per capita.

De reale lønomkostninger per capita synes dog at ville accelerere i 1987. Ifølge de seneste prognoser vil den vokse med 1,3 %, hvilket er den kraftigste stigning siden 1980. De reale enhedslønomkostninger vil efter alt at dømme kun aftage med 0,7 %, hvilket er det laveste registrerede tempo siden 1981, medens den internationale konkurrenceevne synes at ville udvikle sig i mindre gunstig retning.

ECU'en blev nemlig i tidsrummet fra marts 1985 til juni 1986 opskrevet med 42 % over for dollar og kun nedskrevet med 7,4 % over for yen. For de enkelte europæiske økonomier taget hver for sig er virkningen af disse massive kursforskydninger naturligvis blevet dæmpet af EF-valutaernes relative

indbyrdes stabilitet, navnlig hvad angår de valutaer, som deltager i EMS. Ikke desto mindre andrager den gennemsnitlige opskrivning over for de 19 vigtigste handelspartners valutaer mellem 1,2 % (Det forenede Kongerige) og hele 14,3 % (Forbundsrepublikken Tyskland). For hele Fællesskabet under ét andrager opskrivningen (eksklusive medlemsstaternes indbyrdes samhandel) 17,8 %. Europa har således nu mistet de fordele, det tidligere på en række markeder kunne drage af en stærk dollar.

De internationale forandringer har naturligvis ikke undladt at påvirke *udviklingen og strukturen i den samlede efterspørgsel*. En bytteforholdsforbedring af den størrelse, som Fællesskabet har nydt godt af, fører naturligvis til forskydninger mellem den eksterne og den interne efterspørgsel. De negative virkninger, som apprecieringen af de europæiske valutaer og opbremsningen af væksten hos en række af Fællesskabets vigtigste handelspartnere havde på eksporten, slog dog hurtigt igennem. Som det ganske vist af andre årsager kunne anses for ønskeligt, blev indkomstoverførsler fra tredjelande på rundt regnet 2 % af BNP i en række lande enten anvendt til at forbedre virksomhedernes finanser i forbindelse med, at pengelønnen hurtigt indrettede sig efter den dæmpede inflationsudvikling, eller til at sikre en hurtigere sanering af de offentlige finanser. I disse lande er opsvinget i den interne efterspørgsel langt mere afdæmpet og tidsmæssigt udvisket, end tilfældet ville have været, hvis bytteforholdsforbedringen først og fremmest var kommet forbrugerne til gode.

Alt i alt kan den *samlede efterspørgsel* (intern efterspørgsel plus eksport) kun forventes at ville stige med 3,6 % i 1987, hvilket som følge af importens reaktion er for lidt til, at der kan blive tale om en vækst i BNP på over 3 %.

Væksten i den interne efterspørgsel siden 1985 kan i alt væsentligt tilskrives en hastig stigning i det private forbrug (gennemsnitlig 3,6 % i 1986 og 1987) og i investeringerne i inventar og maskiner (6,7 % i 1986 og 1987). Der har været tale om et tydeligt opsving i byggesektorens investeringer, men væksten vil fortsat være behersket (3,2 %) i 1987.

De midler, der afsættes til investeringer og kapitalmængdens vækst, vil imidlertid stadig udgøre en mindre del af BNP, end hvad der er nødvendigt på mellemlang sigt. En række faktorer, der har afgørende betydning for virksomhedernes investeringer, udvikler sig imidlertid i gunstig retning. Kapitalmængdens gennemsnitlige rentabilitet vokser (jf. diagram 18), selv om den kun i Forbundsrepublikken Tyskland atter er nået op på det niveau, den befandt sig på før det første olieprischok. EF-landenes samlede kapacitetsudnyttelsesgrad er hastigt stigende (jf. diagram 19, hvad angår Fællesskabets fire største medlemsstater). De nominelle rentesatser falder stadig og bidrager også til at ændre forholdet mellem finansielle placeringer og egentlige erhvervsinvesteringer til sidstnævntes fordel.

Men de seneste års lave efterspørgsel og den usikkerhed, der hviler over udsigterne herfor, kan påvirke investeringslysten i negativ retning. I denne henseende kan der ud fra en mere detaljeret analyse af diagram 18 og 19, hvor kapitalmængdens vækst i Fællesskabets fire største medlemsstater sammenlignes med kapitalens rentabilitet og udnyttelsesgrad, udledes to interessante oplysninger:

- Rentabilitetsnedgangen i det første olieprischoks kølvand førte til en nedgang i kapitalmængdens vækstrate, men den forbigående rentabilitetsfremgang i tidsrummet 1976–78 og den rentabilitetsfremgang, der indledtes i 1982, har ikke haft tilsvarende stor positiv indvirkning på investeringerne.
- Den forholdsvis nøje sammenhæng, der synes at have været mellem kapacitetsudnyttelsesgraden og kapitalmængdens vækstrate indtil 1975, er efter alt at dømme blevet mindre udtalt siden da. Ligesom det er tilfældet for forholdet mellem rentabiliteten og kapitalmængdens vækstrate, er der siden 1981 opstået et betydeligt svælg mellem kapitalmængdens vækstrate og kapacitetsudnyttelsesgraden.

Som tidligere nævnt havde bytteforholdsforbedringen i 1986 positiv indvirkning på såvel udbuds- som efterspørgselsvilkårene. Disse virkninger vil givetvis vedblive med at påvirke den interne efterspørgsel i gunstig retning i 1987. Men de vil bestandig være utilstrækkelige og kan meget vel forsvinde helt forholdsvis hurtigt. Hvis beskæftigelsesudsigterne skal forbedres, er det nu absolut nødvendigt fuldt og helt at følge samarbejdsstrategien.

Hvis samarbejdsstrategiens mål skal nås, er det derfor allerede fra 1987 nødvendigt at gennemføre en — sine steder drastisk — omlægning af de adfærdsmønstre og politikker, som kendetegner de økonomiske beslutningstagere.

For det første skal virksomhederne reagere med endnu større beslutsomhed på den igangværende forbedring af udbudsvilkårene ved at øge investeringsaktiviteten. De enkelte investeringsafgørelser træffes naturligvis med udgangspunkt i en økonomisk kalkule. Bestræbelserne for at forbedre rentabiliteten, sænke den lange realrente på et sundt grundlag og udbygge markedet for risikovillig kapital bør derfor videreføres. Men en beslutning om at investere hviler også på almindelig tillid og vilje til at sætte noget i værk. Disse adfærdsmønstre bør også drejes i en retning, der er gunstig for beskæftigelsen. For det første ville en mere dynamisk udvikling i virksomhedernes investeringer være positiv ud fra et rent efterspørgselsmæssigt synspunkt. For det andet ville denne udvikling ud fra et udbudsmæssigt synspunkt gøre det muligt at udbygge produktionskapaciteten og selv produktionen parallelt, hvilket ville mindske de inflationsspændinger, der ellers meget vel kunne tænkes at blive resultatet af en voksende kapacitetsudnyttelsesgrad. De europæiske økonomier ville derigennem drage fuld nytte af den aktuelle situation. Det inflationspres, der kan tænkes at opstå som følge af voksende kapacitetsudnyttelsesgrad, neutraliseres nemlig i øjeblikket i meget vid udstrækning af den afdæmpede udvikling i importudgifterne og lønomkostningerne.

Desuden stimulerer den forbedring af rentabiliteten, der følger af denne afdæmpede udvikling, til en mere arbejdskraftintensiv anvendelse af den foreliggende kapitalmængde. For det tredje ville en forøgelse af jobskabelsestempoet gøre de ofre, som lønmodtagerne i en lang række lande allerede har ydet, både rimelige og legale. En sådan forøgelse ville derigennem øge mulighederne for at sikre, at reallønstigningen virker fremmende på beskæftigelsen tilstrækkelig længe.

Søgelyset skal imidlertid også rettes mod de økonomisk-politiske myndigheder. Også de skal ved deres aktion demonstrere, at de er besluttet på at bidrage til en mere dynamisk udvikling i efterspørgslen og udbudet inden for Fællesskabet. De har under alle omstændigheder et stort ansvar at leve op til.

I 1986 havde bytteforholdsforbedringen gunstig indvirkning på såvel udbuds- som efterspørgselsvilkårene. Den genopretning af rentabiliteten, som blev indledt ved tiårets begyndelse, bl.a. i kraft af en afdæmpet udvikling i de reale lønomkostninger, forstærkedes i hastigt tempo. Men for Fællesskabet som helhed er rentabiliteten endnu ikke nået op på det niveau, den lå på i 1960'erne. Ifølge prognoserne vil de reale per capita-lønomkostninger i 1987 vokse i accelererende tempo. Desuden vil væksten i den samlede efterspørgsel i 1987 fortsat ligge på et lavere niveau end det, der er nødvendigt ud fra samarbejdsstrategiens synspunkt. Bl.a. vil der ikke blive tale om et helt så kraftigt investeringsopsving, som man kunne forvente på baggrund af den stærke forbedring af de fleste af de elementer, der bestemmer investeringsaktiviteten. En forbedring af efterspørgselsudsigterne ville have gunstig indvirkning på investeringerne. Hvis beskæftigelsesudsigterne skal forbedres, skal alle beslutningstagere straks tage skridt til effektivt at tage samarbejdsstrategien i anvendelse. Virksomhederne skal reagere på de forbedrede udbudsvilkår med investeringer og jobskabelse i endnu hurtigere tempo, hvilket vil gøre den nødvendige videreførelse af en politik, der tager sigte på moderat stigende reale per capita-lønomkostninger, både acceptabel og berettiget. Men søgelyset skal også rettes mod de økonomisk-politiske myndigheder.

3.3. De makroøkonomiske krav i 1987 og derefter

De saneringsbestræbelser, der har været udfoldet siden tiårets begyndelse, giver sammen med de seneste forskydninger på internationalt plan de europæiske økonomier en enestående chance. Virksomhedernes rentabilitet er på vej op. De interne inflationsspændninger er fortsat svage; bytteforholdsforbedringen har lagt en kraftig dæmper på inflationen, der nu ligger på det laveste niveau siden 1960'erne for EF som helhed. De faldende oliepriser har lempet de udenrigsøkonomiske bindinger, og Fællesskabet har nu et overskud over for omverdenen på 1,2 % af BNP, selv om dets eksport er forholdsvis lille.

Den chance, der står åben for Fællesskabet, skal gribes med beslutsomhed. Ikke alene for at nå frem til en løsning på det mest presserende problem, som de europæiske økonomier står over for, dvs. arbejdsløsheden. Men også for at gøre det

muligt for Europa at yde sit bidrag til en genopretning af de globale skævheder i betalingsforholdene og til en løsning af udviklingslandenes problemer.

Den påkrævede dosering af de økonomisk-politiske foranstaltninger svarer til den i sidste økonomiske årsberetning fastlagte. Tiden er nu inde til at føre politikken ud i livet. Dette indebærer også, at den igangværende sociale dialog på Fællesskabets niveau udstrækkes til også at omfatte medlemsstaterne, for at virksomhedernes, lønmodtagernes og de offentlige myndigheders respektive bidrag kan bringes i bedre indbyrdes harmoni.

Inden for de enkelte lande skal doseringen ikke alene fastlægges under hensyntagen til de allerede disponible og senere opstående råderum, men det er også en forudsætning, at arbejdsmarkedets parter i forvejen har godkendt den faktiske gennemførelse i hovedtræk, og der skal med henblik herpå gennemføres en dybtgående dialog mellem arbejdsmarkedets parter på nationalt plan.

Finanspolitikken skal spille en væsentlig rolle gennem en omfordeling af de offentlige udgifter og indtægter til fordel for en beskæftigelsesfremmende vækst samt gennem reguleringen af efterspørgslen. I denne sammenhæng kan der imødeses tre typer foranstaltninger, hvis virkninger analyseres mere detaljeret i kapitel 4:

- Opsvinget i de private investeringer kunne suppleres med nye offentlige økonomisk rentable investeringer med henblik på at modernisere den europæiske produktionskapacitet. Sådanne investeringer bidrager desuden direkte til den økonomiske vækst.
- Den moderate forhøjelse af reallønnen bør være af nogenlunde samme størrelse (omkring 1 % om året) som nævnt i sidste beretning og kan suppleres med en vis nedsættelse af bidragene til sociale sikringsordninger; ud fra virksomhedernes synspunkt vil sidstnævnte foranstaltning forbedre udbudsvilkårene og fremme investeringerne, idet der jo er tale om en nedbringelse af de indirekte lønomkostninger, som gennemsnitlig tegner sig for rundt regnet 30 % af de samlede lønomkostninger inden for Fællesskabet. Ud fra lønmodtagernes synspunkt vil denne foranstaltning gøre det muligt at forøge købekraften en smule hurtigere, hvilket vil stimulere efterspørgslen.

De sociale sikringssystemer bør naturligvis til stadighed være finansieret på et sundt grundlag. Men der skal også tages højde for, at den økonomiske krise indvirker på de sociale sikringssystemer med øgede udgifter og formindskede indtægter, og at dette fænomen udviskes i takt med, at situationen forbedres. De ekstra råderum, der derved opstår, bør systematisk udnyttes til at lempe de byrder, der hviler på lønomkostningerne, og derved gå tilbage ad den vej, der blev fulgt i 1970'erne. Det kunne tages op til overvejelse at finansiere de sociale udgifter, der kan tilskrives krisen, over statsbudgettet.

- En nedsættelse af den direkte beskatning af husholdninger og virksomheder kunne ligeledes bidrage til den nødvendige stimulering af efterspørgslen og forbedring af udbudsvilkårene.

Disse foranstaltninger bør ⁽¹⁾ — taget undet ét — ikke sætte den proces, der tager sigte på at nedbringe budgetunderskuddet på mellemlang sigt, over styr. De bidrager nemlig sammen med andre foranstaltninger, der også forbedrer udbudsvilkårene, til at skabe en varigt kraftigere vækst og til at nedbringe arbejdsløsheden. De udprægede »kriseudgifter« aftager således gradvis, og beskatningsgrundlaget vokser hurtigere.

Men en accelererende vækst er også nødvendig allerede i 1987. En sådan acceleration kan naturligvis tilvejebringes ved en bedre samordning af den økonomiske politik med Fællesskabets vigtigste partnerlande (jf. kapitel 4.7). Den kan også bringes ud i livet ved hjælp af yderligere acceleration i de private investeringer; dette kan ske ved blandt iværksætterne at skabe øget tillid til, at efterspørgsel og rentabilitet vil rette sig i fremtiden. Hvis der skulle blive tale om en ugunstig udvikling, kunne det blive nødvendigt at foretage en begrænset og midlertidig forhøjelse af Fællesskabets gennemsnitlige budgetunderskud og samtidig fastholde målet vedrørende en konsolidering på mellemlang sigt af de offentlige finanser.

Dette rejser naturligvis problemet med samordningen af EF-medlemsstaternes finanspolitik. Nogle lande har stadig langt igen, før deres budgetter er saneret. Andre har betydelige råderum eller kan hurtigt komme til at disponere over sådanne i en mere dynamisk vækstsammenhæng.

De førstnævnte landes opgave vil i høj grad blive lettet i en sådan sammenhæng. De sidstnævnte risikerer derimod, at en sanering af deres partners budgetter i en situation med utilstrækkelig vækst påvirker deres egen vækst i ugunstig retning. Også i denne henseende er der klare fordele forbundet med at bygge på samarbejde.

Et fortsat rentefald inden for Fællesskabet i forbindelse med en dæmpet og mere konvergerende inflationstakt kan ligeledes yde et positivt bidrag til efterspørgslen. Desuden kan de pengepolitiske myndigheder meget vel tænkes at ville acceptere et nyt rentefald for at modvirke presset på dollarens vekselkurs. Der bør imidlertid træffes interne foranstaltninger

til at forhindre, at der ophober sig betydelig ledig likviditet, som senere kan sætte de realiserede fremskridt i inflationsbekæmpelsen over styr, samtidig med at der sikres en tilstrækkelig finansiering af den reale vækst. De pengepolitiske myndigheders råderum vil i denne henseende blive desto større, jo lavere et niveau de interne inflationsspændinger — navnlig udviklingen i de nominelle lønomkostninger — holdes på.

Hvis de makroøkonomiske politikker baseret på de ovenfor beskrevne retningslinjer bliver virkelighed, vil dette gøre lønmodtagernes ofre fuldt ud berettigede. Dette er også en betingelse for, at de påkrævede mikroøkonomiske foranstaltninger, der tager sigte på at forbedre markedernes tilpasningsevne, fuldt ud slår igennem på beskæftigelsen.

De saneringsbestræbelser, der har været udfoldet siden tidrets begyndelse og de seneste ændringer i den internationale situation giver de europæiske økonomier en enestående chance. Denne chance skal gribes med beslutsomhed. Ikke alene for at løse arbejdsløshedsproblemet, men også for at sikre, at Europa yder sit bidrag til en genopretning af skævhederne i de internationale betalingsforhold og til en løsning af udviklingslandenes problemer.

Finanspolitikken skal spille en vigtig rolle, idet de offentlige udgifter og indtægter gennem omstrukturering i højere grad skal bidrage til at forbedre udbudsvilkårene og beskæftigelsen og støtte væksten på passende måde. En dæmpet og mere konvergerende udvikling i inflationstakterne skal gøre det muligt at videreføre rentesatsernes nedadgående tendens. Det bør imidlertid — under rimelig hensyntagen til de problemer, der vil opstå, hvis dollaren atter begynder at falde på valutamarkederne, og det faktum, at det er nødvendigt at sikre en sund finansiering af væksten — forhindres, at der ophober sig betydelig ledig likviditet, som senere kan sætte den opnåede stabilitet over styr. De anbefalede foranstaltningers iværksættelse bør gøres til genstand for et snævert samarbejde a) mellem medlemsstaterne, bl.a. for at tage højde for de uensartede råderum, de enkelte lande disponerer over, og b) mellem og med arbejdsmarkedets parter, på nationalt niveau, for at opnå bred tilslutning fra de forskellige sociale grupper og sikre ligevegt mellem de bidrag, som de enkelte yder.

⁽¹⁾ Disse foranstaltninger er mere detaljeret beskrevet i den indrammede artikel.

TABEL 12

De offentlige og de samlede investeringer i Fællesskabet ⁽¹⁾

(procent af BNP)

	1970	1974	1979	1984	1985 ⁽²⁾	1986 ⁽²⁾	1990 ⁽³⁾
Den offentlige sektors faste bruttoinvesteringer	4,2	4,0	3,2	2,8	2,8	2,7	3,6
Den samlede økonomis faste bruttoinvesteringer	22,7	22,3	20,8	18,6	18,4	18,5	21,7

⁽¹⁾ Eksklusive Grækenland, Irland, Spanien og Portugal.

⁽²⁾ Økonomiske budgetter fra oktober 1986 opstillet af Kommissionens tjenestegrene.

⁽³⁾ Samarbejdsscenario.

Kilde: Eurostat og Kommissionens tjenestegrene.

TABEL 13

Udbuds- og efterspørgselsindikatorer

	1961-73 (gennem- snit)	1974-81 (gennem- snit)	1982	1983	1984	1985 ⁽¹⁾	1986 ⁽¹⁾	1987 ⁽¹⁾
<i>i) Efterspørgselsindikatorer (årlig ændring i procent):</i>								
Intern efterspørgsel i faste priser:								
Fællesskabets indeks	5,0	1,6	0,8	0,8	1,4	2,2	3,8	3,5
Forskel EUR/øvrige OECD-lande	-0,5	-0,6	1,0	-1,9	-4,2	-1,1	0,4	0,9
Privat forbrug	5,0	3,0	0,6	1,0	0,9	2,2	3,7	3,5
Faste bruttoinvesteringer	5,6	0,0	-1,5	-0,3	1,3	2,4	4,2	5,1
Eksport af varer og tjenesteydelser	9,2	4,6	1,5	3,1	7,6	5,7	2,2	3,7
<i>ii) Indikatorer for udbudsvilkårene:</i>								
Beskæftigelse (årlig ændring i procent)	0,3	-0,1	-0,9	-0,8	0,1	0,4	0,8	0,8
Produktivitet (årlig ændring i procent)	4,5	2,1	1,5	2,0	1,9	2,0	1,7	2,0
Reale enhedslønomkostninger (indeks 100: Ø 1961—73)	100,0	104,3	103,0	102,4	101,1	99,9	98,1	97,4
Rentabilitet ⁽²⁾ (indeks 100: Ø 1961—73)	100,0	68,0	61,8	59,8	64,7	68,4	77,9	82,8
Investeringer i maskiner og inventar (årlig ændring i procent)	—	—	0,2	0,3	3,4	8,0	6,1	6,9
Konkurrenceevne med hensyn til omkost- ninger ⁽³⁾ (indeks 100: Ø 1961—73)	100,0	108,8	98,9	93,2	86,7	85,6	95,1	95,9

⁽¹⁾ Økonomiske skøn og prognoser fra Kommissionens tjenestegrene.

⁽²⁾ Skøn for det samlede Fællesskab (De Ti); den samlede økonomis bruttodriftsoverskud divideret med kapitalmængden opgjort til genanskaffelsespriser.

⁽³⁾ Effektiv realvekselkurs opgjort på grundlag af den samlede økonomis enhedslønomkostninger i forhold til de øvrige OECD-landes (eksklusive EF-medlemsstaternes indbyrdes samhandel).

Kilde: Eurostat og Kommissionens tjenestegrene.

TABEL 14

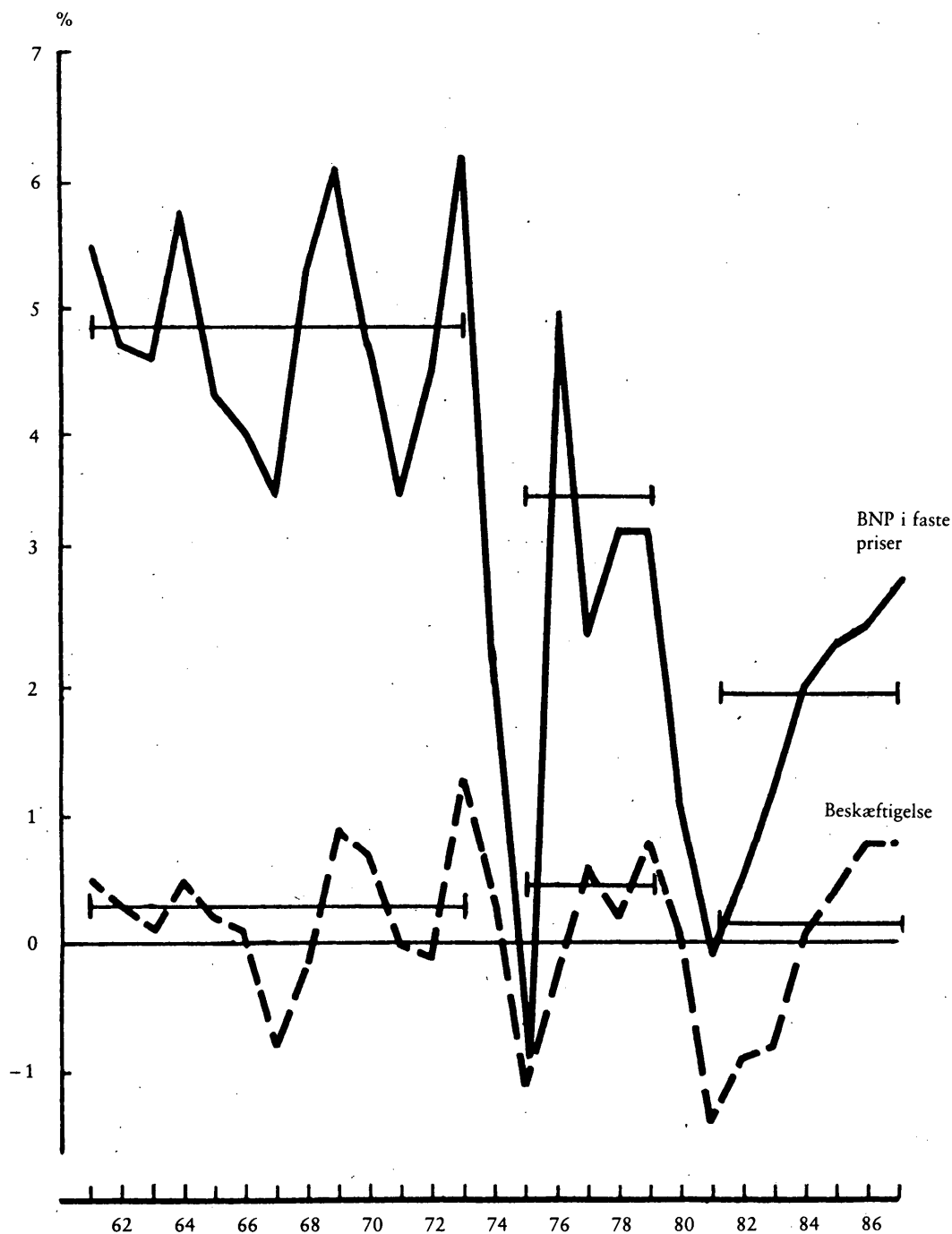
Udviklingen i udvalgte sektorer i Europa, De forenede Stater og Japan (1970—82)

	EUR 6 ⁽³⁾	USA	Japan
1. Værditilvækst i faste priser (årlig ændring i procent 1970—82)			
Landbrug	1,8	2,1	0,2
Industri ⁽¹⁾	1,7	2,1	7,1
Markedsmæssige tjenesteydelser	3,4	3,6	5,1
Ikke-markedsmæssige tjenesteydelser ⁽⁴⁾	2,4	1,9	4,2
I alt ⁽²⁾	2,5	2,7	5,2
2. Beskæftigelse i 1982 (indeks 100: 1970)			
Landbrug	67,2	97,2	68,7
Industri ⁽¹⁾	83,0	97,8	100,4
Markedsmæssige tjenesteydelser	117,2	136,2	132,2
Ikke-markedsmæssige tjenesteydelser ⁽⁴⁾	124,5	121,4	133,4
I alt ⁽²⁾	99,9	121,7	111,5
3. Produktivitet pr. beskæftiget (årlig ændring i procent 1970—82)			
Landbrug	5,2	2,3	3,5
Industri ⁽¹⁾	3,3	2,3	7,1
Markedsmæssige tjenesteydelser	2,1	1,0	2,7
Ikke-markedsmæssige tjenesteydelser ⁽⁴⁾	0,5	0,2	1,8
I alt ⁽²⁾	2,5	1,0	4,3
4. Relative priser målt i forhold til priserne på industrivarer i 1982 (indeks 100: 1970)			
Landbrug	83,5	120,7	147,9
Industri ⁽¹⁾	100,0	100,0	100,0
Markedsmæssige tjenesteydelser	110,3	112,4	161,3
Ikke-markedsmæssige tjenesteydelser ⁽⁴⁾	138,4	125,3	240,8
I alt ⁽²⁾	110,6	116,4	147,8

⁽¹⁾ I snæver forstand.⁽²⁾ Inklusive de øvrige sektorer: energi, byggeri og offentlige arbejder.⁽³⁾ Belgien, Tyskland, Italien, Nederlandene, Det forenede Kongerige.⁽⁴⁾ I alt væsentligt den offentlige sektor.

Kilde: Eurostat og Kommissionens tjenestegrene.

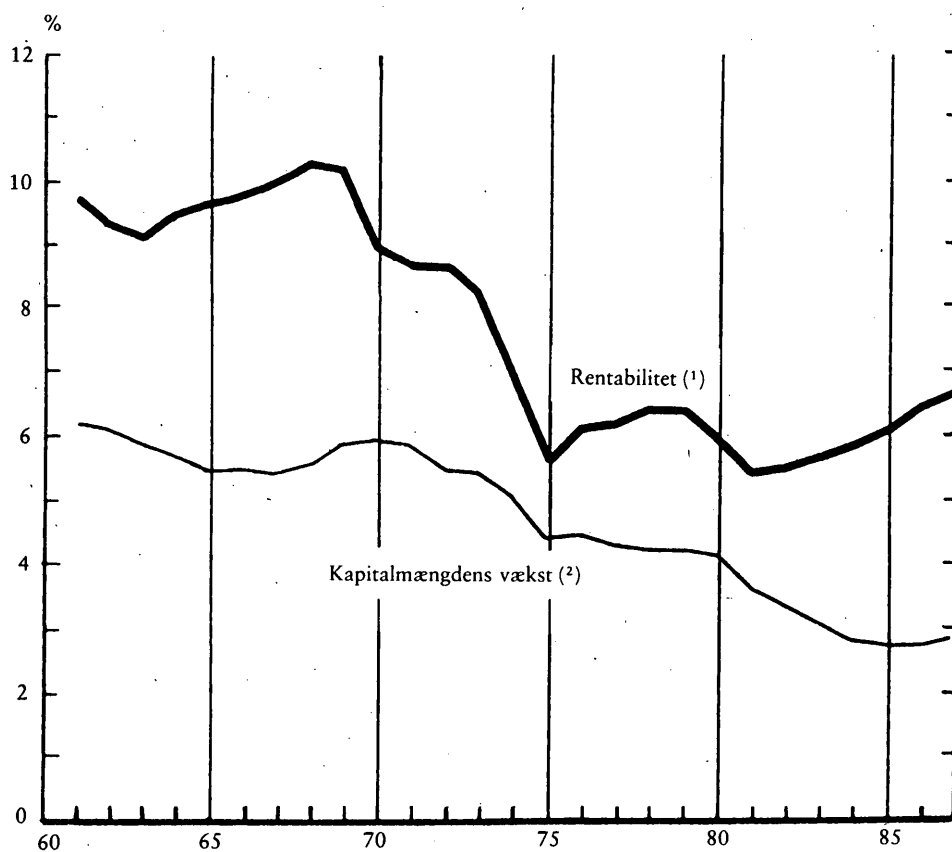
DIAGRAM 17

BNP og beskæftigelse i Fællesskabet (EUR 12) (årlig ændring i procent) ⁽¹⁾

(¹) De vandrette linjer angiver den gennemsnitlige årlige vækstrate for hver periode.

Kilde: Eurostat og Kommissionens tjenestegrene (1985—87; Skøn og prognoser udarbejdet af Kommissionens tjenestegrene), oktober 1986.

DIAGRAM 18

Rentabiliteten ⁽¹⁾ og kapitalmængdens vækst ⁽²⁾ inden for Fællesskabet (EUR 4) ⁽³⁾

⁽¹⁾ Nettodriftsoverskud divideret med bruttokapitalmængde opgjort til genanskaffelsespriser.

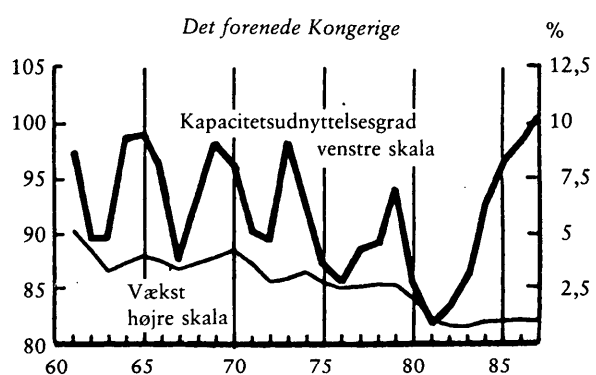
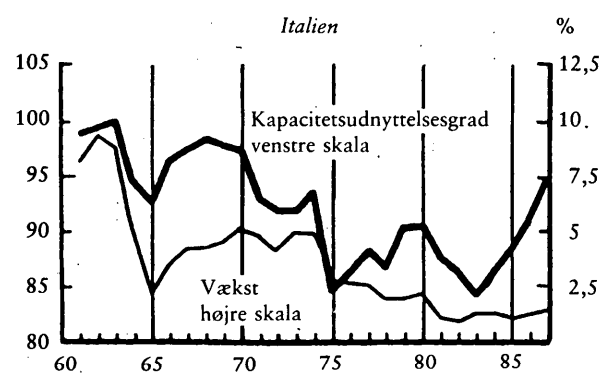
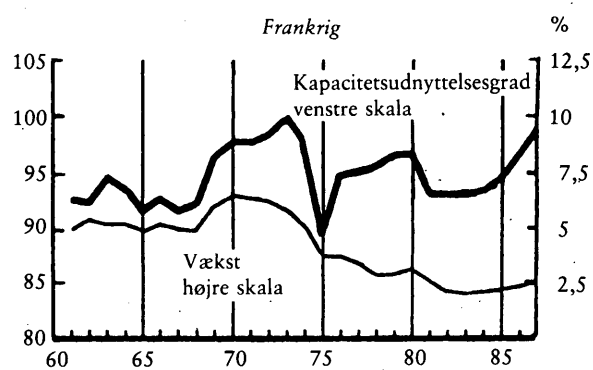
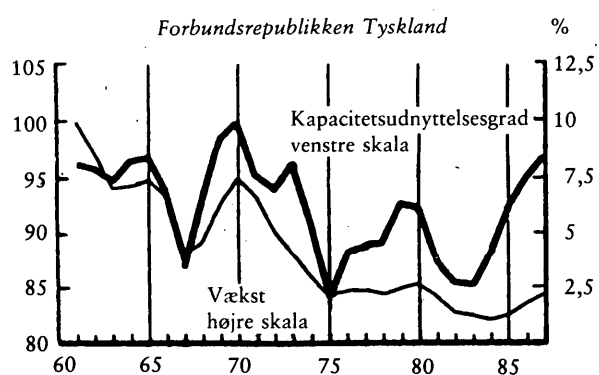
⁽²⁾ Bruttokapitalmængde i faste priser (årlig ændring i procent).

⁽³⁾ Forbundsrepublikken Tyskland, Frankrig, Italien og Det forenede Kongerige.

Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

DIAGRAM 19

Væksten og kapitalmængdens kapacitetsudnyttelsesgrad ⁽¹⁾ ⁽²⁾ (indeks 100: maksimum i de seneste 25 år)

⁽¹⁾ Bruttokapitalmængdens vækst.

⁽²⁾ Kapacitetsudnyttelsesgrad i henhold til rundspørger.

Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

Samarbejdsstrategiens mellemfristede scenarier

Den mulige udvikling inden for Fællesskabet illustreres dels ved hjælp af en mellemfristet fremskrivning baseret på en arbejdshypotese om uændret økonomisk politik og uændrede økonomiske adfærdsmønstre, dels ved hjælp af en meget skematisk fremstilling af samarbejdsstrategien. Sidstnævnte overslag fremlægges kun til illustration og bør ikke fortolkes som formelle økonomisk-politiske mål.

Scenarierne er beregnet ved hjælp af COMPACT-modellen for Fællesskabet (De Ti). Denne model er beskrevet i detaljer i Europæisk Økonomi nr. 27.

Arbejdshypoteserne vedrørende den internationale situation

Både for grundforløbet og for samarbejdsstrategiens vedkommende er der benyttet en arbejdshypotese gående ud på, at olieprisen atter begynder at stige og vil vedblive hermed indtil årets udgang. Dette fører til en bytteforholdsforringelse på ca. 7 % i tidsrummet 1987—90. Arbejdshypotesen for valutakurserne går ud på, at kursforholdene dollar/ECU og yen/ECU stort set vil holde sig på samme niveau som gennemsnittet for 1986.

I De forenede Stater forventes den offentlige sektors underskud gradvis at blive nedbragt fra 3,4 % af BNP i 1986 til 1 % i 1990. I Japan forventes det at stabilisere sig på 0,5 % af BNP fra 1987 at regne efter at have været omkring 1 % i 1986. Væksten ventes at blive moderat i De forenede Stater (2,7 til 2,8 % i gennemsnit for tidsrummet 1986—90 i henhold til de to scenarier), medens der forventes en noget kraftigere vækst i Japan (3,7 til 3,8 %) i samme tidsrum.

Et scenario til illustration af samarbejdsstrategien

Dette års scenario til illustration af samarbejdsstrategien fører til samme vækst som det scenario, der blev fremlagt i sidste års beretning (gennemsnitlig 3,5 % i tidsrummet 1986—90). Den nominelle efterspørgsels vækste ligger på nogenlunde samme niveau i samarbejdsscenarioet og i grundforløbet (6 % eller lidt over). Denne vækste er tilstrækkelig til at sikre en nedbringelse af arbejdsløshedsprocenten på 3,7 procentpoints (af arbejdsstyrken) fra 1986 til 1990 og bevirker, at beskæftigelsen ved tiårets udgang vil vokse trendmæssigt med lidt over 1,5 % om året. Doseringen af de økonomisk-politiske indgreb tager sigte på at bevare den valutariske stabilitet og forøge de europæiske økonomiers dynamik ved hjælp af en aktion, der både omfatter udbuds- og efterspørgselsvilkårene.

Hvad angår væksten i de reale per capita-lønmodkostninger, anvendes samme arbejdshypotese som i fjor, dvs. en årlig stigning på 1 % (gennemsnit i tidsrummet 1986—90); forskellen fra produktivitetens fremgang andrager gennemsnitlig 1,3 % om året.

Denne dæmpede stigning i de reale lønmodkostninger opnås ved hjælp af to midler: først og fremmest ved at dæmpe reallønnen før arbejdsgiverbidrag til de sociale sikringsordninger (ligesom det var tilfældet for sidste års scenario, vokser denne med gennemsnitlig 1,1 % i tidsrummet 1986—90) og dernæst ved at nedsætte de sociale bidrag for både arbejdsgivere og lønmodtagere i et rimeligt forhold. Kumuleret over fire år (1987—90) beløber den anslåede nedsættelse af de sociale bidrag sig ex ante til 1 % af BNP.

Finanspolitikken er på mellemlang sigt kendetegnet af en gradvis nedsættelse af den direkte beskatning af husholdningerne og en forhøjelse af de offentlige investeringer. Kumuleret over fire år andrager hver af disse to foranstaltninger 1,2 % af BNP. Ud over de endogene nedsættelser af visse transfereringer (navnlig arbejdsløshedsunderstøttelse) er det forudsat, at den gradvise forbedring af den økonomiske situation vil gøre det muligt at dæmpe væksten i de udgifter, som direkte tager sigte på at mindske spændingerne på arbejdsmarkedet (f.eks. førtidspensioneringsprogrammer).

Under forudsætning af en varig nedbringelse af inflationen, en forbedring af virksomhedernes økonomiske situation — som mindsker spændingerne på kapitalmarkedet — og en pengepolitik, som under rimelig hensyntagen til stabilitetsmålet gør det muligt at finansiere en kraftigere realvækst, vil Fællesskabets nominelle lange rente i gennemsnit kunne nedsættes med rundt regnet 3 procentpoints fra 1986 til 1990. I gennemsnit ligger realrenten på 3,6 % i denne periode.

Skattenedsættelserne og forhøjelserne af de offentlige udgifter på mellemlang sigt beløber sig i tidsrummet 1987—90 sammenlagt til 3,2 % af BNP. Den deraf følgende forhøjelse af den offentlige sektors underskud opvejes i vid udstrækning af en kraftigere vækst og en nedsættelse af de sociale ydelser. I 1990 ligger den offentlige sektors underskud målt i procent af BNP et halvt procentpoint lavere end i 1986. Denne nedgang er noget mindre udtalt end i grundforløbet.

I samarbejdssceneriet ligger betalingsbalancen i tidsrummet 1986—90 gennemsnitlig 0,5 BNP-point lavere end i grundforløbet (0,1 % af BNP mod 0,6 %). I kapitel 4.7 vises en variant af samarbejdssceneriet, hvor det antages, at Japan yder et større bidrag til nedbringelsen af de internationale uligevægte. I denne variant udviser Fællesskabets betalingsbalance i tidsrummet 1986—90 en saldo, der ligger 0,3 BNP-point over samarbejdssceneriets saldo.

Nogle vigtige makroøkonomiske aggregater til illustration af samarbejdsstrategien

	Grundforløb	Samarbejdsstrategi
<i>Gennemsnitlig årlig procentvis vækste, 1986—90</i>		
BNP i faste priser	2,7	3,5
BNP-priser	3,3	2,7
BNP i løbende priser	6,0	6,2
Beskæftigelse	0,7	1,2
Produktivitet	2,0	2,3
Privat forbrug	3,0	3,4
Investeringer	3,7	6,8
Realløn per capita	1,9	1,1
Reale enhedslønomkostinger	-0,3	-1,3
<i>Gennemsnitlige årlige niveauer, 1986—90, i procent</i>		
Langfristede rentesatser	7,7	6,3
Betalingsbalances løpende poster (procent af BNP)	0,6	0,1
	Aktuelle niveau i 1986	1990-niveau ifølge samarbejdssceneriet
Arbejdsløshedsprocent		
Den offentlige sektors underskud (procent af BNP)	10,8 4,7	7,1 3,9

NB: Tallene vedrører EUR 10. Den største forskel i forhold til gennemsnittet for EUR 12 formodes at være skuldresprocenten: 1986 = 11,9 %; 1990 = 8,2 %.

Ovenstående tal er beregnet ud fra en stærkt skematisk model og må kun betragtes som meget usikre skøn over den sandsynlige udvikling.

4. DE FORSKELLIGE POLITIKKERS BIDRAG TIL SAMARBEJDSSTRATEGIEN

4.1. Retningslinjer for pengepolitikken samt koordinations-spørgsmål

Fællesskabets medlemsstater har gjort nye fremskridt på vejen mod en konvergerende pengepolitik, som giver et tilstrækkeligt stort råderum til, at der kan sikres realøkonomisk vækst under overholdelse af valutarisk stabilitet. Opbremsningen af de monetære aggregaters vækst og den mere konvergerende udvikling heri er ubestridelige tegn på,

at der nu er større sammenhæng i medlemsstaternes pengepolitik (tabel 15). Sidst i 1970'erne voksede pengemængden i bred forstand stadig med rundt regnet 15 % om året i Fællesskabet som helhed (13 % for EMS-landene), medens stigningstakten i dag er nede på ca. 9,5 % (under 7 % for EMS-landene) og næppe vil begynde at stige igen. Pengepolitikken har således ydet et vigtigt bidrag til opbremsningen af inflationer i Fællesskabet. Fællesskabets gennemsnitlige inflationstakt vil i år efter alt at dømme aftage til 3,7 %, medens den endnu i 1980 androg 13 %.

Et af pengepolitikens hovedmål er at sikre og bevare en høj grad af monetær stabilitet, hvilket er i fuld overensstemmelse med samarbejdsstrategien. Det er en forudsætning for at kunne sikre, at en række andre økonomisk-politiske målsætninger virkeliggøres. Ved at mindske usikkerheden omkring den fremtidige købekraft, skabes gunstige betingelser for en samarbejdsbetonet optræden fra de økonomiske beslutningstageres side og gør det mindre berettiget at tage dyrtidsreguleringsmekanismer i anvendelse. Den forbedrer derigennem mulighederne for tilpasning i de relative priser og bidrager derved til at sikre en mere effektiv allokering af produktionsfaktorerne.

En tilrettelæggelse af pengepolitikken i et mellemlangt perspektiv gør det muligt varigt at påvirke forventningerne i den ønskede retning uden at sætte den hidtil vellykkede inflationsbekæmpelsespolitik over styr.

Pengepolitikken skal imidlertid tilrettelægges under fuldstændig hensyntagen til de faktiske reale vækstmuligheder. Hvis produktionspotentiellens stigningstakt tager til i den periode, hvor samarbejdsstrategien gennemføres, skal pengepolitikken afpasses herefter. Desuden skal der tilføres økonomien ekstra likviditet, såfremt de vedholdende lave energipriser bevirker, at produktionspotentiellens vokser.

Fastsættelsen af kvantitative mål for pengemængden eller kreditten udgør en vigtig bestanddel af enhver pengepolitik, der fastlægges på mellemlang sigt og tager sigte på øget prisstabilitet. Dog påvirkes de monetære aggregater ofte stærkt af finansielle nyskabelser, tiltagende liberalisering af kapitalbevægelserne, strukturelle omlægninger på penge- og kapitalmarkederne og ændringer i det adfærdsmønster, der bestemmer pengeefterspørgslen. Der skal tages hensyn hertil ved bedømmelsen af udviklingen inden for pengepolitikken. Offentliggørelsen af et kvantitativt pengepolitisk mål tilkendegiver kursen for den tilstræbte pengepolitiske udvikling. Arbejdsgivere, fagforeninger og regeringer kan afpasse deres dispositioner herefter. De fastsatte mål for pengeudbudet forbedrer de økonomiske beslutningstageres informationsniveau, mindsker risiciene for øget friktion og fremmer samordningen mellem arbejdsmarkedets parter. De lande, der kun har begrænsede muligheder for at føre en selvstændig pengepolitik, og hvis hovedmål er en stabil valutakurs, kan ligeledes drage fordel af, at de store lande fører en pengepolitik, der er rettet mod det mellemlange sigt, fordi dette fører til forventninger om stabile valutakurser og giver større muligheder for at importere og opretholde generel prisstabilitet.

I øjeblikket udvikler konjunkturerne sig praktisk taget parallelt i de fleste medlemsstater: flertallet af dem befinder sig i en fase kendetegnet af et moderat opsving og alle (undtagen Grækenland) importerer øget stabilitet som følge af de kraftigt faldende importpriser. Der er ingen udsigt til nogen fornyet opblussen af inflationen, i hvert fald ikke på kort sigt. Ganske vist udgør den nuværende lave inflations-

takt en undervurdering af inflationstrend'en, men dette er ikke ensbetydende med, at alle medlemsstaterne skal reagere ens på den importerede prisstabilitet.

De lande, hvis inflationstakt og inflationsforventninger allerede har stabiliseret sig på et lavt niveau, skal ikke foretage fundamentale ændringer i deres pengepolitik, der blev fastlagt, før importprisfaldet satte ind. Pengepolitikken vil i denne situation stimulere øget realvækst. Desuden vil en midlertidig afvigelse fra de kvantitative mål for pengemængden ikke nødvendigvis skabe behov for en korrektion, eftersom der ikke er nogen større risiko for, at forventningerne påvirker i negativ retning i sådanne lande. Hvis de aktuelle betingelser rent faktisk fører til øget realvækst i 1987, bør pengepolitikken tilrettelægges således, at der tages hensyn hertil ved fastlæggelsen af det kvantitative pengepolitiske mål.

De lande, som har opnået følelige resultater i inflationsbekæmpelsen, men hvis inflationstakt stadig ligger langt over EF-gennemsnittet — f.eks. Italien — bør tage skridt til at konsolidere den importerede stabilitet, hvis initialeffekt kun omfatter prisniveauet, og bør søge at nedbringe inflationen varigt. Dette mål kan nås, hvis det meddeles offentligheden på en aldeles utvetydig måde, og hvis det støttes med troværdige pengepolitiske indgreb. En pengepolitik, der tager sigte på at dæmpe forøgelsen af pengemængden, forhindrer ikke en yderligere nedbringelse af rentesatserne.

Tværtimod vil både de nominelle og de reale langfristede rentesatser reduceres i takt med, at inflationsforventningerne stabiliserer sig på et lavt niveau.

Endelig skal de lande, hvis inflationstakt i øjeblikket ligger lavt, medens inflationsforventningerne vedblivende ligger højere end det, den aktuelle prisstigningstakt tilsiger — f.eks. Frankrig — lade sig nøje med en dæmpet udvidelse af pengemængden, som er forenelig med målet for den reale vækst på mellemlang sigt. Det fald i og den stabilisering af rentesatserne, man for nylig var vidne til i Frankrig, hvor de langfristede rentesatser fra januar til august 1986 faldt med 3 %, medens de kortfristede rentesatser i samme tidsrum faldt med 2 %, tyder på, at pengepolitikken atter er ved at blive troværdig. Det er en forudsætning for en stabilisering af rentesatserne på et lavt niveau, at inflationsforventningerne også stabiliserer sig på et lavt niveau.

Det er imidlertid en forudsætning for at kunne følge den her anbefalede pengepolitik, at de konjunkturpolitiske betragtninger henvises til at spille en sekundær rolle, idet der ellers er risiko for, at de realiserede fremskridt i retning af mere udtalt prisstabilitet sættes over styr. Det må heller ikke lades ude af betragtning, at en pengepolitik, der tilrettelægges i et mellemlangt perspektiv, også har tendens til at stabilisere konjunkturforløbet. Under en afmatning vokser pengemængden forholdsvis hurtigt sammenlignet med BNP's vækstrate. Likviditeten vokser, men uden ugunstig indvirkning på inflationsforventningerne. Derimod virker likvidi-

tetsnedgangen under en ekspansionsfase dæmpende på inflationsforventningerne, uden at der dog optræder samme smertefulde følgevirkninger, som hvis der havde været anvendt en stabiliseringspolitik.

I et system baseret på fleksible valutakurser kan pengepolitikken imidlertid komme i den situation, at de interne hensyn kolliderer med de eksterne. Pengepolitikken kan således gøre det nødvendigt at foretage en fleksibel styring under skyldig hensyntagen til valutakursudviklingen uden for Fællesskabet for at undgå reelle forstyrrelser, der kan føre til fordrejninger og for øvrigt ender med at bringe selve det højt prioriterede mål i form af pengepolitisk stabilitet i fare. En sådan reaktion må imidlertid ikke bevirke, at de valgte retningslinjer sættes på spil.

De nominelle rentesatser er i de seneste år faldet kraftigt i Europa. I 1981 lå den korte nominelle rente gennemsnitlig på 15 % inden for Fællesskabet, men er nu faldet til 8,8 %, hvilket stort set er det samme som i 1970'erne (jf. tabel 16). Det antages, at rentefaldet vil fortsætte i den nærmeste fremtid — omend i et langsommere tempo. På trods af den vellykkede inflationsbekæmpelsespolitik må de langfristede realrentesatser stadig betragtes som forholdsvis høje. Med hensyn til realrentesatsernes nuværende niveau må man imidlertid ikke glemme, at den nuværende inflationstakt i nogle lande er mindre end inflationstrenden på mellemlang sigt, og at realrentesatsernes niveau derfor er overvurderet. Overdrevent lave realrentesatser giver ikke noget sandfærdigt billede af den relative knaphed på kapital. Sådanne satser gav sig i 1970'erne udslag i en for høj kapitalintensitet inden for produktionen, hvilket vidner om en fejlagtig makroøkonomisk fordeling af en forholdsvis knap opsparing og slår igennem som en forringelse af rentabiliteten. Desuden bevirker for lave realrentesatser, at det gøres mindre tiltrækkende at spare op, hvorved selve grundlaget for øget vækst falder bort. Som det fremgår af diagram 20, svarer det forventede realrenteniveau i 1986 næsten nøjagtigt til niveauet ved udgangen af 1960'erne. Derimod er anlægskapitalens afkast endnu ikke tilbage på dette niveau.

På den ene side er tilstrækkelig høje realrentesatser en klar forudsætning for at kunne undgå en u hensigtsmæssig resourceanvendelse og opretholde en vækst, som kan skabe større beskæftigelse via en stimulering af udbudet. På den anden side er det ønskeligt, at de nominelle og reale rentesatser reduceres i takt med, at inflationsforventningerne stabiliserer sig på et lavt niveau, og som følge af en øget opsparing. En pengepolitisk strategi rettet mod det mellemlange sigt udgør et egnet middel til på et sundt grundlag at gennemføre den »organiske« nedsættelse af realrentesatserne.

EMS har ydet et afgørende bidrag til den øgede konvergens mellem medlemsstaternes pengepolitik og til inflationsbekæmpelsen ved at forpligte deltagerlandene til at overholde en klar disciplin på valutakursområdet. De lande, der var præget af forholdsvis kraftig inflation, har gennem stadig

længere perioder med stabile valutakurser kunnet importere en vis prisstabilitet, hvilket har styrket inflationsbekæmpelsen. EMS har dog kun kunnet forbedre stabiliteten ved streng overholdelse af et fælles stabilitetsmål. Den større valutakursstabilitet har således både været årsag til og resultat af den større pris- og omkostningsstabilitet inden for EMS. Valutakurstilpasningerne i april og august 1986 har ikke ændret på denne fundamentale indbyrdes afhængighed.

EMS forbliver trods alt et system med faste, men justerbare valutakurser. Så længe den økonomisk-politiske samordning er ufuldstændig, bevirker de opståede forskelle mellem de vigtigste størrelser, som over indflydelse på valutakurserne, at der med jævne mellemrum må foretages justeringer, men en sådan politik underbygger i princippet ikke eventuelle divergerende økonomiske tendenser i udgangssituationen. I fremtiden vil de finansielle markeder være betydeligt mere integreret, ikke mindst som følge af en øget og i høj grad ønskelig liberalisering af kapitalbevægelserne. Der er allerede sket en kraftig tilnærmelse af rentesatserne inden for EMS. Forskellen mellem de tyske og de franske langfristede rentesatser er efter valutakurstilpasningen faldet til 2 %, medens den før var på 3 %. Der har også været tale om en kraftig nedgang i de belgiske langfristede rentesatser.

Valutakurstilpasningen har således haft konkret indvirkning på rentesatserne. De lande, hvis valutaer forventedes at falde i kurs, blev foranlediget til at modstå spekulationspresset ved hjælp af en renteforhøjelse, hvilket viser, at en udskydelse af tilpasningen har betydelig stabiliserende virkning i de lande, hvor pengenes værdiforringelse er kraftigst.

Da der er al mulig grund til at forvente stadig mere omfattende kapitalbevægelser, udgør den tiltagende liberalisering af disse i udgangssituationen en latent risiko for EMS's stabilitet; denne risiko kan imidlertid neutraliseres ved hjælp af en mere konvergerende udvikling i medlemsstaternes pengepolitik og generelle økonomiske politik. Videreførelsen af liberaliseringsprogrammet for kapitalbevægelser er således snævert forbundet med en mere omfattende integrering af Fællesskabets økonomier og med en udbygning af det europæiske monetære system på et sundt grundlag.

En mere omfattende monetær integration skaber øget behov for samordning. Dette gælder både den pengepolitik, der følges af hvert enkelt EMS-land, og samordningen på nationalt niveau af de generelle økonomisk-politiske instrumenter: disse må kombineres på en sådan måde, at systemet med faste valutakurser ikke bringes i fare. Det allervigtigste er imidlertid, at en pengepolitik baseret på intern og ekstern stabilitet støttes ved hjælp af finanspolitikken og en hensigtsmæssig indkomstudvikling. Inden for EMS er det blevet en stadig mere tvingende nødvendighed, at der foretages en samordning, navnlig mellem de store medlemsstater. Det er først og fremmest nødvendigt at skabe større enighed om stabiliseringspolitikken mål.

En samordnet aktion på det pengepolitiske område er imidlertid ikke det samme som en ensretning af alle landenes politik. De enkelte lande har nemlig forskellige problemer, og det er nødvendigt at anvende forskellige metoder for at bekæmpe den alvorlige mangel på konvergens i finanspolitikken og de samtidige divergenser med hensyn til inflationsforventningerne. Hvert enkelt land skal inden for de grænser, som dets muligheder sætter, tilstræbe den dosering af sine politikker, som bedst sætter den i stand til at bidrage til den fælles målsætning i form af varig, ikke-inflatorisk og mere beskæftigelsesskabende vækst.

EMS-landenes pengepolitik skal som helhed også tilrettelægges under hensyntagen til de udviklingsforløb, der finder sted uden for EMS. Jo mere konvergerende de forskellige landes økonomiske udvikling er, og jo mere udtalt liberaliseringen af kapitalbevægelserne er, desto mindre kan de eksterne virkninger true EMS's stabilitet, fordi disses relative betydning aftager i et monetært integreret område. Kapitalbevægelserne mellem EMS-zonen og landene udenfor vil ikke længere udgøre en lige så stor fare for EMS's stabilitet, fordi deltagerlandene påvirkes lige meget heraf. I denne forbindelse har styrkelsen af ECU's rolle en særlig betydning. Hvis der f.eks. sker en kapitalomlægning væk fra dollaren, kan en sådan styrkelse bevirke, at en del af kapitalen søger over i ECU i stedet for tyske mark, som det så ofte har været tilfældet. Som følge af den usikkerhed, der hviler over dollarens fremtid, ville denne forbedrede integrering af de europæiske landes pengepolitik og valutakurspolitik være ekstra hensigtsmæssig og ville desuden indebære den fordel for Europa, at den gør det lettere at gennemføre en

samordnet aktion, der tager sigte på at mindske internationale skævheder.

Fællesskabets pengepolitik bør tage sigte på en hensigtsmæssig finansiering af det disponible råderum for en realøkonomisk vækst samtidig med, at den bevarer og om nødvendigt forstærker de resultater, der er opnået i bestræbelserne på at sikre en varig nedbringelse af inflationstrenden. Hidtil er disse bestræbelser blevet fremmet af de eksterne udviklingsforløb. Den faldende dollarkurs har sammen med nedgangen i oliepriserne og de amerikanske rentesatser bevirket, at der nu er større muligheder for at nedbringe de europæiske rentesatser uden risiko for nye inflationsspændinger.

Hvis det kraftige dollarfald fortsætter, kan det blive nødvendigt at gå over til en mere smidig styring af de europæiske rentesatser med henblik på at modstå de farer, der er forbundet med et fornyet udtalt fald i dollaren og de dertil hørende negative konsekvenser på mellemlang sigt. Det er imidlertid af allerstørste betydning at undgå en ophobning af potentielt inflationsskabende elementer. EMS har vist sig at være en stabiliserende faktor. De hidtidige fremskridt henimod øget konvergens og liberalisering af kapitalbevægelserne har gjort det endnu mere nødvendigt at foretage en snævrere samordning af den økonomiske politik såvel nationalt — mellem pengepolitik, finanspolitik og indkomstudvikling — som mellem medlemsstaterne indbyrdes. De vellykkede resultater af oprettelsen af et område med monetær stabilitet dæmper de eksterne faktors betydning og udgør en vigtig forudsætning for en endnu mere udtalt integrering af de europæiske økonomier.

TABEL 15

Opbremsning af og konvergens i pengemængdens vækst

(%)

	1961 - 69	1970 - 77	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Vejet gennemsnit:												
EUR	:	14,8	14,8	13,9	11,9	11,5	11,3	11,2	9,5	9,9	9,7	7,4
EMS	11,7	14,0	13,8	12,9	9,7	8,7	9,5	10,2	8,4	7,7	6,9	5,6
Spredning i forhold til gennemsnit ⁽¹⁾												
EUR	:	4,2	4,0	3,9	4,1	4,1	2,7	3,6	3,0	4,4	4,2	2,6
EMS	2,1	3,4	4,2	4,0	3,4	2,5	2,3	3,5	3,1	3,2	1,5	1,2
Spredning i forhold til mindste størrelse ⁽¹⁾ :												
EUR	:	6,5	10,2	9,0	6,6	7,3	4,8	5,8	5,5	5,0	4,4	3,8
EMS	4,8	5,2	9,2	8,1	4,4	4,4	3,0	4,8	4,4	2,8	1,6	2,0

⁽¹⁾ Spredningsindekset udgør den vejede sum af de absolutte afvigelser fra de respektive referencestørrelser.

Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

TABEL 16

Udviklingen i rentesatserne

(%)

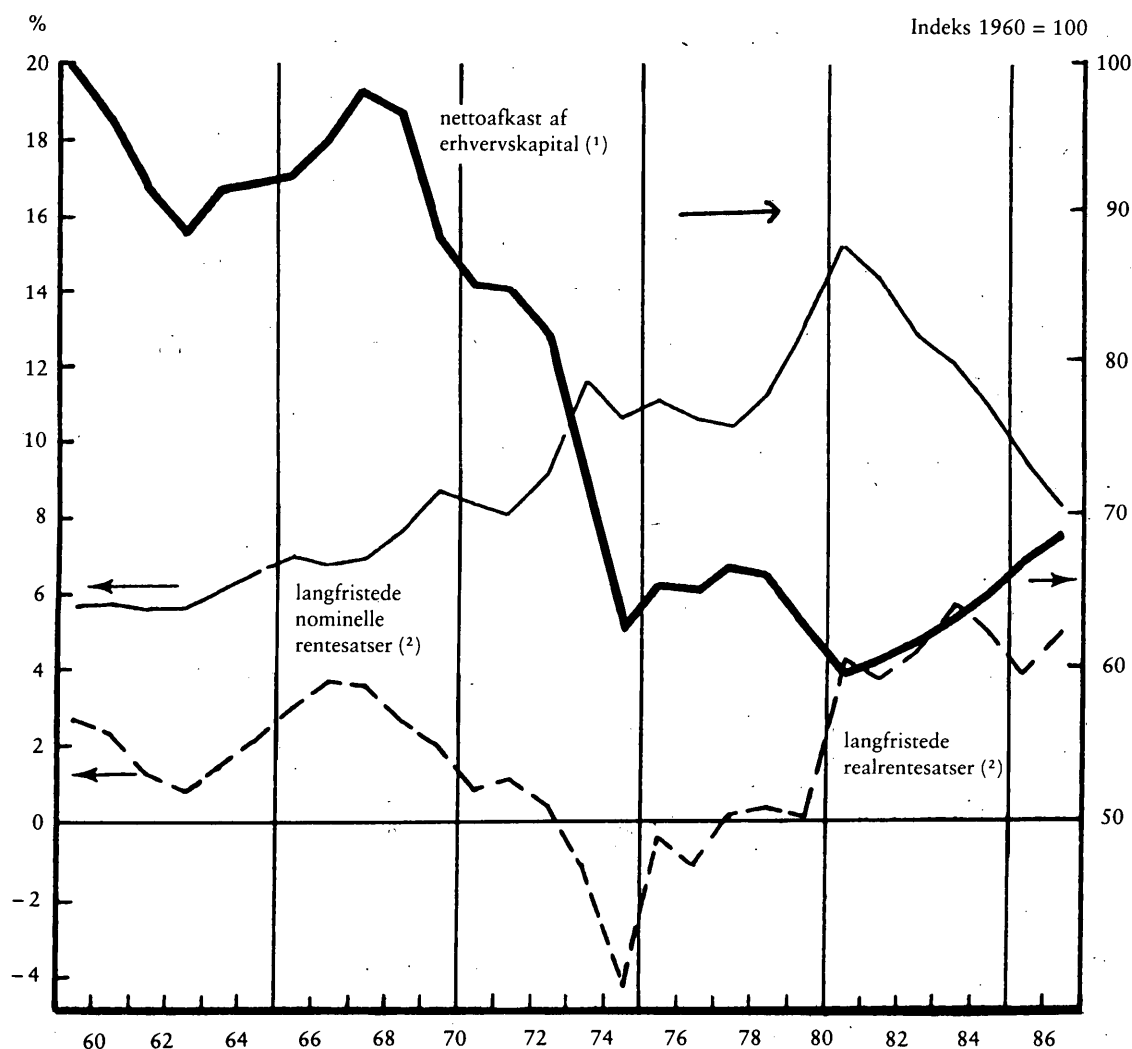
	1961 – 69	1970 – 77	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Kortfristede nominelle rentesatser:											
EUR 12	4,8	8,5	8,8	10,9	13,7	15,0	13,7	11,9	11,2	10,5	8,8
EMS	4,5	7,8	6,9	9,8	12,2	14,0	11,8	8,9	9,0	8,3	6,3
USA	4,1	5,7	7,4	10,1	11,6	14,0	10,6	8,7	9,4	7,5	6,5
Japan	—	8,0	5,1	5,8	10,7	7,4	6,8	6,5	6,3	6,5	5,3
Langfristede nominelle rentesatser:											
EUR 12	6,5	9,8	10,3	11,2	13,0	15,1	14,3	12,7	12,0	10,8	9,0
EMS	6,3	9,2	8,8	10,1	11,5	13,5	12,5	10,6	10,3	9,1	7,5
USA	4,6	6,5	7,9	8,7	10,8	12,9	12,2	10,8	12,0	10,8	8,1
Japan	—	7,7	6,3	8,3	8,9	8,4	8,3	7,8	7,3	6,5	5,2
Langfristede realrentesatser (korrigeret med BNP-priser) ⁽¹⁾ :											
EUR 12	2,4	-0,3	0,1	0,4	0,1	4,2	3,7	4,4	5,7	4,8	2,6
EMS	2,3	0,4	0,6	1,3	0,8	3,5	2,1	2,7	4,5	4,1	2,1
USA	1,6	0,3	0,5	0,2	1,2	4,0	5,3	7,7	8,2	7,0	3,9
Japan	—	-1,0	1,7	5,7	6,1	5,7	6,6	7,1	6,7	5,2	3,9

(¹) Der er en del metodologiske problemer forbundet med definitionen af realrentesatser. Disse problemer forstærkes, når der sker store ændringer i bytteforholdet (som det skete i 1986), og de interne prisopgørelser derfor »skævtrækkes« i forhold til inflationstrenden (i op- eller nedadgående retning alt efter indikatorerne). En bytteforholdsforbedring har tendens til at skabe højere BNP-priser.

Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

DIAGRAM 20

Kapitalafkast og rentesatser i Fællesskabet

(¹) Virksomhedernes (eksklusive boligsektoren) nettodriftsoverskud i procent af kapitalapparatet opgjort til genanskaffelseskostninger (EUR 4) (indeks 100 : 1960).

(²) Afkast af offentlige værdipapirer deflateret med BNP-prisindekset (EUR 10).

Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

4.2. Budgetpolitikken

4.2.1. Budgetunderskuddene, den offentlige gældsbyrde, den økonomiske vækst og beskæftigelsen

Mulighederne for vækst i Fællesskabet kan forbedres ved, at der skabes en passende ligevægt på medlemsstaternes budgetter. I forhold til det foregående år har nedgangen i budgetunderskuddene i 1986 generelt været lidt hurtigere. For Fællesskabet som helhed (EUR 12) faldt nettofinansieringsbehovet fra 5,1% af BNP i 1985 til 4,7% i 1986, sammenholdt med at nedgangen i 1985 kun var på tre

tiendedele procentpoint (tabel 17 og 18). Nedgangen i nettofinansieringsbehovet har været mest udpræget i visse lande, hvor underskuddet var meget stort (Grækenland og Italien), samt i Danmark, hvor der i 1986 er overskud på budgettet. Nedgangen i underskuddene forventes at fortsætte i 1987.

I mange lande vil denne nedgang imidlertid ikke være tilstrækkeligt til at stabilisere og endnu mindre at formindske den offentlige gæld i forhold til BNP. I 1986 og 1987 sammenlagt forventes den offentlige gæld udtrykt i procent af BNP nemlig at stige med 4 procentpoint eller derover i

halvdelen af Fællesskabets medlemsstater (Belgien, Spanien, Irland, Italien, Nederlandene og Portugal — tabel 19). De fortsat store underskud på budgetterne er årsag til denne udvikling. I flere lande når rentebyrden op på et beløb, der mere eller mindre svarer til det samlede underskud. I tre lande, nemlig Tyskland, Luxembourg og især Danmark, forventes det derimod, at den offentlige gældskvote vil falde.

Budgetunderskuddene, som afspejles i en høj offentlig gældsætning, har to væsentlige makroøkonomiske virkninger. For det første vil de økonomiske agenter kun være indstillet på at anbringe en stigende del af deres kapital i offentlige papirer, såfremt de kan regne med en fortsat stigende realrente. For det andet øger budgetunderskuddene faren for en inflatorisk udvikling som følge af udvidelsen af pengemængden, hvilket medfører en yderligere forhøjelse af realrenten, svarende til en form for risikopræmie. Som følge af den høje realrente vil der være en stagnering i de private investeringer med de deraf følgende negative virkninger for væksten på mellemlang sigt.

Når underskuddene og den offentlige gældsbyrde ligger på et højt niveau er det deres negative virkninger på mellemlang sigt, der dominerer, og en mindske af dem vil derfor kun kunne have positive virkninger. Det er muligt, at de negative virkninger for efterspørgslen af denne justering vil dominere i første omgang, men fænomenet vil formentlig være forbigående, når der fra begyndelsen har været en trussel om finansiell ustabilitet. De danske erfaringer fra de senere år er et eksempel herpå.

Når der derimod er begrænset risiko for finansiell ustabilitet og den offentlige gældskvote i forhold til BNP allerede er faldende, bliver de negative virkninger for efterspørgslen af budgetstramningen større. Såfremt skatterne i dette tilfælde sænkes, og der træffes andre foranstaltninger, der forbedrer udbudsvilkårene, kan den oprindelige forringelse af budgetunderskuddet i det mindste delvis hurtigt opvejes.

Hvis man derfor ser på størrelsen af den offentlige gæld, og den rytme hvormed den er vokset i de senere år, må en væsentlig formindskelse af budgetunderskuddet i procent af BNP derfor fortsat være et hovedmål i Belgien, Spanien, Grækenland, Irland, Italien og Portugal. Såfremt overbevisende foranstaltninger til at forbedre budgetterne på mellemlang sigt kombineres med en effektiv stabilisering af pengepolitikken, vil det være muligt at reducere den nominelle og reelle rentesats væsentligt, således at den nødvendige indskrænkning af de væsentligste budgetudgifter vil kunne begrænses.

Der er ingen tvivl om, at mindskelsen af budgetunderskuddene er et hovedmål for ca. halvdelen af medlemsstaterne, men denne formindskelse er ikke et mål i sig selv, når de offentlige finanser er tilstrækkeligt sunde. En vis offentlig gældskvote i forhold til BNP er forenelig med den finansielle ligevægt på mellemlang sigt i en økonomi. F.eks. viser

udbudsorienterede vejledende budgetprincipper, som dem der er udarbejdet af det tyske økonomiske råd (Sachverständigenrat), at en vis årlig stigning i den offentlige gæld kan tillades. Det økonomiske råd skønner for Tyskland, at denne »tilladelige« stigning, i henhold til definitionen af »offentlige finanser«, udgør 1,5 % af produktionspotentialet.

Når der lægges en strategi for budgetpolitikken, skal der altid tages hensyn til udbud og efterspørgsel. Under de nuværende omstændigheder er der gode grunde til både at styrke udbudet og understøtte efterspørgslen. De medlemsstater, som stort set har stabiliseret den offentlige gæld, er Tyskland, Frankrig og Det forenede Kongerige. I Tyskland er der endog noteret en mindske af den offentlige gæld. I Frankrig udnyttes de eksisterende spillerum, man har allerede annonceret betydelige skattelettelser for 1987 og yderligere skattelettelser for 1988, ligesom budgetunderskuddet sideløbende hermed skulle blive nedbragt begge år. Hvis der skete en yderligere befæstelse af væksten i udlandet og særlig inden for Fællesskabet, ville problemerne for budgetpolitikken i Frankrig blive desto lettere at løse. I Det forenede Kongerige har regeringen i sin erklæring i efteråret 1986 bebudet en stigning i de offentlige udgifter for regnskabsåret 1987/88 på omkring 4,75 mia pund. Dette betyder i forhold til det forventede resultat for regnskabsåret 1986/87 en realstigning på ca. 2 %. Såfremt samarbejdsstrategien derfor ved sin gennemførelse blev grundlaget for den økonomiske indsats for hele Fællesskabet, ville nogle af disse tre lande med rette kunne planlægge en ny kombination af skattenedsættelser og offentlige investeringer, hvis størrelse imidlertid vil være forskellig fra land til land. Det er muligt inden for en rimelig frist at forvente en delvis kompensation fra de supplerende indtægter og nedgangen i udgifterne i forbindelse med krisen, som en stærkere vækst vil frigøre.

Budgetpolitikken bør spille en afgørende rolle i forbindelse med gennemførelsen af samarbejdsstrategien. Konsolideringen af budgetunderskuddene og den offentlige gæld bør forblive et hovedmål for ca. halvdelen af Fællesskabets medlemsstater. De øvrige medlemsstater, hvis andel i Fællesskabets BNP svarer til ca. to tredjedele, har acceptable underskud og en vis margen til at kunne gennemføre budgetmæssige foranstaltninger, som direkte kan støtte væksten. Disse lande bør, såfremt det ikke allerede er slut, overveje en hurtig og koordineret gennemførelse af budgetmæssige foranstaltninger for at styrke udbudet og efterspørgslen. Forøgelsen af aktivitetsniveauet i disse lande vil også give de andre medlemsstater mulighed for at nå målene for en budgetsanering på et højere aktivitets- og beskæftigelsesniveau.

4.2.2. Offentlige udgifter, beskatning, vækst og beskæftigelse

I forbindelse med begrebet »budgetmæssig manøvremargin« har der nogle gange været tendens til i for høj grad at

beskæftige sig med det aspekt, som selv om det er væsentligt, dog kun er partielt, som vedrører budgetunderskuddene. I forbindelse med fastlæggelsen af en strategi for vækst på mellemlang sigt er beskatningens og de offentlige udgifters størrelse og struktur imidlertid elementer, der er endnu vigtigere. På disse to områder har alle fællesskabets lande en meget stor »manøvremargin« til at træffe politiske foranstaltninger i den ønskede retning, med henblik på i væsentlig grad at bidrage til en forøgelse af vækstkvoten på mellemlang sigt for produktionen, investeringerne, opsparingen og beskæftigelsen. En vigtig del af forhandlingerne mellem arbejdsmarkedets parter er skabelse af en større enighed om, hvorledes der kan ydes et bidrag til at gennemføre samarbejdsstrategiens målsætninger ved at indvirke på de offentlige udgifters og beskatningens størrelse og struktur.

De offentlige udgifters størrelse og struktur. De offentlige udgifter kan opdeles i tre store grupper.

i) Den første gruppe er de udgifter, der vedrører *infrastrukturinvesteringer og visse andre investeringer, f.eks. inden for forskning og udvikling og undervisning*. Sådanne investeringer i bred forstand kan delvis være finansieret af den private sektor. Forudsat at disse investeringsprogrammer administreres effektivt og indeholder kriterier for en høj eller tilstrækkelig samfundsmæssig rentabilitet, er der ingen grund til at nedskære disse udgiftsposter. Det er normalt for en dynamisk økonomi, at der afsættes en væsentlig del af midlerne til investeringer af denne type med høje eller tilstrækkeligt høje rentabilitetssatser. De offentlige investeringsprogrammer er blevet ramt mere end proportionelt af budgetindskrænkningerne, og er faldet fra 4 til 2,5 % af BNP mellem 1975 og 1985. Såfremt der stilles tilstrækkelige krav om effektivitet, vil disse programmer nu kunne udvides over flere år inden for samarbejdsstrategiens rammer.

Et program for de store infrastrukturarbejder omfattende projekter af betydning for Fællesskabet, som anført i den økonomiske årsberetning for sidste år, passer godt ind i strategien. Sådanne projekter af betydning for Fællesskabet kan iværksættes og finansieres af den private sektor. Der er bl.a. tale om følgende projekter:

- etablering af et grænseoverskridende telekommunikationsnet (ca. 3 mia ECU),
- tre forbindelsesnet (veje, jernbaner og sejlbare vandveje, 20 til 25 mia ECU),
- forbindelsen Paris-Bruxelles-Köln med tog med stor hastighed (3 mia ECU),
- den faste forbindelse under Kanalen (4 mia ECU).

I alt kan der på mellemlang sigt påregnes en investering på 30 til 35 mia ECU, som skal fordeles over fem til syv år.

Desuden vil der på længere sigt kunne gennemføres andre projekter som motorvejsforbindelsen med de skandinaviske lande gennem Danmark og over Bælterne, forbindelsen Venedig-München, tidevandskraftværket på Severn, broen over Messina-strædet osv.

Sådanne projekter vil også skabe nationale muligheder for offentlige infrastrukturinvesteringer. Desuden findes der i de fleste lande muligheder for at investere inden for områder som byfornyelse og miljø (vandrensning osv.). I visse områder, især i de nye medlemsstater, er det absolut nødvendigt at forbedre infrastrukturen. Som helhed er der således ikke mangel på investeringsprojekter med tilstrækkelig samfundsmæssig rentabilitet. Fremskridt med hensyn til gennemførelsen af disse projekter vil i høj grad kunne gavne væksten og beskæftigelsen.

På grund af de nære forbindelser der er mellem vækst, beskæftigelse og teknologi, har de fleste offentlige myndigheder indset betydningen af at føre en dynamisk forsknings- og udviklingspolitik med henblik på at opnå en mere solid økonomisk vækst. I denne forbindelse er det især vigtigt at bemærke tendensen til fortrinsvis at støtte forskningsarbejder vedrørende avanceret teknologi med henblik på i stadig højere grad at fremme fornyelse og en bedre forbindelse mellem grundforskningen og industrien. De europæiske projekter, der er blevet gennemført med succes, såsom Airbus, Ariane, JET, ESPRIT og BRITE, understreger værdien og effektiviteten af Europas F & U-potentiel. Desuden viser de, hvilke forskellige muligheder for finansiering der findes gennem de europæiske programmer, samt en finansiel deltagelse af den industrielle præ-kommercielle forskning. Fællesskabet har fastlagt rammeprogrammet for at opnå en større effektivitet i forbindelse med Fællesskabets forskningsprogrammer. Desuden er der grund til at fremhæve Eureka-initiativet, som er udtryk for regeringens vilje til at finde nye finansielle og økonomiske synergier inden for det europæiske samarbejde i industrien.

Ud over infrastrukturinvesteringerne spiller det offentlige en væsentlig rolle i forbindelse med forbedringen af den menneskelige kapital gennem uddannelse og videreuddannelse. På dette område vil et nært samarbejde mellem de offentlige instanser og de berørte parter også kunne bidrage til at finde passende finansieringsformer, så der tages hensyn til mulighederne og de fordele, som alle vil drage af forbedrede erhvervsuddannelser (se også kap. 4.3.2).

ii) En anden kategori er *de almindelige offentlige tjenesteydelser som sygesikring og pension*. Det er ud fra et samfundsmæssigt synspunkt ønskeligt, at disse tjenesteydelser har et højt niveau. Det kan imidlertid ikke nægtes, at der inden for dette område er betydelige administrative problemer, og der må holdes en rimelig økonomisk disciplin, da ønskerne om at udvide disse programmer kan overstige den økonomiske kapacitet. Med hensyn til programmernes opbygning er også fordelingen mellem den offentlige og den private sektor et vigtigt spørgsmål, både når det gælder administrativ effektivitet og social retfærdighed. Muligheden for en delvis privatisering af sygesikring og pensionsvæsen må imidlertid undersøges omhyggeligt. Navnlig bør det

bemærkes, at omkostningerne ikke nødvendigvis bliver mindre, fordi disse sociale udgifter overføres til private forsikringsordninger. Det kan f.eks. ske, at formindskelsen i sociale udgifter udlignes af højere, kontraktligt fastsatte bidrag, som betales til private organisationer og opkræves af arbejdsgiverne på samme måde. Virkningen på de samlede arbejdskraftomkostninger og på lønkravene vil i så fald ikke blive synderlig stor. Når alt kommer til alt må disse programmer administreres efter fornuftige økonomiske principper, men bør ikke afvikles.

iii) En tredje kategori er *sociale ydelser, som udbetales, fordi det økonomiske system fungerer utilfredsstillende*. Arbejdsløshedsunderstøttelsen er det bedste eksempel, i det mindste når arbejdsløsheden ligger over et bestemt, minimalt niveau. Imidlertid er denne type »undgåelige« offentlige udgifter i virkeligheden langt større, fordi de også omfatter ekstra familietilskud til arbejdsløse og vidtgående programmer for førtidspensionering samt i mange lande programmer for invalidepension, som også omfatter personer, der ikke eller kun i ringe grad er invalide. Disse »undgåelige« offentlige udgifter er i Fællesskabet sammenlagt steget med mindst 5 % af BNP i gennemsnit i løbet af de sidste 15 år. Den hermed forbundne forøgelse af de sociale udgifter udgør ca. 10 % af lønomkostningerne, hvad der jo er kolossalt, når man tager debatten om det økonomisk berettigede omkostningsniveau for arbejdskraft i betragtning.

Samarbejdsstrategiens iværksættelse skulle åbne mulighed for, at det, efterhånden som beskæftigelsessituationen forbedrer sig, på ny kan overvejes, om sådanne programmer er formålstjenlige. F.eks. kan kriterierne for at blive omfattet af visse særlige pensionsprogrammer tages op til genbehandling på grundlag af en politik, der går ud på at øge den omfattende del af befolkningen i den arbejdsdygtige alder og at bringe arbejdsløsheden ned, uden at dette dog griber ind i de rettigheder, de allerede førtidspensionerede har opnået. Initiativer af denne type planlægges i mange lande, f.eks. Italien og Nederlandene, hvor de særlige programmer for førtidspensionering af personer i den arbejdsdygtige alder er blevet udvidet til at omfatte over 10 % af arbejdsstyrken. I andre lande har lignende udgifter medført en forøgelse af bidragene til socialsikringsordninger, og dette har medvirket til at hæmme beskæftigelsen. En nedsættelse af de offentlige udgifter og af bidragene til socialsikringsordninger kunne således indgå som led i en ny »god cirkel«, som indebar øget beskæftigelse og lavere skatter. I øvrigt kan de sociale udgifter gøres mere effektive, ved at øge beskæftigelsesmulighederne blandt dem, der ellers ville kunne komme ind under sådanne programmer.

Mulighederne for en skattereform. De vigtigste mål for en økonomisk politik, der tager sigte på at reformere skattesystemets niveau og struktur, ligger inden for følgende fire områder: a) efterspørgslen på arbejdskraft, b) udbuddet af arbejdskraft, c) opsparingsniveauet, og dermed også kapitalakkumuleringsniveauet, og d) effektiv ressourcefordeling.

Skattesystemet, lønomkostningerne og arbejdskraftefterspørgslen. Det er sandsynligt, at en stor del af de skattemæssige og sociale udgifter, som afholdes af lønmodtagerne, virker tilbage på lønomkostningerne og kan medføre en forøgelse af dem. Da en sådan udvikling sædvanligvis har tendens til at bremse virksomhedernes efterspørgsel på arbejdskraft, hæmmes beskæftigelsen i den private sektor, og den økonomiske vækst svækkes, hvorfor det bliver vigtigt at træffe foranstaltninger, som formindsker disse sociale og skattemæssige udgifter.

Skattesystemet og arbejdskraftudbuddet. Høje marginal-skatteprocenter kan lægge en dæmper på arbejdslysten og således svække grundlaget for den økonomiske vækst.

Skattesystemet, den disponible indkomst og de private husholdningers opsparring. Der er andre faktorer, som har indirekte indflydelse på beskæftigelsen, idet de hæmmer opsparringen og dermed også kapitalakkumuleringen. En alt for hård beskatning af de private husholdningers indkomst reducerer deres disponible indkomst og deres opsparingsmuligheder. Hvis staten afsætter en større del af sine indtægter, fra regnet overførsler, til forbrugsudgifter, end de private husholdninger gør, falder den nationale opsparring.

Skattesystemet og ressourcefordelingen. Hvis et stort antal indkomst- og udgiftskategorier er fritaget for beskatning, opstår der forvridninger i ressourcefordelingen, som medfører en reduktion af den gennemsnitlige produktivitet. I så fald skal de almindelige skatteprocenter være højere, hvad der, som allerede nævnt, har en negativ virkning på arbejdslysten, på beskæftigelsen, på opsparringen og på investeringen. Det må derfor kontrolleres, om enhver allerede eksisterende skattefritagelse stadig er økonomisk eller socialt berettiget ud fra den betragtning, at der, hvis den ophæves, skabes mulighed for at udvide skattepåligningen og nedsætte den almindelige skatteprocent i samme omfang. Det er disse motiver, som ligger til grund for den nedsættelse af skatteprocenten og den begrænsning af fritagelsen for indkomstskat, som for nylig blev foretaget i USA.

I Fællesskabet er der flere skattereformsystemer, som fortjener at fremhæves.

Hvad angår beskatningen af selskabers overskud, er mange lande i færd med at nedsætte procenten (Det forenede Kongerige, Frankrig, Nederlandene, Belgien og Luxembourg), idet de til en vis grad kompenserer for denne nedsættelse ved at indskrænke afskrivningerne. Nogle lande har planer om at nedsætte eller ophæve andre former for selskabsskat, som ikke pålignes overskuddet, som f.eks. beskatningen af selskabernes formue i Tyskland og erhvervsskatten i henholdsvis Frankrig og Tyskland.

Hvad angår den personlige indkomstbeskatning, har Frankrig, Tyskland og Det forenede Kongerige påbegyndt en

gradvis nedsættelse af de høje marginalprocenter, idet denne nedsættelse dels finansieres ved en udvidelse af beskatningsgrundlaget (Det forenede Kongerige), dels ved almindelige besparelser på budgettet. I Frankrig, Tyskland og Det forenede Kongerige er nye nedsættelser af den personlige indkomstbeskatning blandt regeringernes vigtigste mål for de kommende år.

I forbindelse med prisfaldet på olieprodukter har mange lande forhøjet forbrugsafgifterne på olie, ofte for at nedbringe deres underskud (Danmark, Spanien, Grækenland, Italien, Irland og Portugal). Kommissionens forslag om tilnærmelse af lovgivningen vedrørende indirekte skatter kan eventuelt medføre en ændring af skattesystemets struktur i visse lande.

Særlige foranstaltninger, som tager sigte på de offentlige udgifters og skattesystemets niveau og struktur, skulle kunne bidrage i betydelig grad til iværksættelse af samarbejdsstrategien. Offentlige investeringer med tilstrækkelig samfundsmæssig rentabilitet skulle fra nu af kunne øges, hvad der også ville fremme udviklingen af produktionspotentielt og den private investering. Udgifterne til socialsikringsordninger skulle kunne nedsættes på mellemlang sigt. Den forbedring af væksten og beskæftigelsen samt den forøgelse af de offentlige indtægter og de besparelser i overførselsbetalinger, som bliver resultatet, kan skabe en »god cirkel«. Skattereformer bør ligeledes tage sigte på at nedsætte indkomstskatteprocenten, på at ændre skattesystemets struktur, så det i højere grad fremmer beskæftigelsen, og på at lette tilnærmelsen mellem de indirekte skatter i Fællesskabet.

TABEL 17

Det offentliges indtægter og udgifter ⁽¹⁾, EUR 12

	Mia købekraftstandarder		Procent af BNP				Forskel i procent		
	1985	1986 ⁽²⁾	1984	1985	1986 ⁽²⁾	1987 ⁽²⁾	1985	1986 ⁽²⁾	1987 ⁽²⁾
Indirekte skatter	517,3	568,3	13,5	13,3	13,4	13,5	7,4	9,9	6,8
Direkte skatter	497,0	526,9	12,7	12,8	12,5	12,4	9,7	6,0	6,2
Modtagne socialsikringsbidrag	589,1	631,8	15,2	15,2	14,9	14,9	8,1	7,2	6,1
Skatter og socialsikringsbidrag i alt	1 603,4	1 727,0	41,3	41,3	40,8	40,8	8,4	7,7	6,3
Andre løbende indtægter	148,4	152,4	3,7	3,8	3,6	3,3	12,3	2,7	-3,3
Løbende indtægter i alt	1 751,8	1 879,4	45,0	45,1	44,4	44,1	8,7	7,3	5,6
Løbende overførsler	877,8	933,4	22,8	22,6	22,1	21,7	7,5	6,3	4,4
Effektive renteudgifter	198,7	217,1	4,9	5,1	5,1	5,0	12,3	9,3	2,7
Offentligt forbrug	722,6	770,1	18,8	18,6	18,2	18,0	7,6	6,6	5,1
Løbende anvendelser i alt	1 799,0	1 920,7	46,5	46,3	45,4	44,6	8,1	6,8	4,5
Bruttoopsparing	-47,3	-41,2	-1,5	-1,2	-1,0	-0,5	—	—	—
Nettokapitaloverførsler	45,5	41,5	1,1	1,2	1,0	0,9	17,1	-8,8	-4,5
Bruttokapitaldannelse	107,3	114,8	2,8	2,8	2,7	2,7	7,7	7,0	6,0
Finansieringsevne (+) eller finansieringsbehov (-)	-200,0	-197,5	-5,4	-5,1	-4,7	-4,1	—	—	—
p. m.: BNP i løbende priser	3 882,2	4 225,8	100,0	100,0	100,0	100,0	8,6	8,9	6,4

⁽¹⁾ Som angivet i nationalregnskaberne, bortset fra udlån, forskud og bidragsydelse.

⁽²⁾ Prognose.

Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

TABEL 18

Det offentlige finansieringsbehov (-) eller finansieringsevne (+)

(% af BNP)

	1970	1973	1981	1982	1983	1984	1985 ⁽¹⁾	1986 ⁽¹⁾	1987 ⁽¹⁾
Belgien	- 2,2	- 3,3	- 12,6	- 11,1	- 11,7	- 9,5	- 8,4	- 8,0	- 6,2
Danmark	4,1	5,2	- 7,1	- 9,3	- 7,3	- 4,2	- 1,9	2,8	2,8
Tyskland	0,2	1,2	- 3,9	- 3,4	- 2,5	- 1,9	- 1,1	- 0,9	- 0,7
Grækenland	—	—	- 10,6	- 9,4	- 8,9	- 10,1	- 13,9	- 10,6	- 7,1
Spanien	0,7	1,1	- 3,0	- 5,8	- 5,4	- 5,0	- 6,2	- 4,9	- 4,4
Frankrig	0,9	0,9	- 1,8	- 2,5	- 3,2	- 2,9	- 2,6	- 2,9	- 2,6
Irland	—	—	- 15,8	- 14,2	- 11,8	- 9,8	- 11,6	- 10,7	- 9,9
Italien	- 3,5	- 7,0	- 11,7	- 12,7	- 12,4	- 13,0	- 14,0	- 12,7	- 11,0
Luxembourg	2,7	3,3	- 2,3	- 1,3	- 0,8	1,5	4,1	3,7	2,6
Nederlandene	- 1,2	1,0	- 5,2	- 7,1	- 6,5	- 6,2	- 5,1	- 5,5	- 6,6
Portugal	—	—	- 10,1	- 8,8	- 7,1	- 7,7	- 11,2	- 8,0	- 7,5
Det forenede Kongerige	3,0	- 2,7	- 2,7	- 2,4	- 3,7	- 3,9	- 2,8	- 2,9	- 2,5
EUR 12	0,3 ⁽²⁾	1,0 ⁽²⁾	- 5,4	- 5,6	- 5,5	- 5,4	- 5,1	- 4,7	- 4,1

⁽¹⁾ Økonomiske skøn og prognoser fra Kommissionens tjenestegrene (oktober 1986).⁽²⁾ Med undtagelse af Grækenland, Irland og Portugal.

TABEL 19

Statsgæld ⁽²⁾

(% af BNP)

	1973	1981	1982	1983	1984	1985 ⁽¹⁾	1986 ⁽¹⁾	1987 ⁽¹⁾
Belgien ⁽³⁾	63,2	88,1	96,1	105,1	111,6	118,3	121,9	125,6
Danmark	5,0	43,6	52,7	62,7	67,6	66,3	62,1	57,6
Tyskland	18,6	36,4	39,5	41,7	42,0	42,7	41,9	41,7
Grækenland ⁽⁴⁾	—	33,0	36,7	41,4	49,9	56,8	58,4	61,2
Spanien	—	21,0	26,2	32,1	39,3	46,3	48,8	52,5
Frankrig	25,1	26,0	29,1	30,7	29,3	31,8	34,0	35,0
Irland ⁽⁴⁾	65,5	89,8	96,6	107,7	113,6	115,7	119,1	124,8
Italien	62,5	73,2	80,0	87,6	94,5	103,0	106,3	108,1
Luxembourg	20,5	14,0	14,4	14,8	14,8	14,5	13,8	12,8
Nederlandene ⁽³⁾	43,4	50,3	55,6	62,3	67,0	70,6	76,3	82,9
Portugal	—	59,0	62,2	70,9	75,7	81,2	81,5	85,2
Det forenede Kongerige ⁽⁵⁾	63,3	51,1	57,7	57,4	58,7	56,9	57,9	58,0
EUR 12	40,3 ⁽⁶⁾	45,0	49,8	53,5	56,0	58,9	60,3	61,8

⁽¹⁾ Skøn og prognoser fra Kommissionens tjenestegrene på grundlag af de økonomiske budgetter fra oktober 1986.⁽²⁾ De offentlige myndigheder, undtagen i Belgien, Grækenland, Irland og Nederlandene.⁽³⁾ De offentlige myndigheder med undtagelse af socialsikringsmyndighederne.⁽⁴⁾ Centraladministrationen.⁽⁵⁾ Gæld til markedsværdi.⁽⁶⁾ Med undtagelse af Grækenland, Spanien og Portugal.

Kilde: Eurostat og Kommissionens tjenestegrene.

TABEL 20

Udvikling i det offentlige udgifter til social sikring fra 1970 til 1983

(% af BNP)

	Belgien	Danmark	Tyskland	Frankrig	Irland	Italien	Luxembourg	Nederlandene	Det forenede Kongerige	EUR 8 ⁽¹⁾
1970:										
Sygdom	3,8	5,6	5,7	4,9	4,1	—	2,7	5,7	3,9	5,0
Invaliditet og arbejdsulykker	2,2	2,7	2,6	1,8	1,3	—	2,9	3,1	1,2	2,1
Pensioner	7,1	6,9	9,4	7,5	4,6	—	7,8	7,7	6,7	7,9
Barselshjælp og familietilskud	3,5	2,7	2,1	3,1	2,3	—	1,8	2,6	1,5	2,3
Arbejdsløshedsunderstøttelse	0,6	0,4	0,1	0,3	0,4	—	0,0	0,6	0,3	0,3
Andet	0,0	0,1	0,3	0,0	0,1	—	0,0	0,8	0,1	0,2
I alt	17,4	19,0	20,7	18,2	13,3	—	15,4	19,0	13,8	18,0
1983:										
Sygdom	6,5	7,1	7,5	6,8	8,4	5,7	11,1	8,4	4,7	6,7
Invaliditet og arbejdsulykker	3,3	2,6	3,1	2,3	—	5,4	—	6,4	2,2	2,9
Pensioner	11,5	10,4	12,1	11,2	7,4	11,5	12,0	10,3	9,8	11,1
Barselshjælp og familietilskud	3,0	3,1	2,0	3,1	—	2,0	1,2	2,7	2,8	2,6
Arbejdsløshedsunderstøttelse	4,2	4,1	2,0	2,7	—	0,8	0,0	4,2	2,3	2,5
Andet	0,5	1,1	0,6	0,2	3,1	0,0	0,8	0,0	0,3	0,4
I alt	29,5	30,1	27,8	27,4	23,2	25,5	25,5	32,7	23,1	27,0
Vækst 1970-83:										
Sygdom	2,7	1,5	1,8	1,9	4,3	—	8,4	2,7	0,8	1,7
Invaliditet og arbejdsulykker	1,1	-0,1	0,5	0,5	—	—	—	3,3	1,0	0,8
Pensioner	4,4	3,5	2,7	3,7	2,8	—	4,2	2,6	3,1	3,1
Barselshjælp og familietilskud	-0,5	0,4	-0,1	0,0	—	—	-0,6	0,1	1,3	0,2
Arbejdsløshedsunderstøttelse	3,6	3,7	1,9	2,4	—	—	0,0	3,6	2,0	2,3
Andet	0,5	1,0	0,3	0,2	3,0	—	0,8	-0,8	0,2	0,2
I alt	12,1	11,1	7,1	9,2	9,9	—	10,1	13,7	9,3	9,0

⁽¹⁾ Italien ikke medtaget.

Kilde: Eurostat, »Europæisk statistisk system for social sikring«.

NB: Tallene er ikke sammenlignelige, da ydelserne er af forskellig art.

Den forholdsmæssige vægtfordeling mellem den offentlige og den private sektors udgifter til visse udgiftskategorier (sygesikring, pension) varierer betydeligt fra det ene land til det andet.

4.3. Lønninger og arbejdsmarked

4.3.1. Indkomster og lønomkostninger

I samarbejdsstrategien foreslås det, at arbejdsmarkedets parter enes om en lønudvikling, der er forenelig med en kraftig forøgelse af beskæftigelsen. Ifølge scenariet for samarbejdsstrategien vil lønningerne, hvis de betragtes på nogenlunde samme måde som i forbindelse med lønforhandlingerne, dvs. uden arbejdsgivernes bidrag til socialsikringsordninger, stige med gennemsnitligt ca. 1,1 % årligt i faste priser for perioden 1986—90. Hertil kommer virkningerne af en vis nedsættelse af arbejdsgivernes bidrag til socialsikringsordningerne. Den gennemsnitlige produktivitetsstigning pr. ansat skulle i samme periode blive på 2,3 %. I

betragtning af nedsættelsen af arbejdstagernes bidrag til socialsikringsordningerne og af de direkte skatter samt ændringerne i bytteforholdet, vil nettolønnens købekraft stige en smule hurtigere i gennemsnit for perioden 1986—90.

Såvel arbejdsgiverne som arbejdstagerne bør tilslutte sig denne udvikling i de samlede arbejdskraftomkostninger og de samlede nettolønindkomster, da der herved skulle kunne opnås en klar forbedring af beskæftigelsen og af virksomhedernes rentabilitet samt en beskeden stigning i arbejdstagernes realindkomster.

Siden begyndelsen af 1980'erne har samtlige lande gjort fremskridt i retning af en mere moderat stigning i reallønnen i

forhold til produktivitetsstigningen. Rentabiliteten er dermed blevet forbedret. Fra 1981 til 1985 har udviklingen dog været meget forskellig fra land til land (jf. tabel 21).

Men i 1986 vil der i Fællesskabet kunne opnås større konvergens. Gennem forbedringen af bytteforholdet har det nemlig i 1986 været muligt for lande som Belgien, Frankrig og Italien, hvor udviklingen indtil 1985 havde været dårligere, at opnå en betydelig forbedring af virksomhedernes rentabilitet. Dette skyldes, f.eks. for Belgiens vedkommende, at der anvendes indeksreguleringsordninger, som endnu er ret stramme. Gennem disse ordninger har faldet i inflationen automatisk kunnet slå igennem på de nominelle lønninger. I Frankrig er der som led i overenskomstpolitikken, der tager sigte på en forudgående tilpasning af de nominelle lønninger efter målet for prisstigningerne, taget hensyn til, at faldet i inflationen har været kraftigere end ventet.

Der er kun fem lande, nemlig Belgien, Italien, Grækenland, Spanien og Frankrig, hvor stigningen i reallønsomkostningerne pr. ansat for 1987 vil ligge under eller omkring 1,0 %. I de tre sidstnævnte lande synes en stigning i reallønsomkostningerne på under fællesskabsgennemsnittet i øvrigt berettiget i betragtning af den endnu svage beskæftigelsesfremgang og den særdeles høje arbejdsløshed. Dette gælder også Belgien og Portugal, hvor reallønsomkostningerne pr. ansat formodentlig vil stige med ca. 1 %.

I de øvrige EF-lande vil stigningen i reallønsomkostningerne pr. ansat formodentlig blive på mellem 2 % og 3 % (jf. tabel 22). Arbejdsmarkedsparterne i disse lande bør under lønforhandlingerne tage hensyn til beskæftigelsesudviklingen og arbejdsløsheden. F.eks. kunne afdæmpningen i lønudviklingen blive mindre markant i Tyskland, hvor arbejdsløsheden er lavest, og hvor rentabiliteten er steget forholdsvis hurtigt. Til gengæld står man i Det forenede Kongerige over for et særdeles akut problem bestående i en kraftig forøgelse af reallønsomkostningerne til trods for en høj arbejdsløshed.

Den absolut nødvendige løntilbageholdenhed lægger et stort ansvar på arbejdsmarkedets parter. Løndannelsen foregår i de enkelte lande efter traditionelle procedurer, der ofte har været anvendt igennem længere tid. Der skal ikke stilles spørgsmålstejn ved disse procedurer, men de bør dog gøre det muligt at følge visse principper:

Gennem lønoverenskomsterne bør man i overensstemmelse med samarbejdsstrategien, hurtigt kunne tage hensyn til meget markante ændringer i bytteforholdet, der i øvrigt er vanskelige at forudse. Arbejdsmarkedets parter bør i en sådan situation undersøge muligheden for at bevare en vis smidighed med hensyn til den faktiske udvikling i de nominelle lønninger. Man kunne som en mulighed lade overenskomsterne indeholde bestemmelser, der til en vis grad beskytter begge parter. Herved skal man kunne undgå, at det bliver vanskeligt at genskabe rentabiliteten, når bytteforhol-

det forværres, og, i modsat fald, skal man hurtigere kunne genskabe rentabiliteten, samtidig med at der opretholdes en tilfredsstillende reallønsudvikling. De senere års bestræbelser på at gøre indeksreguleringsordningerne mere fleksible bør derfor fortsættes. De nuværende stabile forhold skulle gøre det lettere at nå dette mål.

I de enkelte lande bør der også bevares en vis smidighed i løndannelsen på regionalt plan. En større social og økonomisk samhørighed inden for Fællesskabet nødvendiggør også en konvergerende nedbringelse af arbejdsløsheden i Fællesskabets forskellige regioner, uden at de fattigste regioner derved affolkes.

Overførsler af ressourcer, organiseret enten af medlemsstaterne eller af Fællesskabet, kan og skal bidrage til virkeliggørelsen af dette mål. Men for at være fuldt effektive, skal disse overførsler suppleres med privat kapital, der trækkes til af en rentabilitet, som mindst svarer til rentabiliteten i de bedst stillede regioner.

Endelig bør den moderate stigning i reallønsomkostningerne pr. ansat gøre sig gældende overalt og blive til gavn for samtlige sektorer og virksomheder.

I denne forbindelse bør produktivitetsstigninger inden for de mest effektive sektorer først og fremmest anvendes til at forbedre økonomiens konkurrenceevne og rentabilitet snarere end til lønstigninger på over gennemsnittet i disse sektorer. Dette gør det muligt at udvide det økonomiske råderum inden for de sektorer, hvor produktivitetsstigningerne er mindst, og dette råderum kan anvendes til at skabe øget beskæftigelse.

Det kan dog på virksomhedsplan være fordelagtigt at opretholde en vis konjunkturbetonet smidighed i lønningerne. Der er her tale om en faktor, som ofte er nødvendig for at bevare en stabil beskæftigelse under konjunkturbestemte udsving i efterspørgslen eller priserne. Man kunne f.eks. opdele lønningerne i en fast del og i en del, der er betinget af virksomhedernes overskud, hvilket også kan bidrage til at gøre arbejdstagerne mere motiverede. En sådan smidighed kan også medvirke til at give bestående virksomheder det råderum, der er nødvendigt til strukturumlægninger, samtidig med at de opretholder et vist beskæftigelsesniveau.

Løndannelsens forskellige aspekter, der er nævnt her, vedrører i første række arbejdsmarkedets parter. Det er sådanne spørgsmål, der bør undersøges indgående i forbindelse med overenskomstforhandlingerne, således at der kan opnås ligevægt mellem arbejdsmarkedets tilpasningsevne og beskyttelsen af arbejdstagerne.

Udviklingen i lønomkostningerne har i de senere år muliggjort en vis forøgelse af virksomhedernes rentabilitet og vil således bidrage til en forbedring af beskæftigelsen. Faldet i oliepriserne styrker disse tendenser. På mellemlang sigt bør der opnås enighed om en moderat forhøjelse af reallønnen, så vidt muligt kombineret med en nedskæring i bidragene til socialsikringsordningerne, hvilket vil kunne sikre en varig forbedring af rentabiliteten og konkurrenceevnen. For at forbedre mulighederne for en hurtig nedbringelse af arbejdsløsheden må det også sikres, at løndannelsen fortsat er tilstrækkelig smidig både i forhold til uforudsete begivenheder i den internationale udvikling, og i forhold til de regionale forskelle. På virksomhedsplan kunne man til en vis grad gøre løndannelsen mere smidig og dermed gøre arbejdstagerne mere motiverede og beskæftigelsen mere stabil i forhold til konjunkturmæssige udsving i efterspørgslen eller i priserne. Produktivitetstigninger over gennemsnittet inden for de mest effektive sektorer og virksomheder bør dog først og fremmest udnyttes til forbedre hele økonomiens konkurrenceevne og ikke til lønstigninger, der ligger over gennemsnittet, inden for disse sektorer.

4.3.2. Tilpasning af arbejdsmarkedet med henblik på en mere beskæftigelsesfremmende vækst

Foruden de makroøkonomiske beskæftigelsesdeterminanter, som er gennemgået ovenfor — samlet efterspørgsel, lønniveau og omkostningerne ved socialsikringsordninger — findes der også en lang række mikroøkonomiske instrumenter, der kan fremme eller hæmme økonomiens tilbøjelighed til jobskabelse. Herunder skal hovedsagelig nævnes:

- arbejdstidspraksis,
- bestemmelser om sikkerhed i ansættelsen,
- muligheder for erhvervsuddannelse eller omskoling,
- reglerne for oprettelse af små virksomheder, selvstændige erhverv eller andelsforetagende, og
- foranstaltninger til indpasning af arbejdsløse unge samt langtidsledige på arbejdsmarkedet.

På disse områder er der i den senere tid taget visse initiativer, ligesom man i øjeblikket gennemfører undersøgelser i de forskellige medlemsstater og på fællesskabsplan. Desuden er en lang række konkrete foranstaltninger med henblik på at forbedre arbejdsmarkedet for nylig blevet offentliggjort i et notat om en arbejdsmarkedsstrategi for beskæftigelsesvækst i 1990'erne, der i juni 1986 blev forelagt Ministerrådet (arbejds- og socialministrene) af Irland, Italien og Det forenede Kongerige.

Omlægning og nedskæring af arbejdstiden kan gøre væksten mere beskæftigelsesfremmende, forudsat at omkostningerne ikke forøges herved. Dette mål kan nås gennem en omlægning af produktionsprocessen, hvorved nedskæringen i arbejdstiden kombineres med en forlænget udnyttelse af produktionsanlægget og en mere fleksibel anvendelse af arbejdskraften i virksomheden.

Dette kunne forøge kapitalens produktivitet og hermed bidrage til at fremme de private investeringer. Muligheden for at udnytte det eksisterende anlæg til at producere mere med et større antal beskæftigede ville også råde bod på det forhold, at kapitalbeholdningen er utilstrækkelig i forhold til, hvad et højt beskæftigelsesniveau ville kræve.

Da en arbejdsomlægning kan være forbundet med stor usikkerhed og betydelige tilpasningsomkostninger, må den ske som led i et samarbejde, hvor man bl.a. må undgå en forhøjelse af kapital- og arbejdsomkostningerne. I mange tilfælde må staten ligeledes gribe ind for at fremme initiativ og udveksling af oplysninger og i visse tilfælde for at afholde tilpasningsomkostningerne. I flere medlemsstater har de offentlige myndigheder på forskellig måde søgt at lette denne omlægningsproces.

Deregulering inden for sikkerhed i ansættelsen kan ikke udgøre et mål i sig selv. Der er fordele ved at have en generel arbejdslovgivning, således som det er tilfældet i alle europæiske lande og i Japan, så man kan sikre stabile og rimelige arbejdsvilkår. Bestemmelserne om sikkerhed i ansættelsen kan ligeledes indgå som en integrerende del af en social overenskomst i videre forstand, hvor et samarbejde mellem arbejdsmarkedets parter baseres på en fremadrettet beskæftigelsespolitik.

Den store forskelligartethed, der i Fællesskabet præger reglerne for sikkerhed i ansættelsen, for hvilke der eksisterer et omfattende retsgrundlag, viser, hvorledes alt for stramme bestemmelser kan hæmme jobskabelsen i en økonomi. Kommissionens erhvervsundersøgelser viser, at bestemmelser om afskedigelse og frigørelse af personale i visse lande anses for særdeles skadelige for beskæftigelsen. I sådanne tilfælde bør omkostningerne, procedurene og retsmidlerne ved domstolene med hensyn til ansættelse og afskedigelse tages op til fornyet overvejelse, uden at de fundamentale sociale rettigheder herved bringes i fare. Sådanne reformer bør være forenelige med de mål, der er anført i artikel 118A i den europæiske fælles akt.

Reglerne om deltidsskæftigelse og om kontrakter af bestemt varighed har også i vid udstrækning indflydelse på ligevægten mellem arbejdspladsernes kvalitet og kvantitet. Det stigende udbud af arbejdspladser af denne art og af personer, der er rede til at acceptere dem, er desuden, i betragtning af mangelen på arbejdspladser i Fællesskabet, tilstrækkeligt til at man vil påse, at denne form for arbejds-kontrakter ikke undergives alt for strenge regler. For at det skal lykkes at forøge aktivitetsniveauet, hvilket er absolut nødvendigt i betragtning af de strukturbestemte problemer, der gør sig gældende på det demografiske plan, skal Fælles-

skabet delvis støtte sig på disse former for arbejdskontrakter, der passer særlig godt til visse grupper (f.eks. bibeskæftigelse med husholdningsarbejde eller ældre arbejdstagere). Disse former for kontrakter frembyder desuden den fordel i den nuværende situation, at de nedbringer de marginale omkostninger, som love og aftalemæssige bestemmelser medfører i forbindelse med ansættelse af nye arbejdstagere, uden at de berører den beskæftigelsesmæssige sikkerhed for de arbejdstagere, der i forvejen er ansat; de vil også bidrage til at sikre en mere beskæftigelsesfremmende vækst. Der må dog træffes visse forholdsregler for at begrænse risikoen for beskæftigelsesfremmende vækst. Der må dog træffes visse forholdsregler for at begrænse risikoen for beskæftigelsesmæssig usikkerhed og for at sikre kvaliteten af sådanne kontrakter. De bør f.eks. falde ind under mindstebestemmelserne for social sikring og andre arbejdsretlige bestemmelser, såsom fastsættelse af mindsteløn.

Undervisning, uddannelse og omskoling udgør en vigtig variabel i den økonomiske tilpasningsproces. De må ikke lades ude af betragtning, når man tager politiske initiativer på det beskæftigelsesmæssige område, såfremt man vil undgå større flaskehalse og mindske de sociale følger af den industrielle strukturomlægning.

Den centrale rolle, som uddannelse og undervisning for øjeblikket spiller i medlemsstaterne, understreges dels af den voksende erkendelse af, at uddannelse, produktivitet og forretningssucces hører sammen, dels af den betydning, det har for virksomhederne at øge investeringer i uddannelse. Som middel til social tilpasning skal omskoling især anvendes i tilfælde af virksomhedslukning og faldende aktivitet inden for bestemte sektorer og specielt i områder præget af industriel tilbagegang.

I denne forbindelse og som led i dialogen mellem arbejdsmarkedsparterne på fællesskabsplan (Val Duchesse) søger arbejdsgruppen vedrørende uddannelse og motivering af arbejdstagerne med hensyn til indførelse af ny teknologi at bidrage til at skabe et gunstigt miljø. Dette er især vigtigt i forbindelse med programmet for erhvervsuddannelse, de nye informationsteknologier (Euro-Tecnet) og beslutningen om udarbejdelse af et program for samarbejde mellem universiteter og virksomheder om højere uddannelser (COMETT).

Der kræves en særlig indsats for at sikre en effektiv forvaltning af arbejdskraften på lokalt og regionalt plan. Den skal støttes af tilstrækkelige uddannelsesinvesteringer, som finansieres af den offentlige og den private sektor, og som kan sikre en generel forbedring og modernisering af uddannelsen på samtlige niveauer. De små og mellemstore virksomheder står over for særlige problemer med hensyn til uddannelse og omskoling (hvad angår udviklingen inden for forvaltning og rådgivning, adgang til uddannelse samt leveringsfleksibilitet). På dette område opfordres medlemsstaterne til at stille sig positivt til Kommissionens forslag om en samlet række foranstaltninger. Behovet for en mere fleksibel anvendelse af arbejdskraften i de enkelte virksom-

heder understreger også, hvor vigtig en højnelse af uddannelsesniveaue er for at opnå en bedre intern mobilitet.

At uddannelse og kvalifikationer bidrager til større regional fleksibilitet på arbejdsmarkedet i Fællesskabet, erkendes i Rådets beslutning om at opnå ensartede erhvervsmæssige kvalifikationer for specialarbejdere (niveau 2) mellem EF's medlemsstater. Beslutningen supplerer de fællesskabsforanstaltninger, der tager sigte på hurtigere at få gennemført gensidig anerkendelse af eksamensbeviser og andre beviser på en afsluttet erhvervsuddannelse. Den vil fortrinsvis være til gavn for arbejdstagere inden for sektorer, hvor mobiliteten mellem de forskellige lande allerede er af betydeligt omfang. Dette udgør en etape i gennemførelsen af det indre marked for arbejdskraften.

To af de vigtigste faktorer, der er afgørende for arbejdsmarkedets tilpasningsevne, set i et mere beskæftigelsesfremmende vækstperspektiv, er regler og aftaler om a) arbejdstid, og b) sikkerhed i ansættelsen. Det fremgår af undersøgelser, som Kommissionen for nylig har gennemført ⁽¹⁾, at såvel arbejdsgivere som arbejdstagere ønsker at få lempet en række arbejdsmarkedsregler på disse to områder. Dette ønske bør udnyttes til at udbygge dialogen om disse forskellige emner mellem arbejdsmarkedets parter.

Som det allerede er blevet understreget i Kommissionens meddelelse til Rådet i 1984 (KOM(84) 484 endelig udg.), vil de *langtidsledige* være de sidste, der får gavn af en eventuel forbedring i den samlede økonomi. De forskellige former for politik, der tager sigte på at fremme den samlede økonomiske vækst og væksten i beskæftigelsen, skal suppleres med særlige foranstaltninger til fordel for langtidsledige. Kommissionen har derfor foreslået en række foranstaltninger, der tager sigte på både at forhindre langtidsledighed og at reintegrere arbejdsløse, der ikke har haft beskæftigelse i mindst tolv måneder.

Disse foranstaltninger dannede grundlag for Rådets resolution ⁽²⁾, der indeholder en forpligtelse til at løse problemet ved at gøre den sociale politik og beskæftigelsespolitikken mere effektiv som led i Fællesskabets indsats for at bekæmpe arbejdsløsheden. Disse foranstaltninger supplerer Rådets resolution af januar 1984, der omhandler ungdomsarbejdsløshed, og hvori medlemsstaterne har indvilliget i en række foranstaltninger med henblik på at fremme uddannelsen og beskæftigelsen af unge.

Over Den europæiske Socialfond og programmet for bekæmpelse af fattigdom ⁽³⁾ er der ydet støtte til en række særlige foranstaltninger til fordel for langtidsledige. Mange medlemsstater har indført nye foranstaltninger til fordel for langtidsledige eller har udvidet de bestående. Antallet af

(1) »Beskæftigelsesudsigter: udtalelser fra virksomhedsledere og arbejdstagere«, Europæisk Økonomi, nr. 27, marts 1986.

(2) Rådets resolution af 19. december 1984 om bekæmpelse af langtidsledigheden.

(3) KOM(83) 211 endelig udg. af 25. 4. 1983.

registrerede arbejdsløse, der har været uden beskæftigelse i mindst et år, er dog steget konstant og udgør nu ca. 40 % i gennemsnit i Fællesskabet. Desuden er antallet af arbejdsløse, der ikke har haft beskæftigelse i mindst to år, også steget betydeligt. Det er indlysende, at Fællesskabets foranstaltninger ikke er tilstrækkelige til at løse problemet; det kræver absolut et større politisk og finansielt engagement at nå de mål, der er fastsat i resolutionen af 1984. Konkrete foranstaltninger, såsom nedskæring af bidragene til socialsikringsordninger i forbindelse med ansættelse af langtidsledige, kunne således tages under overvejelse.

Hvad angår ungdomsarbejdsløshed er det naturligvis nødvendigt at lægge større vægt på foranstaltninger, der kan øge der unges muligheder for senere beskæftigelse, end på foranstaltninger, der blot udsætter deres adgang til arbejdsmarkedet.

Man må desuden være særlig opmærksom på problemerne med hensyn til unge over 20 år, som for manges vedkommende risikerer at blive langtidsledige, når deres uddannelse eller midlertidige arbejdstilbud er udløbet.

Ved udgangen af 1986 vil Kommissionen undersøge, hvilke fremskridt der er gjort med hensyn til iværksættelsen af de

foranstaltninger, som er fastsat i Rådets resolution. Kommissionen vil i begyndelsen af 1987 forelægge Rådet en rapport, i form af en meddelelse, med forslag til nye foranstaltninger. Denne rapport vil blive baseret på medlemsstaternes oplysninger, og på konklusionerne af de rapporter, der for nylig er udarbejdet af Kommissionen og af andre organisationer, som er involveret i bekæmpelsen af langtidsledigheden.

Der findes en lang række beskæftigelsesfremmende initiativer, som kunne gøre økonomien mere jobskabende. De bør sammenhørende indgå i en positiv makroøkonomisk politik som den i samarbejdsstrategien omhandlede. Fællesskabet bør ikke sigte mod en generel deregulering vedrørende sikkerhed i ansættelsen, men medlemsstaterne bør i visse tilfælde ændre alt for strenge regler for ikke at hæmme væksten i forskellige beskæftigelsesformer, forudsat at de fundamentale principper med hensyn til socialsikring og andre betingelser overholdes. Tilpasning af arbejdstiden på en sådan måde, at omkostningerne ikke forøges, kan ligeledes bidrage til at gøre væksten mere beskæftigelsesfremmende. Det er nødvendigt at iværksætte strengere foranstaltninger for at mindske problemerne med hensyn til langtidsledighed og ungdomsarbejdsløshed. Fællesskabet vil om kort tid foretage en ny undersøgelse af sådanne foranstaltninger.

TABEL 21

Reale lønomkostninger pr. produceret enhed (reale lønomkostninger pr. ansat i forhold til produktivitet)
(indeks 100: Ø 1961 - 73)

	Gennem- snit 1961 - 73	1975	1981	1982	1984	1985 ⁽¹⁾	1986 ⁽¹⁾	1987 ⁽¹⁾
Belgien	100	110,0	115,0	112,9	111,9	110,2	106,1	104,6
Danmark	100	104,6	100,5	99,2	96,1	94,4	92,9	93,5
Tyskland	100	105,9	103,5	102,2	98,9	97,8	96,1	95,7
Grækenland	100	90,2	106,4	106,1	107,2	109,2	101,2	98,9
Spanien	100	104,0	102,9	100,7	94,4	91,8	89,1	87,7
Frankrig	100	105,9	108,1	107,3	105,3	104,4	102,1	100,2
Irland	100	104,6	101,3	99,5	95,2	92,9	91,4	91,3
Italien	100	110,9	108,6	108,6	109,4	108,5	103,2	101,7
Luxembourg	100	123,4	124,9	120,4	111,2	109,3	106,4	107,5
Nederlandene	100	108,8	102,5	101,1	95,8	94,3	95,4	97,8
Portugal	100	136,2	116,1	108,6	100,5	96,9	92,0	90,6
Det forenede Kongerige	100	110,1	100,3	98,5	98,8	97,9	99,9	100,3
EUR 12	100	107,2	104,3	103,0	101,1	99,9	98,1	97,4

⁽¹⁾ Skøn og prognoser udarbejdet af Kommissionen i oktober 1986.

Kilde: Eurostat og Kommissionens tjenestegrene.

TABEL 22

Skøn over lønomkostningerne og beskæftigelsen i 1987 ⁽¹⁾

	Arbejds- løsheds- procent ⁽⁶⁾	Beskæfti- gelse (<i>årlig ændring i procent</i>)	Lønomkostninger pr. arbejdstager ⁽²⁾ (<i>årlig ændring i procent</i>)			Samlet pro- duktivitet (BNP pr. ansat)	Reale enhedsløn- omkost- ninger ⁽⁵⁾ (<i>årlig ændring i procent</i>)
			nominelle	reale ⁽³⁾ (på grundlag af BNP- priserne)	reale ⁽⁴⁾ (på grundlag af forbruger- priserne)		
	1	2	3	4	5	6	7
Belgien	13,4	-0,6	2,2	0,4	0,7	1,9	-1,4
Danmark	7,7	0,3	5,9	2,1	3,0	1,5	0,6
Tyskland	7,7	1,0	3,2	1,8	2,1	2,2	-0,3
Grækenland	8,3	0,0	9,6	-2,4	-2,6	-0,2	-2,2
Spanien	21,5	1,2	6,3	0,2	1,0	1,8	-1,6
Frankrig	10,7	0,3	3,0	0,3	0,7	2,2	-1,9
Irland	18,0	0,7	6,0	2,3	2,7	2,5	-0,1
Italien	12,8	1,3	6,1	0,8	2,1	2,3	-1,5
Luxembourg	1,2	0,7	5,6	2,9	4,2	1,9	1,1
Nederlandene	11,1	0,9	1,7	3,4	2,7	0,9	2,4
Portugal	8,5	0,3	12,3	1,6	3,1	3,2	-1,5
Det forenede Kongerige	12,0	0,8	6,6	2,3	2,6	1,9	0,4
EUR 12	11,7	0,8	4,8	1,3	1,8	2,0	-0,7

⁽¹⁾ Prognose fra oktober 1986.⁽²⁾ Løn plus bidrag til socialsikringsordninger.⁽³⁾ Ud fra et omkostningssynspunkt.⁽⁴⁾ Ud fra et købekraftssynspunkt.⁽⁵⁾ Kolonne 4 divideret med produktivitetsstigning.⁽⁶⁾ Registrerede arbejdsløse, efter Eurostats definition, i procent af arbejdsstyrken; for Grækenland, Spanien og Portugal stammer tallene dog fra nationale undersøgelser.

Kilde: Eurostat og Kommissionens tjenestegrene.

4.4 Markedernes tilpasningsevne

Blandt de foranstaltninger, som samarbejdsstrategien omfatter, indgår forbedringen af markedernes tilpasningsevne som et væsentligt element i genoprettelsen af virksomhedernes konkurrenceevne og resultater, specielt på det beskæftigelsesmæssige område. En sådan forbedring vil ganske vist kunne ske ved hjælp af foranstaltninger på mellemlang sigt, men virkningerne vil kun slå igennem gradvis. Den foreslåede politik kan dog også, i det omfang den virker retningsgivende og stabiliserende på forventningerne for den økonomiske udvikling, medføre øjeblikkelige positive virkninger. Det er målet at styrke markedsmekanismerne ved:

- at oprette et område uden interne grænser, der kan sikre frie varebevægelser og fri bevægelighed for personer, tjenesteydelser og kapital,
- på nationalt plan at skabe betingelser, der i højere grad kan fremme virksomhedernes udvikling og initiativer.

En styrkelse af vækstpotentiellet og dermed af beskæftigelsen må nødvendigvis ledsages af en strukturtilpasning. Men denne strukturtilpasning vil være nemmere at gennemføre, hvis den indgår som led i en dynamisk vækst, hvor der lettere kan tages hensyn til tilpasningens arbejdsmarkedsmæssige aspekter.

Fremskridt henimod gennemførelse af det interne marked: I juni 1986 understregede Det europæiske Råd i Haag, at det var nødvendigt i betydeligt omfang at forbedre beslutningsprocessen vedrørende gennemførelsen af det interne marked for at nå de mål, der er fastsat for indeværende år, og for perioden indtil 1992. Der skal nemlig gøres betydelige fremskridt for at sikre overgangen fra den nuværende, udbyggede toldunion til et økonomisk område uden grænser i 1992.

Blandt de vigtigste aktivitetsområder, der er omhandlet i hvidbogen om det interne marked, skulle de største økonomiske resultater kunne opnås på følgende måde:

- Ved fjernelse af hindringerne for samhandelen inden for Fællesskabet. Det drejer sig i første række om ophævelse af grænsebarriererne, hvilket fortrinsvis vil medføre et fald i de omkostninger, der er forbundet med samhandelen inden for EF. Dette vil fremme en hurtigere udvikling i samhandelen. Efter en periode med relativ stagnation der efterfulgte den markante stigning i perioden 1958—73, hvor andelen af Fællesskabets samhandel i forhold til den totale handel steg fra 34 % til 53 %. Dernæst drejer det sig om det fælles marked for tjenesteydelser og navnlig finansielle tjenesteydelser, hvor en øget konkurrence vil medføre et fald i omkostningerne for de tjenesteydelser, der præsteres over for såvel virksomhederne som de endelige forbrugere (kreditformidling og priserne på tjenesteydelserne).
- Ved indførelse af fri konkurrence om offentlige indkøbsaftaler. De offentlige indkøbsaftaler har ret stor betydning, eftersom den offentlige sektors køb af varer og tjenesteydelser (herunder faste bruttoinvesteringer) i 1985 udgjorde ca. 18 % af de samlede offentlige udgifter eller 9 % af Fællesskabets BNP — heri er ikke medregnet indkøb i et betydeligt antal offentlige men konkurrencebetonede virksomheder henhørende under privatretten. Såfremt der indføres konkurrence om disse indkøbsaftaler, vil det medføre budgetmæssige besparelser, der ifølge de foreløbige skøn vil være særlig omfattende inden for visse sektorer. Desuden vil der kunne registreres betydelige virkninger for leverandørvirksomhederne, der i højere grad vil kunne specialisere sig og opnå stordriftsfordele.
- Ved forbedring af udbudssiden. Som følge af den øgede konkurrence i Europa vil dette først og fremmest kunne ske gennem en større specialisering af virksomhederne og dermed, i hvert fald i visse sektorer, stordriftsfordele. Visse faktorer vil kunne bidrage yderligere hertil; dette gælder især et mere indgående industrielt samarbejde i Europa og en mere koncentreret og effektiv anvendelse af forsknings- og udviklingsudgifterne. Endelig vil passive effekter kunne forventes, såfremt man fjerner forskellene med hensyn til tekniske specifikationer (tekniske bestemmelser, standarder, procedurerne for godkendelse), der for øjeblikket kan anvendes af såvel de offentlige myndigheder som dominerende virksomheder til at afskærme markederne og dermed forringe hele fællesskabsøkonomiens konkurrenceevne.
- Endelig kunne en tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om indirekte beskatning være af afgørende betydning for styrkelsen af konkurrencen inden for Fællesskabet, navnlig i betragtning af den større gennemsigthed i forbrugerpriserne i de forskellige lande. Endvidere kunne dette i visse tilfælde eller i visse lande være anledning til at indføre en afgiftsstruktur, der er mere hensigtsmæssig ud fra et udbudspolitisk synspunkt (jf. punkt 4.2).

Selv om det er vanskeligt at forudsige, hvilke virkninger den økonomiske integration vil kunne få med hensyn til produktion, produktivitet og beskæftigelse, er det klart, at gennemførelsen af det indre marked vil medføre, at strukturændringerne fremskyndes. I denne forbindelse må man sikre sig, at der tages fuldt hensyn til de sociale aspekter, som omhandlet i artikel 118A i den europæiske fælles akt. For at undgå social modstand og urimeligheder, må man desuden påse, at nogle grupper ikke kommer til at bære alle byrderne ved tilpasningen, medens andre opnår fordelene derved. Den økonomiske og sociale politik, herunder de instrumenter, der for øjeblikket anvendes til at lette strukturtilpasningen (Socialfonden, EFRU . . .), må derfor i særlig grad tage sigte på at sikre en rimelig fordeling af omkostningerne og fordele ved integrationen og at fremme en større økonomisk og social samhørighed.

Det er desuden vigtigt at give *det store indre marked en fuld finansiell dimension*.

Liberalisering af kapitalbevægelserne indgår nemlig i det generelle mål, der består i at sikre den bedst mulige ressourceallokering. Den må støtte sig på en større konvergens i den økonomiske og monetære politik, der er en faktor, som skaber stabilitet og tillid, hvilket fremmer investeringerne og en varig vækst i Fællesskabet som helhed.

Liberaliseringen af kapitalbevægelserne, der ledsages af en udvikling henimod oprettelse af et fælles marked for finansielle tjenesteydelser, vil specielt gøre det europæiske kapitalmarked mere attraktivt og fremme udviklingen af en række instrumenter, baseret på de nyeste metoder. Liberaliseringen af kapitalbevægelserne, der indebærer, at sparerne kan sprede deres investeringer, og at virksomheder af enhver art har mulighed for international finansiering, skulle forøge den europæiske opsparing, der kan anvendes til investeringer og til at skabe beskæftigelse med lavere omkostninger. Med henblik herpå vedtog Kommissionen den 21. maj 1986 en meddelelse til Rådet om et program for frigørelsen af kapitalbevægelser i Fællesskabet. Det foreslåede program omfatter to faser.

Første fase er allerede indledt. Det er formålet hermed at der i hele Fællesskabet skal foretages en effektiv liberalisering af kapitaltransaktionerne, da dette er en direkte forudsætning for, at fællesmarkedet kan fungere tilfredsstillende, og for den indbyrdes forbindelse mellem de finansielle markeder.

Dette betyder først og fremmest, at de eksisterende muligheder for undtagelse fra Fællesskabets bestemmelser gradvis må afskaffes. Det er vigtigt, at de restriktioner, der fortsat er tilladt, dels i henhold til beskyttelsesklausuler i traktaten for Irlands, Italiens og Grækenlands vedkommende, dels i henhold til akten vedrørende Spaniens og Portugals tiltrædelse gradvis kan ophæves.

Dernæst indebærer det udvidelse af de nuværende liberaliseringsforpligtelser. Kommissionen forelagde i juni 1986 Rådet et forslag til direktiv om udvidelse af liberaliseringsforpligtelsen til også at omfatte langfristede kreditter i forbindelse med forretningstransaktioner, erhvervelse af værdipapirer, der ikke er børsnoterede, og værdipapirers optagelse på de nationale kapitalmarkeder.

I anden fase må man anerkende princippet om helt frie kapitalbevægelser, der således også omfatter finanslån og porteføljeinvesteringer (indlånsbeviser, værdipapirer). Disse transaktioner skal liberaliseres i en sådan takt, at der tages hensyn til medlemsstaternes forskelligartede økonomiske forhold og deres i øjeblikket meget forskelligartede valutakontrol. Kommissionen vil i løbet af 1987 forelægge Rådet nye forslag.

Der må sikres betingelser, som i højere grad fremmer virksomhedernes udvikling. En forbedring af markedernes evne til at tilpasse sig efter udsving i udbud og efterspørgsel og efter chokpåvirkninger udefra, forudsætter, at virksomhederne kan udøve deres aktiviteter under stabile forhold, der fremmer deres udvikling.

Forbedring af de skattemæssige, finansielle og lovgivningsmæssige forhold for virksomhederne er for Kommissionen et permanent politisk mål. En sådan forbedring — der oftest er baseret på henstillinger om en tilpasning efter de bedste nationale metoder i Fællesskabet — bidrager til at forøge gennemsnitsgennemsnittet og gøre virksomhedernes erhvervsvilkår i Fællesskabet mere ensartede, ligesom den mindsker anvendelsen af diskretionære foranstaltninger, der kan fordreje konkurrencen. Kommissionen har, bl.a. efter sin meddelelse i 1983 om skattemæssige og finansielle foranstaltninger til fremme af investeringerne, taget flere initiativer til at forbedre virksomhedernes skattemæssige forhold (overførsel af tab, nedsættelse af kapitaltilførselsafgiften), deres finansielle forhold (fremme af risikovillige investeringer i Europa) og deres lovgivningsmæssige forhold (undersøgelse af, hvorledes Fællesskabets og de enkelte landes bestemmelser indvirker på små virksomheder og på kooperativer). Kommissionen vil aktivt fortsætte denne politik, som vil få større virkning, såfremt den følges op og forstærkes på nationalt plan gennem såvel centrale som regionale indgreb fra de offentlige myndigheders side.

Konkurrencens store betydning med hensyn til styrkelse af Fællesskabsøkonomiernes tilpasningsevne har fået en række medlemsstater til at træffe foranstaltninger, der udvider virksomhedernes råderum eller giver dem en smidigere og mere effektiv administration. Der er således i flere medlemsstater iværksat foranstaltninger, som tager sigte på at genskabe virksomhedernes frie prisfastsættelse, og som i de fleste tilfælde er blevet forstærket af den faldende inflation. Generelt betragter de fleste medlemsstater i øvrigt en fleksibel prisfastsættelse som særdeles vigtig for forbedring af væksten

og beskæftigelsen. Gennem konkurrence kan produktivitetsstigninger på over gennemsnittet inden for de mest effektive sektorer få indvirkning på hele økonomien i form af et relativt prisfald inden for disse sektorer. Den øgede efterspørgsel inden for disse sektorer styrker således deres vækst og beskæftigelse. Herved er det desuden muligt at forbedre de mindre effektive sektors rentabilitet og sætte dem i stand til at skabe mere beskæftigelse.

Desuden har en række lande bestræbt sig på at mindske statens medvirken i deres økonomier med henblik på at skabe større økonomisk effektivitet. Hvad enten der er tale om deregulering inden for bestemte områder (transport, energi . . .) gennem den private sektors overtagelse af nogle af den offentlige sektors aktiviteter, eller gennem en erklæret vilje til at begrænse offentlige indgreb i form af støtte, er målet det samme, nemlig at gøre økonomien mere effektiv. I denne forbindelse vil gennemførelsen af det indre marked, i det omfang brugen af statsstøtte herved begrænses, nødvendiggøre øget gennemsnitsgennemsnit og en periodisk evaluering af enhver form for offentlige indgreb til fordel for virksomhederne (tilskud, rentegodtgørelse, skatter, garantier, erhvervelse af kapitalinteresser osv.), således at man bedre kan vurdere deres indvirkning på virksomhedernes konkurrenceevne.

Selv om en forbedring af virksomhedernes forhold og en styrkelse af konkurrencens rolle umiddelbart er til fordel for små og mellemstore virksomheder, påtænker Kommissionen at *udarbejde en mere dynamisk politik, der især skal tage sigte på små og mellemstore virksomheder og på kooperativer*, som følge af disses betydning for beskæftigelsen. Kommissionen har derfor vedtaget et aktionsprogram⁽¹⁾, der foruden at skabe forhold, som i højere grad fremmer oprettelsen og udviklingen af små og mellemstore virksomheder, tager sigte på at tilgodese disse virksomheders særlige behov, hvad angår tilførsel af kapital og evne til at tilpasse sig efter markedsforholdene (fleksibilitet). De foranstaltninger, der foreslås til hjælp for små og mellemstore virksomheder, omfatter især uddannelse (omskoling af personale, uddannelse af ledere), oprettelse af informationssteder på nationalt plan og, forsøgsvis, på fællesskabsplan, bistand med henblik på adgang til markeder i tredjelande, støtte til oprettelse af virksomheder, til innovation og til nærmere samarbejde med de store virksomheder, tilpasning af fællesskabsfinansieringen til de små og mellemstore virksomheders behov og udvikling af risikovillige investeringer i Europa.

Alle disse foranstaltninger, der har været drøftet med arbejdsmarkedsparterne (organisationer, der repræsenterer de små og mellemstore virksomheder, samt fagforeninger), skal gøre det muligt at sætte gang i de små og mellemstore

⁽¹⁾ Aktionsprogram for små og mellemstore virksomheder; KOM(86) 445 af 16. juli 1986.

virksomheders udvikling og jobskabelse, og udgør derfor et vigtigt aspekt af samarbejdsstrategien for vækst og beskæftigelse.

Som led i samarbejdsstrategien spiller de af Fællesskabet og medlemsstaterne påtænkte foranstaltninger, der tager sigte på at få markederne for varer, tjenesteydelser og kapital til at fungere bedre, en vigtig rolle. De vigtigste initiativer, som Kommissionen har foreslået i programmet for gennemførelse af Fællesskabets indre marked, omfatter bl.a. a) afskaffelse af de tekniske handelshindringer og af omkostninger i forbindelse med grænseoverskridelse, b), samarbejde om offentlige indkøbsaftaler, c) tilnærmelse af medlemsstaternes indirekte beskatning, d) liberalisering af kapitalmarkederne. I denne forbindelse må de sociale aspekter ikke lades ude af betragtning. Kommissionen har ligeledes fremsat forslag til forbedring af virksomhedernes skattemæssige og juridiske forhold, idet den særlig har taget hensyn til de små og mellemstore virksomheders behov.

4.5. Finansiering af Fællesskabets politik: budgettet og de finansieringstekniske foranstaltninger

Strukturtilpasning og konvergens mellem medlemsstaternes økonomier er — sammen med styringen af udgifterne til den fælles landbrugspolitik — hovedmålsætningerne i det udvidede Fællesskabs budget. I overensstemmelse med samarbejdsstrategien vil Fællesskabets budget i højere grad kunne bidrage til sådanne mål som en mere beskæftigelsesfremmende vækst, en styrkelse af den økonomiske og sociale samhørighed, en harmonisk integration af de nye medlemsstater og en forbedring af det interne marked. De finansieringsinstrumenter, som Fællesskabet er i besiddelse af, bør anvendes til fordel for denne strategi på den bedst gennemtænkte og effektive måde.

På grundlag af konklusionerne fra Det europæiske Råd i Fontainebleau påtænker Kommissionen at forelægge Rådet et forslag til en forhøjelse af den maksimale egenfinansieringsmomsats fra 1988.

Fællesskabets budget: Den prekære EF-budgetsituation afspejler den vanskelige ligevægt, der skal findes mellem finansieringen af den fælles landbrugspolitik, der er fastlagt af Rådet, og udviklingen i de ikke-obligatoriske udgifter, hvis rolle i forsøget på at finde en bedre økonomisk og social samhørighed i Fællesskabet er blevet endnu større efter udvidelsen. Problemet accentueres af, at størrelsen af landbrugsudgifterne også afhænger af eksterne faktorer. Med hensyn til disse udgifter måtte referencerammen i forbindelse med den af Rådet vedtagne budgetdisciplin således revideres i 1986 som følge af prisfaldet på landbrugsprodukter og en øget konkurrence mellem producenterne på tredjelandsmarkederne.

Kommissionen har i denne forbindelse fastlagt en række prioriterede mål i sine retningslinjer for det europæiske landbrugs fremtid, og der er her tale om gradvis nedbringelse

af udbudet inden for sektorer med overskud, kvalitativ forbedring af produktionen og en strukturpolitik, der i højere grad er tilpasset de faktiske markedsforhold. I henhold til artikel 130 i den europæiske fælles akt vil Kommissionen desuden rationalisere driften af strukturfondene, der er udtryk for Fællesskabets finansielle solidaritet, således at de i størst muligt omfang kan bidrage til at nå målet for økonomisk og social samhørighed og til at forbedre forholdene i de dårligst stillede regioner og i områder med industriel tilbagegang. Denne beslutning om rationalisering indgår som led i samarbejdsstrategien, der vil sikre en dynamisk vækst og derigennem en tilnærmelse mellem medlemsstaternes og regionernes levestandard.

En videreførelse af budgetindsatsen til fordel for industri, forskning og innovation vil således give mulighed for at lette og fremskynde strukturtilpasningen og forbedre virksomhedernes konkurrenceevne. Sidstnævnte type udgifter er nemlig særlig vigtige for, at samarbejdsstrategien kan falde heldigt ud, idet de forbedrer virksomhedernes videnskabelige og teknologiske grundlag, skaber et velegnet grundlag for udbredelsen af informationsteknologi og, gennem deres indvirkning på virksomhedernes udbud, fremmer gennemførelsen af Fællesmarkedet.

Fællesskabets budget for 1987 er under udarbejdelse. Det foreløbige budgetforslag, som Kommissionen har fremlagt, beløber sig til 36,6 mia ECU og holder sig således inden for momsgrænsen på 1,4 %. Den beskedne forhøjelse af udgifterne til EUGFL, garantisektionen (3,8 %), der stadig tegner sig for 62,5 % af de samlede budgetudgifter, har muliggjort betydelige forhøjelser af de strukturbestemte udgifter.

Det budget, som Rådet vedtog ved førstebehandlingen, androg 35,9 mia ECU, idet der således var skåret ned i de beløb, som var afsat til strukturfondene og til forskningsarbejde.

Finansieringstekniske foranstaltninger: De knappe budgetmidler kombineret med de betydelige midler, der er til rådighed fra private kilder, giver nye finansieringsmuligheder, som Kommissionen foreslår at udnytte med særlig vægt på udvikling af finansieringstekniske foranstaltninger. Med henblik herpå er der indføjet et nyt kapitel i Kommissionens foreløbige budgetforslag for 1987.

Der kunne her blive tale om at ansøre markedet til at skabe eller udvikle instrumenter, der kan lette finansieringen af foranstaltninger eller projekter, som Fællesskabet tillægger særlig betydning. Det drejer sig om på bedst mulig måde at udnytte de bestående instrumenter (lån og tilskud) til at skabe en katalysatorvirkning, at udvide Fællesskabets interventionsområde og -muligheder og at skabe forbindelse mellem fællesskabsfinansiering og privat finansiering, som muliggør

nye finansieringsformer, der er velegnede til innovations-, teknologi- og virksomhedsprojekter.

Efter Kommissionens opfattelse findes der nemlig i Fællesskabet en lang række projekter, hvis iværksættelse og gennemførelse kunne lettes gennem velegnede finansieringsformer. Kommissionen har i første omgang valgt at anvende de finansieringstekniske foranstaltninger på tre højtprioriterede områder, hvor den i snævert samarbejde med EIB vil undersøge udviklingsmulighederne:

- Højteknologiprojekter, der befinder sig i øverste del af kæden, som går fra forskning til industriel udnyttelse; der er bl.a. tale om projekter, som udgør den industrielle opfølgning af fælles forskningsprogrammer, der delvis er finansieret af Fællesskabet. Da sådanne projekter finansieres bedst ved hjælp af aktiekapital, har Kommissionen stillet en række forslag (oprettelse af private investeringselskaber med en garantiordning), hvortil den har fået tilslutning fra finansskredse.
- De små og mellemstore virksomheder, navnlig inden for innovation, der står over for særlige finansieringsvanskeligheder. Det er på dette område, at der findes flest instrumenter (risikovillig kapital, garantifonde, kreditforsikring, rådgivningsorganer osv.); Kommissionen vil bestræbe sig på at udvikle disse.

— De store infrastrukturprojekter, der er særlig vanskelige at iværksætte, og hvis gennemførelse forudsætter en betydelig kapital under specielle former eller på specielle betingelser. Fællesskabet kunne her:

- sikre de betingelser, der er nødvendige for iværksættelse af store projekter (erklæring om, at de er af europæisk interesse, støtte over budgettet),
- forbedre forholdene for de private investorer,
- mobilisere kapitalmarkedet gennem en ny form for fællesskabsfinansiering (f.eks. projektfinsiering).

Udvidelsen af Fællesskabet, gennemførelsen af det interne marked og nødvendigheden af at nedbringe arbejdsløsheden forøger strukturændringerne i Fællesskabet. Fællesskabsbudgettet bør lette denne proces gennem de forskellige afsatte midler. En finansieringsteknisk indsats, der ville tilskynde markedet til at tilvejebringe hovedparten af finansieringen af aktioner eller projekter, som Fællesskabet tillægger en særlig interesse, kunne efter Kommissionens opfattelse desuden også bidrage hertil; de vigtigste anvendelsesområder for disse finansieringsinstrumenter ville være højteknologiprojekter, innovation i små og mellemstore virksomheder samt visse store infrastrukturprojekter.

TABEL 23

De europæiske Fællesskabers budget, 1985—87 (betalingsbevillinger)

	(mio ECU)			
	1985 ⁽¹⁾ EUR 10	1986 ⁽²⁾ EUR 12	1987 ⁽³⁾ EUR 12	1987 ⁽⁴⁾ EUR 12
<i>Udgifter:</i>				
Landbrug, garantisektionen	19 726	22 112	22 961	22 961
Landbrug, udviklingssektionen	738	802	966	983
Fiskeri	82	190	221	208
Socialfonden	1 413	2 533	2 589	2 499
Regionalfonden	1 624	2 373	2 495	2 422
Integrerede middelhavsprogrammer	9	133	240	175
Transport	76	27	34	21
Energi og industri	129	114	173	147
Forskning og innovation	578	648	847	744
Fødevarehjælp	544	553	616	524
Udviklingsbistand	541	618	642	536
Øvrige udgifter, herunder tilbagebetalinger til medlemsstaterne	2 763	5 071	4 892	4 726
I alt	28 223	35 174 ⁽⁵⁾	36 676 ⁽⁶⁾	35 946

⁽¹⁾ Gennemførelse.

⁽²⁾ Budget vedtaget af Parlamentet den 10. juli 1986.

⁽³⁾ Foreløbigt budgetforslag for 1987, som Kommissionen forelagde Rådet den 21. juli 1986.

⁽⁴⁾ Foreløbigt forslag vedtaget af Rådet den 9. september 1986.

⁽⁵⁾ Korrektion af budgetuligevægten til fordel for Det forenede Kongerige, der andrager 2 685 mio ECU, er medtaget i indtægterne.

⁽⁶⁾ Korrektion af budgetuligevægten til fordel for Det forenede Kongerige, der andrager 2 366 mio ECU, er medtaget i indtægterne.

(mio ECU)

	1985 ⁽¹⁾ EUR 10	1986 ⁽²⁾ EUR 12	1987 ⁽³⁾ EUR 12	1987 ⁽⁴⁾ EUR 12
<i>Indtægter:</i>				
Landbrugsafgifter	2 179	2 699	3 297	
Told	8 310	9 700	9 762	
Moms	15 218	22 468	23 130	
Særlige bidrag	1 911	211	212	
Diverse	654	96	275	
I alt	28 272 ⁽⁷⁾	35 174 ⁽⁵⁾	36 676 ⁽⁶⁾	35 946
Maksimal momssats	1,0	1,4	1,4	
Faktisk momssats	1,0	1,39 ⁽⁸⁾	1,38 ⁽⁹⁾	
Budgetbalance i procent af BNP	0,85	1,03	1,02	

⁽¹⁾ Gennemførelse.⁽²⁾ Budget vedtaget af Parlamentet den 10. juli 1986.⁽³⁾ Foreløbigt budgetforslag for 1987, som Kommissionen forelagde Rådet den 21. juli 1986.⁽⁴⁾ Foreløbigt forslag vedtaget af Rådet den 9. september 1986.⁽⁵⁾ Korrektion af budgetuligevægten til fordel for Det forenede Kongerige, der andrager 2 685 mio ECU, er medtaget i indtægterne.⁽⁶⁾ Korrektion af budgetuligevægten til fordel for Det forenede Kongerige, der andrager 2 366 mio ECU, er medtaget i indtægterne.⁽⁷⁾ Inklusive et overskud på 49 mio ECU, overført til regnskabsåret 1986.⁽⁸⁾ Dog for Forbundsrepublikken Tyskland 1,33697 og for Det forenede Kongerige 0,67663.⁽⁹⁾ Dog for Forbundsrepublikken Tyskland 1,3296 og for Det forenede Kongerige 0,8176.

Kilde: 1985: forvaltningsregnskaber; 1986: budget vedtaget af Europa-Parlamentet den 10. juli 1986; 1987: foreløbigt budgetforslag, som Kommissionen forelagde Rådet den 21. juli 1986; foreløbigt forslag vedtaget af Rådet den 9. september 1986.

TABEL 24

Det europæiske Fællesskabs investeringsfinansiering gennem kapitalmarkedslåntagning samt viderelångivning

(mio ECU)

	1984	1985	1986
<i>Udlån fra institution eller mekanisme:</i>			
Den europæiske Investeringsbank	5 007	5 641	
Kommissionen:			
Det europæiske Kul- og Stålfællesskab	825	1 010	
Euratom	186	211	
Det nye Fællesskabsinstrument	1 182	884	
I alt	7 200	7 746	7 800 — 8 300
<i>Udlån opstillet efter sektor eller politisk mål:</i>			
Den private industrisektor	2 709	2 830	2 500 — 2 800
heraf: globallån til små og mellemstore virksomheder	1 719	1 735	1 400 — 1 600
Infrastruktur	2 132	2 413	2 800 — 2 900
Energi	2 359	2 503	2 500 — 2 600
I alt	7 200	7 746	7 800 — 8 300

Kilde: Kommissionen for De europæiske Fællesskaber »Kommissionens rapport til Rådet og Europa-Parlamentet om Fællesskabets lånoptagelse og långivning i 1985», KOM(86) 289 endelig udg., juli 1986. For 1986 er der tale om skøn fra Kommissionens tjenestegrene.

4.6. Dialogen mellem arbejdsmarkedets parter

Forudsætningen for samarbejdsstrategien er en betydelig ændring i den økonomiske adfærd og den økonomiske politik på en række punkter. Den kraftige stigning i arbejdsløsheden i 70'erne og den lave økonomiske vækst blev ledsaget af en mere udpræget defensiv adfærd, der ofte var en refleksreaktion, som bundede i ønsket om at bevare sin stilling og sine legitime rettigheder under de omvæltninger, oliekrisen førte med sig. Med den holdning blev der imidlertid ikke altid taget hensyn til den stigende arbejdsløshed, ligesom den vanskeliggjorde løsningen af dette problem.

Dette gælder virksomhederne, der tøver mere med at investere, når der er usikkerhed omkring udviklingen, og det gælder lønmodtagerne, der søger at værne om deres købekraft og sikre deres beskæftigelse. Men det ser nu også ud til at gælde de økonomisk-politiske myndigheder, der undertiden tøver med at udnytte deres spillerum i betragtning af varigheden af og omkostningerne ved saneringen i begyndelsen af 80'erne.

Det er netop kombinationen heraf, der har ført til den nuværende uligevægt. Og kun en holdningsmæssig ændring på alle disse områder vil kunne skabe den fornødne fornyelse i den europæiske økonomi. Virksomhedernes investeringslyst kan blive større, hvis der bliver større sikkerhed om rentabilitets- og efterspørgselsudgifterne. Lønmodtagerne vil bedre kunne acceptere en moderat reallønsudvikling og en øget fleksibilitet på arbejdsmarkedet, hvis de til gengæld har sikkerhed for, at dette vil få mærkbare beskæftigelsesfremmende virkninger, og hvis de pågældende foranstaltningers sociale konsekvenser tilgodeses fuldt ud. Risikoen for, at en mere vækstorienteret makroøkonomisk politik fører til et nyt inflationsopsving og ny uligevægt på betalingsbalancen, mindskes i takt med en bedre styring af det indenlandske omkostningsniveau, sammen med en forøgelse af produktionskapaciteten i erhvervslivet og en mere dynamisk udvikling i EF-økonomien som helhed.

Dialogen mellem arbejdsmarkedets parter bør netop tage sigte på at skabe de fornødne holdningsmæssige ændringer hos alle de implicerede parter.

Det er derfor helt klart, at denne dialog bør omfatte alle de emner, der indgår i samarbejdsstrategien, både på det makroøkonomiske og det mikroøkonomiske plan. Der er tale om en dialog mellem repræsentanter for arbejdsgivere og lønmodtagere samt regeringerne, der skal bane vej for bred konsensus om det bidrag, de hver især kan yde til samarbejdsstrategien. På møder afholdt med regelmæssige mellemrum, afpasset efter udviklingen i konjunktursituationen, vil parterne kunne kontrollere samarbejdsstrategiens iværksættelse i praksis og tilpasse deres indsats til den seneste udvikling. Denne dialog, der bør finde sted på alle niveauer, skal desuden gøre det muligt at nå frem til en bedre løsning på de sociale og beskæftigelsesmæssige problemer, de fornødne strukturelle og teknologiske ændringer afføder.

På EF-plan er der på Kommissionens initiativ indledt en frugtbar dialog med og mellem arbejdsmarkedets parter,

repræsenteret ved Sammenslutningen af industri- og arbejdsgiverorganisationer i De europæiske Fællesskaber (UNICE), Det europæiske center for offentlige Virksomheder (CEEP) og Den europæiske faglige Samarbejdsorganisation (CES). Arbejdet i de to grupper, der er nedsat, og hvoraf den ene beskæftiger sig med makroøkonomiske og den anden med mikroøkonomiske emner, resulterede i, at man nåede til enighed på flere punkter:

- Nødvendigheden af, at alle parter — virksomheder, lønmodtagere og offentlige myndigheder — effektivt iværksætter samarbejdsstrategien for at fremme den ønskede nedbringelse af arbejdsløsheden.
- Nødvendigheden af hurtigt at få kanaliseret de økonomiske ressourcer hen i beskæftigelsesfremmende investeringer ved at forbedre virksomhedernes rentabilitet yderligere gennem en moderat reallønsudvikling og ved så vidt muligt at afkorte den tid, der går mellem rentabilitetsforbedringen og iværksættelse af investeringer.
- Nødvendigheden af at fastholde den monetære stabilitet og nedbringe inflationen i de lande, hvor den endnu er for høj.
- Nødvendigheden af at fremme forskning og udvikling samt uddannelse af arbejdskraften.
- Nødvendigheden af hurtigt at få gennemført det interne marked under fuld hensyntagen til de sociale aspekter.
- Nødvendigheden af, at øgede erhvervsinvesteringer ledsages af en stigning i de økonomisk og samfundsmæssigt rentable offentlige investeringer.

Der er ikke noget mærkeligt i, at der også er opstået en række divergenser. Der er navnlig uenighed om, hvilken rolle staten skal spille i det økonomiske liv, såvel hvad angår dens udgifter og indtægter som styring af markederne samt om hvilken betydning en tilpasning og nedsættelse af arbejdstiden uden omkostningsforøgelser vil kunne få for skabelsen af nye arbejdspladser.

På EF-plan vil Kommissionen for sit vedkommende fortsat arbejde på at intensivere denne dialog. Men således som Kommissionen konstaterede det i sin meddelelse fra juli 1986 (KOM(86) 364 endelig udg.), udnyttes den vilje til samarbejde, som arbejdsmarkedets parter har vist på EF-niveau, ikke fuldt ud på det nationale plan. I samtlige medlemsstater bør regeringerne give konkrete tilskyndelser hertil, der tager hensyn til nationale traditioner, men som eventuelt også kan overskride disse rammer, således at der i hver medlemsstat kan komme gang i en dialog om alle de emner, der indgår i strategien, og således at der skabes et gunstigt klima for dialogen inden for de enkelte brancher og virksomheder ⁽¹⁾. I

⁽¹⁾ Jf. artikel 3 i Rådets direktiv 74/121/EØF af 18. februar 1974 om stabilitet, vækst og fuld beskæftigelse i Fællesskabet, EFT nr. L 63 af 5. 3. 1974, s. 19.

de lande, hvor regeringerne af særlige årsager ikke ser sig i stand til at tilskynde til dialog, bør arbejdsmarkedets parter fortsat selv tage initiativ hertil, for at denne dialog om emnerne i EF-strategien kan blive indledt også i disse lande, så vidt muligt med regeringens deltagelse.

Dialogen mellem arbejdsmarkedets parter er et vigtigt element i samarbejdsstrategien. Denne dialog, hvori deltager repræsentanter for arbejdsgivere og lønmodtagere samt regeringerne, har navnlig til formål at bane vej for den nødvendige holdningsmæssige ændring hos alle implicerede og skabe bred enighed om det bidrag, hver især kan yde. De emner, der tages op, bør omfatte samarbejdsstrategiens økonomiske og sociale aspekter. På EF-plan er der på Kommissionens initiativ blevet indledt en frugtbar dialog med og mellem arbejdsmarkedets parter. Kommissionen vil arbejde på en yderligere intensivering af denne dialog. På baggrund af den samarbejdsvilje, som arbejdsmarkedets parter på europæisk plan har udvist, og under hensyntagen til de særlige omstændigheder i hvert enkelt land, burde medlemsstaternes regeringer på nationalt plan tage konkrete initiativer til at iværksætte dialogen om alle de emner, der indgår i strategien.

4.7 Internationalt samarbejde om den økonomiske politik

Det er nu godt et år siden, at man begyndte at gøre en indsats for at rette op på de store skævheder, som har præget de internationale betalingsforhold siden 1982. Siden marts 1985, hvor dollaren var nået op på sit rekordniveau, har kurserne på de vigtigste valutaer udviklet sig i en retning, der stemmer bedre overens med de grundlæggende økonomiske forhold. Denne udvikling blev i øvrigt fremmet ved den aftale, femlandegruppen i september 1985 indgik i New York om, at der var behov for en depreciering af dollaren og en tilsvarende appreciering af de øvrige store valutaer, navnlig yenen, hvis det skulle lykkes at skabe større stabilitet i den internationale betalingssituation.

Ved udgangen af september 1986 oplevede de andre lande, der er medlemmer af femlandegruppen, en kraftig appreciering af deres valutaer over for dollaren. Den effektive dollarkurs var faldet med 22 %, medens yen-kursen steg 38 % i forhold til gennemsnittsniveauet for 1985. For de europæiske landes vedkommende var apprecieringen mindre mærkbar, eftersom ca. halvdelen af deres udenrigshandel foregår med andre europæiske lande. Men formentlig er kurstillpasningerne, i det mindste tilpasningen af ECU'en i forhold til dollaren, nu tilstrækkelige.

I betragtning af de enorme uligevægte, der er blevet akkumuleret i årenes løb, navnlig i USA og i Japan, er det imidlertid helt klart, at disse kurstillpasninger må følges op af

interne tilpasninger, således at det amerikanske underskud og det japanske overskud kan bringes ned på et mere rimeligt niveau. Selv om femlandegruppen erkendte nødvendigheden af en sådan tilpasning, er der praktisk taget ikke sket nogen bedring i situationen. Der er således risiko for, at det amerikanske underskud og det japanske overskud også i 1986 og i 1987 forbliver alt for store. EF's samlede overskud ventes at stige forbigående i forhold til 1985, dog således at det stadig vil holde sig på et rimeligt niveau. Da der imidlertid er tale om overskud i nogle EF-lande og underskud i andre, kan der blive behov for visse tilpasninger, selv om det er klart, at der ikke nødvendigvis bør kræves, at samtlige medlemsstater har nøjagtig balance på de løbende poster.

USA har gentagne gange søgt at få overskudslandene, navnlig Japan og Tyskland, til at sætte skub i deres indenlandske efterspørgsel for derved hurtigere at få nedbragt deres overskud på betalingsbalancen og dermed også det amerikanske underskud. Der er imidlertid ikke større chancer for, at en fremskyndet vækst i disse to lande, der kun tegner sig for 15 % af den amerikanske eksport, vil kunne nedbringe det amerikanske underskud tilstrækkeligt. Hvis samtlige industrilande, med undtagelse af USA, stimulerede deres indenlandske efterspørgsel, ville det naturligvis få langt større virkninger for det amerikanske underskud, eftersom det så ville berøre 60 % af den amerikanske eksport. Men selv om en hurtigere vækst i alle industrilande med undtagelse af USA vil bidrage til at nedbringe det amerikanske underskud, vil det praktisk taget ikke få nogen virkning for Japans og Tysklands overskud. De øvrige industrilandes mere efterspørgsel efter japanske og tyske varer vil nemlig kunne neutralisere virkningen af den importstigning, den hurtigere vækst i disse to landes indenlandske efterspørgsel vil føre til.

Det ser ud til, at forudsætningen for at få bragt USA's underskud i udenrigshandelen ned på et rimeligt niveau, vil være en vis afdæmpning af den indenlandske efterspørgsel i USA, hvilket samtidig indebærer en periode med relativt lavere vækst i USA i forhold til de øvrige industrilande. I modsætning til eksporten udviser den amerikanske import en meget høj indkomstelasticitet og skulle således i princippet reagere kraftigt på en dæmpning af den indenlandske efterspørgsel. Tabel 25 viser — under forudsætning af uændrede reale valutakurser i forhold til medio 1986 — den fordeling af overskud og underskud på de løbende poster, som ville kunne opnås med en strammere budgetpolitik i USA. Ved udgangen af 80'erne skulle det amerikanske underskud således være bragt ned på 2 % af BNP, EF's overskud ville forsvinde, medens Japan fortsat ville have et alt for stort overskud.

En målbevidst iværksættelse af samarbejdsstrategien i de kommende fire år ville under disse omstændigheder få visse negative virkninger for EF's betalingsbalance. Dette vil naturligvis også kunne accepteres, men ville ikke føre til en varig ligevægtsposition. Hvad angår betalingsbalancerne,

bliver det visse andre europæiske lande og udviklingslandene, der får størst gavn heraf. Denne udvikling ville kun få relativt beskedne virkninger for de løbende poster på USA's betalingsbalance og ville oven i købet yderligere forhale nedbringelsen af det japanske overskud (se tabel 26). Der er således ikke tale om nogen optimal fremgangsmåde. På internationalt plan må foranstaltningerne for at reducere disse skævheder derfor afstemmes således, at det ikke blot bliver en periode med relativt moderat vækst i USA og hurtigere vækst i EF, men også en ny appreciering af yen'en efterfulgt af en mere ekspansiv budgetpolitik i Japan. Tabel 27 viser den fordeling af saldierne på de løbende poster, der kunne opnås ved en forøgelse af de offentlige udgifter i Japan med 1 % af BNP om året i perioden 1987—90 og en ny stigning i den effektive yenkurs på 20 % i perioden 1987—88. Dette vil, sammen med foranstaltninger, der kan åbne øget adgang til vare- og kapitalmarkederne, kunne reducere det japanske overskud kraftigt. Eksemplet viser, at det samlede resultat bliver klart bedre ved at samarbejde. Og resultatet vil kunne blive endnu bedre, hvis man også inddrager EFTA-landene, der allerede har vist sig positivt indstillet.

Den seneste udvikling i verdensproduktionen og verdenshandelen kan ikke siges at have gavnet udviklingslandene. Den lave vækst i industrilandene har lagt en dæmper på stigningen i udviklingslandenes eksport i faste priser og presset priserne på råstoffer ned, således at købekraften for udviklingslandenes eksport (eksportindtægter deflateret med importpriserne) anslås at være faldet med 11 % i år. Desuden er det aggregerede underskud på betalingsbalancens løbende poster i disse lande efter fire år med konstant forbedring nu igen blevet forværret kraftigt, til trods for at rentebyrden af disse landes udenlandsgæld er blevet reduceret. En øget eksport vil for disse lande være det bedste middel til at forbedre deres betalingsbalance. En af de vigtigste forudsætninger for at genskabe udviklingslandenes kreditværdighed er, at markederne for udviklingslandenes produkter gøres mere åbne. Der er desuden behov for ny kapital, hvis det skal lykkes at omlægge og tilpasse de gældtyngede udviklingslandes økonomi, ligesom denne kapital i øget grad bør ledes henimod vækstsektorerne, således som det allerede blev foreslået i Baker-initiativet. Et positivt eksempel herpå er de seneste forhandlinger om Mexicos udlandsgæld og interne tilpasningspolitik.

I udviklingslandene er en øget økonomisk vækst en absolut betingelse for at undgå en forværring i befolkningens levestandard og for at få løst deres gældsproblemer. Det er i denne forbindelse vigtigt, at tilpasningerne af betalingsbalancens løbende poster mellem industrilandene ikke som helhed kommer til at lægge en dæmper på væksten i de gældtyngede udviklingslande. Øget vækst i disse lande vil nemlig kunne yde et væsentligt bidrag til en vedvarende ekspansion i verdenshandelen.

Den seneste tids begivenheder har bevist, at der endnu er mulighed for at forbedre det internationale samarbejde om den økonomiske politik. De lande, der deltog i topmødet i Tokyo, enedes om, at det bedste middel formentlig ville være at indføre et helt sæt indikatorer, der kunne sikre en tilstrækkelig præcis kvantitativ definition af målene og en nøje overvågning af virkeliggørelsen af disse mål. Således kunne man kontrollere, om de enkelte landes prognoser var konsistente, og indbyrdes forenelige, hvilket kunne give mulighed for at identificere fremtidige kilder til spændinger og få klarlagt, hvilke politiske tilpasninger, der bedst ville kunne løse disse problemer. Disse indikatorer skulle dernæst anvendes til at måle de forskellige landes resultater i forhold til de fastsatte mål og eventuelt pege på passende tilpasninger. Dermed ville man naturligvis langt fra have fundet nogen universalløsning på problemerne i forbindelse med internationalt økonomisk samarbejde. I det omfang, hvor man kommer til at råde over et redskab til kvantitative analyser, der kan fremme en mere fuldstændig evaluering af de store landes politik og dens konsekvenser, både for de pågældende lande og for de øvrige lande, vil man imidlertid bedre være i stand til at undgå alvorlige uoverensstemmelser mellem deltagerlandenes politik og de deraf følgende spændinger.

Den beslutning, der blev truffet in Punta des Este i september om at indlede en ny runde i de multilaterale forhandlinger under GATT, bestyrker håbet om, at det er muligt at sætte en stopper for tendenserne til øget protektionisme. Dette er en væsentlig forudsætning for et mere åbent og varigt multilateralt handelssystem. Disse forhandlinger vil desuden kunne styrke GATT-strukturerne og -reglerne på et tidspunkt, hvor der forekommer at være blevet slækket for meget på dem. I denne sammenhæng er det samordnede forsøg på at inddrage handelen med landbrugsprodukter i disse forhandlinger af ganske særlig betydning. Og sidst men ikke mindst må GATT tilpasses til den nye udvikling i handelsstrukturen. Beslutningen om at inddrage liberalisering af tjenesteydelser i disse forhandlinger er et vigtigt skridt i denne retning, idet der derved kan blive tale om at inddrage en ny, vigtig sektor i det multilaterale handelssystem.

Den seneste udvikling i valutakurserne har skabt bedre vilkår for at rette op på de store skævheder i den internationale betalingssituation, der var blevet akkumuleret i løbet af de foregående år, men den er ikke i sig selv nok til at nå dette mål. Genskabelsen af et mere acceptabelt betalingsbalance-mønster kræver først og fremmest en vis budgetpolitisk stramning i USA og en mere ekspansiv budgetpolitik ledsaget af en ny appreciering af yenen i Japan. Med en nyorientering af den økonomiske politik i denne retning vil der kunne rettes op på de vigtigste udenrigsøkonomiske uligevægte i USA og

Japan inden 1990. Den bedring af væksttendensen, der kan opnås i EF gennem samarbejdsstrategien for mere vækst og beskæftigelse, samt i EFTA-landene, vil få positive indvirkninger på verdenshandelen. Den nye runde i de multilaterale

GATT-forhandlinger skulle kunne bestyrke disse positive tendenser. Dette vil få positive virkninger for udviklingslandenes eksport og bedre mulighederne for en konsolidering af deres udlandsgæld på mellemlang sigt.

Fremskrivning af betalingsbalancens løbende poster i procent af BNP, 1986-90

TABEL 25

Nuværende politik og valutakurser medio 86 (grundscenariot)

	1985	1986	Gennemsnit 1987-90
USA	- 3,0	- 2,5	- 2,2
Japan	+ 3,7	+ 4,5	+ 3,2
EF	+ 0,5	+ 1,2	+ 0,4

Efter dette scenario bliver den gennemsnitlige årlige vækst i det reale BNP i perioden fra 1986 til og med 1990: USA 2,7 %; Japan 3,6 %; EF 2,6 %.

TABEL 26

Samarbejdsstrategien (uden specifikke samarbejdstiltag fra Japans side)

	1985	1986	Gennemsnit 1987-90
USA	- 3,0	- 2,5	- 2,0
Japan	+ 3,7	+ 4,5	+ 3,5
EF	+ 0,5	+ 1,2	- 0,1

Efter dette scenario bliver den gennemsnitlige årlige vækst i det reale BNP i perioden fra 1986 til og med 1990: USA 2,8 %; Japan 3,7 %; EF 3,5 %.

TABEL 27

Samarbejdsstrategien kombineret med en ekspansiv budgetpolitik og en yderligere appreciering af den effektive yen-kurs på 20 % i Japan

	1985	1986	Gennemsnit 1987-90
USA	- 3,0	- 2,5	- 1,7
Japan	+ 3,7	+ 4,5	+ 2,2
EF	+ 0,5	+ 1,2	+ 0,1

Efter dette scenario bliver den årlige gennemsnitlige vækst i det reale BNP i perioden fra 1986 til og med 1990: USA 2,9 %; Japan 3,4 %; EF 3,6 %.

DEL II

DEN ØKONOMISKE POLITIK I MEDLEMSSTATERNE

GENNEMFØRELSEN AF SAMARBEJDSSTRATEGIEN FOR MERE VÆKST OG BESKÆFTIGELSE I
MEDLEMSSTATERNE I 1987

Når man ser på udviklingen i beskæftigelsen igennem de seneste år, fremgår det helt klart, at en mærkbar nedbringelse af arbejdsløsheden kræver en målbevidst indsats i alle medlemsstater bortset fra Luxembourg, hvor arbejdsløshedsprocenten fortsat er lav. Den årlige, gennemsnitlige arbejdsløshedsprocent vil i 1986 kun falde i fire ud af de tolv EF-lande, i 1987 i halvdelen af landene, men kun i to lande (Tyskland og Nederlandene) i begge årene. I 1986 vil bruttonationalproduktet kun i to lande (Tyskland og Portugal) stige med de 3 til 3,5 %, der anses for at være nødvendigt på mellemlang sigt, hvis det skal lykkes at opnå en mærkbar reduktion af arbejdsløshedsprocenten. Resultatet bliver bedre i 1987, hvor der bliver tale om en stigning af denne størrelsesorden i seks lande, hvoraf tre tegner sig for en stor andel af EF's BNP (Tyskland, Spanien og Italien), samtidig med, at resultatet for Frankrig og Det forenede Kongerige kun kommer til at ligge et kvart point under de 3 %. Selv om det således går i den rigtige retning, er det dog yderst vigtigt af få fastslået, hvorvidt og hvordan denne udvikling kan konsolideres og forbedres i løbet af 1987 og de efterfølgende år i hver enkelt medlemsstat, og i hvilket omfang den økonomiske og sociale politik bør variere fra det ene land til det andet for at tage hensyn til den særlige økonomiske situation i hvert medlemsland.

Det er klart — og det blev også allerede understreget i den økonomiske årsberetning for 1985/86 — at det er meget vanskeligt, om ikke umuligt, at iværksætte beskæftigelsesfremmende foranstaltninger i et enkelt land og at en forudsætning for, at enhver foranstaltning af denne art kan lykkes, desuden er en styrkelse af dialogen mellem arbejdsmarkedets parter, ikke alene på EF-plan, men også i hver enkelt medlemsstat. Udfaldet af enhver beskæftigelsesfremmende foranstaltning er helt afhængig af et passende samspil mellem regeringerne og arbejdsmarkedets parter.

Selv om der som nævnt bør tages hensyn til den særlige økonomiske situation i de enkelte medlemsstater, indebærer dette ikke nødvendigvis, at alle de foranstaltninger, der anbefales i denne beretnings første del, må differentieres fra den ene medlemsstat til den anden.

Det vil således være ønskeligt, at de forslag, der fremsættes under punkt 4.3—4.6 i del I, iværksættes ensartet og samtidig i hele EF.

Hvad angår tilpasningerne af markederne for varer, tjenesteydelser og kapital og iværksættelsen af EF's program for gennemførelse af det store interne marked, bør medlemssta-

terne yde en nogenlunde ensartet indsats. Der bør højst kunne være tale om overgangsordninger med henblik på løsning af særlige problemer i de nye EF-lande.

Det er også ønskeligt, at medlemsstaterne træffer nogenlunde parallelle foranstaltninger på arbejdsmarkedet og i forbindelse med lønomkostningerne (dæmpning af reallønstigningerne, omkostningsneutral nedsættelse af arbejdstiden, tilpasning af arbejdstiden, nedsættelse af socialsikringsbidragene, forbedring af de gældende regler med henblik på at fremme nyansættelser, tilskyndelser til oprettelse af nye virksomheder).

Den stimulering af den *indenlandske* efterspørgsel, der måske bliver en konkret nødvendighed for at iværksætte strategien i løbet af 1987, når de stimulerende virkninger af det forbedrede bytteforhold begynder at fortage sig, må nødvendigvis differentieres fra det ene land til det andet under hensyntagen til de behov, der følger af de enkelte EF-landes særlige situation.

På det pengepolitiske område er et fortsat rentefald et meget positivt element, der i høj grad kan fremme et investeringsopsving. I nogle lande, såsom Forbundsrepublikken Tyskland og Nederlandene, er rentesatserne dog allerede faldet betydeligt takket være den kraftige desinflation. En forceret rentenedsættelse risikerer at gøre det vanskeligere at opnå den stabilitet, som nødvendigvis må være målet for en sund pengepolitik. I de fleste øvrige medlemsstater, bl.a. i Frankrig og Italien, tyder de dæmpede inflationsforventninger derimod på, at der fortsat vil være tendens til faldende rente.

Disse mål på det interne plan kan imidlertid kun nås, hvis medlemsstaterne i fællesskab og inden for rammerne af det internationale monetære samarbejde, også sætter ind på at løse de eksterne problemer. Efter alt at dømme vil der fortsat i 1987 være et betydeligt pres på dollaren, i betragtning af behovet for en radikal tilpasning af USA's betalingsbalance. En større depreciering af dollaren vil ikke være i Fællesskabets interesse, eftersom den kan få negative virkninger for væksten i EF. De tilpasninger af de enkelte EF-landes pengepolitik, der måske bliver behov for for at modvirke en sådan udvikling, må imidlertid holdes inden for visse grænser, idet de ellers vil kunne virke mod hensigten.

Som det fremgår af det ovenstående, vil pengepolitikens rolle i den overordnede økonomiske politik fortsat være at stimulere væksten i visse EF-lande, medens den kun vil spille en meget begrænset rolle i andre.

Hvad angår de offentlige finanser, er der endnu større forskelle på de enkelte EF-landes råderum. I Forbundsrepublikken Tyskland og i Luxembourg er situationen tilsyneladende tilstrækkelig gunstig til at give myndighederne et vist spillerum; i Det forenede Kongerige har regeringen i sin erklæring i efteråret 1986 bebudet en stigning i de offentlige udgifter for regnskabsåret 1987/88 på omkring 4,75 mia pund. Dette betyder i forhold til det forventede resultat for regnskabsåret 1986/87 en realstigning på ca. 2 %. I Frankrig er der allerede for 1987 planer om betydelige skattelettelser, og regeringen har bebudet yderligere lempelser i 1988, samtidig med at der ventes en mærkbar nedbringelse af budgetunderskuddet i begge årene. Derimod kræver stillingen på de offentlige finanser, og navnlig den meget store offentlige gæld, en videreførelse af saneringspolitikken i Belgien, Grækenland, Irland, Italien og Portugal. I den tredje landegruppe (Danmark, Spanien og Nederlandene) er pro-

blemerne af mindre alvorlig karakter, men udsigterne for 1987 tyder på visse punkter på en begrænsning af det makroøkonomiske spillerum.

Som følge heraf vil kun ret få EF-lande være i stand til at sætte globalt ind på udbuds- og efterspørgselssiden. Til gengæld vil samtlige EF-lande være i stand til at skabe et mere beskæftigelsesfremmende klima ved at ændre strukturen i de offentlige udgifter og indtægter.

I løbet af 1987 kan det ikke desto mindre ventes, at et stigende antal lande vil få et større spillerum, og at de lande, hvor der allerede findes et sådant spillerum, vil få det udvidet. Det bliver helt klart tilfældet, hvis den genoprettelse af de fundamentale betingelser for økonomisk balance, der allerede begyndte i 1986, varer ved i 1987, således som det ventes.

BELGIEN

I Belgien ventes den økonomiske vækst i 1986 at blive klart stærkere end i perioden 1981 til 1985, hvilket ikke blot skyldes det pludselige fald i oliepriserne, men også forsinkelser med færdiggørelsen af et nyt program for sanering af de offentlige finanser. Både husholdningernes disponible realindkomst og det private forbrug antages at stige med over 2,5 % efter praktisk taget at have været stagnerende i flere år. I øvrigt vil virksomhedernes investeringer stige kraftigt som følge af den øgede profit. I 1987 vil den dæmpede indkomstudvikling, der bliver resultatet af det saneringsprogram, som blev vedtaget i foråret 1986, imidlertid ikke kunne undgå at bremse den økonomiske vækst. Vækstimpulserne vil derfor hovedsagelig udgå fra virksomhedernes investeringer og eksporten. Prisstigningerne ventes at holde sig på et lavt niveau efter det betydelige fald i inflationsraten i 1986 (fra 4,9 % til 1,3 %). Både i 1986 og 1987 bliver der et pænt overskud på betalingsbalancens løbende poster. Det offentlige finansieringsbehov vil kun falde lidt i 1986, men ventes i 1987 at blive reduceret med 1,5 til 2 procentpoint af BNP. Saneringen af de offentlige finanser vil få negative virkninger for beskæftigelsen i den offentlige sektor, der dog i vid udstrækning vil blive opvejet af en øget beskæftigelse i den private sektor, bl.a. i kraft af de aftaler, der var indgået under overenskomstforhandlingerne. I 1986 og 1987 som helhed bliver der sandsynligvis ingen større ændringer i den samlede beskæftigelse og arbejdsløshedsprocent.

Indkomstudviklingen i 1986 og 1987 falder i tråd med den politik, der siden 1982 har taget sigte på en moderat reallønsudvikling med det formål at konsolidere den bedring af konkurrenceevnen, der er opnået siden 1982, og fremme arbejdsdeling. Den lavere inflationstakt vil gøre det lettere at

nå disse mål i 1986, idet der i dyrtidsreguleringen er indbygget en ordning, der reducerer nominallønnens stigningstakt. Lønforhandlingerne for årene efter 1986 foregår inden for rammerne af den rettesnor, regeringen har udelukket i henhold til de beføjelser, den har for at sikre konkurrenceevnen. Så snart der inden for bestemte brancher indgås lønoverenskomster, der afviger for meget fra de generelle henstillinger, der er indeholdt i den landsdækkende overenskomst fra september 1986 mellem arbejdsmarkedets parter, og som stemmer overens med målet om øget konkurrenceevne og jobskabelse, navnlig for unge, har regeringen i henhold til den gældende lovgivning ret til at gribe ind. Dæmpningen af lønudviklingen førte i perioden mellem 1981 og 1986 til en formindskelse af reallønsomkostningerne pr. produceret enhed på tæt ved 9 %. Virksomhedernes rentabilitet er blevet øget parallelt hermed, og deres finansielle situation er blevet bedret. Desuden er der vedtaget en ny nedsættelse af selskabsskatten, idet den maksimale beskatning reduceres fra 45 % til 43 % i 1988. Endelig har pengepolitikken været koncentreret om at få reduceret den korte rente mest muligt under hensyn til målet om en stabil valutakurs, og renten på investeringskreditter kom således ned på 8,25 % i april 1986 mod 12,75 % i begyndelsen af 1985. Det var imidlertid først i 1986, at disse forbedringer slog igennem i virksomhedernes investeringer, og det var sikkert usikkerheden om udviklingen i privatindkomsterne i betragtning af den finanspolitiske sanering, der lagde en dæmper på iværksættelsen af nye projekter. Den aftale om øget flekstid, som arbejdsmarkedets parter har indgået, vil snart blive lovfæstet, og dette vil øge fleksibiliteten med hensyn til arbejdstiden. Dermed får virksomhederne bedre muligheder for at tilpasse sig til svingninger i efterspørgslen, så snart de nye lønoverenskomster træder i kraft.

Til gengæld befinder de offentlige finanser sig i en tilstand, hvor alt må sættes ind på en målbevidst og hurtig sanering for at bryde den onde cirkel mod stadig større rentebetalinger og øget gældsætning. Den belgiske regering udarbejdede i foråret et nyt budgetsaneringsprogram, som den havde bebudet i sin tiltrædelseserklæring fra december 1985, og som går ud på at reducere statens nettofinansieringsbehov til 8 % af BNP i 1987 og 7 % i 1989 mod 11,5 % i 1985. Der er hovedsagelig tale om at skære ned på udgifterne. Det tidligere vedtagne program for lempelse af personbeskatningen er blevet bibeholdt, og man har opgivet enhver plan om at øge beskatningen af olieprodukter. Disse programmer vil tilsammen midlertidigt kunne modvirke den positive udvikling, der på det seneste er sket med hensyn til beskæftigelse og indenlandsk efterspørgsel. Men i kraft af det pludselige fald i oliepriserne vil den belgiske økonomi ikke desto mindre kunne opretholde en relativt pæn vækst under denne tilpasningsproces.

Situationen på de offentlige finanser begrænser nødvendigvis mulighederne for at stimulere efterspørgslen via budgetpolitikken. Ligesom tidligere bør der sættes mest ind på at få genskabt ligevægten på de offentlige finanser og fjerne stivheder på udbudssiden, idet begge dele er forudsætninger for større og varig vækst. Nedbringelse af det offentlige finansieringsbehov er også i vid grad bestemmende for, om det vil lykkes at gennemføre en pengepolitik, der kan reducere rentesatsen mest muligt og samtidig fastholde belgierfrancens paritet i EMS.

Budgetunderskuddets størrelse indebærer, at regeringens mål hvad angår nettofinansieringsbehovet må nås inden for den fastsatte frist, ikke mindst eftersom den internationale situation i flere henseender er relativt gunstig og rentefaldet i 1986 og 1987 gør det lettere at skære ned på udgifterne. Inden regeringens særlige beføjelser udløber, kan det blive nødvendigt med nye, korrigerende foranstaltninger for at sikre, at dette mål nås (et nettofinansieringsbehov på 8 % af BNP i 1987), hvis de planlagte foranstaltninger ikke giver de ønskede resultater, eller hvis de eksterne faktorer udvikler sig mindre gunstigt end antaget. På kort sigt er der kun ét område, hvor der endnu findes et budgetpolitisk spillerum, nemlig indtægtsstrukturen, der kunne tilpasses, således at den bliver mere beskæftigelsesfremmende. Blandt de muligheder, der bør overvejes, er at kompensere for en nedsættelse af socialsikringsbidragene ved at forhøje de indirekte skatter i almindelighed eller olieafgiften i særdeleshed.

Det er ønskeligt, at muligheden for at holde lønudviklingen inden for faste rammer bevares, efter at regeringens særlige beføjelser på dette område udløber, da det er nødvendigt for den belgiske økonomi at bevare sin konkurrenceevne på eksportmarkederne i hele den periode, hvor den interne tilpasning gennemføres. Selv om den stramme lønpolitik opretholdes i en længere periode, kan det ikke desto mindre nu være berettiget i et begrænset antal tilfælde at give visse indrømmelser for at imødekomme signaler fra arbejdsmarkedet, når der opstår flaskehalse, som vanskeligt kan absorberes gennem omskolingsforanstaltninger.

TABEL 28

Belgien: Hovedtræk af den økonomiske udvikling, 1961 til 1987

(årlig ændring i procent)

	1961-73	1974-80	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ⁽¹⁾	1987 ⁽²⁾
Bruttonationalprodukt									
{ i løbende priser	9,2	10,0	3,4	8,7	6,3	6,8	6,7	6,7	3,1
{ i faste priser	4,9	2,5	-1,5	1,5	-0,1	1,4	1,5	2,0	1,3
{ BNP-deflator	4,1	7,5	5,0	7,1	6,3	5,5	5,1	4,6	1,8
Privat forbrug, deflator	3,7	7,8	8,1	7,4	7,5	5,9	4,8	1,3	1,5
Faste bruttoinvesteringer i faste priser									
{ private	:	:	-18,1	-0,3	-3,6	4,4	3,8	7,0	6,9
{ offentlige	:	:	-6,3	-8,9	-7,6	-8,8	-13,2	-6,4	-9,8
{ i alt	5,1	1,9	-16,3	-1,7	-3,9	1,0	1,2	5,3	5,0
heraf: byggeri	:	:	-22,9	-5,4	-5,1	-4,2	-0,4	2,1	2,2
kapitalgoder	:	:	3,6	8,0	-9,5	9,9	3,6	9,5	8,4
Indenlandsk efterspørgsel i konstante priser	:	:	-4,1	0,3	-2,5	1,7	1,3	3,0	1,3
Forskel i forhold til andre EF-lande ⁽³⁾	:	:	:	-0,8	-2,6	-0,3	-0,8	-0,5	-1,4
Lønsum pr. lønmodtager									
{ nominel	8,9	11,6	6,4	8,1	6,4	6,8	4,5	2,5	2,2
{ real A ⁽⁴⁾	4,6	3,8	1,4	1,0	0,0	1,4	-0,6	-2,0	0,4
{ B ⁽⁴⁾	5,1	3,5	-1,5	0,7	-1,0	0,8	-0,3	1,2	0,7
Produktivitet ⁽⁵⁾	4,3	2,4	0,5	2,9	0,9	1,4	1,0	1,7	1,9
Reallønsmkostninger pr. produceret enhed	0,3	1,4	0,9	-1,8	-0,9	0,0	-1,6	-3,6	-1,5
Konkurrenceevne ⁽⁶⁾	-0,2	1,5	-8,2	-11,5	-2,3	0,1	1,8	2,9	-0,6
Beskæftigelse	0,6	0,1	-2,1	-1,3	-1,6	0,2	0,5	0,3	-0,6
Registrerede arbejdsløse i % af den civile arbejdsstyrke ⁽⁷⁾	2,2	6,8	11,1	13,0	14,3	14,4	13,7	12,9	13,4
Saldo på betalingsbalancens løbende poster i % af BNP	1,0	-1,4	-4,6	-3,3	-0,6	-0,4	0,4	2,3	2,8
Lang rente	6,5	9,4	13,8	13,5	11,8	12,0	10,6	8,0	7,2
Pengemængde ⁽⁸⁾	10,1	11,2	10,0	7,5	7,0	6,1	6,7	5,8	4,0
Offentlig nettolånoptagelse eller -långivning i % af BNP	-1,9	-5,8	-12,6	-11,1	-11,7	-9,5	-8,4	-8,0	-6,2
Offentlig gæld i % af BNP	:	64,8	88,2	95,9	105,1	110,7	117,4	120,6	125,7
Renter af offentlig gæld i % af BNP	:	4,4	8,0	9,3	9,4	9,9	10,6	10,6	10,7

⁽¹⁾ Skøn fra Kommissionens tjenestegrene, oktober 1986.⁽²⁾ Prognose fra Kommissionens tjenestegrene på basis af nuværende politik, oktober 1986.⁽³⁾ Forskel i procentpoints.⁽⁴⁾ A: BNP-deflator; B: privatforbrugsdeflator.⁽⁵⁾ Bruttoværditilvækst pr. beskæftiget i hele økonomien.⁽⁶⁾ Real effektiv valutakurs (over for 19 andre industrilande) på basis af lønomkostningerne pr. produceret enhed i økonomien som helhed. Positive tal = tab af konkurrenceevne.⁽⁷⁾ Eurostat-definition.⁽⁸⁾ Ult. året.

DANMARK

I Danmark er der i de seneste år sket en betydelig bedring i den økonomiske situation på en række væsentlige punkter. Der var en hurtig vækst i BNP både i 1984 og i 1985, nemlig henholdsvis 3,9 % og 3,8 %, og samtidig blev beskæftigelsen øget med henholdsvis 2,4 % og 3,1 %. Selv om den øgede beskæftigelse hurtigt blev modsvaret af en tilsvarende stigning i udbudet af arbejdskraft, faldt arbejdsløshedsprocenten fra det rekordhøje niveau på 10,2 % i 1983 til 8,2 % ved udgangen af 1985. Denne udvikling skal ses i sammenhæng med en kraftig stigning i de faste bruttoinvesteringer som følge af en markant forbedring af rentabiliteten, der igen er en følge af den stramme lønpolitik i begyndelsen af 80'erne.

Den betydelige stigning i beskæftigelsen siden 1983 — ca. 2 % om året — er det mest bemærkelsesværdige resultat af den politik, der har været fulgt siden 1982, og som i vid udstrækning stemmer overens med den samarbejdsstrategi for mere vækst, Rådet vedtog i 1985. Denne politik har hovedsagelig taget sigte på at stimulere udbudssiden ved at dæmpe real- og nominallønudviklingen, skære ned på de offentlige udgifter og værne om den interne og eksterne pengepolitiske stabilitet inden for rammerne af EMS. I perioden mellem 1983 og 1985 var der rent faktisk tale om en nedgang i reallønnen, som derefter kun steg langsomt takket være de moderate overenskomster, der blev indgået, og ophævelsen af dyrtidsreguleringen. Den deraf følgende øgede rentabilitet har hjulpet med til at stimulere de private investeringer. Desuden har de kraftige nedskæringer af de offentlige udgifter og en mindre stigning i indtægterne reduceret det offentlige finansieringsbehov fra 9,3 % af BNP i 1982 til 1,9 % i 1985, og for 1986 ventes der at blive tale om en finansieringsvevne på 3 %. Den stramme budgetpolitik har således givet erhvervslivet bedre udviklingsmuligheder. Eftersom hovedvægten blev lagt på indkomst- og finanspolitikken, har pengepolitikken således ikke mere været ene om at skabe stabilitet, hvilket har bevirket et kraftigt rentefald.

Til trods for, at det således er lykkedes at rette betydeligt op på de offentlige finanser, steg underskuddet på betalingsbalancens løbende poster kraftigt i årene fra 1983 til 1985 dels på grund af en forværring af handelsbalancen og dels som følge af den betydelige forøgelse af nettorentebetalingerne, der skyldtes stigningen i dollarkursen indtil midten af 1985, som fik gælden målt i national valuta til at stige kraftigt, og den fortsat øgede gældsætning. Skønt handelsunderskuddet i 1985 var blevet reduceret med 4,4 procentpoints af BNP i forhold til 1979, lå underskuddet på de løbende poster således fortsat på 4,4 % af BNP, hvilket ikke er ret meget mindre end de 4,7 % i 1979 og væsentligt mere end de 3,3 % i 1984.

I 1986 fortsatte den kraftige stigning i den indenlandske efterspørgsel i første halvår, og efterspørgslen var endnu en

gang langt større end det potentielle udbud. Dette skyldes hovedsagelig en nedgang i den private opsparing, samtidig med en stigning i den private lånoptagelse. Til trods for de foranstaltninger, regeringen traf i december 1985 og marts 1986 for at modvirke forværringen af situationen på betalingsbalancen, fortsatte denne forværring. Disse foranstaltninger førte imidlertid til en stabilisering af den private efterspørgsel, og udviklingen i byggesektoren begyndte at vise tegn til en vis afmatning, skønt der dog stadig er tale om en ret livlig aktivitet. For de øvrige private investeringers vedkommende var der tale om en mindre stigning, når der ses bort fra visse sektorer, såsom energi og skibsbygning. Handelsbalancen ventes at blive forbedret i årets løb, men rentebyrden på udlandsgælden vil fortsat holde sig på et højt niveau, og der kan ikke ventes nogen nedbringelse af underskuddet på de løbende poster i 1986. Det fald i stigningstakten i BNP til omkring 3 %, der fulgte efter regeringsforanstaltningerne, har desuden haft negative virkninger for jobskabelsen, således at arbejdsløshedsprocenten har stabiliseret sig på omkring 7,75 %. Til trods for forhøjelsen af de indirekte skatter ventes forbrugerprisstigningerne at blive på 3,5 % i 1986 mod 5 % i 1985.

I oktober 1986 blev der truffet nye foranstaltninger for at styrke den private opsparing og dæmpe udviklingen i forbrugskreditter. Disse foranstaltninger omfatter en afkorting af den afdragsfrie periode for nye byggelån, forhøjelse af stempelafgiften for lånedokumenter og en særlig renteaftgift for private forbrugslån. I øvrigt vil den økonomiske udvikling i det kommende år i særdeleshed blive påvirket af skattereformen, der blev vedtaget i begyndelsen af 1986 og træder i kraft pr. 1. januar 1987, og af overenskomstfornyelsen i marts 1987. Skattereformens hovedformål er at øge den private opsparing. Den vil samtidig til en vis grad kunne stimulere den private forbrugsefterspørgsel i 1987, eftersom den bl.a. går ud på at lempe den direkte personbeskatning og i stedet øge beskatningen af virksomhederne samt andre institutioner, herunder også almenyttige foreninger, der for øjeblikket er fritaget for skat. Virkningerne heraf vil imidlertid blive opvejet af en forøgelse af kommunalskatten og de foranstaltninger, der blev truffet i oktober 1986. Arbejdstidsnedsættelsen, der kompenseres med en tilsvarende forhøjelse af timelønnen, og den planlagte udvidelse af sygedagpengene ventes i begyndelsen af 1987 at føre til en stigning i de gennemsnitlige lønomkostninger på over 3 %, hvilket begrænser mulighederne for nye lønforhøjelser under overenskomstforhandlingerne i marts 1987. Efter en kraftig stigning i perioden 1984 til 1986 vil stigningstakten i investeringerne i kapitaludstyr falde betydeligt i 1987, navnlig i energisektoren. Som helhed bliver den økonomiske vækst betydeligt lavere end i 1986 og vil i højere grad afhænge af eksterne faktorer. Arbejdsløsheden kommer til at ligge lidt over det forventede 1986-niveau. Den gennemsnitlige stigningstakt i forbrugerpriserne ventes at blive på mellem 3,5 og 4 %, altså nogenlunde det samme som i 1986, når der tages hensyn til forhøjelsen af energiafgiften for at

udligne olieprisfaldet og dollarkursens virkninger for forbrugernes købekraft⁽¹⁾. Der ventes en betydelig bedring af situationen på betalingsbalancens løbende poster.

Den lønglidning, der kunne konstateres i 1986, og som skyldtes sektorielle skævheder på arbejdsmarkedet og forventningerne om øget produktivitet, gør det ønskeligt, at der ved overenskomstindgåelsen ligesom hidtil sikres en moderat lønudvikling, bl.a. i betragtning af den lempelse af indkomstbeskatning, der er planlagt i 1987.

Hvis man ser bort fra nettorentebetalingerne, ser det ud til, at underskuddet på de løbende poster ikke så meget skyldes en ændring i priskonkurrenceevnen som en alt for stor efterspørgsel. Den seneste tids svækkelse af den danske krone inden for EMS er imidlertid et udtryk for, at myndighederne fortsat kun har begrænsede manøvre muligheder, og at pengepolitikken bør afpasses efter behovet for ekstern finansiering. Dette er også årsagen til den store betydning, foranstaltninger som dem, der blev truffet i oktober med henblik på at øge den private opsparing og reducere den private gæld, vil få. Det bør i denne forbindelse også overvejes at lade pensionsordninger baseret på personlige bidrag omfatte en større del af befolkningen, eventuelt som led i lønoverenskomsterne. På kort sigt vil dette kunne lette presset på betalingsbalancen, samtidig med at en øget opsparing på længere sigt vil åbne mulighed for at finansiere et investeringsopsving og øge vækstpotentialet uden dermed at bringe den eksterne ligevægt i fare.

⁽¹⁾ I teksten er der ved prognoserne taget hensyn til virkningerne af de foranstaltninger, der blev vedtaget i oktober, men det har derimod ikke været muligt at revidere tallene i tabel 29.

Det er desuden vigtigt, at de økonomiske strukturer tilpasses til ændringerne i det internationale klima. Der er allerede truffet eller ved at blive truffet foranstaltninger til at fremme erhvervsuddannelse og forskning, hvor sådanne initiativer vil kunne få særlige effektive virkninger. Mulighederne for at ændre den eksisterende arbejdstilrettelæggelse, lempe lovgivningen og skabe øget fleksibilitet på arbejdsmarkedet bør overvejes nærmere og drøftes med arbejdsmarkedets parter.

Som følge af de tidligere års underskud er bruttoudlandsgælden nu kommet helt op på 40 % af BNP, nogenlunde ligeligt fordelt mellem offentlig og privat gæld. Med en gennemsnitlig nominal stigning i BNP på 6 % i de kommende år vil udlandsgældens andel af BNP kunne holdes stabilt med et løbende underskud på 2,5 % af BNP. Med et lavere underskud vil der være tendens til en lavere procentsats. Som det første vigtige skridt bør underskuddet allerede i 1988 bringes ned på et niveau, der stemmer overens med et konstant forhold mellem udlandsgæld og BNP, hvilket på kortere sigt næppe kan opnås uden en vedvarende stram budgetpolitik på linje med den officielle målsætning. I de efterfølgende år bør underskuddet nedbringes yderligere, således at gældsbyrden reduceres. For 1987 vil hele det offentlige finansieringssejvne, således som det implicit fremgår af finanslovsforslaget, holde sig uændret i forhold til 1986, svarende til ca. 3 % af BNP og et mindre overskud på centralforvaltningens budget. I betragtning af de eksterne bindinger og nødvendigheden af at sikre en afbalanceret økonomisk udvikling må dette mål nås gennem en meget konsekvent videreførelse af de seneste års politik, der tager sigte på en reel nul-vækst i de offentlige udgifter.

TABEL 29

Danmark: Hovedtræk af den økonomiske udvikling, 1961 til 1987

(årlig ændring i procent)

	1961-73	1974-80	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ⁽¹⁾	1987 ⁽²⁾
Bruttonationalprodukt									
{ i løbende priser	11,7	11,7	9,1	14,4	10,4	9,9	9,5	7,8	5,5
{ i faste priser	:	1,6	-0,9	3,0	2,0	3,4	3,8	2,9	1,8
{ BNP-deflator	:	9,9	10,1	11,3	8,1	5,8	5,4	4,8	3,7
Privatforbrug, deflator	6,6	10,1	12,0	10,8	7,2	6,6	5,0	3,3	2,8
Faste bruttoinvesteringer i faste priser									
{ private	:	-5,1	-19,7	10,9	4,0	12,4	15,9	10,7	-1,3
{ offentlige	:	-2,2	-17,0	-9,4	-15,4	1,7	5,4	2,4	2,1
{ i alt	6,6	-3,1	-19,2	7,1	0,9	11,0	14,6	9,8	-0,9
heraf:									
byggeri	:	-4,9	-21,7	-1,3	1,1	7,2	13,1	6,3	-0,7
kapitalgoder	:	0,7	-15,0	20,1	0,6	15,8	16,5	13,7	-1,2
Indenlandsk efterspørgsel i konstante priser	:	0,6	-4,1	3,5	0,9	4,0	5,3	4,1	1,8
Forskel i forhold til andre EF-lande ⁽³⁾	:	:	:	2,7	-0,3	2,6	3,3	-0,7	-1,5
Lønsum pr. lønmodtager									
{ nominal	10,7	11,7	9,2	12,1	7,9	5,4	4,4	4,0	5,9
{ real A ⁽⁴⁾	3,4	1,6	-0,8	1,4	-0,2	-0,3	-1,0	-0,7	2,1
{ B ⁽⁴⁾	3,8	0,8	-2,5	1,6	0,6	-1,1	-0,6	0,7	3,0
Produktivitet ⁽⁵⁾	3,2	1,2	0,4	2,7	1,6	1,2	0,7	0,0	1,5
Reallønsomkostninger pr. produceret enhed	0,2	0,4	-0,9	-1,3	-1,8	-1,5	-1,7	-0,7	0,6
Konkurrenceevne ⁽⁶⁾	1,7	-0,3	-7,5	-3,2	-0,5	-3,5	0,9	3,8	0,6
Beskæftigelse	1,1	0,4	-1,3	0,3	0,5	2,4	3,1	1,9	0,3
Registrerede arbejdsløse i % af den civile arbejdsstyrke ⁽⁷⁾	1,1	5,5	8,9	9,5	10,2	9,8	8,7	7,5	7,6
Saldo på betalingsbalancens løbende poster i % af BNP	-2,1	-3,5	-3,0	-4,2	-2,2	-3,3	-4,4	-4,1	-3,6
Lang rente	9,0	16,0	19,3	20,5	14,4	14,0	11,6	10,4	10,5
Pengemængde ⁽⁸⁾	10,6	11,7	9,1	11,4	25,5	17,0	15,8	7,7	2,9
Offentlig nettolånoptagelse eller -långivning i % af BNP	2,0	-0,6	-7,1	-9,3	-7,3	-4,2	-1,9	2,8	2,8
Offentlig gæld i % af BNP	:	19,2	43,6	53,0	62,8	67,7	66,4	61,1	57,1
Renter af offentlig gæld i % af BNP	:	2,2	5,3	6,0	8,1	9,6	9,8	8,8	8,0

(1) Skøn fra Kommissionens tjenestegrene, oktober 1986.

(2) Prognose fra Kommissionens tjenestegrene på basis af nuværende politik, oktober 1986, hvori ikke er medregnet virkningerne af de foranstaltninger, der blev truffet i slutningen af denne måned.

(3) Forskel i procentpoints.

(4) A: BNP-deflator; B: privatforbrugsdeflator.

(5) Bruttoværditilvækst pr. beskæftiget i hele økonomien.

(6) Real effektiv valutakurs (over for 19 andre industrilande) på basis af lønomsatningerne pr. produceret enhed i økonomien som helhed. Positive tal = tab af konkurrenceevne.

(7) Eurostat-definition.

(8) Ult. året.

FORBUNDSREPUBLIKKEN TYSKLAND

I *Forbundsrepublikken Tyskland* var 1986 det fjerde år med økonomisk opsving. Ved årets begyndelse blev væksten ganske vist påvirket i nedadgående retning af en række ekstraordinære faktorer, som f.eks. den hårde vinter, usikkerheden omkring den fremtidige udvikling i dollaren og olieprisen og det usædvanligt lave antal effektive arbejdsdage. Til trods for den øgede aktivitet fra andet kvartal ventes den reale vækstrate for 1986 kun at blive lidt over 3 %, hvilket er lidt mindre end forventet ved årets begyndelse. De vigtigste vækstfaktorer var det private forbrug og virksomhedernes investeringer. Det private forbrug blev stimuleret af lønstigningerne, der i betragtning af den faktiske prisstabilitet i 1986 antages at have bevirket den kraftigste reale stigning i forbrugsudgifterne siden 1971. Det høje investeringsniveau skyldtes de øgede indenlandske afsætningsmuligheder og en ny stigning i profitten som følge af bytteforholdsforbedringen. Stigningen i eksporten i faste priser og den meget hurtige stigning i importen — som har kunnet konstateres siden udgangen af 1985 — resulterede ganske vist i en betydelig forværring (1,4 % af BNP) af handelsbalancen, men på grund af den betydelige forbedring af bytteforholdet blev der dog alligevel et nyt rekordoverskud på betalingsbalancens løbende poster på tæt ved 63 mia DM.

Skønt virkningerne af de ekstraordinære faktorer, der stimulerede efterspørgslen i 1986, efterhånden vil fortage sig, ventes der endnu i 1987 at ske en spontan styrkelse af den indenlandske efterspørgsel, samtidig med at der sandsynligvis bliver en ny forbedring af eksportmulighederne, navnlig til andre EMS-lande. Det økonomiske opsving vil således fortsætte i 1987 for femte år i træk, med en stigning i det reale BNP på 3,25 %. Med et praktisk taget uændret bytteforhold vil priserne følge udviklingen i de indenlandske omkostninger, og der bliver på ny tale om moderate prisstigninger. Overskuddet på de løbende poster vil blive reduceret kraftigt til 44 mia DM, svarende til 2,1 % af BNP.

Efter alt at dømme vil beskæftigelsen blive øget med gennemsnitligt 280 000 arbejdspladser i 1986 og yderligere 250 000 i 1987. Under de tidligere opsving skete beskæftigelsesfremgangen hovedsagelig inden for serviceerhvervene, men under det igangværende opsving bliver der også flere arbejdspladser i forarbejdningsindustrien, hvor beskæftigelsen forventes at stige henholdsvis 1,5 % og 1 %. Til trods for den intensive indsats, der gøres for at absorbere arbejdsløsheden, vil antallet af arbejdsløse dog kun falde med 80 000 i 1986 og godt 90 000 i 1987, hvilket er væsentligt mindre end stigningen i antallet af arbejdspladser, men hænger sammen med, at de fleste af de nye stillinger besættes af personer, der hidtil ikke har været erhvervsaktive.

Selv om den økonomiske situation igennem de seneste år altid har været gunstigere i Forbundsrepublikken Tyskland end i de europæiske nabolande, er arbejdsløshedsproblemets alvor ikke blevet mindre. Alt må derfor sættes ind på at løse dette

problem. Allerede i de foregående år har arbejdsmarkedets parter taget hensyn til ændringerne på arbejdsmarkedet; de kollektive overenskomstforhandlinger resulterede i en reduktion af lønvoten på over 4 % i perioden mellem 1981 og 1985. I kraft af bytteforholdsforbedringen har denne tendens fortsat i 1986, skønt den gunstige, men uforudsete udvikling i de indenlandske priser i 1986 naturligvis ikke kunne nå at slå igennem i de kollektive overenskomster.

Den dæmpede reallønsudvikling har igennem de seneste år ydet et stort bidrag til at forbedre virksomhedernes profit og dermed øge investeringsrentabiliteten. Denne forbedring af investeringsklimaet har allerede ført til en forøgelse af de samlede erhvervsinvesteringer, som på det seneste har givet sig udslag i nye kapacitetsudvidelser, således at man for første gang har kunnet konstatere et betydeligt opsving i andre former for byggeri end boligbyggeri.

Inden for boligbyggeriet har investeringsudviklingen været mindre gunstig, hvilket hænger sammen med den faldende befolkningstendens og forskellen mellem udviklingen i byggeomkostninger og indkomster, der i betydelig grad har forstærket de grundlæggende tendenser til faldende efterspørgsel. Byggesektorens fremtid afhænger af, om omkostningsstigningerne kan holdes under stigningen i det generelle prisniveau. Desuden vil denne sektors beskæftigelsesfremmende potentiel i fremtiden kunne øges ved en nyorientering af boliginvesteringerne, således at der sættes mere ind på at forbedre den eksisterende boligmasse og højne dens kvalitet.

Krisen inden for byggeriet er igennem de seneste år blevet forværret af nedgangen i de offentlige investeringer. De fremskridt, der er opnået med den budgetpolitiske konsolidering, navnlig på det kommunale plan, er desuden sket på bekostning af offentlige investeringer. Siden 1985 ses imidlertid en begyndende stigning i de offentlige investeringer, der i 1986 nominelt nåede op på 6 %. Investeringer i infrastrukturer, miljøbeskyttelse og byfornyelse blev stimuleret ved nye foranstaltninger, som også fremmede de private investeringer. Endelig har den første fase i skattereformen og nedsættelsen af arbejdsløshedsforsikringsbidragene på 0,1 % også bidraget til at forbedre vilkårene på udbudssiden og samtidig stimuleret efterspørgslen. I øvrigt er der i delstaternes budgetter på mellemlang sigt frem til 1990 indregnet en nominal stigning på 4,5 % i de offentlige investeringer. I modsætning til, hvad der var tilfældet gennem de seneste år, ventes de offentlige investeringer således at stige i en takt, der svarer til væksten i den samlede økonomi.

Pengepolitikken har fortsat været koncentreret om at skabe stabilitet, og det er lykkedes at nedbringe inflationsraten yderligere og i overensstemmelse med markedstendenserne at få debitorrentesatserne ned på det laveste niveau nogensinde.

Denne udvikling var indtil da blevet begunstiget af eksterne faktorer. I 1986 oversteg ekspansionen i »centralbank-pengene« konstant den øvre grænse for det fastlagte interval, hvilket foranledigede Bundesbank til at tage et forbehold over for enhver ny sænkning af den korte rente.

For virksomhederne er vilkårene på udbudssiden blevet forbedret. Hvad angår løndifferentieringen på basis af faglige kvalifikationer er processen ganske vist ikke skredet lige godt fremad overalt, men i en lang række sektorer er man enedes om arbejdstidsnedsættelser, og der er indført et stigende antal nye arbejdstidsordninger med det formål at forbedre beskæftigelsesmulighederne. I betragtning af den åbenlyse mangel på kvalificeret arbejdskraft, der i mellemtiden har vist sig, bør virksomhedslederne gøre en større indsats inden for erhvervsuddannelse og omskoling.

Den penge-, budget- og lønpolitik, der er blevet ført med det formål at bane vej for en mere beskæftigelsesfremmende vækst, er som helhed nu begyndt at bære frugt. Dertil kommer, at den indenlandske efterspørgsel takket være bytteforholdsforbedringen er blevet mere dynamisk. Efter-som virkningerne af det pludselige fald i oliepriserne gradvis vil fortage sig, må der imidlertid også i fremtiden føres en stærkt vækstorienteret økonomisk politik.

Med de seneste års budgetpolitik er det lykkedes at nedbringe det offentlige underskud så meget, at det har været muligt at lempe indkomstbeskatningen i to faser i 1986 og 1988 uden dermed at sætte resultaterne af den gennemførte sanering over styr. For 1986 ventes således et lidt lavere underskud på centralforvaltningens (forbundsstatens og delstaternes) budgetter. Det forventede underskud for 1987 (tæt ved 2 % af BNP) kan siges at være rimeligt i betragtning af de nuværende vækstudsigter. Men ikke desto mindre må budgetpolitikken tilrettelægges på en sådan måde, at man hurtigt kan reagere på enhver mærkbar afmatning i den samlede efterspørgsel, bl.a. i betragtning af den risiko, den internationale udvikling kan indebære for den økonomiske aktivitet.

Den anden fase i skattereformen, der indebærer skattelettelser for de private husholdninger på tæt ved 10 mia DM i 1988, vil sammen med en lavere progressivitet i beskatningen virke fremmende for det private initiativ og samtidig stimulere efterspørgslen. Den reform, der bebudes for den kommende lovgivningsperiode, ventes også at ville fremme

initiativ og således stimulere vækstfaktorerne, ikke mindst hvis reformens nærmere indhold hurtigt fastlægges. Hvis man samtidig kunne få fastlagt, hvilke udgifter der skal skæres ned på, ville det blive lettere at virkeliggøre de ofte bebudede planer om en konsekvent nedtrapning af subsidierne til erhvervslivet. Det burde desuden overvejes på grundlag af den disponible kapacitet at øge udgifterne til rentable offentlige investeringer mere, end der for øjeblikket budgetteres med. Endelig bør det overvejes at nedsætte de socialsikringsbidrag, der indbetales til Bundesanstalt für Arbeit, som i flere år har haft overskud på sine budgetter og sandsynligvis i fremtiden vil få endnu større overskud i kraft af nedgangen i arbejdsløsheden.

Også lønpolitikken må fortsat orienteres efter målet om en øget beskæftigelse, hvilket bliver så meget desto lettere, som udsigterne for efterspørgslen befæstes. Reallønstigningen pr. lønmodtager bør holdes lavere end den globale produktivitetstigning. I denne forbindelse må arbejdsmarkedets parter erkende, at i modsætning til den ekstraordinære situation i 1986 vil bytteforholdsforbedringen ikke på ny i 1987 skabe en værditilvækst, der kan komme lønmodtagerne til gode, og at det er vigtigt så vidt muligt at undgå, at den kraftige forværring af konkurrenceevnen som følge af D-markens appreciering over for dollaren — der naturligvis vil skade virksomhedernes rentabilitet — kommer til at slå igennem i eksportpriserne.

Det nuværende mål for pengepolitikken — som på mellem-lang sigt er at finansiere en tilfredsstillende vækst i produktionsapparatet og samtidig sikre prisstabilitet — må bibeholdes. Under forudsætning af at lønomkostningerne ikke kommer til at presse priserne opad, skulle man med en sådan politik kunne bane vej for et nyt fald i rentesatser. Hvis der af eksterne årsager bliver behov for en rentesækning, vil dette til gengæld kunne få negativ indflydelse på renteforventningerne på det lange marked, alt efter udviklingen i pengemængden.

For at bedre vilkårene på udbudssiden på det mikroøkonomiske plan er der allerede tidligere blevet truffet en lang række foranstaltninger på markederne for varer og produktionsfaktorer. Administrative hindringer og statens alt for stærke greb om en lang række sektorer lægger imidlertid fortsat hindringer i vejen for en mere effektiv allokering af ressourcerne. Der må derfor gøres en større indsats på dette område.

TABEL 30

Forbundsrepublikken Tyskland: Hovedtræk af den økonomiske udvikling, 1961 til 1987

(årlig ændring i procent)

	1961-73	1974-80	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ⁽¹⁾	1987 ⁽²⁾
Bruttonationalprodukt									
{ i løbende priser	8,9	7,1	4,2	3,7	4,8	4,7	4,9	7,1	4,6
{ i faste priser	4,4	2,2	0,2	-0,6	1,5	2,7	2,6	3,1	3,2
{ BNP-deflator	4,4	4,8	4,0	4,4	3,3	1,9	2,2	3,9	1,4
Privatforbrug, deflator	3,5	4,8	6,2	4,8	3,2	2,5	2,1	0,0	1,1
Faste bruttoinvesteringer i faste priser									
{ private	3,7	0,9	-3,9	-4,5	5,1	1,2	-0,3	7,1	5,5
{ offentlige	5,9	0,3	-9,7	-9,3	-8,6	-2,1	-0,4	5,0	4,8
{ i alt	4,0	0,8	-4,8	-5,3	3,2	0,8	-0,3	3,5	5,5
heraf: byggeri	3,5	-0,3	-5,1	-4,3	1,7	1,6	-6,2	0,7	3,5
kapitalgoder	5,2	3,0	-4,3	-6,7	5,6	-0,5	9,4	7,5	8,0
Indenlandsk efterspørgsel i konstante priser	4,5	2,3	-2,7	-2,0	2,3	1,9	1,5	4,8	4,2
Forskel i forhold til andre EF-lande ⁽³⁾	:	:	:	-3,4	1,5	0,2	-0,9	2,0	0,7
Lønsum pr. lønmodtager									
{ nominal	9,2	7,4	5,2	4,1	3,8	3,4	3,0	4,0	3,2
{ real A ⁽⁴⁾	4,6	2,5	1,2	-0,3	0,5	1,4	0,8	0,1	1,8
{ B ⁽⁴⁾	5,5	2,5	-0,9	-0,7	0,6	0,9	0,9	4,0	2,1
Produktivitet ⁽⁵⁾	4,1	2,5	0,9	1,1	3,0	2,6	1,9	1,9	2,2
Reallønsomkostninger pr. produceret enhed ⁽⁶⁾	0,5	0,0	0,3	-1,4	-2,4	-1,1	-1,0	-1,8	-0,4
Rentabilitet ⁽⁷⁾	:	:	:	4,2	11,2	4,4	6,4	12,6	2,9
idem (1961-73 = 100)	100	70,9	70,9	73,9	82,2	85,8	91,3	102,8	105,8
Konkurrenceevne ⁽⁸⁾	:	:	:	2,5	1,5	-2,0	-2,5	5,4	1,8
Beskæftigelse	0,2	-0,3	-0,7	-1,7	-1,5	0,1	0,7	1,1	1,0
Registrerede arbejdsløse i % af den civile arbejdsstyrke ⁽⁹⁾	0,8	3,6	4,8	6,9	8,4	8,4	8,4	8,1	7,7
Saldo på betalingsbalancens løbende poster i % af BNP	0,7	0,4	-0,8	0,5	0,6	1,0	2,2	3,2	2,1
Lang rente	7,2	7,8	10,4	9,0	7,9	7,8	6,9	5,6	5,1
Pengemængde ⁽¹⁰⁾	10,9	8,5	5,0	7,1	5,3	4,7	5,0	5,6	5,4
Offentlig nettolånoptagelse eller -långivning i % af BNP	0,3	-2,9	-3,7	-3,3	-2,5	-1,9	-1,1	-0,9	-0,7
Offentlig gæld i % af BNP	17,7	27,7	36,4	39,5	41,0	41,9	42,5	41,6	41,3
Renter af offentlig gæld i % af BNP	0,9	1,6	2,3	2,8	3,0	3,0	3,0	2,9	2,9

⁽¹⁾ Skøn fra Kommissionens tjenestegrene, oktober 1986.⁽²⁾ Prognose fra Kommissionens tjenestegrene på basis af nuværende politik, oktober 1986.⁽³⁾ Forskel i procentpoints.⁽⁴⁾ A: BNP-deflator; B: privatforbrugsdeflator.⁽⁵⁾ Bruttoværditilvækst pr. beskæftiget i hele økonomien.⁽⁶⁾ Forholdet mellem real løn pr. beskæftiget og produktivitet.⁽⁷⁾ Løbende nettooverskud i forhold til nettokapitalbeholdning (genanskaffelsesomkostninger).⁽⁸⁾ Effektiv valutakurs (over for 19 andre industrilande) på basis af lønomkostningerne pr. produceret enhed i økonomien som helhed. Positive tal = tab af konkurrenceevne.⁽⁹⁾ Eurostat-definition.⁽¹⁰⁾ M3; ult. året.

GRÆKENLAND

I Grækenland markerer de stabiliseringsforanstaltninger, der i oktober 1985 blev iværksat for at bane vej for varig vækst og senere konvergens med resten af EF, et vendepunkt i den hidtil førte økonomiske politik, der havde medført en forværring af uligevægtene. I 1985 var det offentlige nettofinansieringsbehov således nået op på omkring 18 % af BNP, medens underskuddet på betalingsbalances løbende poster lå på 3,3 mia US \$ svarende til 10 % af BNP. For at imødegå denne situation udarbejdede regeringen i oktober 1985 en drastisk saneringsplan, der bl.a. indebar en devaluering af drakmen på 15 % og indførelse af en obligatorisk ordning med ikke-rentebærende deponering i forbindelse med en del af importen. Denne toårsplan sigter mod en mærkbar nedbringelse af stigningstakten i lønomkostningerne, en massiv reduktion af den offentlige sektors finansieringsbehov og en kraftig afdæmpning af udviklingen i pengemængden. I forbindelse hermed har EF ydet den græske regering et lån til betalingsbalancestøtte, hvoraf første rate blev udbetalt omgående, medens anden rate ventes udbetalt i begyndelsen af 1987.

Lønpolitikken vil herefter være koncentreret om at tilpasse lønudviklingen, ikke til den konstaterede, men derimod til den planlagte prisstigningstakt, uden indregning af importpriserne. En målbevidst iværksættelse af en sådan politik vil kunne reducere reallønningerne med over 7 % i 1986 og begrænse stigningen i lønomkostningerne pr. produceret enhed i forarbejdningsindustrien til 13 % i årsgennemsnit mod 20,5 % i 1985. Dette vil sammen med en inflationsdæmpende valutapolitik — i det omfang, hvor der kompenseres for forskelle i lønomkostninger pr. produceret enhed og ikke for forskelle i detailpriser, og under forudsætning af en moderat tilpasning af de regulerede priser i løbet af 1986 — kunne nedbringe forbrugerprisstigningerne fra 25 % ved udgangen af 1985 til 16 % ved udgangen af 1986. Som følge af det betydelige »overhæng« ved udgangen af 1985, vil opbremsningen imidlertid ikke vise sig i stigningstakten mellem årsgennemsnit, som venters at blive 22,5 % i 1986 mod 19,3 % i 1985 ⁽¹⁾.

For de offentlige financers vedkommende har man satset mere på at øge indtægterne end at skære ned på udgifterne; den offentlige sektors finansieringsbehov kommer i 1986 til at ligge på omkring 14 % af BNP, hvilket er en forbedring på 4 procentpoints i forhold til 1985 og stemmer helt overens med de kriterier, der lå til grund for Rådets afgørelse om ydelse af EF-lånet, men finansieringsbehovet er dog stadig langt større, end der oprindeligt blev budgetteret med. En væsentlig del af denne forbedring — dvs. ca. 2,5 procentpoints — må desuden tilskrives faldet i oliepriserne, som regeringen har besluttet i vid udstrækning at udligne gennem en forhøjelse af olieafgiften. På det pengepolitiske område er der risiko for en overskridelse af det mål, der blev sat for den samlede indenlandske långivning, ikke blot fordi de statspapirer, der blev emitteret, ikke vandt den ønskede afsætning,

men også fordi spillerummet for en udvidelse af långivningen til den private sektor blev overvurderet i forhold til den rent faktiske udvikling i det offentlige underskud.

Også andre faktorer har bidraget til at forhale tilpasningen af efterspørgslen. Forbrugsudviklingen var — bl.a. under indflydelse af den udbredte paralleløkonomi — præget af en fundamental inerti, således at forbruget efter flere års uafbrudt stigning kun reagerede meget langsomt på stabiliseringsforanstaltningerne. Hertil kommer, at der i de første måneder var forventninger om en ny devaluering, og disse forventninger blev forstærket af den ret høje likviditet i økonomien, bl.a. som følge af det store indenlandske kreditoverskud i forhold til de fastsatte mål. For 1986 som helhed ses derfor kun en relativt ubetydelig tilbagegang i den reelle indenlandske efterspørgsel; hovedsagelig som udtryk for en nedgang i det offentlige investeringer, medens det private forbrug holdt sig nogenlunde uændret i forhold til året før. Den ventede importnedgang er således udeblevet, og samtidig udviklede eksporten sig mindre dynamisk end forudset. Som helhed er BNP dog vokset en smule i 1986.

Den ret sene forbedring af den reale udenrigsbalance, der også må tilskrives en forbigående ugunstig eksportstruktur og de dårligere resultater på turistområdet, har sammen med de negative virkninger, devalueringen i begyndelsen havde for bytteforholdet, bevirket, at betalingsbalancens løbende poster til trods for en mærkbar forbedring i andet kvartal for hele 1986 udviste et underskud på mellem 4,5 og 5 % af BNP, hvilket er lidt mere end målet på 1,7 mia US \$.

Denne udvikling må tilskynde til en målbevidst videreførelse af saneringsplanen i 1987.

Lønpolitikken bør tage sigte på en afdæmpet nominallønudvikling på basis af en inflationsrate, der er bragt ned til 10 % ved midten af 1987 — når der ikke tages hensyn til indførelsen af momsen — og en konsekvent anvendelse af den dyrtidsreguleringsordning, der blev vedtaget ved udgangen af 1985. I 1987 vil lønpolitikken imidlertid kun få begrænsede inflationsdæmpende virkninger, og man bør derfor navnlig koncentrere sig om den budget- og pengepolitiske styring.

Saneringen af de offentlige financer bør fortsættes konsekvent, og målet må være i 1987 at få nedbragt det offentlige nettounderskud til et niveau, der stemmer overens med det mål, der blev fastsat i saneringsprogrammet. I betragtning af udviklingen i rentebyrden indebærer dette en meget stram styring af alle andre udgifter, bl.a. til den offentlige sektors forbrug. Endvidere bør overførsler til virksomhederne reduceres kraftigt, bl.a. gennem en nedsættelse af eksportstøtten,

⁽¹⁾ I november 1986 vandt regeringen et prisstop gældende indtil udgangen af januar 1987 med det formål at undgå for voldsomme prisstigninger efter indførelsen af momsen.

landbrugssubsidierne og tilskuddene til kriseramte virksomheder. Den nødvendige forøgelse af indtægterne kan opnås ved at udvide beskatningsgrundlaget og intensivere bekæmpelsen af svig, ligesom også indførelsen af moms pr. 1. januar 1987 vil hjælpe med hertil.

Samtidig med denne stramme finanspolitik bør det sikres, at kreditten til den private sektor på ny holdes nede under den nominelle BNP-vækst, der anslås til 12 %. Med henblik herpå bør der i 1987 føres en mere aktiv rentepolitik, således at udviklingen henimod positiv realrente som udtryk for knapheden på kapital og mere ensartede rentesatser på lån, der allerede blev påbegyndt i 1986, kan fortsætte. Desuden bør afhændelse af mellemfristede statspapirer til offentligheden fremmes. Dette vil bane vej for en mere rationel allokering af midlerne og fremme opsparing og kapitaltilførsel fra udlandet og samtidig virke inflationsdæmpende.

Disse stabiliseringsforanstaltninger, der er en nødvendighed for at få genoprettet ligevægten på det makroøkonomiske område, er dog ikke nok til at sikre den ønskede økonomiske udvikling på lidt længere sigt. Til dette kræves øgede investeringer i styrkelse og modernisering af landets produktionsapparat. Det er den vej, man må gå for at forbedre økonomiens konkurrenceevne og opnå en varig løsning på de udenrigsøkonomiske problemer og samtidig en tilstrækkelig stærk stigning i beskæftigelsen til at nedbringe arbejdsløsheden. I denne forbindelse er det nødvendigt at fortsætte liberaliseringen af priser og avancer og liberaliseringen på arbejdsmarkedet.

Med en sådan politik skulle det være muligt i 1987 at befæste de resultater, der blev opnået i andet halvår af 1986, navnlig

med hensyn til en yderligere nedbringelse af betalingsbalanceunderskuddet og inflationsraten. Tilbagegangen i den disponible realindkomst og den stramme budgetpolitik vil føre til en forbrugsnedgang, hvorimod der skulle blive tale om et nyt opsving i erhvervsinvesteringerne som en reaktion på den forventede forbedring af virksomhedernes rentabilitet. Som følge af den stramme budgetpolitik, der føres over for offentlige virksomheder, skulle dette dog ikke give sig udslag i en stigning i de samlede investeringer i kapitalgoder.

Tilbagegangen i den indenlandske efterspørgsel skulle føre til en ny importnedgang, medens eksporten fortsat vil blive holdt oppe af en relativt dynamisk udvikling. Som helhed bliver der måske tale om en mindre BNP-nedgang i faste priser for hele 1987. Disse udsigter åbner ikke mulighed for nogen stigning i beskæftigelsen og der er udsigt til en øget arbejdsløshed. Hvis oliepriserne holder sig på samme niveau som i 1986, vil underskuddet på betalingsbalancens løbende poster til gengæld kunne nedbringes til 1,3 mia US \$, svarende til 3,5 % af BNP, hvilket dog fortsat er ret højt.

Derfor bør saneringsprogrammet — med henblik på genoprettelse af den økonomiske ligevægt — gennemføres konsekvent i 1987. På længere sigt er der behov for en tilpasningspolitik, der er baseret på omstruktureringer og en forsigtig penge- og budgetpolitik.

Dette er forudsætningen for, at den græske økonomi kan genvinde sin konkurrenceevne og opleve en varig ekspansion.

TABEL 31

Grækenland: Hovedtræk af den økonomiske udvikling, 1961 til 1987

(årlig ændring i procent)

	1961-73	1974-80	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ⁽¹⁾	1987 ⁽²⁾
Bruttonationalprodukt									
{ i løbende priser	12,5	19,8	19,6	24,5	20,3	23,0	19,6	23,2	12,1
{ i faste priser	7,6	3,4	-0,3	-0,2	0,3	2,6	2,1	0,5	-0,2
{ BNP-deflator	4,5	15,8	20,0	24,7	19,9	19,9	17,1	22,6	12,3
Privat forbrug, deflator	3,6	16,0	23,3	21,2	18,6	18,0	18,4	22,5	12,5
Faste bruttoinvesteringer									
{ private	:	:	:	:	:	:	:	:	:
{ offentlige	:	:	:	:	:	:	:	:	:
{ i faste priser	10,0	-1,0	-7,5	-1,9	-1,9	-4,7	3,4	-3,0	0,5
heraf:									
byggeri	:	:	-7,7	-13,2	3,9	-7,7	2,6	2,0	1,6
kapitalgoder	:	:	-7,1	14,1	-8,2	-0,9	4,4	-9,0	-1,0
Indenlandsk efterspørgsel i konstante priser	:	:	:	2,9	-0,7	0,8	4,9	-0,8	-1,2
Forskel i forhold til andre EF-lande ⁽³⁾	:	:	:	2,6	-1,4	-1,0	2,8	-6,1	-4,5
Lønsum pr. lønmodtager									
{ nominal	10,2	21,1	23,4	25,4	21,8	22,6	20,4	13,6	9,6
{ real A ⁽⁴⁾	5,5	4,6	2,9	0,5	1,5	2,3	2,8	-7,3	-2,4
{ B ⁽⁴⁾	6,5	4,5	0,1	3,4	2,7	3,9	1,7	-7,2	-2,6
Produktivitet ⁽⁵⁾	8,2	2,7	-5,0	0,9	-0,1	2,9	1,0	0,0	-0,2
Reallønsmkostninger pr. produceret enhed	:	:	:	-0,3	1,6	-0,6	1,9	-7,3	-2,3
Konkurrenceevne ⁽⁶⁾	2,6	0,0	3,5	9,0	-3,4	1,4	-2,8	-16,0	-2,9
Beskæftigelse	-0,6	0,8	0,1	-1,3	-1,0	-0,2	1,1	0,5	0,0
Registrerede arbejdsløse i % af den civile arbejdsstyrke ⁽⁷⁾	:	:	:	:	7,9	8,1	7,8	7,6	8,3
Saldo på betalingsbalancens løbende poster i % af BNP	-2,9	-2,2	-0,2	-3,8	-4,7	-4,1	-8,4	-5,8	-3,7
Lang rente	:	11,3	17,7	15,4	18,2	18,5	15,6	14,0	14,5
Pengemængde ⁽⁸⁾	18,2	23,7	34,7	29,0	20,3	29,4	26,7	19,0	14,9
Offentlig nettolånoptagelse eller -långivning i % af BNP	:	:	-10,6	-9,4	-8,9	-10,1	-13,9	-10,6	-7,1
Offentlig gæld i % af BNP	:	:	33,0	36,7	41,4	47,5	54,8	55,0	56,5
Renter af offentlig gæld i % af BNP	:	1,7	3,2	2,6	3,4	4,6	5,5	6,0	6,1

⁽¹⁾ Skøn fra Kommissionens tjenestegrene, oktober 1986.⁽²⁾ Prognose fra Kommissionens tjenestegrene på basis af nuværende politik, oktober 1986.⁽³⁾ Forskel i procentpoints.⁽⁴⁾ A: BNP-deflator; B: privatforbrugsdeflator.⁽⁵⁾ Bruttoværditilvækst pr. beskæftiget i hele økonomien.⁽⁶⁾ Real effektiv valutakurs (over for 19 andre industrilande) på basis af lønomkostninger pr. produceret enhed i økonomien som helhed. Positive tal = tab af konkurrenceevne.⁽⁷⁾ Eurostat-definition.⁽⁸⁾ Ult. året.

SPANIEN

I Spanien blev den økonomiske vækst klart øget i 1986, og bruttonationalproduktet ventes under indflydelse af et kraftigt opsving i den indenlandske efterspørgsel at stige med ca. 3 % i faste priser. Det private forbrug steg, ikke blot som følge af en vis reallønstigning, men også fordi der for første gang siden den første oliekrise skete en betydelig bedring i beskæftigelsessituationen, idet de hidtidige tendenser til stigende arbejdsløshed blev bragt til standsning. De faste bruttoinvesteringer blev påvirket af den gunstige udvikling i profitterne, de bedre afsætningsmuligheder og nødvendigheden af en modernisering af industrien, bl.a. som følge af Spaniens optagelse i EF. I kraft af den träge udvikling på eksportmarkederne og den mængdemæssige stigning i importen, bl.a. af forarbejdede produkter, var udenrigshandelens bidrag til den økonomiske vækst stærkt negativ i reale termer. Situationen på betalingsbalancens løbende poster blev imidlertid kraftigt forbedret som følge af den meget betydelige bytteforholdsforbedring hidrørende fra prisfaldet på råstoffer og energiprodukter. Den øgede prisstigningsfakt, der blev konstateret ved årets begyndelse efter indførelsen af momsen, og de kraftige stigninger i levnedsmiddelpriserne ved årets midte har imidlertid ikke røkket væsentligt ved den kendsgerning, at der i 1986 har været tale om en inflationsdæmpning. I årsgennemsnit er der imidlertid fortsat store inflationsforskelle mellem Spanien og de øvrige EF-lande.

For 1987 ventes en BNP-stigningstakt i faste priser af nogenlunde samme størrelsesorden som i 1986, nemlig ca. 3 %. Som følge af de forventede øgede afsætningsmuligheder i tredjelande forudses en mere dynamisk udvikling i eksporten, der således kan bidrage til at opretholde et stort overskud i udenrigshandelen. Den indenlandske efterspørgsel vil blive påvirket af de samme gunstige faktorer som i 1986, men der ventes en lidt langsommere udvikling i såvel det private som det offentlige forbrug end året før. Der forudses en ret kraftig reduktion af prisstigningstakten, der dog stadig vil ligge over EF-gennemsnittet. Den samlede beskæftigelse vil blive yderligere styrket i 1987 i kraft af det gunstige økonomiske klima. Der bliver dog fortsat tale om en meget høj arbejdsløshedsprocent (21,5 % af arbejdsstyrken), bl.a. som følge af den hurtige stigning i arbejdsstyrken (med over 1 % om året).

Den økonomiske politik, der er fulgt siden 1983, svarer både hvad angår dens intentioner og dens indhold på mange punkter til hovedlinjerne i den »samarbejdsstrategi for mere vækst og beskæftigelse«, som EF vedtog i efteråret 1985, og dialogen mellem arbejdsmarkedets parter skrider godt fremad. Den økonomiske politik går bl.a. ud på at sikre en passende afdæmpning af reallønuudviklingen for derved at stimulere de jobskabende investeringer og samtidig fremme en tilstrækkelig ekspansion i den indenlandske efterspørgsel og bevare den spanske økonomis konkurrenceevne. Ud over bekæmpelse af arbejdsløsheden — som er et langt større problem end i de øvrige EF-lande — tager denne politik desuden sigte på at imødegå de udfordringer, tiltrædelsen af EF indebærer.

Det meget markante skred i lønomkostningerne siden den første oliekrise er i de seneste år blevet efterfulgt af en mere moderat udvikling. Den sociale og økonomiske aftale, der blev indgået i oktober 1984, tog sigte på at opretholde købekraften også i 1985 og 1986. I henhold til denne aftale skulle de nominelle lønstigninger fastsættes i forhold til den programmerede inflationsrate. Men da disse lønstigninger bl.a. blev ledsaget af en betydelig lønglidning, blev den dæmpning af de nominelle lønstigninger pr. beskæftiget, der kunne iagttages i de seneste år, afbrudt i 1986.

Der er opnået gode resultater med at få genoprettet de grundlæggende forudsætninger for økonomisk ligevægt. For første gang i mange år faldt forbrugerprisstigningerne i 1985 til et et-cifret tal. De inflationsdæmpende tendenser blev i 1986 styrket af det fald i importpriserne, som nedgangen i oliepriserne og de øvrige råstofpriser førte med sig, men indførelsen af momsen og stigningerne i levnedsmiddelpri- serne har trukket i den modsatte retning. I øvrigt er nominallønningerne pr. produceret enhed steget lidt hurtigere som følge af en langsommere produktivitetsudvikling, hvilket bl.a. har medført et fortsat højt prisniveau i service-sektoren. Til gengæld er de nominelle lønomkostninger pr. produceret enhed begyndt at stige hurtigere, hvilket bl.a. har bevirket en fortsat høj prisstigningstakt i servicesektoren. Overskuddet på betalingsbalancens løbende poster, hvor der indtil 1983 var underskud, voksede, bl.a. i kraft af de øgede indtægter fra servicesektoren, navnlig turistbranchen.

Takket være det gunstigere økonomiske klima blev virksomhedernes profitrate, som var faldet til et ret lavt niveau i begyndelsen af 1980'erne, bedret betydeligt, ikke mindst i kraft af de skatteforanstaltninger, der for 1985 og 1986 åbnede mulighed for fuld afskrivning af investeringer. Der er navnlig tale om investeringer i rationalisering og indtil for nylig i energibesparelser. I øvrigt er stigningen i de direkte investeringer fra udlandet, der tog sin begyndelse for et par år siden, klart fortsat i 1986, bl.a. på grund af de gunstige udsigter i forbindelse med tiltrædelsen af EF.

De foranstaltninger, der er truffet for at nedbringe det offentlige finansieringsbehov, som i 1985 udgjorde hele 6,2 % af BNP, skulle gøre det muligt at få nedbragt det til under 5 % af BNP i 1986 til trods for den relativt hurtige forøgelse af de regionale myndigheders underskud. Med hensyn til skatte- og afgiftsprovenuet ser det ud til, at indførelsen af momsen ikke har negative, men derimod lidt positive virkninger, samtidig med, at ca. to tredjedele af olieprisfaldet opsuges af staten. På udgiftssiden var det navnlig den mere dæmpede stigning i rentebetalingerne samt stabiliseringen af kapitaloverførslerne, der bidrog til at nedbringe underskuddet for 1986. På det pengepolitiske område vil man uden tvivl for hele 1986 have nået målet om en afdæmpning af stigningstakten i de pengepolitiske aggregater. Overskridelsen i løbet af første halvår førte imidlertid til en stramning af pengepolitikken og en ny stigning i rentesatserne, der først begyndte at falde igen efter juli.

Nominelt er der fortsat tale om en ret så høj rente, men realrenten ligger langt under EF-gennemsnittet. Valutapolitikken har været koncentreret om at holde den effektive, nominelle peseta-kurs uændret over for de øvrige EF-valutaer, hvilket som følge af en hurtigere stigning i de indenlandske priser førte til et mindre tab af konkurrenceevne i 1986.

På udbudssiden har man siden 1983 ført en stadig mere aktiv tilpasningspolitik. Denne politik, der er rettet mod de vigtigste økonomiske områder, blev i 1986 forstærket med en række foranstaltninger, der bl.a. tog sigte på at fremme opsparing og investeringer, afbureaukratisere økonomien og skabe øget fleksibilitet på arbejdsmarkedet.

En konsolidering af de betydelige resultater, der allerede er opnået med hensyn til genoprettelse af de store ligevægte, og en fortsat aktiv tilpasningspolitik er en absolut forudsætning for en varig bedring i beskæftigelsessituationen og en gradvis reduktion af arbejdsløsheden. De beslutninger, der blev truffet af den nye regering efter det sidste valg, går helt i den rigtige retning.

Som følge af den meget markante uligevægt mellem udbud og efterspørgsel på arbejdsmarkedet må hovedmålet ved for-

nyelsen af den sociale og økonomiske aftale være at lægge en kraftig dæmper på udviklingen i reallønomkostningerne pr. lønmodtager. I en økonomi, der pludselig i vid udstrækning fratages den beskyttelse, den hidtil har nydt, og som er præget af mange små og sårbare virksomheder, er dette den eneste vej frem, hvis det skal lykkes at bevare konkurrenceevnen, fortsætte inflationsdæmpningsprocessen og sikre en harmonisk integration i det store fælles marked.

På det makroøkonomiske plan bør budgetpolitikken for 1987 fortsat følge de mellemsigtede mål, myndighederne fastsatte. Nye fremskridt inden for opkrævning af moms og bekæmpelse af skatteunddragelser skulle føre til en relativ stabil udvikling i statens indtægter. Samtidig er der fortsat behov for at holde driftsudgifterne nede for at give plads til en mere dynamisk udvikling i de offentlige investeringer. Der skulle være mulighed for at reducere det offentliges underskud til omkring 4 % af BNP i 1987.

Dette ville i øvrigt kunne bane vej for en vis lempelse af pengepolitikken — og navnlig fremme en rentesækning — samtidig med at der åbnes mulighed for en ny nedbringelse af udenlandsgælden.

TABEL 32

Spanien: Hovedtræk af den økonomiske udvikling, 1961 til 1987

(årlig ændring i procent)

	1961-73	1974-80	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ⁽¹⁾	1987 ⁽²⁾
Bruttonationalprodukt									
{ i løbende priser	14,8	20,0	14,1	14,7	14,6	13,9	11,3	15,1	9,3
{ i faste priser	7,2	1,8	0,4	0,9	2,5	2,3	2,1	2,9	3,0
{ BNP-deflator	7,1	17,8	13,6	13,7	11,9	11,3	9,0	11,8	6,1
Privat forbrug, deflator	6,7	18,2	14,9	13,9	12,5	19,8	8,4	8,6	5,3
Faste bruttoinvesteringer i faste priser									
{ private	:	:	:	:	:	:	:	:	:
{ offentlige	:	:	:	:	:	:	:	:	:
{ i alt	:	-2,0	1,2	-2,5	-1,0	-3,0	5,4	7,2	7,0
heraf: byggeri	:	-2,2	-2,0	1,5	:	:	1,5	6,0	5,8
kapitalgoder	:	-1,7	5,2	-7,1	:	:	12,0	9,0	8,8
Indenlandsk efterspørgsel i konstante priser	7,8	2,2	-1,5	0,5	0,8	-0,9	2,4	4,9	3,9
Forskel i forhold til andre EF-lande ⁽³⁾	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Lønsum pr. lønmodtager									
{ nominal	14,7	22,3	16,3	12,8	13,5	13,0	9,5	9,7	6,3
{ real A ⁽⁴⁾	7,2	3,9	2,3	-0,7	1,5	1,2	0,5	-1,9	0,2
{ B ⁽⁴⁾	7,6	3,9	1,0	-1,2	1,1	1,7	1,1	1,0	0,9
Produktivitet ⁽⁵⁾	6,4	3,9	3,3	1,4	2,9	6,6	3,4	1,0	1,8
Reallønsmkostninger pr. produceret enhed	0,8	0,0	-1,0	-2,1	-1,4	-5,1	-2,8	-2,9	-1,6
Konkurrenceevne ⁽⁶⁾	:	:	:	-0,5	-10,9	3,1	0,3	-0,2	-0,5
Beskæftigelse	:	(-1,9)	(-2,8)	-1,0	-0,7	-2,9	-1,2	1,8	1,2
Registrerede arbejdsløse i % af den civile arbejdsstyrke ⁽⁷⁾	:	(7,1)	14,4	16,2	17,7	20,7	22,1	21,7	21,5
Saldo på betalingsbalancens løbende poster i % af BNP	:	-1,7	-2,4	-2,3	-1,4	1,3	1,7	3,5	3,7
Lang rente	:	:	15,8	16,0	16,9	16,5	13,4	11,6	10,6
Pengemængde ⁽⁸⁾	:	17,6	17,0	16,6	16,0	13,2	12,9	11,0	8,0
Offentlig nettolånoptagelse eller -långivning i % af BNP	:	-0,9	-3,0	-5,3	-5,3	-5,0	-6,2	-4,9	-4,4
Offentlig gæld i % af BNP	:	13,8	21,0	26,2	32,1	39,3	46,3	49,0	52,7
Renter af offentlig gæld i % af BNP	:	0,6	0,7	1,0	1,3	2,1	3,5	3,4	3,3

⁽¹⁾ Skøn fra Kommissionens tjenestegrene, oktober 1986.⁽²⁾ Prognose fra Kommissionens tjenestegrene på basis af nuværende politik, oktober 1986.⁽³⁾ Forskel i procentpoints.⁽⁴⁾ A: BNP-deflator, B: privatforbrugsdeflator.⁽⁵⁾ Bruttoværditilvækst pr. beskæftiget i hele økonomien.⁽⁶⁾ Real effektiv valutakurs (over for 19 andre industrilande) på basis af lønomkostningerne pr. produceret enhed i økonomien som helhed. Positive tal = tab af konkurrenceevne.⁽⁷⁾ Eurostat-definition.⁽⁸⁾ Ult. året.

FRANKRIG

I Frankrig voksede husholdningernes forbrug lidt mere i 1986 end i 1985, hvilket skyldes en væsentlig forøgelse af købekraften blandt andet som følge af de opnåede fremskridt med hensyn til inflationsbekæmpelsen. Under indvirkning af forbedringen af virksomhedernes finansielle situation er investeringsopsvinget også fortsat, og har bredt sig mere og mere til handels- og servicefag. Den interne efterspørgsel har således været langt mere dynamisk end i de foregående år. Dette har medført et højt importniveau. Derimod har der kun været tale om en ringe eksportfremgang, og der har været yderligere tab af markedsandele. I betragtning af den sædvanlige reaktionstid har valutatilpasningen i april måned kun delvis kunnet bremse forværringen i den udenrigsøkonomiske situation i 1986. I kraft af det bedre bytteforhold har der imidlertid også kunnet konstateres en væsentlig forbedring af handelsbalancen i løbende priser. I øvrigt har faldet i lønomkostningerne og det kraftige fald i udgifterne til energi- og råstoffsforsyningen medført betydelige resultater med hensyn til afdæmpning af inflationen, således at stigningen i forbrugerpriserne i årsgennemsnit ligger på 2,4 %. Væksten i bruttonationalproduktet skulle nå op på 2,3 % i faste priser og beskæftigelsen inden for virksomhederne blive kendetegnet af en mindre fremgang, som imidlertid vil være utilstrækkeligt til at vende tendensen til stigende arbejdsløshed.

I 1987 skulle de samme tendenser som i 1986 gøre sig gældende for den interne efterspørgsel, såfremt investeringsniveauet stiger som man kan antage på grundlag af den stadige forbedring af virksomhedernes finansielle situation. Endvidere skulle virkningerne af den forbedrede konkurrenceevne efter valutatilpasningen i 1986 reducere de negative konsekvenser for den økonomiske vækst udgående fra udenrigsbalancen. Alt i alt skulle væksten i bruttonationalproduktet nå op på 2,5 %, hvilket antagelig vil give mulighed for en lidt mere mærkbar stigning i beskæftigelsen, men endnu ikke nogen egentlig nedgang i arbejdsløsheden. Stigningen i forbrugerpriserne vil formentlig fortsat udvise en let vigende tendens, medens der for handelsbalancens vedkommende ser ud til at blive tale om en fortsat forbedring.

Gennem de saneringsbestræbelser, der er blevet udfoldet siden 1983, og gennem forbedringen af bytteforholdet er der således opnået en mærkbar forøgelse af den økonomiske vækst, men endnu ikke den forventede begyndende genopretning af situationen på arbejdsmarkedet. For selv om beskæftigelsestallene igen er begyndt at stige, har de sociale foranstaltninger til nedbringelse af arbejdsløsheden ikke været tilstrækkelige til at opveje det forhold, at den erhvervsaktive befolkning er blevet forøget med nye store årgange, hvorfor arbejdsløshedsprocenten igen er steget lidt.

Den regering, der blev dannet efter valget den 16. marts, har på grund af bekymring over de utilstrækkelige resultater på beskæftigelsesfronten allerede truffet eller er i gang med at

træffe sociale foranstaltninger med henblik på at stimulere nyansættelser. Den har således med henblik på at tilskynde virksomhederne til at ansætte nye folk foretaget en række ændringer i arbejdsmarkedslovgivningen, som gør ansættelsesbetingelserne mere fleksible. Til de ændringer, der ved slutningen af den foregående lovgivningsperiode blev foretaget i arbejdstidsbestemmelserne er der i den nye lovgivningsperiode kommet nogle bestemmelser med det formål at opnå lempelser i afskedigelsesreglerne, hvorved den forudgående administrative tilladelse vil forsvinde fra 1. januar 1987. Arbejdsmarkedets parter forhandler i øjeblikket om nye afskedigelsesprocedurer. En anden række foranstaltninger, truffet ved dekret, har til formål at udvide mulighederne for åremålsansættelse, deltidsansættelse og uformel ansættelse. Endelig er der ud over de allerede i den foregående lovgivningsperiode indførte sociale foranstaltninger til nedbringelse af arbejdsløsheden indført en ny foranstaltning i forslaget til tillægs- og ændringsbudget af juni 1986 med henblik på direkte at tilskynde virksomhederne til gennem midlertidige nedslag i bidragene til social sikring at ansætte unge mellem 16 og 25 år. Andre foranstaltninger til fremme af beskæftigelsen er under forberedelse.

Genopretningen af beskæftigelsen er imidlertid fundamental afhængig af økonomiens konkurrenceevne og af virksomhedernes rentabilitet. Disse faktorer er nemlig afgørende for, at der kan opnås det for udvidelsen af produktionskapaciteten nødvendige investeringsopsving. De i mange år utilstrækkelige investeringer inden for den konkurrenceudsatte del af industrien, den utilfredsstillende branchemæssige fordeling, det sene opsving og det forhold, at målsætningen i overvejende grad var rationalisering, har nemlig gjort produktionsapparatet uegnet til i tilstrækkelig grad at efterkomme en både ændret og stigende efterspørgsel. Regeringen påtænker derfor at yde direkte eller indirekte støtte til virksomhedernes egen indsats for at leve op til dette afgørende krav.

Man har således aktivt fortsat liberaliseringspolitikken med henblik på igen at give virksomhederne mulighed for at styre deres priser, at fritage dem for begrænsninger i deres valutatransaktioner med udlandet og at lette deres finansiering. På prisområdet er der siden efteråret 1985 blevet indført en række foranstaltninger, som inden udgangen af 1986 vil medføre næsten fuldstændig frie industripriser og profitmargener og fuldstændig frie priser og profitmargener for tjenesteydelser. Valutakontrollen vil stort set blive afskaffet for både virksomheder og private. Endelig er der blevet indført væsentlige reformer med hensyn til kapitalmarkedets funktionsmåde, herunder bl.a. fri adgang til valutamarkedet for ikke-finansielle beslutningstagere og en række foranstaltninger med henblik på at genindføre konkurrence mellem kreditformidlende organer ved at afskaffe visse privilegier med hensyn til indsamling af opsparing, afskaffe kreditbegrænsning til fordel for en likviditetsregulering gennem renten og gradvis liberalisere bankernes rentefastsættelse. Formålet med alle disse lempelser er at skabe et bedre klima for virksomhedernes initiativ ved at gøre det muligt for dem lettere at tilpasse sig markedstendenserne.

På lønområdet skulle politikken i den offentlige sektor og udviklingen inden for den private sektor fortsat blive meget moderat og dermed også kun medføre en begrænset stigning i lønningernes købekraft. Gennem denne udvikling skulle virksomhedernes konkurrenceevne blive øget, således at de bliver i stand til at investere tilstrækkeligt til, at de efterhånden kan udvikle deres kapacitet endnu mere.

Ved at tage sigte på på en gang at dæmpe byrden af de obligatoriske afgifter og af det offentlige underskud på økonomien skulle finanspolitikken bidrage til at nå dette mål. De allerede indførte eller påtænkte lempelser i den direkte beskatning modsvares ganske vist delvis af forøgelsen af visse afgifter, hvis formål er at hindre uligevægt på socialsikringsområdet. De valgte foranstaltninger skulle imidlertid alt i alt være neutrale over for husholdningerne, men til fordel for virksomhederne, ikke blot på grund af de lempelser, de direkte vil kunne nyde godt af, men også fordi de skulle fremme kapitaltilførslen til finansmarkedet. Og selv om bestræbelserne med henblik på at fastholde balancen på de offentlige finanser eventuelt kom til at betyde et fornyet krav om udgiftsbesparelser og i den forbindelse afskaffelse af visse tilskud, skulle virksomhederne til gengæld kunne drage større fordel af den rentelettelse, som mindskelsen af under-

skuddet skulle medføre. Ved således gennem ovennævnte foranstaltninger at stræbe mod at nedbringe statens nettofinansieringsbehov, og det offentliges samlede finansieringsbehov til ca. 2,6 % af bruttonationalproduktet fastholder budgetpolitikken for 1987 saneringen samtidig med, at den fremmer udviklingen af produktionskapacitet og beskæftigelse.

Pengepolitikken har fortsat fulgt en meget forsigtig linje, men har ikke desto mindre muliggjort en væsentlig nedsættelse af den nominelle rente. Den kapitaltilstrømning, der var en følge af kursjusteringen i april 1986, gjorde det muligt at indfri visse former for udlandsgæld før forfald. Denne foranstaltning bidrog sammen med andre neutraliseringsmekanismer til at fastholde en stigningstakt for pengemængden på omkring de planlagte 5 %, hvilket er betydeligt under stigningstakten for bruttonationalproduktet i løbende priser. Den samme forsigtighed bør gøre sig gældende i 1987, således at man får konsolideret de allerede opnåede resultater med hensyn til inflationsopbremsningen. Hvis den internationale økonomiske udvikling bliver gunstig, skulle en ny rentesænkning, som normalt skulle følge af forbedringen af virksomhedernes og statens finansielle situation, ikke være udelukket.

TABEL 33

Frankrig: Hovedtræk af den økonomiske udvikling, 1961 til 1987

(årlig ændring i procent)

	1961-73	1974-80	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ⁽¹⁾	1987 ⁽²⁾
Bruttonationalprodukt									
{ i løbende priser	10,7	13,9	12,3	14,7	10,3	8,7	7,2	6,9	5,3
{ i faste priser	5,6	2,8	0,5	1,8	0,7	1,3	1,4	2,2	2,5
{ BNP-deflator	4,9	10,8	11,8	12,6	9,5	7,3	5,8	4,6	2,7
Privat forbrug, deflator	4,7	10,8	12,8	11,2	9,5	7,3	5,5	2,5	2,3
Faste bruttoinvesteringer i faste priser									
{ privat	7,7	1,5	-1,0	-0,4	-2,2	-2,0	2,8	5,7	6,2
{ offentlige	3,2	0,3	-1,4	9,7	-3,0	2,3	2,2	2,8	2,4
{ i alt	7,6	1,3	-1,1	0,7	-2,3	-2,2	3,1	5,3	5,7
heraf: byggeri	:	0,3	-2,1	-3,5	-3,5	-4,4	-0,6	1,0	3,0
kapitalgoder	:	1,8	-1,6	6,7	-1,6	-1,5	5,1	6,9	6,0
Indenlandsk efterspørgsel i konstante priser	5,8	2,9	-0,4	3,8	-0,2	0,6	2,1	3,6	2,9
Forskel i henhold til andre EF-lande ⁽³⁾	1,1	0,8	1,4	3,0	-1,1	-1,2	0,1	0,2	0,6
Lønsum pr. lønmodtager									
{ nominal	9,9	14,7	14,3	13,7	10,7	7,8	6,7	4,5	3,0
{ real A ⁽⁴⁾	4,8	3,6	2,2	1,0	1,1	0,5	0,9	-0,1	0,3
{ B ⁽⁴⁾	5,1	3,5	1,3	2,3	1,1	0,5	1,2	2,0	0,7
Produktivitet ⁽⁵⁾	4,8	2,5	1,0	1,7	1,2	2,4	1,7	2,1	2,2
Reallønsomkostninger pr. produceret enhed	0,0	1,1	1,6	-0,7	-0,1	-1,8	-0,6	-2,2	-1,9
Rentabilitet ⁽⁶⁾	:	:	:	-1,5	5,5	5,0	5,7	14,0	9,9
idem (1961-73 = 100)	100	57,8	46,3	45,6	48,1	50,5	53,4	60,9	66,9
Konkurrenceevne ⁽⁷⁾	-0,8	0,9	-5,3	-2,2	-1,0	-0,1	3,0	-0,2	-2,3
Beskæftigelse	0,6	0,2	-0,7	0,1	-0,6	-1,0	-0,3	0,1	0,3
Registrerede arbejdsløse i % af den civile arbejdsstyrke ⁽⁸⁾	1,1	5,0	7,7	8,7	8,8	9,9	10,3	10,5	10,7
Saldo på betalingsbalansens løbende poster i % af BNP	0,2	-0,7	-1,4	-3,0	-1,7	-0,9	-0,8	0,1	0,4
Lang rente	7,0	11,1	16,3	16,0	14,4	13,4	11,9	9,5	7,5
Pengemængde ⁽⁹⁾	13,7	13,6	10,4	10,8	11,2	8,3	5,6	4,8	4,5
Offentlig nettolånoptagelse eller -långivning i % af BNP	0,5	-0,8	-1,8	-2,5	-3,2	-2,9	-2,6	-2,9	-2,6
Offentlig gæld i % af BNP	:	25,4	26,0	29,1	30,7	32,9	35,2	36,9	39,2
Renter af offentlig gæld i % af BIP	:	1,3	2,1	2,2	2,6	2,8	2,8	2,9	2,9

⁽¹⁾ Skøn fra Kommissionens tjenestegrene, oktober 1986.⁽²⁾ Prognose fra Kommissionens tjenestegrene på basis af nuværende politik, oktober 1986.⁽³⁾ Forskel i procentpoints.⁽⁴⁾ A: BNP-Deflator; B: privatforbrugsdeflator.⁽⁵⁾ Bruttoværditilvækst pr. beskæftiget i hele økonomien.⁽⁶⁾ Nettodriftsoverskud i forhold til nettokapitalapparatet til genanskaffelsesomkostninger.⁽⁷⁾ Real effektiv valutakurs (over for 19 andre industrilande) på basis af lønomkostningerne pr. produceret enhed i økonomien som helhed. Positive tal = tab af konkurrenceevne.⁽⁸⁾ Eurostat-definition.⁽⁹⁾ Ult. året.

IRLAND

I Irland er der sket en klar bedring af de kortsigtede økonomiske udsigter. Gunstige eksterne faktorer har øget det igangværende opsving betydeligt. Privatforbruget begyndte igen at stige i 1985 til 1986, hvilket imidlertid må sammenholdes med en betydelig tilbagegang i første halvdel af firserne. I øvrigt er de samlede investeringer endnu ikke stabiliseret, men de kunne gradvis styrkes i 1987, specielt fordi faldet i de offentlige investeringer er aftagende. Hidtil har der imidlertid ikke været tegn på opsving inden for bygge- og anlægssektoren. Til gengæld skulle der for maskininvesteringerne inden for den private sektor, som var aftaget, efter at der i 1984-1985 var blevet foretaget et maksimalt antal udskiftninger, blive tale om en mere positiv udvikling i 1987. Eksportmængderne vokser ikke længere lige så hurtigt som i de seneste år, men viser dog fortsat omend moderat vækst. Importen, som hidtil har udvist stor uregelmæssighed ventes at afspejle opgangen i den endelige efterspørgsel. Idet de gunstige virkninger af faldet i oliepriserne i begyndelsen af 1986 vil være slået stærkere igennem, skulle væksten i bruttonationalproduktet i faste priser i 1987 med den nuværende politik nå op på over 3 % og prisstigningen komme til at andrage ca. 3 %, hvilket er det laveste tal siden 1966. Endvidere kan der ventes et lavt underskud på betalingsbalancens løbende poster. Blandt de negative resultater må man imidlertid nævne de relativt langsomme fremskridt med hensyn til en nedbringelse af det offentlige underskud og den stadig foruroligende situation på arbejdsmarkedet. I 1986 er faldet i beskæftigelsen taget af, og arbejdsløsheden har stabiliseret sig.

Den øgede nettoudvandring og den faldende erhvervsfrekvens har i det mindste for en tid standset tilvæksten i den erhvervsaktive befolkning og stabiliseret arbejdsløsheden på omkring 18 %. I løbet af de tolv måneder umiddelbart op til april 1986 blev der registreret en samlet udvandring på 30 000, hvilket for første gang i 25 år medførte et mindre fald i befolkningstallet. På mellemlang sigt skulle de demografiske faktorer imidlertid føre til en gennemsnitlig forøgelse på 0,5 % af udbudet af arbejdskraft. Det er således — for at opnå en hurtig nedbringelse af arbejdsløsheden — nødvendigt, at beskæftigelsen øges langt hurtigere. I sidste instans kan den nødvendige forøgelse kun opnås, hvis økonomien stimuleres til at blive mere beskæftigelsesfremmende.

Dette forudsætter en hensigtsmæssig makroøkonomisk politik, som specielt må tage sigte på at reducere den byrde på økonomien det offentlige underskud udgør, samt at moderere reallønstigningen og få markederne til at fungere mere smidigt og effektivt. Programmerne vedrørende uddannelse og specielle beskæftigelsesforanstaltninger, som for nylig blev udvidet, har også en væsentlig rolle at spille på kort sigt. Den beskæftigelsesordning, der blev iværksat i begyndelsen af 1985, og som tilbyder 10 000 langtridsledige deltidsarbejde i et år, især på kommunale projekter, opnåede efter en

langsom start den planlagte tilslutning i midten af 1986. Andre programmer, bl.a. det der har til formål at hjælpe arbejdsløse med at oprette deres egen virksomhed, og det program, hvori der ydes støtte til oprettelse af yderligere arbejdspladser, er ligeledes blevet kronet med succes, i det mindste hvis man dømmer efter antallet af personer, der har nydt godt af dem.

Økonomiens meget åbne karakter gør det nødvendigt at føre en lønpolitik, som ikke blot medvirker til at sikre investeringernes rentabilitet og at bremse tendensen til at investere for at spare arbejdskraft, men også til at bevare konkurrenceevnen. På baggrund af den seneste forværring af konkurrenceevnen som følge af det engelsk pounds svaghed blev det i august 1986 nødvendigt at devaluere det irske pund med 8 % inden for EMS. Anskuet ud fra disse forskellige synspunkter er den seneste lønudvikling i Irland meget foruroligende. For økonomien som helhed er reallønnen pr. ansat målt med anvendelse af det afledede prisindeks for privatforbrug efter en periode med voldsom stigning aftaget lidt i begyndelsen af firserne. Den er imidlertid steget igen, og både i 1986 og i 1987 skulle reallønnen stige endnu 3 % (svarende til henholdsvis 1,25 og 2,75 % målt efter BNP-deflatoren). Den relativt høje stigning i 1987 skyldes delvis den gældende løn aftale inden for det offentlige, i henhold til hvilken der skal ske en reel forhøjelse på 3 %. Reallønstigningen har generelt været større inden for forarbejdningsindustrien end inden for økonomien som helhed. Og selv om den spredning, der under lønforhandlingerne viste sig med hensyn til lønstigninger og frister for indførelsen af disse forhøjelser har givet de svageste virksomheder et vist spillerum, påvirkes disse alligevel af lønudviklingen inden for den beskyttede del af økonomien, hvor man har været mere rundhåndet med hensyn til reallønsstigninger.

Et af de særlige kendetegn ved den irske økonomi er den dominerende rolle, som spilles på eksportområdet, af datterselskaber af udenlandske virksomheder, der almindeligvis er specialiseret i højteknologi. Den nuværende politik, der fortsat anerkender betydningen af de udenlandske virksomheder i Irland, tager samtidig sigte på at opnå en bedre balance for produktion og beskæftigelse ved at tilskynde nationale virksomheder til i højere grad at hellige sig eksporten og aktiviteter i forbindelse hermed, hvilket vil kræve, at de øger deres investeringer. I den forbindelse bevirker begrænsningerne af de offentlige udgifter, og især den øgede anvendelse af selektiv investeringsstøtte, at et tilstrækkeligt rentabilitetsniveau for virksomhederne er blevet af større betydning end hidtil. Hertil kommer, at det høje realrenteniveau mere end opvejer den skattefordel, virksomhederne havde ved låntagelse fra bankerne. Selv om man de seneste år har været vidne til en global profitstigning, betyder de udenlandske virksomheders bedre resultater, at mange

nationale virksomheders resultater har været ret utilfredsstillende. Den generelle profitforbedring som følge af olieprisfaldet, kan på denne baggrund medvirke til en konsolidering af virksomhedernes finansielle situation, inden der foretages nyinvesteringer. Da det nylige opsving i investeringerne i kapitalgoder mere skyldes en substitutions- eller produktivtetsindsats end den ønskede kapacitetsudvidelse i de nationale virksomheder, vil investeringerne inden for fremstillingsvirksomhed derfor fortsat være betydelig under det niveau, der er nødvendigt for at sikre den årlige produktionsstigning på 7 %, der er anført i hvidbogen fra 1984 om industripolitikken.

Selv om den igangværende økonomiske forbedring kan befordre en bedre balance mellem investeringer og produktion og en øget beskæftigelsesstigning, er en øget indsats nødvendig for at sikre en moderat indkomstudvikling. I denne forbindelse kan man kun se positivt på de retningslinjer, regeringen netop har udstukket for de nye lønoverenskomster. Det er ikke mindre vigtigt at fremskynde forbedringen af det offentlige regnskaber. En betydelig nedgang på mellemlang sigt i underskuddet på statsfinanserne er det eneste middel, der kan dæmme op for stigningen i den offentlige gældssætning, og samtidig bidrage til et fald i realrentesatserne, lette skattetrykket og i almindelighed skabe et mere gunstigt miljø for en gavnlig produktions- og beskæftigelsesforbedring. Den makroøkonomiske politik på

mellemlang sigt ⁽¹⁾ skulle gøre det muligt at nedsætte underskuddet til knap 10 % af BNI, dvs. 8,5 % af BNP, i 1987. Det er imidlertid sandsynligt, at målsætningen om et underskud på 10,75 % af BNP i 1986 vil være overskredet med et procentpoint. Selv om denne overskridelse delvis skyldes ekstraordinære omstændigheder, belaster en række faktorer, bl.a. virkningen af indkomstskattelettelserne fra 1986, og den nuværende lønoverenskomst i det offentlige, i tilsvarende grad det råderum, der er til at nå frem til det for 1987 fastsatte justeringsniveau. Myndighederne bør alligevel bestræbe sig på at nå den pågældende målsætning og under alle omstændigheder nedsætte underskuddet på statsfinanserne med cirka 1,5 procentpoint af de forventede 12 % af BNP for 1986. Det er imidlertid lige så vigtigt, at myndighederne ved udarbejdelsen af finanspolitikken for 1987 tager tilstrækkeligt hensyn til de mellemlange perspektiver ved bl.a. at undgå budgetmæssige forpligtelser, der vil kunne nedsætte justeringsmulighederne i 1988 og senere, og at de allerede nu har besluttet at begrænse de udgifter, det i nær fremtid vil være hensigtsmæssigt at begrænse, selv om virkningerne af disse begrænsninger først skulle vise sig efter 1987. Begrænsningerne må være så meget større, som enhver nedgang i skattetrykket eller skattelettelser, samt en hvilken som helst udvidelse af de offentlige investeringer må ske under hensyntagen til begrænsningerne i de samlede resourcer.

⁽¹⁾ Som redegjort for i det offentlige dokument »Building on Reality«.

TABEL 34

Irland: Hovedtræk af den økonomiske udvikling, 1961 til 1987

(årlig ændring i procent)

	1961-73	1974-80	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ⁽¹⁾	1987 ⁽²⁾
Bruttonationalprodukt ⁽³⁾									
{ i løbende priser	12,0	19,4	21,3	17,3	9,1	10,8	7,1	7,6	6,8
{ i faste priser	5,4	2,7	3,4	1,4	-1,9	4,2	2,0	1,8	3,1
{ BNP-deflator	6,4	16,2	17,4	15,7	11,3	6,3	5,0	5,6	3,6
Privat forbrug, deflator	6,3	16,2	19,6	15,9	10,0	7,5	4,2	3,7	3,2
Faste bruttoinvesteringer i faste priser									
{ private	:	:	:	:	:	:	4,7	4,0	8,3
{ offentlige	:	:	:	:	:	:	-5,2	-7,6	-3,7
{ i alt	9,3	4,1	7,3	-5,5	-9,3	-2,7	-0,3	-1,6	2,9
heraf: byggeri	8,0	3,6	6,6	-4,8	-12,2	-13,5	-7,5	-4,5	1,3
kapitalgodér	11,2	4,6	8,1	-6,3	-6,1	8,1	5,5	0,5	4,0
Indenlandsk efterspørgsel i konstante priser	5,4	2,2	3,0	-2,9	-4,1	1,0	-0,4	1,5	2,5
Forskel i forhold til andre EF-lande ⁽⁴⁾	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Lønsum pr. lønmodtager									
{ nominal	11,5	19,6	18,3	15,3	11,1	12,3	7,3	6,9	6,0
{ real A ⁽⁵⁾	4,1	3,8	0,8	-0,3	-0,2	5,7	2,2	1,3	2,3
{ B ⁽⁵⁾	5,2	3,0	-1,1	-0,5	1,0	4,5	3,0	3,1	2,7
Produktivitet ⁽⁶⁾	4,1	2,5	4,0	1,9	0,0	6,2	4,6	2,9	2,5
Reallønsmkostninger pr. produceret enhed ⁽⁷⁾	1,0	2,0	-3,1	-2,2	-0,2	-0,5	-2,3	-1,6	-0,1
Konkurrenceevne ⁽⁸⁾	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Beskæftigelse	0,2	1,1	-0,7	0,5	-2,0	-1,9	-2,5	-1,1	0,7
Registrerede arbejdsløse i % af den civile arbejdsstyrke ⁽⁹⁾	4,7	8,1	10,2	12,2	15,0	16,6	18,0	18,4	18,0
Saldo på betalingsbalancens løbende poster i % af BNP	-4,7	-7,4	-14,0	-9,9	-6,4	-5,5	-3,2	-1,3	-1,3
Lang rente	7,2	14,2	17,3	17,0	13,9	14,6	12,7	9,8	8,8
Pengemængde ⁽¹⁰⁾	12,1	19,5	17,4	13,0	5,6	10,1	5,3	5,4	7,3
Offentlig nettolånoptagelser eller -långivning i % af BNP	:	-10,1	-13,2	-13,8	-11,8	-9,8	-11,6	-10,7	-9,8
Offentlig gæld i % af BNP ⁽¹¹⁾	:	76,2	89,8	96,2	108,3	114,9	118,2	121,5	125,1
Renter af offentlig gæld i % af BNP ⁽¹¹⁾	:	5,4	7,0	8,6	9,1	9,7	10,6	10,0	9,6

⁽¹⁾ Skøn fra Kommissionens tjenestegrene, oktober 1986.⁽²⁾ Prognose fra Kommissionens tjenestegrene på basis af nuværende politik, oktober 1986.⁽³⁾ På basis af udgifterne i markedspriser.⁽⁴⁾ Forskel i procentpoints.⁽⁵⁾ A: BNP-Deflator; B: privatforbrugsdeflator.⁽⁶⁾ Bruttoværditilvækst pr. beskæftiget i hele økonomien.⁽⁷⁾ Forholdet mellem reallønen pr. beskæftiget og produktiviteten.⁽⁸⁾ Effektiv valutakurs (over for 19 andre industrilande) på basis af lønomkostningerne pr. produceret enhed i økonomien som helhed. Positive tal = tab af konkurrenceevne.⁽⁹⁾ Eurostat-definition.⁽¹⁰⁾ M3; ult. året.⁽¹¹⁾ »Exchequer debt«.

ITALIEN

I *Italien* har forholdsreglerne med henblik på at nedsætte automatikkens betydning for lønreguleringerne og de fiskale foranstaltninger med henblik på bl.a. en bedre afbalancering af den direkte beskatning mellem lønmodtagere og selvstændige bevirket en opbremsning i det private forbrug ved årets begyndelse. Denne midlertidige aktivitetsdæmpende faktor er imidlertid blevet opvejet af eksporten. Derefter er den samlede interne efterspørgsel accelereret, stimuleret af den store importprisfalds indvirkning på husholdningernes købekraft og virksomhedernes profitter, medens eksporttallene fortsat har været gode. Alt i alt forventes BNP i faste priser at stige 2,6 % i 1986, hvilket medfører en beskæftigelsesstigning på 0,5 %. Denne acceleration sker samtidig med en kraftig nedgang i inflationstakten, og forbrugsdeflatoren falder igen i årsgennemsnit fra 9,4 % i 1985 til 6,2 % i 1986. Samtidig er der trods en høj importelasticitet sket en markant forbedring af handelsbalancen som følge af den betydelige forbedring af bytteforholdet. Således forventes der et overskud på betalingsbalancens løbende poster i 1986 på 1,2 % af BNP, sammenholdt med et underskud på 1 % i 1985.

I 1987 vil forbrugsefterspørgslen blive stimuleret af ikrafttrædelsen af de nye kollektive overenskomster, der forventes indgået sidst i 1986, og af den fortsat store stigning i ikke-lønindkomsterne, medens virksomhedernes investeringslyst ventes at stige yderligere. Endvidere vil den eksterne efterspørgselsudvikling fortsat være støt. Man kan derfor regne med, at året vil blive præget af en kraftig efterspørgsel og en stigningstakt for BNP i faste priser på 3,5 %, hvilket efter al sandsynlighed vil bevirke en betydelig nedgang i overskuddet over for udlandet. Inflationsraten forventes at bliver under 4 %, hvilket er den laveste siden slutningen af 60'erne.

Denne økonomiske kontekst bør tilskynde til en ny indsats for at genskabe betingelserne for en støt og varig vækst gennem en reduktion af de strukturelle uligevægte på arbejdsområdet og i de offentlige finanser. Disse to problemer er ikke uafhængige af hinanden, idet det alt for store ressourceforbrug i den offentlige sektor bremser fremskridtene i den produktive sektor henimod større effektivitet og beskæftigelse.

Medens den ovenfor beskrevne konjunkturmæssige baggrund på kort sigt burde have været gunstig for en gradvis forbedring af arbejdsmarkedssituationen og for en nedgang i arbejdsløsheden, har disse tendenser endnu ikke i 1986 givet sig konkrete udslag. Virksomhederne er nemlig begyndt med at fuldtidsbeskæftige deltidsarbejdsløse og benytte de tilladte overarbejdsmuligheder, inden de går over til nyansættelser. Endvidere har de forbedrede beskæftigelsesudsigter påvirket erhvervsfrekvensen i positiv retning. Derfor har der ikke været det forventede fald i arbejdsløsheden, der nu er på 10,6 %.

Denne noget utilfredsstillende udvikling afspejler ikke den indsats, som de offentlige myndigheder har gjort de sidste tre år for at modernisere arbejdsmarkedet. Siden 1984 har virksomhederne nemlig haft ret til blandt de beskæftigelsesøgende, der findes på arbejdsanvisningernes lister, at ansætte en vis andel ud fra erhvervskvalifikationer i stedet for at være tvunget til at respektere rækkefølgen på listerne. Man har ligeledes forsøgt at fremme tidsbegrænsede arbejdskontrakter og uddannelseskontrakter for unge arbejdsløse, dog med begrænset succes. Endvidere har arbejdsministeriet udarbejdet et vigtigt program på mellemlang sigt for reform af arbejdsmarkedet med henblik på at ændre dets struktur og øge fleksibiliteten. Dette program har ført til vedtagelsen af en nødplan for ansættelse af 40 000 unge i løbet af to år i den offentlige og halvoffentlige sektor med statslig støtte. Endelig har regeringen sidst i september måned vedtaget at yde bevillinger til infrastruktur- og genopbygningsarbejder i det sydlige Italien, hvilket forventes at skabe nye midlertidige arbejdspladser til 200 000 personer.

I øvrigt har regeringens voldgift sidst i 1985 muliggjort en væsentlig ændring af ordningen for indeksregulering af lønningerne gennem en automatisk fireårig forlængelse; indeksreguleringen dækker nu kun cirka halvdelen af inflationen. På baggrund af et roligt arbejdsmarkedsklima har der i maj 1986 kunnet undertegnes en rammeaftale i industrien, om betaling af de omtvistede decimalstigninger på den glidende lønskala, der ikke er blevet betalt i 1985 ⁽¹⁾ og om princippet for foranstaltninger til fremme af ansættelsen af unge, for hvilke arbejdsløshedsprocenten er særlig høj i Italien. Indgåelsen af treårige kollektive overenskomster i industrien skal stadfæste den rammeaftale, der blev underskrevet i maj i et mere end sædvanligt afslappet klima, hvor kun nedsættelsen af arbejdstiden stadig er et større problem.

Dialogen mellem arbejdsmarkedets parter har således været til gavn for en betydelig afsvækkelse af produktionsomkostningerne, som endvidere fremmes af den kraftige nedgang i importpriserne, der gradvis breder sig fra de sektorer, der er nært knyttede til olieimporten, til dem, der er mindre direkte berørt heraf.

Fremskridtene med hensyn til inflationsafdæmpning samt den forventede acceleration i den økonomiske aktivitet vil af sig selv i 1987 kunne stabilisere det offentlige underskudstryk på de finansielle markeder, men det på et niveau, der stadig er alt for højt, og som fortsat vil være et hovedproblem, der berettiger regeringens erklærede hensigt om gradvis at fjerne den del af underskuddet, der overstiger rentebyrden. Udsigterne for økonomien i 1987 giver en god mulighed for at

⁽¹⁾ Den italienske industrisammenslutning og fagforeningerne var uenige om fortolkningen af en bestemmelse i fællesaftalerne fra 1983, der første gang ændrede indeksreguleringsordningen, men ikke klart fastsatte, om brøkdelen af indekspoints skulle bortfalde eller inddrages på et senere tidspunkt.

markere konkrete fremskridt i den retning, der er anført i finansministeriets konsolideringsplan. For at garantere dette resultat blev der i juni vedtaget en ny finanslovsprocedure. Den indebærer, at parlamentet hvert år inden udgangen af juli vedtager et dokument med en treårig økonomisk og finansiel planlægning, der omfatter de vigtigste makroøkonomiske målsætninger og de væsentligste budgettaggregater. Parlamentsdrøftelserne i efteråret vil således kunne ske inden for aftalte rammer, idet en beskyttelsesklausul gør det muligt at fastfryse bevillingerne svarende til besparelserne i love, der endnu ikke er blevet vedtaget. Det dokument, der er blevet udarbejdet af de tre ansvarlige ministre (økonomi, finans og budget), og vedtaget af parlamentet med betydelig forsinkelse som følge af regeringskrisen, fastsætter en makroøkonomisk ramme for 1987, der ligger nær Kommissionens prognose. Regeringens hensigt er, at statens finansieringsbehov skal nedsættes under det for 1987 fastsatte mål, nemlig til 100 000 mia lire eller 12,2 % af BNP, mod 110 000 mia lire eller 14,6 % af BNP i 1986. Gennemførelsen af denne målsætning ved et uændret samlet skattetryk i forhold til 1986, indebærer — hvilket regeringen da også har bebudet — en yderligere forskydning af skattetrykket over på indirekte skatter samt en nøje begrænsning af udgifterne, således at de løbende udgifter holdes nede på et niveau svarende til inflationstakten, og udviklingen i kapitaludgifterne holdes inden for rammerne af den nominelle BNP-vækst.

Pengepolitikken skal bevirke en gradvis lempelse af rentesatserne, der er forenelig med den faktiske afdæmpning af de inflationsfremmende faktorer. De tre på hinanden følgende diskontonedsættelser i marts, april og maj 1986 har ikke desto mindre været en smule større end den nedgang i inflationsraten, som følge af det internationale rentefald. Denne udvikling vil endog kunne forstærkes i nær fremtid

gennem en effektiv gennemførelse af den bebudede finanspolitik. Samtidig med at regeringen har bekræftet sin vilje til at forsvare lirens stilling på valutamarkederne, har den ligeledes indledt en forsigtig, men bestemt liberaliseringspolitik for kapitalbevægelserne.

De ovenfor skitserede hovedlinjer for den økonomiske politik viser allerede svage tegn på en varig genopretning af de fundamentale balancer, hvilket bl.a. den nyvundne stabilitet for lirekursen i EMS vidner om. Man bør ufortrødent fortsætte ad denne vej, og især videreføre den stramme finanspolitik, samtidig med at der træffes alle fornødne dispositioner til en effektiv begrænsning af underskuddet på statsfinanserne til 100 000 mia lire, som fastsat i finansloven for 1987.

I øvrigt vidner den skuffende beskæftigelsesudvikling om, at der endnu ikke synes at være sket en passende justering af reallønnen i forhold til produktiviteten, og at produktionsgrundlaget endnu ikke stiger i den ønskede takt. Disse mangler, der er ved at blive fjernet i det nordlige og det centrale Italien, er fortsat meget store i den sydlige del af landet. Foruden en fortsættelse af en forsigtig lønpolitik vil denne situation derfor kunne føre til, at der, uden at der ændres på den globale balance på de offentlige finanser, ændres på indtægterne, således at socialudgifterne i de sydlige regioner mindskes yderligere. Med samme mål for øje vil en forbedring af virksomhedernes finansielle struktur, som bl.a. opnås ved at kanalisere opsparingen over i aktieinvesteringer, samt en fortsættelse af saneringen af underskudssektorerne i det offentlige, fremme økonomiens konkurrenceevne og dermed beskæftigelsen på et mere stabilt grundlag.

TABEL 35

Italien: Hovedtræk af den økonomiske udvikling, 1961 til 1987

(årlig ændring i procent)

	1961-73	1974-80	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ⁽¹⁾	1987 ⁽²⁾
Bruttonational-produkt									
{ i løbende priser	11,0	20,9	18,5	17,2	14,6	13,6	11,3	12,7	9,1
{ i faste priser	5,3	2,8	0,2	-0,5	-0,4	2,6	2,3	2,8	3,6
{ BNP-deflator	5,4	17,6	18,3	17,8	15,0	10,7	8,8	9,7	5,3
Privat forbrug, deflator	4,9	17,3	19,2	17,0	15,1	11,1	9,4	6,2	4,0
Faste brutto-investeringer i faste priser									
{ private	:	:	:	:	:	:	:	:	:
{ offentlige	:	:	:	:	:	:	:	:	:
{ i alt	5,7	0,9	0,6	-5,2	-3,8	4,1	4,1	4,6	7,2
heraf: byggeri	6,6	-0,2	0,5	-3,2	-2,0	-0,4	-1,7	1,9	2,4
kapitalgoder	5,0	2,2	1,8	-6,8	-5,7	10,1	9,9	7,1	11,3
Indenlandsk efterspørgsel i konstante priser	5,3	2,5	-2,2	-0,3	-2,0	3,3	2,4	3,6	5,1
Forskel i forhold til andre EF-lande ⁽³⁾	0,6	0,4	0,4	-1,0	-3,2	1,9	0,2	-2,0	1,6
Lønsum pr. lønmodtager									
{ nominal	11,6	20,2	21,9	17,2	16,5	12,0	10,0	6,7	6,1
{ real A ⁽⁴⁾	5,9	2,2	3,0	-0,4	1,2	1,1	1,1	-2,7	0,8
{ B ⁽⁴⁾	6,5	2,3	2,3	0,2	1,2	0,8	0,5	0,4	2,1
Produktivitet ⁽⁵⁾	5,7	2,2	-0,3	-0,4	-0,5	2,2	1,8	2,3	2,3
Reallønsomkostninger pr. produceret enhed	:	:	:	0,0	1,8	-1,0	-0,8	-4,9	-1,5
Rentabilitet ⁽⁶⁾	:	:	:	-8,6	-28,5	21,0	7,9	40,8	10,4
idem (1961—1973 = 100)	100	51,7	51,1	46,7	33,4	40,4	43,6	61,4	67,8
Konkurrenceevne ⁽⁷⁾	-0,3	-0,1	-0,7	2,2	11,3	3,7	-0,5	0,8	1,9
Beskæftigelse	-0,4	0,8	0,5	-0,1	0,1	0,4	0,5	0,5	1,3
Registrerede arbejdsløse i % af den civile arbejdsstyrke ⁽⁸⁾	5,2	5,9	8,0	9,7	10,9	11,9	12,9	13,4	12,8
Saldo på betalingsbalancens løbende poster i % af BNP	1,5	-0,5	-2,3	-1,6	0,2	-0,8	-1,1	1,2	0,9
Lang rente	6,9	13,3	20,6	20,9	18,0	14,9	13,0	10,6	8,7
Pengemængde ⁽⁹⁾	14,7	21,5	15,9	17,2	13,2	12,1	11,1	7,5	7,5
Offentlig nettolånoptagelse eller -långivning i % af BNP	-3,3	-9,0	-11,7	-12,7	-12,4	-13,0	-14,0	-12,7	-11,0
Offentlig gæld i % af BNP	44,8	67,7	70,2	76,6	84,3	91,1	99,5	103,1	106,8
Renter af offentlig gæld i % af BNP	1,8	4,9	7,2	8,5	9,0	9,6	9,3	9,6	8,8

⁽¹⁾ Skøn fra Kommissionens tjenestegrene, oktober 1986.⁽²⁾ Prognose fra Kommissionens tjenestegrene på basis af nuværende politik, oktober 1986.⁽³⁾ Forskel i procentpoints.⁽⁴⁾ A: BNP-deflator; B: privatforbrugsdeflator.⁽⁵⁾ Bruttoværditilvækst pr. beskæftiget i hele økonomien.⁽⁶⁾ Nettodriftsoverskud i forhold til kapitalapparatet til genanskaffelsesomkostninger.⁽⁷⁾ Effektiv valutakurs (over for 19 andre industrilande) på basis af lønomkostningerne pr. produceret enhed i økonomien som helhed. Positive tal = tab af konkurrenceevne.⁽⁸⁾ Eurostat-definition.⁽⁹⁾ Ult. året.

LUXEMBOURG

I *Luxembourg* har den økonomiske aktivitet fortsat været på et højt niveau i 1986 som følge af den dynamiske indenlandske efterspørgsel, hvori det private forbrug har været drivkraften på grund af stigningen i husholdningernes disponible indkomster. Den samlede eksport er steget mindre end det foregående år som følge af en lille nedgang i afsætningen af stålprodukter. Alt i alt vil væksten i bruttonationalproduktet være på ca. 2,5 %. Inflationen er faldet kraftigt, og arbejdsløshedsprocenten er mindsket noget.

I 1987 forventes bruttonationalproduktet at stige i omtrent samme takt som i 1986. En stabilisering i afsætningen af stålprodukter og en fortsat dynamisk stigning i salget af andre produkter vil understøtte en endnu større stigning i den samlede eksport. Til gengæld forventes stigningen i virksomhedernes investeringer at aftage. Stigningen i forbrugerpriserne risikerer at blive noget større som følge af en større stigning i lønomkostningerne i den tertiære sektor, og fordi en meget åben økonomi er særlig udsat over for inflationære tendenser fra udlandet. På arbejdsmarkedet vil stigningen i antallet af lønmodtagere som året før følges af en nedgang i antallet af arbejdsløse og af et kraftigt fald i antallet af personer, der omfattes af særlige beskæftigelsesprogrammer.

Regeringens økonomiske politik er i de fleste af sine aspekter forenelig med retningslinjerne for den vækst- og beskæftigelsesfremmende samarbejdsstrategi. Finanspolitikken har bidraget hertil ved efterspørgselsfremmende foranstaltninger. Det råderum, der opstod efter omstrukturering af stålindustrien, er delvis brugt til at nedsætte personbeskatningen i 1986 og vil i 1987 på ny gøre det muligt at lette skattetrykket for såvel husholdninger som virksomheder. Endvidere vil de offentlige investeringsfonde kunne få midler til at garantere finansieringen af deres programmer på mellemlang sigt. Bestræbelserne på at gøre den luxembourg-

ske økonomi mere varieret er blevet fortsat med en selektiv foranstaltning til fordel for nye virksomheder.

Lønudviklingen har accelereret siden udgangen af 1984 og medført stigninger i 1986 og 1987, der opvejer de tidligere tab. Lønstigningen pr. lønmodtager i faste priser risikerer at overstige arbejdsproduktivitetsstigningen. Selv om den kortsigtede virkning på den interne efterspørgsel er positiv, risikerer den at forringe virksomhedernes konkurrencemæssige stilling, at fremme rationaliseringsinvesteringer, der ikke er specielt gavnlige for skabelsen af nye arbejdspladser, og hæmme erhvervsspredningen. Som følge heraf vil de kommende lønforhandlinger være af særlig betydning.

De unges optagelse på arbejdsmarkedet kræver en yderligere indsats med tilpasning af erhvervsuddannelsen til virksomhedernes behov for faglært arbejdskraft for at undgå, at der fortsat findes en fast kerne af unge arbejdsløse, selv når der må ansættes udefrakommende arbejdere til nye jobs. Arbejdstidens tilpasning til virksomhedernes behov bliver mere og mere ønskelig af hensyn til den internationale konkurrence. En mere smidig lovgivning bør gøre det muligt for arbejdsmarkedets parter at forhandle på virksomhedsplan om en større fleksibilitet i tilrettelæggelsen af arbejdstiden.

Som følge af den lille stigning i skatteprovenu, til dels som følge af nedsættelsen af de direkte skatter, og en støt stigning i udgifterne, især til lønninger og overførsler, vil det offentlige budgetoverskud mindskes i 1986 og 1987. Selv om investeringsfondenes reserver er tilstrækkelige til at finansiere projekter, der skal tilvejebringe en passende infrastruktur såvel på området for traditionelle offentlige investeringer som på områderne telekommunikation og elektronisk databehandling, bør der være en vis tilbageholdenhed i forvaltningen af de øvrige udgifter for at bevare balancen på statsbudgettet og således opretholde et vist råderum for fremtiden.

TABEL 36

Luxembourg: Hovedtræk af den økonomiske udvikling, 1961 til 1987

(årlig ændring i procent)

	1961-73	1974-80	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ⁽¹⁾	1987 ⁽²⁾
Bruttonationalprodukt									
{ i løbende priser	8,6	8,5	9,8	10,3	9,4	12,4	7,7	8,0	5,3
{ i faste priser	4,1	1,5	-0,1	0,9	1,6	5,3	2,2	2,4	2,6
{ BNP-deflator	4,4	6,6	9,9	9,4	7,7	6,7	5,4	5,4	2,6
Privat forbrug, deflator	3,1	7,5	8,6	10,6	8,0	6,4	4,0	0,5	1,3
Faste bruttoinvesteringer i faste priser									
{ private	:	:	-7,7	-0,7	-5,2	-0,2	2,5	3,0	2,1
{ offentlige	:	:	-1,4	0,6	2,3	-4,9	-0,5	3,0	1,1
{ i alt	5,1	-0,3	-6,2	-0,4	-3,3	-1,4	1,7	3,0	1,9
heraf:									
byggeri	:	:	-2,5	1,1	-1,4	-3,1	0,7	2,1	0,8
kapitalgoder	:	:	-13,2	-3,7	-7,5	2,5	4,0	5,0	4,0
Indenlandsk efterspørgsel i konstante priser	:	:	1,8	-0,2	0,4	0,2	1,8	3,0	3,0
Forskel i forhold til andre EF-lande ⁽³⁾	:	:	:	0,4	0,4	-0,9	0,2	-0,8	-0,4
Lønsum pr. lønmodtager									
{ nominal	7,3	11,1	8,8	7,2	7,6	6,8	4,5	4,2	5,6
{ real A ⁽⁴⁾	3,0	4,3	0,6	-2,5	-0,6	0,2	-0,8	-1,2	2,9
{ B ⁽⁴⁾	4,2	3,5	0,1	-3,1	0,4	0,4	0,5	3,7	4,2
Produktivitet ⁽⁵⁾	3,1	0,9	-1,7	1,1	2,8	4,9	0,8	1,6	1,9
Reallønsmkostninger pr. produceret enhed	-0,1	3,4	2,3	-3,6	-3,3	-4,5	-1,6	-2,8	1,0
Beskæftigelse	1,0	0,8	8,4	-0,4	-0,1	0,6	1,4	0,8	0,7
Registrerede arbejdsløse i % af den civile arbejdsstyrke ⁽⁶⁾	0,0	0,4	1,0	1,3	1,6	1,7	1,6	1,3	1,2
Saldo på betalingsbalancens løbende poster i % af BNP	6,7	20,1	19,0	25,0	28,2	30,2	29,6	30,7	
Lang rente	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Pengemængde ⁽⁷⁾	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Offentlig nettolånoptagelse eller -långivning i % af BNP	2,0	2,9	-3,1	-2,3	-0,6	1,5	4,1	3,7	2,6
Offentlig gæld i % af BNP	:	15,9	14,0	14,4	14,8	14,7	14,3	14,0	14,0
Renter af offentlig gæld i % af BNP	:	0,8	1,0	1,0	1,1	1,2	1,3	1,3	1,3

⁽¹⁾ Skøn fra Kommissionens tjenestegrene, oktober 1986.⁽²⁾ Prognose fra Kommissionens tjenestegrene på basis af nuværende politik, oktober 1986.⁽³⁾ Forskel i procentpoints.⁽⁴⁾ A: BNP-deflator; B: privatforbrugsdeflator.⁽⁵⁾ Bruttoværditilvækst pr. beskæftiget i hele økonomien.⁽⁶⁾ Eurostat-definition.⁽⁷⁾ Ult. året.

NEDERLANDENE

I *Nederlandene* var den økonomiske udvikling i 1986 præget af en opbremsning af stigningen i eksportmængden, resulterende fra tilagegangen i salget af naturgas. Til gengæld medførte forbedringen af husholdningernes købekraft — som skyldtes formindskelsen af socialsikringsbidrag og faldet i inflation, hidrørende fra forbedringen af bytteforholdet samt den omstændighed, at de nominelle lønninger i det store og hele var fastsat på et tidligere tidspunkt — en kraftig stigning i det private forbrug. Væksten i erhvervsinvesteringerne var fortsat betydelig, men såvel boligbyggeriet som de offentlige investeringer var fortsat tøvende. Alt i alt har væksten i bruttonationalproduktet (1,6 %) ikke været meget mindre end i det foregående år, men virksomhedernes produktion vil, hvis man ser bort fra energisektoren, antagelig være steget 2,7 %. Inflationen faldt til nul, og rentesatserne faldt henved ét procentpoint. Den mindre gunstige udvikling i handels- og overførselsbalancen medførte et ubetydeligt fald i overskuddet på betalingsbalancens løbende poster til trods for en forbedring af bytteforholdet på 2,6 %, idet tilpasningen af eksportpriserne for naturgas først fandt sted længe efter olieprisfaldet.

I 1987 vil vækstraten for bruttonationalproduktet næppe stige med — og vil antagelig andrage omkring 1,8 %. Den samlede eksport ventes at ville stige i et hastigere tempo, idet tilbagegangen i salget af naturgas, målt i faste priser, vil være mindre markant end i 1986. Olieprisfaldet i 1986 vil i betragtning af dets forsinkede indvirkning på prisniveauet for naturgas resultere i en ændret fordeling af indkomsterne i 1987 — ca. 3 % af BNP — til fordel for husholdningerne, virksomhederne og udlandet og på bekostning af statsbudgettet. Selv om de budgetmæssige foranstaltninger, der er truffet for at hindre en alt for voldsom forøgelse af det offentlige underskud, vil dæmpe stigningen i det private forbrug, vil den samlede indenlandske efterspørgsel antagelig stige i et tempo svarende til tempoet i 1986. Forbedringen af virksomhedernes rentabilitet og den øgede udnyttelse af produktionskapaciteten vil stimulere erhvervsinvesteringerne, og boligbyggeriet vil antagelig stige en smule, hvorimod de offentlige myndigheders investeringer vil falde. Det generelle prisniveau vil kunne falde i forhold til 1986. Forringelsen af bytteforholdet, som vil andrage mere end 1 %, vil mindske overskuddet på betalingsbalancens løbende poster. Stigningen i industriproduktionen vil øge beskæftigelsen og sammen med omlægningen af arbejdstiden bidrage til at mindske arbejdsløsheden, som dog fortsat vil være meget omfattende (11,1 %).

De senere års økonomiske politik, som er baseret på regeringsprogrammet fra efteråret 1982, blev i sin tid fastsat på grundlag af principper, som antydede nogle af kraftlinjerne i samarbejdsstrategien for vækst og beskæftigelse. Det gjaldt f.eks. for forbedringen af arbejdsmarkedets funktion og begrænsningen af lønstigningerne samt for budgetkonso-

lideringspolitikken. Bestræbelserne for at forbedre arbejdsmarkedets tilpasningsevne har bl.a. taget sigte på en decentralisering af lønforhandlingerne, fastfrysning af minimumslønningerne, nedsættelse af arbejdstiden og udvidelse af mulighederne for halvtidsbeskæftigelse og førtidspension. Også udbudskapaciteten er blevet påvirket i gunstig retning på grund af reduktionen af selskabsbeskatningen, som fandt sted i to etaper. Reallønstigningerne har været begrænsede i de senere år; ordningen med de decentraliserede forhandlinger har fungeret tilfredsstillende, og regeringen har ikke deltaget direkte i overenskomstforhandlingerne. Inden for den offentlige sektor er der indført lønstop for de nominelle lønninger, og regeringen har som et led i den stramme finanspolitik fastsat meget snævre grænser for lønforhandlingerne inden for denne sektor. Denne lønpolitik medførte i 1984/85 en afdæmping af husholdningernes efterspørgsel; men i 1986 resulterede nedsættelsen af arbejdstagernes socialsikringsbidrag i en forbedring af husholdningernes reale købekraft, som forøges yderligere på grund af inflationsdæmpningen. Rentefaldet har øget den stimulerende virkning, som forbedringen af virksomhedernes rentabilitet udøver på investeringerne.

Centralbankens politik, som især tager sigte på at opretholde kursforholdet mellem gylden og D-mark inden for EMS, har bidraget til at bringe inflationen ned på et meget lavt niveau og åbnet mulighed for at følge det internationale rentefald. På kapital- og pengemarkederne har det været muligt at tage skridt til en liberalisering med henblik på at lette udenlandske bankers adgang til det nederlandske marked og forbedre de nederlandske virksomheders mulighed for at anvende nye finansieringsinstrumenter. Finanspolitikken har først og fremmest måttet tage sigte på en reduktion på mellemlang sigt af underskuddet i den offentlige sektor med henblik på en bedre styring af budgettet og en strukturel sanering af økonomien; således levnes der kun en ubetydelig margen til at understøtte den økonomiske vækst på kort sigt. Selv om underskuddet blev reduceret betydeligt i 1985, har udviklingen på energimarkederne forstærket budgetproblemet. For at hindre en ukontrolleret vækst i underskuddet for 1987 har det været nødvendigt at træffe beslutning om at reducere udgifterne og forøge de indirekte skatter, og en aktiv stimulering af efterspørgslen via statsbudgettet vil være praktisk taget umulig.

Nedbringelse af budgetunderskuddet, stabilisering — eller endog mindske — af det samlede skattetryk, opretholdelse af købekraften og reduktion af arbejdsløsheden er den nye regerings økonomisk-politiske mål. På grund af den høje arbejdsløshedsprocent vil det være rimeligt fortsat at udforske alle de veje, der kan føre til en forøgelse af beskæftigelsen, og at videreføre de foranstaltninger, der allerede er truffet, selv om nogle af dem, såsom nedsættelsen af arbejdstiden, endnu ikke har resulteret i det forventede antal nye arbejdspladser. Det er derfor særdeles vigtigt at drage omsorg for,

at overenskomsten mellem arbejdsmarkedets parter samt regeringsprogrammet, som tager sigte på at give unge arbejdsløse en faglig uddannelse eller en mulighed for praktikantophold, gennemføres snarest muligt. De flaskehalse, der er opstået inden for visse af arbejdsmarkedets sektorer, gør det i øvrigt så meget mere nødvendigt at forbedre de faglige kvalifikationer.

Udfaldene af de decentraliserede lønforhandlinger ser ud til at være forenelige med opretholdelsen af virksomhedernes konkurrencemæssige stilling. Endvidere skulle regeringens manglende deltagelse i lønforhandlingerne ikke influere på udviklingen i de offentlige udgifter, da bindingen mellem tilpasningerne af på den ene side lønningerne og de sociale overførsler i den offentlige sektor og på den anden side lønningerne i den private sektor er blevet ophævet og ikke ventes at blive genindført. Den offentlige sektor vil sikkert ikke kunne komme uden om en vis korrektion af lønningerne, i det mindste for visse kategorier, med henblik på ansættelse af kvalificeret personale, som den efterhånden begynder at mangle.

Den betydelige nedgang i indtægterne af naturgas fra 1987 øger i høj grad de vanskeligheder, som hindrer en reduktion

af underskuddet på statsbudgettet, som ifølge regeringens program skulle nedsættes til 5,25 % af nettonationalindkomsten i 1990, fra 6,7 % i 1986. En forøgelse af nettounderskuddet for samtlige offentlige administrationer (uden hensyntagen til tilbagebetalinger før forfaldsdato af lån til socialt boligbyggeri), som antages at ville overstige 8 % af nettonationalindkomsten i 1987, hvoraf staten tegner sig for 7,9 %, er uundgåelig. Dette perspektiv kræver, at der allerede nu iværksættes et omfattende program, som tager sigte på at udligne tabet som følge af udviklingen i priserne for olie og gas, dels ved udgiftsbesparelser, dels ved nye indtægter. I 1987 ventes den offentlige gæld i forhold til BNP således at ville stige med over 7 procentpoints, og det er således tvingende nødvendigt fortsat at føre en stram finanspolitik for at holde statens finansieringsbehov inden for de grænser, der er afstukket af budgettet, og skabe muligheder for en nedbringelse af underskuddet senere hen.

Dette grundprincip foregriber på ingen måde en politik, som går ud på at omstrukturere de offentlige udgifter og så vidt muligt også de offentlige indtægter, og som derved fremmer en dynamisk udvikling i den private sektor og medfører direkte beskæftigelsesfremmende foranstaltninger, som allerede har givet tilfredsstillende resultater.

TABEL 37

Nederlandene: Hovedtræk af den økonomiske udvikling, 1961 til 1987

(årlig ændring i procent)

	1961-73	1974-80	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ⁽¹⁾	1987 ⁽²⁾
Bruttonationalprodukt	11,3	9,6	4,8	4,5	3,0	4,9	4,2	2,0	0,1
{ i løbende priser									
{ i faste priser	5,3	2,4	-0,7	-1,4	1,4	2,4	1,7	1,6	1,8
{ BNP-deflator	6,0	7,1	5,5	6,0	1,6	2,5	2,4	0,4	-1,7
Privat forbrug, deflator	5,2	7,3	6,3	5,3	2,7	2,5	2,6	0,0	-1,0
Faste bruttoinvesteringer i faste priser									
{ private	:	:	-11,5	-3,5	3,3	3,7	5,2	6,2	3,7
{ offentlige	:	:	-4,6	-7,1	-4,6	7,6	-4,3	0,4	-3,1
{ i alt	6,3	-0,2	-10,4	-4,1	2,1	4,3	3,7	5,4	2,8
heraf: byggeri	:	:	-10,8	-6,4	-3,4	2,5	-3,3	4,1	2,4
kapitalgoder	:	:	-9,6	0,2	10,0	7,0	13,7	7,0	3,3
Indenlandsk efterspørgsel i konstante priser	:	:	-4,6	-0,9	1,5	1,4	2,2	2,3	2,4
Forskel i forhold til andre EF-lande ⁽³⁾	:	:	:	-1,2	-0,2	-0,7	0,7	-1,5	-1,4
Lønsum pr. lønmodtager	11,4	9,5	3,5	5,8	3,2	0,8	1,4	2,1	1,7
{ nominal									
{ real A ⁽⁴⁾	5,0	2,2	-1,9	-0,3	1,5	-1,7	-1,0	1,7	3,4
{ B ⁽⁴⁾	6,0	2,0	-2,7	0,5	0,4	-1,7	-1,2	2,1	2,7
Produktivitet ⁽⁵⁾	3,9	2,1	0,8	1,1	3,0	2,2	0,6	0,5	0,9
Reallønsmkostninger pr. produceret enhed	1,1	0,1	-2,7	-1,4	-1,5	-3,8	-2,6	1,2	2,5
Konkurrenceevne ⁽⁶⁾	2,7	0,7	-9,7	2,5	-2,7	-6,2	-3,9	4,4	0,6
Beskæftigelse	0,9	0,3	-1,5	-2,5	-1,9	-0,4	1,1	1,1	0,8
Registrerede arbejdsløse i % af den civile arbejdsstyrke ⁽⁷⁾	1,3	5,3	8,6	11,6	14,0	14,3	13,1	12,0	11,1
Saldo på betalingsbalancens løbende poster i % af BNP	0,5	0,8	2,2	3,2	2,9	4,1	4,3	3,9	2,8
Lang rente	5,9	9,4	12,2	10,5	8,8	8,6	7,8	6,8	6,1
Pengemængde ⁽⁸⁾	10,3	9,6	5,3	7,6	10,5	7,7	10,5	5,1	3,5
Offentlig nettolånoptagelse eller -långivning i % af BNP	-0,4	-2,5	-5,5	-6,6	-5,9	-6,2	-5,1	-5,5	-6,6
Offentlig gæld i % af BNP	:	41,7	50,3	55,6	62,3	66,3	70,0	75,5	82,6
Renter af offentlig gæld i % af BNP	:	3,1	4,4	4,7	5,3	5,6	6,0	6,4	6,4

⁽¹⁾ Skøn fra Kommissionens tjenestegrene, oktober 1986.⁽²⁾ Prognose fra Kommissionens tjenestegrene på basis af nuværende politik, oktober 1986.⁽³⁾ Forskel i procentpoints.⁽⁴⁾ A: BNP-deflator; B: privatforbrugsdeflator.⁽⁵⁾ Bruttoværditilvækst pr. beskæftiget i hele økonomien.⁽⁶⁾ Real effektiv valutakurs (over for 19 andre industrilande) på basis af lønomkostningerne pr. produceret enhed i økonomien som helhed. Positive tal = tab af konkurrenceevne.⁽⁷⁾ Eurostat-definition.⁽⁸⁾ Ult. året.

PORTUGAL

Den portugisiske økonomi, som på grund af sin store afhængighed af importeret energi har haft særlig store fordele af det bratte fald i oliepriserne, fortsatte sin ekspansion i 1986 i et tempo, som overstiger gennemsnittet for Fællesskabet. BNP-vækstraten, som — målt i faste priser — anslås til henvend 4 %, lå tæt på niveauet for 1985. Samtidig overtog den indenlandske efterspørgsel gradvis eksportens rolle som den vigtigste kilde til den dynamisk udvikling. Efter nogle år med tilbagegang begyndte reallønningerne at genvinde det tabte i et hastigere tempo end ventet, særlig fordi inflations-takten — selv om den dog fortsat lå langt over fællesskabs-gennemsnittet — viste sig at ligge væsentligt under de oprindelige overslag. Dette stimulerede i høj grad det private forbrug. De faste investeringer, som var gået kraftigt tilbage indtil 1985, øgedes atter takket være forbedringen af virksomhedernes finansielle stilling og den stimulerende virkning af foranstaltningerne til fremme af realinvesteringerne og boligbyggeriet samt programmet vedrørende offentlige investeringer. Eksporten steg i et langsommere tempo, særlig på grund af den indskrænkning af markederne i tredjelanderne. Men takket være en kraftig forbedring af bytteforholdet nåede overskuddet på betalingsbalancen et rekordhøjt niveau (5,4 % af BNP). Faldet i beskæftigelsen ophørte, og arbejdsløshedsprocenten faldt en smule for første gang i mange år.

I 1987 vil det private forbrug være lidt mindre dynamisk, men det er sandsynligt, at de faste bruttoinvesteringer vil stige i et hastigere tempo under indvirkning af rentefaldet og den kraftige forøgelse af de offentlige investeringer. BNP-væksten i faste priser vil antagelig være mindre end i 1986, idet den vil ligge på omkring 3,5 %. Udviklingen på Portugals eksterne markeder skulle åbne mulighed for et moderat opsving i eksporten; til trods for en vis forværring vil betalingsbalancens løbende poster sandsynligvis fortsat udvise et stort overskud. Inflationsdæmpningen ventes af fortsætte, men stigningen i forbrugerpriserne (+ 9 %) vil fortsat ligge klart over fællesskabsgennemsnittet. Beskæftigelsen vil få gavn af de gunstige konjunkturer. Men arbejdsløshedsprocenten vil, særlig på grund af en yderligere forøgelse af den erhvervsaktive befolkning kun kunne falde langsomt (fra 8,6 % af den erhvervsaktive befolkning i 1986 til 8,5 % i 1987).

Med hensyn til lønudviklingen i 1986 havde regeringen bevilget en forhøjelse på 16,5 % til tjenestemændene og anbefalet stigninger på 17 % i den private sektor. Overenskomstforhandlingerne resulterede i første omgang i forhøjelser, der udtiden oversteg disse procenter, særlig i de offentlige virksomheder. Men så snart formodningerne om en lavere inflation blev bekræftet (12 % på årsbasis i stedet for 14 %), nedjusterede myndighederne deres retningslinjer for lønudviklingen, og stigningstakten for de nominelle lønninger per capita faldt. Alt i alt steg de nominelle lønomkostninger pr. produceret enhed langt mere end EF-gennemsnittet. Ikke desto mindre kunne der noteres en nedgang i lønknoten, skønt reallønningerne målt i købekraft (deflateret med forbrugerpriserne) er steget.

Udviklingen i de faste bruttoinvesteringer var gunstig. Efter et kumuleret fald på 25,5 % i reale termer i de tre foregående år steg investeringerne med ca. 8 % i faste priser i 1986, og der forventes en tilsvarende eller endog større stigning for 1987.

Den hastige forøgelse af den offentlige gæld (47,4 % af BNP i 1980 og 81,2 % i 1985) har ansporet myndighederne til at sigte mod en kraftig reduktion af de offentlige administrations finansieringsbehov i 1986. Tidligere havde man ført en kortsigtet finanspolitik, som fremkaldte fordrejninger i ressourceallokeringen, særlig ved at støtte ikke-rentable offentlige virksomheder som i vidt omfang har fortrængt private virksomheder. Myndighedernes nuværende politik går ud på at gennemføre en sanering på mellemlang sigt, som især er baseret på større gennemsigtighed i centraladministrationens regnskaber, bedre styring af de offentlige udgifter, fremme af investeringerne via skattelovgivningen og dækning af finansieringsbehovet ved øget anvendelse af kapitalmarkedet.

Selv om finansieringssystemerne er blevet moderniseret, er de fortsat ikke i stand til at sikre udviklingen af den langfristede opsparing og den risikovillige kapital. Dette bidrager til opretholdelsen af meget høje rentesatser, særlig på grund af de offentlige administrations og virksomheders kraftige finansieringsefterspørgsel, den ustabile escudokurs og forventningerne om en kraftig inflation.

Det vigtigste mål for den portugisiske økonomi er at bryde denne kæde af opgangs- og nedgangsperioder, som i høj grad har påvirket den økonomiske udvikling i det seneste årti, og at tage fat på de grundlæggende problemer, særlig moderniseringen af produktionsapparatet, som er blevet endnu mere nødvendigt efter landets tiltrædelse af Fællesskabet. Da investeringerne har været utilstrækkelige, er der kun sket en ubetydelig differentiering af eksportstrukturen, og ethvert opsving i den indenlandske efterspørgsel bremses hurtigt af de eksterne bindinger. Den regering, som tiltrådte i efteråret 1985, har da også sat sig som det vigtigste mål af fremme investeringerne og forbedre vilkårene for den økonomiske vækst gennem en sanering af de offentlige finanser, fjerne inflationsgabet mellem Portugal og de øvrige EF-lande og på det mikroøkonomiske plan øge markedernes tilpasnings-evne.

I 1987 bør der ske betydelige fremskridt med hensyn til fjernelsen af de underliggende uligevægte i økonomien. Dette forudsætter en væsentlig reduktion af den offentlige sektors finansieringsbehov, en afgørende strategisk variabel. Bestræbelserne for at dæmpe driftsudgifterne og begrænse tilskuddene til de offentlige virksomheder skal fortsætte. Det gælder også for bekæmpelsen af skattesvig og -unddragelse. Dette skulle åbne muligheden for en nedbringelse af statens nettofinansieringsbehov til under 8 til 8,5 % af BNP. Denne politik skulle bl.a. sikre den nødvendige afdæmpning af den

indenlandske långivning og fremme tendenserne til en stabilisering af escudokursen. Dette er tvingende nødvendigt for at sikre virkeliggørelsen af et ambitiøst mål med hensyn til prisstigning (under 10 %), en udvikling i reallønningerne,

som i overensstemmelse med ånden i den trepartsaftale, der blev indgået i juni 1986, er forenelig med en forbedring af den portugisiske økonomis konkurrenceevne, og dermed dens integrering under gunstige vilkår i det store fælles marked.

TABEL 38

Portugal: Hovedtræk af den økonomiske udvikling, 1961 til 1987

(årlig ændring i procent)

	1961-73	1974-80	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ⁽¹⁾	1987 ⁽²⁾
Bruttonationalprodukt									
{ i løbende priser	11,2	23,2	18,7	26,1	23,7	23,4	25,9	23,8	14,4
{ i faste priser	6,9	3,3	0,4	3,5	-0,3	-1,7	3,7	3,8	3,5
{ BNP-deflator	4,0	19,8	18,2	21,8	24,1	25,6	21,3	19,2	10,5
Privat forbrug, deflator	3,4	21,4	20,0	22,5	25,5	29,3	19,3	11,8	9,0
Faste bruttoinvesteringer i faste priser									
{ private	:	:	:	:	:	:	:	:	:
{ offentlige	:	:	:	:	:	:	:	:	:
{ i alt	8,0	5,4	4,6	2,9	-7,5	-18,0	-1,8	7,8	8,5
heraf: byggeri	:	:	4,4	2,0	-3,0	-13,5	-4,0	6,1	8,5
kapitalgoder	:	:	4,8	4,0	-13,1	-23,0	1,0	10,0	8,6
Indenlandsk efterspørgsel i konstante priser	7,5	2,9	2,9	3,4	-7,0	-7,0	0,6	6,7	4,8
Forskel i forhold til andre EF-lande ⁽³⁾	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Lønsum pr. lønmodtager									
{ nominel	12,0	25,2	20,6	18,5	21,6	19,8	22,0	17,1	12,3
{ real A ⁽⁴⁾	7,8	4,5	3,5	-2,7	-2,0	-4,6	0,5	-1,8	1,6
{ B ⁽⁴⁾	8,4	2,8	3,2	-3,3	-3,1	-7,4	2,2	4,7	3,0
Produktivitet ⁽⁵⁾	7,4	3,4	-0,2	4,0	1,4	-0,4	4,2	3,5	3,2
Reallønsmkostninger pr. produceret enhed	0,4	1,1	3,7	6,4	-3,4	-4,2	-3,6	-5,1	-1,6
Konkurrenceevne ⁽⁶⁾	:	:	:	-5,7	-8,4	-1,5	0,4	-1,1	-2,9
Beskæftigelse	-0,5	-0,1	0,6	-0,5	-1,7	-1,3	-0,5	0,5	0,6
Registrerede arbejdsløse i % af den civile arbejdsstyrke ⁽⁷⁾	:	:	:	:	7,9	8,5	8,7	8,6	8,5
Saldo på betalingsbalancens løbende poster i % af BNP	0,7	-6,2	-11,7	-13,5	-7,2	-3,0	1,8	5,4	4,2
Lang rente	6,5	16,4	22,6	25,2	30,3	32,5	25,4	19,5	16,5
Pengemængde ⁽⁸⁾	:	:	23,8	24,6	16,3	24,5	28,5	26,0	16,0
Offentlig nettolånoptagelse eller långivning i % af BNP	:	:	-10,1	-8,8	-7,1	-7,7	-11,2	-8,0	-7,5
Offentlig gæld i % af BNP	:	:	59,0	62,2	70,9	75,7	81,2	83,5	88,0
Renter af offentlig gæld i % af BNP	:	:	5,4	5,5	6,4	7,1	7,7	9,7	9,3

⁽¹⁾ Skøn fra Kommissionens tjenestegrene, oktober 1986.

⁽²⁾ Prognose fra Kommissionens tjenestegrene på basis af nuværende politik, oktober 1986.

⁽³⁾ Forskel i procentpoints.

⁽⁴⁾ A: BNP-deflator; B: privatforbrugsdeflator.

⁽⁵⁾ Bruttoværditilvækst pr. beskæftiget i hele økonomien.

⁽⁶⁾ Real effektiv valutakurs (over for 19 andre industrilande) på basis af lønomkostningerne pr. produceret enhed i økonomien som helhed. Positive tal = tab af konkurrenceevne.

⁽⁷⁾ Eurostat-definition.

⁽⁸⁾ Ult. året.

DET FORENEDE KONGERIGE

I *Det forenede Kongerige* er den økonomiske aktivitet så småt begyndt at vise stigning efter langsom vækst i slutningen af 1985 og i første halvår 1986. BNP-væksten vil sandsynligvis ligge på 2,25 % i faste priser i 1986 og lidt højere i 1987 (2,75 %). I disse to år vil det vigtigste bidrag til væksten hidrøre fra det private forbrug, hvis styrke hænger sammen med den fortsatte lønfremgang kombineret med en ny inflationsafdæmpning i 1986 samt en yderligere lempelse af den personlige indkomstskat. De øvrige elementer i efterspørgslen er lidt dynamiske, skønt der forventes en lidt højere stigningstakt for eksporten og investeringerne i 1987.

Den forventede BNP-vækst er tilstrækkelig til at sikre en ny fremgang i beskæftigelsen, men da fremgangen mest omfatter nytillkomne, som påbegynder en selvstændig virksomhed eller ansættes på deltid, er BNP-væksten endnu ikke tilstrækkelig kraftig til at få arbejdsløsheden til at falde. I perioden marts 1983 til marts 1986 øgedes den samlede beskæftigelse med ca. 1 mio enheder, men antallet af arbejdsløse steg ikke desto mindre med over 150 000. Erhvervsfrekvensen viser således en stigning på 3 points; en udvikling som kan ventes at ville ophøre. Stigningen i beskæftigelsen omfattede 0,5 mio selvstændige arbejdstagere og over 550 000 deltidsansatte kvinder, medens antallet af fuldtidsansatte lønmodtagere faldt.

Det kraftige fald i oliepriserne fik i *Det forenede Kongerige*, som er en betydelig olieproducent, andre virkninger end i de fleste øvrige fællesskabslande. Selv om priserne for energi til brug i industrien og i husholdningerne faldt ligesom i de øvrige EF-lande, skete der for økonomien som helhed en forringelse af bytteforholdet, hvortil kom en nedjustering af pundet i begyndelsen af sommeren 1986 og på ny i løbet af sommeren 1986, særlig over for de øvrige europæiske valutaer.

De ikke-olieproducerende virksomheders finansielle situation forbedredes væsentligt, men virksomhedernes indtjening faldt som helhed som følge af profitabet i oliesektoren.

Som følge af faldet i eksportpriserne for mineralolieprodukter er overskuddet på betalingsbalancens løbende poster reduceret, og der forventes et underskud på 0,6 BNP-points i 1987. Endvidere vil statens olieindtægter falde med ca. halvdelen til 5 mia pund for regnskabsåret 1986/87, men udviklingen i de øvrige skatteindtægter, som er mere gunstige end ventet, har begrænset prisfaldets indvirkning på de samlede indtægter. Stigningstakterne for pengemængden varierer stærkt efter, hvilken definition der anvendes, idet udvidelsen af pengemængden i bred forstand langt overstiger

det fastsatte mål. Men selv om rentesatserne har fulgt den internationale nedadgående tendens, er realrenten dog fortsat høj, hvilket måske til dels skyldes den overrente, der er knyttet til usikkerheden i forbindelse med den fremtidige udvikling i inflationen og valutakurserne.

En moderat stigning i såvel de nominelle som i de reale lønninger er en af betingelserne for en forbedring af udsigterne for beskæftigelsen. Men efter at være faldet kraftigt i begyndelsen af 1980'erne har stigningstakten for de nominelle lønninger siden midten af 1982 ligget på ca. 7,5 % i årsgennemsnit, medens stigningen i privatforbrugsdeflatoren har ligget på omkring 5 % eller endog under. Som følge af faldet i energi- og råstofpriserne faldt stigningstakten for privatforbrugsdeflatoren atter til ca. 4 % i 1986, medens stigningstakten for detailpriserne lå på 3 %, uden at denne opbremsning indtil nu har haft nogen særlig indvirkning på lønoverenskomsterne. I betragtning af, at de øvrige industrialiserede lande har haft større held med at dæmpe inflationen, er økonomiens konkurrenceevne atter blevet forringet, skønt denne svækkelse er blevet mere end opvejet af kursjusteringen i 1986, udgør dens vedholdenhed en trussel for beskæftigelsen.

Til trods for den fortsatte stigning i reallønningerne er virksomhedernes rentabilitet blevet forbedret væsentligt, dels fordi produktivitetstigningen i opsvingets første tre år var kraftigere end stigningen i reallønningerne, dels på grund af formindskelsen af de ikke lønmæssige omkostninger. Ifølge en undersøgelse foretaget af centralbanken steg industri- og handelsvirksomhedernes rentabilitet før skat fra 6 % i 1981 til 12,5 % i 1985. Den faldt i 1986 på grund af formindskelsen af olieselskabernes profitter, men de øvrige virksomheders indtjening øgedes generelt; deres rentabilitet, som var faldet til 3 % i 1981, var allerede steget til 8 % i 1985.

Til trods for denne forbedring har stigningstakten for de private investeringer i de sidste to år udvist en faldende tendens, hvilket formodentlig hænger sammen med den relativt kraftige stigning i perioden 1982 til 1984 og den nylige stigning i realrentesatserne. Ændringen i selskabsbeskatningen, som tager sigte på at mindske fordrejningerne mellem de forskellige investeringstyper og finansieringskilder samt mellem henholdsvis den samlede kapital og arbejdet, har ligeledes påvirket udviklingen i investeringerne. Denne ændring bestod i en nedsættelse af skatteprocenten fra 50 til 35 % i tre etaper, ledsaget af en gradvis fjernelse af de oprindelige gunstige afskrivningsmuligheder. I de senere år har de betydelige investeringer i servicefagene været ledsaget af en væsentlig forøgelse af beskæftigelsen, selv om det for en stor del drejer sig om deltidsjob, hvorimod det mere beskedne opsving i investeringerne inden for den forarbejdende industri ikke har været tilstrækkeligt til at bremse det fortsatte fald i antallet af arbejdspladser.

En dæmpelse af lønstigningerne forekommer at være af afgørende betydning i Det forenede Kongerige. Resultater på den front ville bidrage til at dæmpe inflationen, forbedre økonomiens konkurrenceevne, øge virksomhedernes rentabilitet yderligere og åbne mulighed for at sænke såvel de nominelle som de reale rentesatser. Investeringer i udvidelse af produktionsapparatet ville blive mere attraktive, og væksten ville skabe flere arbejdspladser. Men til trods for den betydelige arbejdsløshed fungerer arbejdsmarkedet i øjeblikket på en sådan måde, at det næppe fører til opbremsning af lønstigningerne. Regeringen har bestræbt sig på at øge arbejdsmarkedets fleksibilitet og især proceduren for fastsættelse af lønningerne ved at reducere de paritetiske udvalgs mulighed for at fastsætte minimumslønninger for unge og ved at forelægge forslag om en ordning med overskudsdeling, som fungerer på den måde, at en del af bruttolønnen gøres betinget af virksomhedens profit. I betragtning af, at de offentlige myndigheder har givet udtryk for, at de vil forebygge enhver afsvækkelse af efterspørgslen i den britiske økonomi, kan kontakter mellem regeringen og repræsentanterne for arbejdsgiverne og arbejdstagerne bidrage til, at de berørte parter får større forståelse for løndæmpningens betydning for jobskabelsen.

I de senere år har finanspolitikken først og fremmest taget sigte på en reduktion af underskuddet i procent af BNP, en begrænsning af udgifterne og en lempelse og ændring af skatterne med henblik på at stimulere iværksætterånden og beskæftigelsen. For det regnskabsår, der udløb i marts 1986, androg nettofinansieringsbehovet i den offentlige sektor 1,7 % af BNP, hvilket er lidt under overslaget, og administrationsudgifterne androg 44,5 %, dvs. to points under procentsatsen for 1984/85. Budgettet fra marts 1986 afspejler en i det store og hele uændret finanspolitik, hvis man ser bort fra en ubetydelig stigning i den offentlige sektors nettofinansieringsbehov, som steg til 1,9 % af BNP. Til trods for det kraftige fald i olieindtægterne kunne regeringen ved fastsættelsen af dette budget yderligere iværksætte en ny nedsættelse af personbeskatningen svarende til et procentpoint af grundsatsen, hvilket har bidraget til at mindske afstanden mellem arbejdsgiverens lønomkostninger og lønmodtagerens nettoindkomst. Ligesom tidligere er budgettet blevet overskredet enkelte gange i årets løb, men disse overskridelsers indvirkning på nettofinansieringsbehovet er i vid udstrækning blevet opvejet af den hastige gennemførelse af privatiseringsprogrammet.

Inden erklæringen i efteråret 1986 tydede prognoserne for 1987 på, at det ville være rimeligt at antage, at regeringen atter ville få et vist råderum inden for rammerne af dens finansielle strategi på mellemlang sigt, således at den kunne mindske skattetrykket eller øge udgifterne for regnskabsåret 1987/88. Denne situation er nu ændret, efter at regeringen i sin erklæring i efteråret 1986 har bebudet en stigning i de

offentlige udgifter for regnskabsåret 1987/88 på omkring 4,75 mia pund. Dette betyder i forhold til det forventede resultat for regnskabsåret 1986/87 en realstigning på ca. 2 %. Hvis produktionen skulle stige langsommere end produktionspotentielt (ca. 2,25 %), kunne det — forudsat at inflationstakten ikke begynder at stige igen — være hensigtsmæssigt at åbne mulighed for en vis forøgelse af den offentlige sektors nettofinansieringsbehov ud over de 7 mia pund (1,7 % af BNP), som er fastsat i den finansielle strategi på mellemlang sigt. Der kan dog ikke være tale om nogen form for automatik i forholdet mellem det loft, der fastsættes for den offentlige sektors nettofinansieringsbehov, og konjunktursituationen. Enhver smidiggørelse i forhold til den finansielle strategi på mellemlang sigt bør nødvendigvis ledsages af en begrænsning af stigningen i reallønningerne og en streng pengepolitik for at hindre en stramning af løn- og prisskruen og den dertil knyttede risiko for en yderligere depreciering af valutakursen. Det bør endvidere undersøges, om en sådan smidiggørelse kunne gennemføres inden for rammerne af en aktion vedtaget på fællesskabsniveau.

Regeringen har forpligtet sig til i det mindste af anvende en del af sit finanspolitiske råderum til at gennemføre en ny lempelse af de personlige indkomstskatter med det formål at stimulere og øge den disponible indkomst. Med da husholdningernes realindkomst antagelig fortsat vil stige kraftigt i 1987, vil det måske være muligt at opnå en mere velafbalanceret vækst, hvis man anvender en del af dette råderum til at støtte andre komponenter i efterspørgslen end det private forbrug. Det ville være rimeligt at undersøge muligheden for at foretage yderligere investeringer i offentlig infrastruktur, som er tilstrækkeligt rentable, og som på kort sigt kunne få en kraftigere indvirkning på beskæftigelsen end skattelettelser, samtidig med at de ligesom sidstnævnte ville bidrage til at øge produktionspotentielt.

Regeringen har fortsat sit program med specifikke foranstaltninger, som tager sigte på at forbedre vilkårene for udbuddet og at stimulere iværksætterånden. Programmet til privatisering af de offentlige virksomheder er blevet fortsat, og forskellige udviklinger fremmer oprettelsen af et mere konkurrencedygtigt marked for finansielle ydelser. I løbet af sommeren blev der fremsat nye forslag inden for rammerne af det program, der er iværksat for at forenkle reglerne og dermed lette virksomhedernes byrder. Forslagene indeholder bestemmelser, som tager sigte på at forenkle de små virksomheders skatte- og regnskabsprocedurer og at gøre det lettere at opnå tilladelse til at ændre det formål, hvortil bygningerne anvendes, og de åbner endvidere mulighed for at ændre de arbejdsretlige regler under visse omstændigheder. Programmet for en forenkling af reglerne supplerer i øvrigt andre foranstaltninger, som tager sigte på oprettelse og udvidelse af virksomheder, og som indebærer særlige fordele for de selvstændige og de små virksomheder, som spiller en stor rolle for jobskabelsen.

TABEL 39

Det forenede Kongerige: Hovedtræk af den økonomiske udvikling, 1961 til 1987

(årlig ændring i procent)

	1961-73	1974-80	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ⁽¹⁾	1987 ⁽²⁾
Bruttonationalprodukt ⁽³⁾									
{ i løbende priser	8,4	17,7	10,2	8,8	9,0	6,3	9,8	6,3	7,0
{ i faste priser	3,1	1,0	-1,2	1,0	3,8	2,2	3,7	2,3	2,7
{ BNP-deflator	5,1	16,5	11,5	7,9	4,9	4,1	5,8	3,9	4,2
Privat forbrug, deflator	4,8	15,7	11,4	8,7	5,0	4,8	5,3	4,0	3,9
Faste bruttoinvesteringer i faste priser									
{ private	:	1,6	-7,0	5,6	2,4	8,7	2,5	0,8	4,1
{ offentlige	:	-10,6	-26,2	-6,6	36,6	11,8	-2,8	10,2	-0,8
{ i alt	4,6	-0,6	-9,5	4,3	5,7	9,1	1,8	1,9	3,5
heraf: byggeri	:	-2,0	-8,4	6,4	6,7	8,3	-3,1	2,8	3,0
kapitalgoder	:	1,6	-10,7	1,8	4,5	10,1	7,8	0,9	4,0
Indenlandsk efterspørgsel i konstante priser	3,2	0,3	-1,7	2,2	4,7	2,8	2,8	3,2	3,2
Forskel i forhold til andre EF-lande ⁽⁴⁾	:	:	:	2,6	4,4	0,8	0,4	-0,8	-0,3
Lønsum pr. lønmodtager									
{ nominal	8,3	17,5	13,2	9,1	9,2	5,5	7,3	7,5	6,6
{ real A ⁽⁵⁾	3,1	0,9	1,2	1,5	4,0	1,1	1,3	3,5	2,3
{ B ⁽⁵⁾	3,3	1,5	1,5	0,5	3,9	0,4	2,0	3,4	2,6
Produktivitet ⁽⁶⁾	:	:	:	3,3	4,7	0,2	2,4	1,4	1,9
Reallønsmkostninger pr. produceret enhed	:	:	:	-1,7	-0,6	1,0	-1,1	2,1	0,4
Rentabilitet ⁽⁷⁾	:	-4,4	1,5	4,8	9,4	-3,8	3,2	-7,1	-0,6
idem (1961-73 = 100)	100	69,0	62,1	65,1	71,2	68,5	70,7	65,7	65,3
Konkurrenceevne ⁽⁸⁾	-1,5	4,0	2,1	-3,7	-5,4	1,4	1,7	-9,2	-2,1
Beskæftigelse	0,2	0,1	-3,9	-1,4	-0,8	1,5	1,3	0,8	0,8
Registrerede arbejdsløse i % af den civile arbejdsstyrke ⁽⁹⁾	2,1	4,5	9,2	10,6	11,6	11,8	12,0	12,0	12,0
Saldo på betalingsbalancens løbende poster i % af BNP	-0,0	-0,8	2,4	1,4	1,0	0,4	1,0	-0,1	-0,6
Lang rente	7,6	13,7	14,8	12,7	10,8	10,7	10,6	9,5	9,5
Pengemængde ⁽¹⁰⁾	9,4	11,9	13,7	8,9	10,3	9,8	13,4	15,4	8,0
Offentlig nettolånoptagelse eller -langivning i % af BNP	-0,7	-3,9	-2,8	-2,3	-3,7	-3,9	-2,8	-2,9	-2,5
Offentlig gæld i % af BNP ⁽¹¹⁾	:	56,6	51,1	57,8	57,5	59,2	57,8	59,0	57,8
Renter af offentlig gæld i % af BNP	:	4,4	5,0	5,1	4,7	4,9	5,0	4,8	4,6

⁽¹⁾ Skøn fra Kommissionens tjenestegrene, oktober 1986.⁽²⁾ Prognose fra Kommissionens tjenestegrene på basis af nuværende politik, oktober 1986.⁽³⁾ På basis af udgifterne i markedspriser.⁽⁴⁾ Forskel i procentpoints.⁽⁵⁾ A: BNP-deflator, B: privatforbrugsdeflator.⁽⁶⁾ Bruttoværditilvækst pr. beskæftiget i hele økonomien.⁽⁷⁾ Nettodriftsoverskud i forhold til kapitalapparatet til genanskaffelsesomkostninger.⁽⁸⁾ Real effektiv valutakurs (over for 19 andre industrilande) på basis af lønomkostningerne pr. produceret enhed i økonomien som helhed. Positive tal = tab af konkurrenceevne.⁽⁹⁾ Eurostat-definition.⁽¹⁰⁾ M 3; ult. året.⁽¹¹⁾ »Exchequer debt«.

EUROPÆISK FÆLLES AKT OG SLUTAKT

Den europæiske fælles akt er en virkeliggørelse af den politiske vilje, der udtaltes af stats- og regeringscheferne, bl.a. i Fontainebleau i juni 1984, derefter i Bruxelles i marts 1985 og i Milano i juni 1985, til at se samtlige forbindelser mellem medlemsstaterne udvikle sig mod en europæisk union i overensstemmelse med den højtidelige erklæring i Stuttgart den 19. juni 1983.

76 sider

Udgives på: dansk, engelsk, fransk, græsk, italiensk, nederlandsk, portugisisk, spansk, ysk.

Katalognummer: BY 46-86-153 DA-C

ISBN 92-824-0325-4

Pris i Luxembourg (moms ikke medregnet):

ECU 3,41

bfr. 150

dkr. 28

KONTORET FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS OFFICIELLE PUBLIKATIONER

L-2985 Luxembourg

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

BERETNING OM DEN SOCIALE UDVIKLING

ÅR 1985

Bruxelles — Luxembourg / april 1986

Beretning udgivet i tilslutning til »Nittende Almindelige Beretning om De Europæiske Fællesskabers Virksomhed« i medfør af artikel 122 i EØF-traktaten

Kommissionen offentliggør en gang om året en social-beretning, som i hovedtræk fremstiller det forløbne års begivenheder på det sociale område i EF-landene.

I indledningen gives der på baggrund af den almindelige politiske situation en beskrivelse af Fællesskabets vigtigste aktiviteter på det sociale område i 1985, ligesom Fællesskabets planer i den nærmeste fremtid skitseres.

Indholdsfortegnelse:

- A. Indledning
- B. Den sociale udvikling i Fællesskabet i 1984
- C. Statistisk oversigt

236 sider

Katalognummer: CB-46-86-565-DA-C

ISBN 92-825-6400-2

Udgives på: dansk, engelsk, fransk, græsk, italiensk, nederlandsk, portugisisk, spansk, tysk

Pris i Luxembourg (moms ikke medregnet):

bfr. 800

dkr. 145

KONTORET FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS OFFICIELLE
PUBLIKATIONER
L-2985 Luxembourg

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER — RÅDET

TOOGTREDIVTE OVERSIGT OVER RÅDETS VIRKSOMHED

1. januar — 31. december 1984

Oversigten over Rådets virksomhed, der udkommer årligt, pointerer udviklingen inden for de af Rådet behandlede sager i referenceåret.

Indholdsfortegnelse:

- Kapitel I — Institutionernes virksomhed
- Kapitel II — Fri bevægelighed og fælles regler
- Kapitel III — Økonomisk og social politik
- Kapitel IV — Forbindelserne med tredjelande og med de associerede stater
- Kapitel V — Den fælles fiskeripolitik
- Kapitel VI — Landbrug
- Kapitel VII — Administrative spørgsmål, diverse

273 sider

Udgives på: dansk, engelsk, fransk, græsk, italiensk, nederlandsk, tysk

Katalognummer: BX-44-85-371-DA-C

ISBN 92-824-0288-6

Pris i Luxembourg (moms ikke medregnet):

bfr. 300 dkr. 54

KONTORET FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS OFFICIELLE PUBLIKATIONER
L-2985 Luxembourg